

Bulletin advokacie

Galavečer dvojročníku Právnicka roku 20/21 • Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném • Sporné otázky výhrady přednostního pořadí limitovaného věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu • Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady tr. řízení • Právníká firma roku 2021 •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

8. sněm ČAK byl sněmem rekordů

Podrobnou zprávu o jeho mimořádně bohatém a někdy i bouřlivém průběhu čtete na str. 8-15.

**GALAVEČER
DVOJROČNÍKU
PR 20/21**
(více info
na str. 16-19)

Wolters Kluwer

Praetor

Advokátní systém pro úspěšné

Vyzkoušejte zdarma novinky a usnadněte si práci

Automatizace fakturace a upomínání

Praetor vám o 30 % zrychlí celý proces fakturace a upomínání

- > Automatické počítání času
- > Měsíční uzavírání vykazování
- > Snadné revize a schvalování výkazů
- > Možnost automatického odesílání faktur e-mailem včetně odsouhlasení
- > Automatické odesílání upomínek e-mailem

Široké možnosti reportingu

Praetor vám umožní perfektní přehled o vašem byznysu

- > Vyberte si z přednastavené sady reportů: fakturace / rentabilita / reálné hodinové sazby / časová efektivita pracovníka / vytížení týmů
- > Vlastní uživatelské reporty si snadno připravíte sami
- > Reporty na míru vám rádi vytvoříme

Modul AML v Praetoru - připravujeme pro Vás

Umožní Vám:

- > snadno elektronicky identifikovat osobu (např. BankID, mikroplatba, e-identita)
- > prověřit osobu prostřednictvím dotazu do registrů
- > evidovat zjištěné údaje a údaje o transakci ve zvláštním AML spisu osoby, který bude v souladu s metodikou ČAK veden odděleně od hmotněprávní agendy

V případě zájmu nám napište nebo zavolejte

www.praetor-systems.cz

Wolters Kluwer

Když si musíte být jistí

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská, Hana Saitzová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte

na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura

IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 2. 11. 2021 v nákladu
17 250 výtisků.

Obálka: 8. sněm ČAK - foto Igor Zehl

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Robert Němec: Pojd' me být my všichni Komora! 4

Aktuality

Výsledky 8. sněmu České advokátní komory 6

Představenstvo ČAK zvolilo nové vedení: předsedou se stal

JUDr. Robert Němec, LL.M. Red. 7

8. sněm ČAK: rekordní účast, počet kandidátů i projednaných návrhů

Ivana Cihlářová 8

Galavečer dvojročníku Právníka roku 20/21:

Doufáme, že si ho užijeme, připravit ho umíme bezpečně! ichta 16

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném 20

z právní teorie a praxe

Články

Sporné otázky výhrady přednostního pořadí limitovaného
věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu.

Studie k § 982 odst. 2 občanského zákoníku – 1. část

Petr Tégl 25

Veřejné opatrovnictví jako úkol veřejné moci vykonávaný

ve veřejném zájmu soukromoprávní metodou právní regulace

aneb mnoho povyku pro (skoro) nic Karel Šimka 34

Dopady novely trestního řádu provedené zákonem

č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení

Jiří Mulák, Jan Provazník 37

Kyberkriminalita v době krize se zaměřením

na pachatele – právnické osoby Jan Malý 47

K náhradě tzv. další nemajetkové újmy v pracovněprávních vztazích

Vojtěch Jirásko, Petr Podrazil 51

Z judikatury

ÚS: K neodůvodněnému zkrácení odměny advokáta v řízení

o určení dědického práva 59

NSS: Podjatost soudce ve správním soudnictví 62

ESLP: K charakteru řízení před profesními disciplinárními orgány 67

Glosa: K rozhodnutí NS ohledně vypořádání investice jednoho

z manželů do družstevního bytu 69

Z odborné literatury

Jan Lasák, Jan Dědič, Jarmila Pokorná, Zdeněk Čáp a kolektiv:

Zákon o obchodních korporacích. Komentář

(Kateřina Eichlerová) 72

Terezie Vojtíšková: **Sazby odměn vybíraných kolektivními správci**

(Rudolf Leška) 75

z advokacie

Z české advokacie

Z kárné praxe Petra Vrábliková	77
Předsněmovní poděkování členům volených orgánů ČAK Hana Rýdlová	78

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie	79
--	----

Z právnické společnosti

Právnická firma roku 2021 Hana Rýdlová	81
--	----

Nakonec

O etické regulaci reklamy Petr Hajn	84
Kresba Lubomíra Lichého	85
Víte, že... Stanislav Balík	85
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

ZIZLAVSKY > **30 let**

insolence firem
příležitost ke spolupráci

www.zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vaším zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zaslanych příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zaslání portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Kniha: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mallem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

LEATHER FESTIVAL

POUZE
do 30. listopadu

ATRAKTIVNÍ CENY
NA VŠE V KŮŽI

NATUZZI
ITALIA

Získejte speciální slevu 15 % na Vámi vybranou pohovku, křeslo, postel nebo jídelní židle v kůži.

Slevu 15 % získáte při objednání libovolného produktu v kůži Protecta nebo Natural. Vybírat můžete z unikátního množství kůží mnoha kategorií a barevností. Objevte krásu ryzích naturálních kůží za dostupné ceny.

Praha 1, V Jámě 3 Praha 8, Rohanské nábřeží 25
Brno Modřice, IC SOHO Svratecká 989 Brno, Příkop 4

www.natuzzi.cz

Pojďme být

*Milé kolegyně,
milí kolegové,*

připadla mi velká čest a potěšení, abych vás jako nový předseda České advokátní komory pozdravil hned v prvním vydání Bulletinu advokacie po svém zvolení.

Dovolte mi, abych se nejprve na chvíli vrátil k 8. sněmu ČAK. V první řadě bych chtěl poděkovat vedení Komory a všem jejím zaměstnancům, kteří se na přípravě sněmu podíleli, za perfektní zajištění jeho průběhu. Všichni jsme si vědomi skutečnosti, že příprava sněmu byla do značné míry ovlivněna obrovskou nejistotou, jestli vůbec budeme, s ohledem na epidemickou situaci, schopni sněm uskutečnit v plánovaném termínu. To se nám nakonec naštěstí povedlo, sněm řádně proběhl, řádně projednal veškerá navržená usnesení a zvolil nové členy orgánů Komory.

Kromě hrozící epidemie byl však tento sněm výjimečný také mimořádně velkým zájmem a rekordní účastí advokátek a advokátů, zejména z řad mladé generace. V souvislosti s volbami do orgánů Komory jsme také byli svědky rekordního počtu kandidátů a s tím související intenzivní předvolební kampaní.

Výsledkem voleb do orgánů Komory je pak unikátní kombinace kolegů a kolegyně, kteří mají s prací v orgánech dlouholeté zkušenosti, a mohou tak zajistit potřebnou kontinuitu, s generací mladších kolegů a kolegyně. Zároveň došlo k posílení zastoupení žen v nejužším vedení Komory. Pevně věřím, že nové vedení tak bude schopné navázat na vynikající práci našich předchůdců, a přitom vnést do činnosti České advokátní komory novou energii a nápady, a to s přihlédnutím k potřebám mladších kolegů a kolegyně.

Bohužel došlo ke snížení počtu členů představenstva z jednotlivých regionů, ale rád bych vás ujistil, že tato skutečnost rozhodně nebude mít negativní dopad na respektování

my všichni Komora!

hlasu regionů. Nové představenstvo je připraveno prohloubit spolupráci s Výborem regionálních zástupců ČAK, jehož činnosti se účastní zástupci jednotlivých regionů. Jsme si vědomi toho, že činnost regionálních zástupců je zcela nezastupitelná a že velmi významná část stavovského života se odehrává právě na regionální úrovni. Ostatně účastníci 8. sněmu jistě zaznamenali, že jedním z usnesení, které bylo navrženo minulým představenstvem, došlo k výraznému přesunu rozpočtových prostředků právě ve prospěch regionů, které tak mohou regionální zástupci využívat k regionálním akcím.

V debatách na sněmu, ale i v rámci předvolebních diskusí a programů jednotlivých kandidátů a jejich uskupení, zazněla celá řada velmi podnětných připomínek a nápadů, co by se mohlo a mělo v činnosti Komory zlepšit. Některé kritické připomínky také upozornily na možné nedostatky, zejména pokud jde o komunikaci mezi Komorou a jejími členy. Také nás upozornily na skutečnost, že ne všichni advokáti se s Komorou ztotožňují a ne vždy je vnímána svými členy jako jejich vlastní stavovská organizace. Na vylepšení tohoto vnímání Komory a pocitu sounáležitosti mezi advokáty budeme intenzivně pracovat.

Budu se možná trochu opakovat, ale považuji za nezbytné zdůraznit, že Komora se i nadále musí v první řadě zabývat tím, co jí ukládá zákon o advokacii, tj. výkonem veřejné správy na úseku advokacie. Její hlavní prioritou přitom nadále musí být důraz na zajištění práva na právní pomoc, advokátní mlčenlivost, kolegiální, volnou soutěž, bezplatnou právní pomoc a důstojnost advokátního stavu.

Zásadní úloha ČAK spočívá také v aktivní účasti na legislativním procesu, a to nejen v oblasti poskytování právních služeb v užším smyslu slova, ale ve všech oblastech práva, ve kterých advokáti poskytují právní služby. K tomu je třeba

ba využívat mezinárodní zkušenosti a zapojení ČAK v mezinárodních organizacích, protože legislativní proces v ČR není odděleným ostrovem, ale ve velkém množství případů implementuje evropské směrnice.

Věnovat se budeme také efektivnímu řízení agend ČAK se zaměřením na uživatelsky přívětivý přístup a komunikaci Komory vůči svým členům – advokátům. S tím úzce souvisí digitalizace agend Komory, ale také digitalizace právních služeb v širším smyslu.

Nelehkým, ale velmi důležitým úkolem je úprava advokátního tarifu, kde některé tarifní hodnoty zcela zjevně neodpovídají ekonomické realitě, což stále častěji potvrzuje svými nálezy i Ústavní soud. Abychom v uvedených agendách byli úspěšní, musíme dbát o dobrou pověst advokacie a především o její, minimálně alespoň objektivní, obraz v mediálním prostoru.

Nové představenstvo připravuje společné programové prohlášení, ve kterém se přihlásí ke všem důležitým cílům.

Zkuste nám dát šanci změnit obvyklé klišé „Komora nejsme my, Komora jsou oni.“ Pojďme být Komora my všichni!

JUDr. ROBERT NĚMEC, LL.M.,
předseda ČAK

Výsledky 8. sněmu České advokátní komory ze dne 22. října 2021

8. sněm České advokátní komory

I. schválil:

1. zprávu o činnosti představenstva České advokátní komory ve funkčním období 2017-2021,
3. zprávu předsedy Kontrolní rady České advokátní komory,
4. zprávu předsedy Kárné komise České advokátní komory,
5. zprávu předsedy Odvolací kárné komise České advokátní komory,
6. zprávu předsedy Zkušební komise České advokátní komory;

II. zvolil

1. členy a náhradníky představenstva České advokátní komory,
2. členy Kontrolní rady České advokátní komory,
3. členy Kárné komise České advokátní komory,
4. členy Odvolací kárné komise České advokátní komory;

III. přijal

1. usnesení sněmu České advokátní komory, kterým se mění usnesení sněmu České advokátní komory č. 7/1999 Věstníku, kterým se schvaluje výše náhrad za ztrátu času stráveného výkonem funkcí v orgánech České advokátní komory a upravuje poskytování náhrady hotových výdajů,
2. usnesení sněmu České advokátní komory, kterým se mění usnesení sněmu České advokátní komory č. 3/1999 Věstníku, kterým se schvaluje organizační řád České advokátní komory,
3. usnesení sněmu České advokátní komory, kterým se mění usnesení sněmu České advokátní komory č. 5/1999 Věstníku, o sociálním fondu České advokátní komory, ve znění pozdějších předpisů,
4. usnesení sněmu České advokátní komory, kterým se mění usnesení sněmu č. 4/1999 Věstníku, kterým se schvaluje výše a splatnost příspěvku na činnost České advokátní komory,
5. usnesení sněmu České advokátní komory, kterým se mění stálý volební řád sněmu České advokátní komory;

IV. ukládá

představenstvu České advokátní komory, aby

1. usilovalo o přijetí právní úpravy, která by umožnila advokátům podílet se na rozhodování sněmu i jiným než prezenčním způsobem,
2. připravilo a prosazovalo právní úpravu advokátního tajemství,
3. zajistilo důsledné využívání informačních technologií v rámci profesní samosprávy.

Na snímku zleva: JUDr. Petr Toman, LL.M.,
JUDr. Monika Novotná, JUDr. Robert Němec, LL.M.,
JUDr. Michala Plachká, LL.M.,
a JUDr. Martin Maisner, PhD., MCI Arb.

Představenstvo ČAK zvolilo nové vedení: předsedou se stal JUDr. Robert Němec, LL.M.

Dne 3. listopadu 2021 se na svém prvním zasedání v sídle ČAK na Národní třídě sešlo nové představenstvo České advokátní komory, které vzešlo z voleb na 8. sněmu ČAK dne 22. října 2021, aby si zvolilo na dvouleté funkční období svého předsedu a místopředsedy.

V tajné volbě byl novým, od roku 1990 již osmým předsedou Komory zvolen JUDr. Robert Němec, LL.M., advokát v Praze, který byl členem představenstva již v předchozích dvou volebních obdobích a posledních šest let byl jeho místopředsedou.

Představenstvo dále rozhodlo, že bude mít stejně jako v minulých volebních obdobích čtyři místopředsedy. Těmi se na základě tajné volby stali dvě ženy a dva muži, a to (v abecedním pořadí): JUDr. Martin Maisner, PhD., MCI Arb., advokát v Praze, který byl členem představenstva ČAK poprvé v uplynulém volebním období, JUDr. Monika Novotná, advokátka v Praze, která byla do představenstva rovněž poprvé zvolena na 7. sněmu ČAK a ve funkci místopředsedkyň ČAK jako jediná kontinuálně pokračuje, JUDr. Michala Plachká, LL.M., advokátka v Ostravě, která je v představenstvu Komory jedním z pěti nováčků, a JUDr. Petr Toman, LL.M., advokát v Praze, v minulém volebním období náhradník představenstva ČAK.

„Jsem přesvědčen, že nově zvolené představenstvo bude plně energie. Jde o vynikající kombinaci zkušených kolegů a kolegů s novými, kteří budou, doufám, přicházet s neotřelými

podněty. A zároveň je zřejmé, že se i shodneme ve všech hlavních principech, na kterých stojí Česká advokátní komora a nezávislá advokacie,“ uvedl po svém zvolení nový předseda ČAK. Rozhovor s novým předsedou i rozhovory se všemi místopředsedy ČAK najdete v Advokátním deníku.

Z jedenáctičlenného představenstva je pět nových členů, stejný počet – pět – již pracovalo v minulém představenstvu; jedenáctý člen, doktor Toman, byl v minulém volebním období náhradníkem představenstva. Nové představenstvo má historicky nejvyšší počet žen – tři; další, čtvrtá žena byla zvolena mezi náhradníky představenstva.

Úplné výsledky voleb do představenstva ČAK i do dalších tří orgánů Komory – Kontrolní rady, Kárné komise a Odvolací kárné komise přinesl Bulletin advokacie již v č. 10/2021.

Kontrolní rada, Kárná komise a Odvolací kárná komise si své vedení zvolí na výjezdních zasedáních ve dnech 24. až 26. listopadu 2021. Výsledky těchto voleb budou zveřejněny v Advokátním deníku a následně i ve dvanáctém čísle Bulletinu advokacie.

✦ Red.

✦ Foto: redakce

8. sněm ČAK: rekordní účast, počet kandidátů i projednaných návrhů

V pátek 22. října 2021 se v pražském hotelu Clarion ve Vysočanech sešel již 8. sněm České advokátní komory, na němž se zaregistrovalo historicky rekordních 2 489 advokátek a advokátů z celé republiky a mnozí z nich se aktivně zúčastnili rozpravy o předložených návrzích. Voleb do orgánů Komory, jejichž výsledky přinesl již BA č. 10/2021, se zúčastnilo rovněž rekordních 2 397 advokátek a advokátů. O průběhu sněmu jsme celý den průběžně informovali v online zpravodajství na Advokátním deníku.

Již v osm hodin ráno byla zahájena registrace prvních advokátek a advokátů přicházejících na sněm. Všichni při registraci obdrželi speciální sněmovní tašku s oficiálními materiály – dvěma předsněmovními speciálními čísly Bulletinu advokacie, hlasovacím setem (s hlasovacími kartami pro jednání v sále a se čtyřmi hlasovacími lístky k volbám), obecnými informacemi k pracovní části i ke společenské části sněmu a respirátor.

U vstupů do hotelu rovněž fungovaly tři COVID CHECK POINTY, u nichž byl kontrolován doklad potvrzující bezin-

fekčnost: buď certifikát o provedeném očkování, o prodělaném onemocnění covid-19, nebo doklad o platném negativním PCR či antigenním testu. Na místě byla rovněž připravena testovací místa, na kterých zdravotníci provedli celkem 148 antigenních testů, s jedním pozitivním výsledkem.

Volby orgánů sněmu

Sněm zahájil předseda ČAK JUDr. Vladimír Jirousek v 9.20 hodin, s mírným zpožděním oproti programu kvůli dopravním komplikacím, které ztížily příjezd některých oficiálních hostů. V tu chvíli bylo v sále 864 advokátů a advokátek.

Po zaznění české národní hymny a poté hymny advokátní, kterou nově nahrála Janáčkova filharmonie, vysvětlil doktor Jirousek sněmovní systém hlasování. To probíhalo tak, že advokát či advokátka zvedli ruku s barevným lístkem – a to zeleným v případě, že s návrhem souhlasili, červeným, pokud s návrhem nesouhlasili, a žlutým, pokud se hlasování zdrželi. Ke sčítání hlasů byli v sále přítomni skrutátoři; pokud byla již na první pohled jasná většina pro návrh, počítaly se jen hlasy těch, kteří byli proti či se hlasování zdrželi.

Nejdříve sněm hlasoval *en bloc* o návrhu na volbu sedmičlenného předsednictva sněmu ve složení JUDr. Anna Márová, LL.M., JUDr. Marta Nedvědová, JUDr. Jan Skřípský, Ph.D., JUDr. Tomáš Sokol, JUDr. Michaela Střížová,

JUDr. Irena Valíčková, MBA, a JUDr. Martin Vychopeň. **Návrh byl absolutní „optickou většinou“ přijat** a předsednictvo se mohlo dát do práce. Řízení sněmu se zpočátku ujal doktor Tomáš Sokol, po většinu doby ale sněm řídil doktor Martin Vychopeň, benešovský advokát a v letech 2009 až 2017 předseda ČAK.

Následně sněm **schválil absolutní většinou i další orgány sněmu – především sedmičlennou volební komisi, pětičlennou mandátovou komisi a pětičlennou návrhovou komisi.** Oproti návrhům publikovaným v předsněmovním čísle BA č. 8-9/2021 došlo přímo na sněmu ke změně ve složení volební komise a též k jedné změně ve složení mandátové komise. Místo JUDr. Romana Premuse byla z pléna do volební komise navržena JUDr. Ivana Horáková, advokátka z Prostějova, a za JUDr. Miloše Profouse, který se rovněž z vážných důvodů na poslední chvíli z účasti na sněmu omluvil, byla do mandátové komise navržena Mgr. Jana Hansalanderová, advokátka z Rakovníka.

Za ověřovatele sněmu byli zvoleni vedoucí Odboru matiky JUDr. Jaroslava Macková a bývalý dlouholetý vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK JUDr. Jan Syka.

Jednomyslně byl pak schválen i navržený pořad jednání sněmu a v 9.36 hodin byly vyhlášeny volby do orgánů ČAK. Doba voleb byla stanovena na tři hodiny – tedy do 12.36 hodin.

Slova se pak nakrátko opět ujal doktor Jirousek, který poděkoval všem zaměstnancům Komory za organizaci sněmu v nelehké pandemické době a měnicích se protiepidemiologických opatření, přivítal přítomné hosty a vyjádřil přání, aby sněm proběhl důstojně.

Vystoupení hostů

Následovala **krátká vystoupení hostů.** Jako první sněmu předal srdečné pozdravy od slovenských advokátů **předseda Slovenské advokátní komory JUDr. Viliam Karas, Ph.D.,** který ocenil Českou advokátní komoru jako nejbližšího partnera, se kterým Slovenskou advokátní komoru pojí efektivní a přátelská spolupráce, a pozval nově zvolené představenstvo na Slovensko, kde mají čeští advokáti, jak řekl, „*vždy otevřené dveře*“.

Ve svém vystoupení se předseda SAK také varovně zmínil o nedávné snaze slovenského Ministerstva spravedlnosti oslabit advokátní samosprávu a disciplinární pravomoci SAK, kvůli čemuž se ministerstvo dokonce obrátilo na Benátskou komisi s žádostí o stanovisko. Ta ale naštěstí tuto snahu slovenského ministerstva nepodpořila, neboť podle ní neexistují důkazy o tom, že model samoregulace advokacie na Slovensku nefunguje.

Závěrem svého vystoupení popřál Viliam Karas české advokacii, aby byla „*důsledná a odvážná*“, **poděkoval odcházejícímu předsedovi ČAK JUDr. Vladimíru Jirouskovi za jeho dlouholetou spolupráci a odevzdal mu za ni ocenění Slovenské advokátní komory** (na snímku nahoře).

Jako druhý host vystoupil se srdečnými pozdravy od rakouských kolegů **prezident Rakouské advokátní komory Dr. Rupert Wolf.** Jak řekl, těší se na pokračování přátelských vztahů s českou advokací, a zdůraznil, že obě komo-

ry musí vždy spojit síly, pokud se dostanou do nebezpečí základní principy advokátní profese nebo dochází k ohrožení právního státu a demokracie v Evropě.

Další tři zahraniční hosté – **současná prezidentka CCBE Margarete von Galen, předseda Pařížské advokátní komory Olivier Cusi a bývalý prezident CCBE a expředseda Chorvatské advokátní komory (a zároveň velký přítel českých advokátů s vlastními českými kořeny) Ranko Pelicarić** – pozdravili účastníky sněmu z videozáznamů, které zájemci najdou na Advokátním deníku v online zpravodajství ze sněmu.

Jelikož se ve stejný den jako 8. sněm ČAK v Praze konala i konference Soudcovské unie, promluvil jménem Ústavního soudu a jeho omluvivšího se předsedy JUDr. Pavla Rychetského, dr. h. c., jako první český host **ústavní soudce a bývalý dlouholetý místopředseda ČAK JUDr. David Uhlíř.** Jak uvedl, dobře fungující advokacie je nejen podmínkou právního státu, ale i dobře fungujícího Ústavního soudu. V této souvislosti pak poděkoval Komoře za to, že bezplatně či za sníženou náhradu určuje potřebným advokáta. „*Takto určení advokáti většinou poskytují svým klientům dobrou službu,*“ zdůraznil. Jak ale dodal, většina práce obecných soudů je v souladu s ústavními hodnotami, takže statistická úspěšnost ústavních stížností je asi jen pět procent.

Na 8. sněm ČAK si pak přímo z konference Soudcovské unie „*odskočil*“ **předseda Nejvyššího soudu JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.** Ten advokáty označil za „*neodmyslitelnou součást justice*“. Ve svém vystoupení se zamýšlel nad tím, jak se justice vypořádala s bezprecedentní výzvou, kterou nepochybně světová pandemie onemocnění covid-19 je, a v této souvislosti poukázal na některé právní otázky, které během pandemie vyvstaly v civilním i trestním právu.

Pozdravy všech kolegů sdružených v Soudcovské unii pak sněmu tlumočila **členka Republikové rady Soudcovské unie, soudkyně Krajského soudu v Plzni a emeritní ústavní soudkyně JUDr. Vlasta Formánková.** Ta ve svém vystoupení především konstatovala, že jsou to právě advokáti, kteří ovlivňují chod justice nejen ve společném nalézání práva, ale někteří z nich zasáhli do samých základů moci soudní, ať již to byla advokátka Dagmar Burešová, která zahájila transfor-

maci justice po pádu komunismu, advokáti Jan Novák a Jan Kalvoda, kteří jako ministři spravedlnosti stabilizovali nově vzniklou soudní soustavu, či další advokáti, jako Otakar Motejl, Karel Čermák, Pavel Rychetský či Vladimír Jirousek. „*Velmi si přejeme, aby byla zachována dobrá komunikace mezi soudci a ostatními právníckými profesemi, neboť bez vzájemné spolupráce a dobré komunikace můžeme ztratit nezávislost a nestrannost soudní moci,*“ dodala závěrem.

Zástupce ministryně spravedlnosti Mgr. Marie Benešové náměstek **Mgr. Michal Franěk, Ph.D.**, pozdravil sněm největší samosprávné právnícké organizace v České republice a popřál všem přítomným šťastnou ruku při volbách. Za mnohaletou spolupráci poděkoval jak odcházejícímu předsedovi ČAK JUDr. Vladimíru Jirouskovi, tak celému vedení Komory, a ujistil přítomné, že Ministerstvo spravedlnosti chce být nadále partnerem Komory při řešení všech otázek, a to při plném respektování samosprávného charakteru české advokacie.

Příjemně se poslouchala následující obdivná slova nejvyšších představitelů dvou menších „sesterských“ komor ČAK. Zatímco první z nich, **prezident Notářské komory Mgr. Radim Neubauer**, podle svých slov závidí České advokátní komoře její celostátní působnost, zatímco notáři na to „*potřebují osm regionálních komor*“, **prezident Exekutorské komory (a pozastavený advokát) Mgr. Jan Mlynářčík** se velmi pochvalně vyjádřil jak o Advokátním deníku, který si podle jeho vyjádření za krátkou dobu vydobyl opravdu velké renomé, tak i o projektech Advokáti do škol a Advokáti proti totalitě či o připravovaném ambiciózním projektu právníckých sjezdů.

Závěrem pak vystoupili **prezidentka Unie podnikových právníků JUDr. Marie Brejchová** a **prezident Unie státních zástupců JUDr. Jan Lata, Ph.D.**, oba s přáním budoucí úspěšné spolupráce jejich unií s ČAK.

Poselství odcházejícího předsedy Vladimíra Jirouska

Dalším bodem sněmu byla **zpráva předsedy České advokátní komory JUDr. Vladimíra Jirouska o činnosti Komory od 7. do 8. sněmu, kterou zahájila netradiční projekce mapující měsíc po měsíci důležité události v životě Komory.** Ti, kdo by si uplynulé čtyři roky rádi znovu oživilí, tuto projekci najdou pod názvem „*Od sněmu do sněmu*“, v rubrice Videozpravodajství v Advokátním deníku. Doktor Jirousek úvodem svého vystoupení odkázal rovněž na obsáhlou bilanční zprávu v prvním předsněmovním speciálu, tedy BA č. 7/2021, která obsahuje i zprávy o činnosti všech odborů a oddělení Komory.

Především se ale **odcházející a zatím nejdéle sloužící předseda ČAK vyjádřil k dalšímu směřování Komory**, a to v reakci na některé představy vyslovené v předsněmovní předvolební debatě o změně ČAK směrem k „*malému pružnému efektivnímu servisnímu útvaru pro advokáty*“. Jak řekl, připomnělo mu to diskuse v roce 1990 o tom, jestli Komora bude odborářským spolkem servisního charakteru, nebo jestli ad-

vokacie za své a sama zvládne samosprávu i její jádro, kterým je veřejná správa na úseku advokacie. Připomněl i tehdejší slova JUDr. Karla Čermáka, prvního předsedy ČAK, že advokáti musejí zvládnout obojí, samosprávu i výkon veřejné správy a zákonem předepsané povinné agendy na úseku advokacie, protože **bez této povinné agendy nebude nezávislé advokacie a nezávislého výkonu advokacie pro nikoho, neboť to jsou spojené nádoby.** „*Komora v první řadě z devadesáti procent nedělá to, co chce, ale co musí. Nenapadlo by mě, že budu muset po letech znovu obhajovat takové principiální zásady,*“ řekl.

Jirousek zároveň odmítl představu, že se advokacie přesune do kyberprostoru a bude řízena prostřednictvím sociálních sítí bez interaktivní diskuse a odborné argumentace, bez osobních kontaktů a sociálních vazeb, které jsou tak důležité pro soudržnost advokacie. „*Jen přes sociální sítě nelze vést advokacii, stejně jako nelze jimi hájit a prosazovat oprávněné zájmy klientů,*“ zdůraznil.

Podle jeho slov by se nové představenstvo mělo dokonce zabývat problematikou případné novelizace Etického kodexu právě v souvislosti s těmi projevy na sociálních sítích, které jsou svým obsahem v hrubém rozporu s důstojností advokátního stavu. Dehonestace advokacie, např. prostřednictvím advokátů vystupujících pod pseudonymy, je podle něho nejen nepřijatelná, ale navíc „*nahrává těm politikům světlých zítřků, jež advokacii vnímají jako součást podsvětí*“.

Jak ale dodal, nepochybuje o tom, že „*česká advokacie ustála postavení silného, sebevědomého a nezávislého samosprávného stavu systematicky budovaného posledních 30 let. Nedopusťme, aby tomu v budoucnu bylo jinak!*“ obrátil se Jirousek závěrem na přítomné advokáty a advokátky, kteří jeho vystoupení odměnili potleskem ve stoje.

Za jeho mnohaletou práci pro Komoru a celou advokacii poděkoval Vladimíru Jirouskovi místopředseda ČAK JUDr. Robert Němec, LL.M. (který byl 3. 11. 2021 zvolen jako jeho nástupce do funkce předsedy ČAK), a předal mu nejvyšší vyznamenání České advokátní komory, zlatou medaili. Ke gratulaci se s velkou kyticí připojila i místopředsedkyně ČAK JUDr. Monika Novotná.

Zprávy o činnosti orgánů ČAK

Po doktoru Jirouskovi vystoupil se **zprávou o činnosti Kontrolní rady ČAK její předseda JUDr. Jan Mikš**, který úvodem odkázal na její úplné znění v prvním předšněmovním Bulletinu advokacie č. 7/2021 a požádal sněm o její schválení.

Mikšovo vystoupení na sněmu se pak soustředilo zejména na **přiblížení toho, co práce v Kontrolní radě v praxi obnáší, a na esenciální význam jejího bezchybného vykonávání pro zachování samosprávné advokacie.**

„Minimálně každý druhý pátek v měsíci je v Praze od devíti do čtrnácti až patnácti hodin zasedání a na jednání Kontrolní rady je vždy minimálně čtyřicet až padesát advokátů. Každý člen dostane čtyři až pět stížnostních spisů a na příštím zasedání musí sdělit svůj názor, zda je stížnost důvodná, či není, a případně přesvědčit kolegy o podání nebo nepodání kárné žaloby. Žádný jiný orgán Komory se takto nesjíždí dvakrát v měsíci,“ popsal úvodem doktor Mikš.

Jak dále řekl, Kontrolní rada plní naprosto nezastupitelnou roli v rámci dodržování AML zákona, přičemž tyto kontroly, které ČAK byly svěřeny jako jedné z mála advokacii v Evropě a na které byl proškolen tým členů rady, probíhají v režimu přísného utajení a jsou časově velmi náročné. *„Važte si této kompetence a braňte ji! Zaváhání či profesní pochybení by mohlo vést k odebrání této kompetence ČAK,“* uvedl Mikš, který závěrem svého vystoupení poděkoval členům rady i vedoucí Kontrolního oddělení JUDr. Michaele Střížové za jejich neocenitelnou práci.

Jako další vystoupil se svou **zprávou o činnosti předseda Kárné komise ČAK JUDr. Tomáš Herblich**, jehož vystoupení se rovněž opíralo o zprávu uveřejněnou v prvním předšněmovním Bulletinu advokacie č. 7/2021.

Kromě krátkého statistického souhrnu činnosti komise zdůraznil doktor Herblich **dvě okolnosti, které zásadním způsobem ovlivnily činnost komise.** Tou první byl **přesun Oddělení pro věci kárné do náhradních prostor v Myslíkové ulici** kvůli rekonstrukci paláce Dunaj, kvůli níž navíc přišla komise o možnost využívat prostorné zasedací místnosti ve dvorní budově Kaňkova paláce, kam se dočasně přesunul Odbor matriky, a navíc bylo nutné přestěhovat i kárný archiv. Druhou událostí pak byla **pandemie nemoci covid-19, která na dlouhou dobu činnost Kárné komise paralyzovala,** zpočátku úplně, později do značné míry, takže se přirozeně prodloužila doba kárných řízení.

Pozitivní zprávou pro advokátní veřejnost ale podle doktora Herbliche je zajisté informace o **již budované elektronické databázi kárných rozhodnutí, která bude v anonymizované podobě přístupná všem na připravovaném novém webu Komory.**

Také doktor Herblich závěrem svého vystoupení poděkoval za odvedenou práci jak všem současným i bývalým členům Kárné komise, tak pracovnícům Oddělení pro věci kárné, jeho bývalému vedoucímu JUDr. Janu Sykovi i současně vedoucí oddělení Mgr. Petře Vráblikové.

Na jeho vystoupení navázal svojí **zprávou předseda Odvolací kárné komise ČAK JUDr. Bohuslav Sedlatý** (předtím dlouholetý předseda Kárné komise), který se rovněž opíral o zprávu, uveřejněnou v prvním předšněmovním Bulletinu advokacie č. 7/2021.

Jak doktor Sedlatý zdůraznil, za zásadní úkol pokládá hájení důstojnosti advokátního stavu, v souvislosti s některými projevy advokátů na sociálních sítích by pak podle něj bylo namístě novelizovat čl. 4 Etického kodexu. *„Každý advokát by se měl chovat tak, aby se nemusel při výkonu advokátní funkce i mimo ni za své jednání stydět,“* zdůraznil.

Jako poslední předstoupil se **zprávou o činnosti předseda Zkušební komise ČAK JUDr. Karel Brückler**, který ke své zprávě o činnosti Zkušební komise, rovněž zveřejněné v BA č. 7/2021, doplnil některé statistické údaje za rok 2021; ty ale jen potvrzují dlouhodobá čísla, udávající úspěšnost advokátních zkoušek kolem sedmdesáti pěti procent.

Činnost zkušebních senátů podle doktora Brücklera ovlivnila novela advokátního zkušebního řádu, neboť část zkoušek se vedla podle staré a část již podle nové právní úpravy. Jako problém se podle jeho slov ukazuje **nově zavedený písemný vstupní test.** Návrhy na jeho zrušení bez dalšího ale odmítl, neboť by to ohrozilo srovnatelnost advokátních zkoušek s ostatními profesními zkouškami v resortu justice, a tedy do budoucna i průchodnost jejich absolventů do ostatních právních profesí.

Vysoce pak ocenil úsilí předsedy ČAK Vladimíra Jirouska poté, co vláda dne 10. března 2020 znemožnila svými protiepidemickými opatřeními konání advokátních zkoušek, neboť složitými jednáními s řadou ministerstev i dalších státních orgánů vyjednal výjimky, které konání advokátních zkoušek umožnily. *„Byli jsme jedinou právníkou profesí, která zkoušky konala,“* uvedl doktor Brückler, který závěrem rovněž poděkoval kolegům z komise i pracovníkům Odboru výchovy a vzdělávání za jejich práci.

Ve dvanáct hodin patnáct minut se na pořad jednání sněmu dostalo to nejdůležitější (vedle voleb do orgánů Komory), a to **postupné projednávání nebývale velkého množství návrhů předkládaných sněmu ke schválení.** Nejdříve bylo projednáno všech osm návrhů předložených sněmu představenstvem ČAK.

Projednání návrhů představenstva ČAK

Jako první byl na pořadu **návrh představenstva ČAK na změnu výše náhrad za ztrátu času stráveného výkonem funkcí v orgánech Komory,** který odůvodnil tajemník Komory JUDr. Petr Čáp. Podle návrhu se **zvyšuje náhrada předsedovi či jinému členu kárného senátu za vypracování kárného rozhodnutí ze 600 korun na 2 000 korun;** zároveň bylo zrušeno ustanovení, které neumožňovalo zaplatit jim za tuto jejich práci cokoliv navíc, pokud přesáhla deset hodin měsíčně. **Návrh zrušil i třicetitisícový roční limit pro náhrady za ztrátu času, během něhož vykonávají advokáti či členové**

zkušebních komisí, kteří nejsou advokáty, pro Komoru nějakou činnost. Jak doktor Čáp dodal, pro rozpočet Komory by schválení tohoto návrhu znamenalo zvýšení asi o dvě stě tisíc korun ročně, což znovu zopakoval ještě po dotazu z pléna. Pro návrh se vyslovila absolutní většina přítomných advokátů a advokátek, proti jich bylo 23, 15 přítomných se hlasování zdrželo.

Jako druhý byl projednán návrh představenstva ČAK na změnu výše a splatnosti příspěvku na činnost Komory, který odůvodnila místopředsedkyně ČAK JUDr. Lenka Vidovičová, LL.M. Návrh byl podle jejích slov veden myšlenkou spravedlnosti a ulehčení těm začínajícím advokátům, kteří vstoupí do profese do šesti měsíců po složení advokátní zkoušky, neboť výše jejich příspěvku Komore v prvním roce jejich praxe se bude odvíjet od toho, ve kterém měsíci budou na seznam advokátů zapsáni. Za každý započatý měsíc výkonu advokátní praxe tak zaplatí vždy jednu dvanáctinu ročního příspěvku. K návrhu se nikdo z pléna sněmu nevyjádřil a byl podpořen absolutní většinou; proti bylo jen devět přítomných, pět se zdrželo.

Třetí návrh představenstva ČAK na změnu organizačního řádu Komory obsahoval v první řadě návrh na zrušení funkce výkonného ředitele Komory. Odůvodnil jej člen představenstva ČAK JUDr. Michal Žižlavský. Jak řekl, již dvanáct let toto místo nebylo obsazeno a praxe ukázala, že potřebnou agendu stačí vyřizovat tajemník či aparát Komory.

Jeho vystoupení přerušil ve 12.36 hodin moderátor sněmu doktor Vychopen a oznámil, že právě skončily volby do orgánů Komory, volební místnosti se uzavřely a své práce se ujal volební komise.

Pak se doktor Žižlavský vrátil k odůvodňování dalších bodů návrhu. Jeden z nich odstranil neslučitelnost funkce zkušebního komisaře s prací pro Komoru, druhý pak byl legislativně-technickou změnou, která sjednotila rozličnou terminologii organizačního řádu, který pracuje s pojmem „registrační číslo advokáta“, a vyhlášky č. 176/2010 Sb., o identifikačních průkazech advokátů, který operuje s výrazem „evidenční číslo advokáta“. Také k tomuto návrhu se nikdo z pléna sněmu nevyjádřil a následně byl podpořen absolutní většinou přítomných.

Jako čtvrtý projednal sněm návrh představenstva ČAK na změnu usnesení sněmu o sociálním fondu Komory, jež odůvodnila místopředsedkyně ČAK JUDr. Lenka Vidovičová, LL.M., a který zvýšil maximální roční limit pro financování kulturně-společenských a sportovních akcí pořádaných Komorou, včetně akcí pořádaných regionálními středisky Komory, z tří a půl milionu na pět milionů korun. „Očekáváme bohatší činnost regionů, když každé regionální středisko získá asi o sto šedesát tisíc korun ročně víc,“ uvedla doktorka Vidovičová, která je regionální představitelkou pro Střední Moravu.

I tento návrh prošel hladce a bez připomínek velkou „optickou většinou“, stejně jako následující návrh představenstva ČAK na změnu stálého volebního řádu sněmu Komory, prezentovaný vedoucím Odboru vnější a vnitřní legislativy ČAK JUDr. Johanem Justoněm. Tento návrh přinesl několik legislativně-technických změn, včetně té nejnvýznamnější, která umožní advokátům podpořit kandidaturu svého kandidáta do orgánů Komory i jednotlivě, nikoliv na jedné listině, a také nikoliv jen „papírově“, ale i v elektronické podobě.

Šestý návrh představenstva ČAK se týkal tématu intenzivně diskutovaného v předvolební kampani, totiž online voleb do orgánů Komory a jakým způsobem toho lze legislativně dosáhnout. Jak uvedl místopředseda ČAK JUDr. Martin Maisner, PhD., MCI Arb., který návrh vysvětloval, z analýz vyplývá, že zavedení online voleb není možné bez změny zákona o advokacii, neboť zákon říká, že orgány volí sněm, nikoliv advokáti.

„Komora nemá tu sílu změnit zákon, můžeme bohužel o to jen usilovat, vyjednávat, aby ke změně došlo a aby pokud možno, až se návrh dostane do rukou zákonodárcům, nedošlo k dalším změnám,“ dodal doktor Maisner a požádal sněm o mandát k takovému vyjednávání pro nové představenstvo, které vzejde z voleb. Protože k návrhu představenstva nebyl žádný protinávrh, sněm přistoupil k hlasování a velkou většinou novému představenstvu Komory uložil usilovat o přijetí právní úpravy, která by umožnila advokátům podílet se na rozhodování sněmu i jiným než prezenčním způsobem; proti návrhu bylo 60 přítomných advokátů a advokátek, 37 z nich se hlasování zdrželo.

Prakticky jednomyslnou podporu zato získal následující sedmý návrh představenstva ČAK, kterým 8. sněm novému představenstvu Komory ukládá prosazování právní úpravy advokátního tajemství. Z pléna jej komentoval jeden z mnoha mladých advokátů přítomných na sněmu, pražský advokát Mgr. Jakub Kocmánek, jako velice důležitý návrh, který má jeho podporu, neboť podle jeho zkušeností úřady advokátní tajemství nerespektují. V českém právním řádu totiž chybí komplexní úprava advokátního tajemství, která by bez souhlasu klienta neumožňovala zveřejnit obsah jakékoliv komunikace mezi advokátem a jeho klientem, a jak konstatoval doktor Robert Němec, který návrh sněmu odůvodňoval, povinnost mlčenlivosti je v českém právním řádu upravena jen fragmentárně.

Posledním návrhem, který představenstvo sněmu předložilo a který byl rovněž přijat, i když jej nepodpořila téměř stovka přítomných advokátů, byl také úkolem pro nové představenstvo Komory; v tomto případě mu 8. sněm uložil zajistit v rámci profesní samosprávy důsledné využívání informačních technologií.

Jak vysvětlil člen představenstva Mgr. Daniel Mika, který návrh odůvodňoval, na digitalizaci agend Komory budou potřeba nemalé finanční prostředky, a je tedy třeba, aby k tomu dal sněm novému představenstvu mandát. Jak dodal doktor Martin Maisner, digitalizace je dobrá, ale stojí peníze. „Nikdo nám nic nedá, takže je budeme muset vzít z jiných kapitol, pokud nám k tomu dá sněm souhlas,“ řekl.

Tímto bodem byly projednány a bezproblémově schváleny všechny návrhy představenstva ČAK v podobě, ve které byly publikovány v BA č. 8-9/2021 i na Advokátním deníku. Zároveň tímto také skončila klidnější část sněmu a bylo zahájeno projednávání návrhů stavovských nebo jiných předpisů předložených advokáty, které doprovázela mnohdy až bouřlivá debata i napínavé sčítání hlasů, ať již se projednávaly čtyři návrhy platformy Otevřená advokacie, návrh Mgr. Daniela Miky či pak závěrem tři návrhy JUDr. Vladimíra Janoška.

Online volby se změnou zákona, nebo bez?

První velké názorové střety přinesl již první návrh platformy Otevřená advokacie na změnu stálého volebního řádu sněmu, která by podle předkladatelů umožnila při příštím sněmu v roce 2025 volit orgány Komory i online. Návrh doplňoval jeho čl. 2 tak, že oprávnění volit mají nejen advokáti osobně přítomní na sněmu, ale i ti, kteří jsou přihlášení „v internetovém rozhraní, zpřístupněném Komorou pro hlasování online“. Technické podrobnosti tohoto hlasování pak měl upravit nový stavovský předpis vydaný usnesením představenstva Komory.

Návrh obhajoval jeden z lídrů platformy Otevřená advokacie JUDr. Tomáš Nahodil (na snímku výše), podle něhož je důležité, aby každý z advokátů měl možnost ovlivnit složení orgánů Komory. Poukázal přitom i na fakt, že hybridně, tedy prezenčně i online, se volí již ve dvanácti evropských advokátních komorách. „Přáli bychom si, aby Česká republika byla třináctou zemí EU, kde to bude možné,“ řekl.

V následně debatě proti sobě vykrystalizovaly dva zásadně opačné názory, jejichž podstatou nebylo, zda online volby ano, či ne, ale zda k online sněmovním volbám opravdu stačí navrhovaná změna stálého volebního řádu, nebo je nutná změna zákona o advokacii. Jak doktor Nahodil, tak jeho kolegyně a druhá vůdčí osobnost Otevřené advokacie, senátorka Mgr. Adéla Šípková, jednoznačně v debatě zastávali názor, že stačí navrhovaná změna volebního řádu. S podporou návrhu vystoupila i JUDr. Lucie Hrdá, která upozornila, že přímo v den sněmu je jen u Krajského soudu devět jednání, u pražského městského soudu deset. „V 21. století je absurdní, že nemůžeme hlasovat elektronicky nebo datovkami. Já mám minimálně tři kolegy v karanténě, kteří tu nemohou být, a je porušováno jejich aktivní i pasivní hlasovací právo,“ uvedla.

S opačným názorem vystoupil jako první doktor Martin Maisner. Ten hned úvodem zdůraznil, že s online volbami nemá problém, ale jejich realizace bez změny zákona znamená hrozbu žalob pro rozpor voleb se zákonem. Jeho názor v debatě podpořil pražský advokát JUDr. Jiří Novák mladší, který rovněž upozornil na to, že návrh Otevřené advokacie neřeší finanční stránku věci. Se stejným názorem vystoupil i doktor Jirousek: „Nejdříve musí představenstvo udělat vše pro změnu zákona,“ řekl.

Tajemník Komory JUDr. Petr Čáp v debatě upozornil i na další aspekt problému; pokud sněm návrh Otevřené advokacie přijme, ministr spravedlnosti je oprávněn předložit stavovský předpis k soudnímu přezkumu a soud jej pak může zrušit pro rozpor se zákonem. V reakci na to zazněl z pléna názor, že sněm již novému představenstvu přece uložil usilovat o změnu zákona o advokacii. „To si tak málo věříme?“ zaznělo v sále. Podle brněnského advokáta JUDr. Viktora Štěpána ale sněm nemůže přijmout usnesení, které je v čistém rozporu se zákonem. „Nemůžeme spoléhat, že Komora prosadí změnu zákona,“ zdůraznil ve svém vystoupení. Jeden z mnoha diskutujících pak debatu uzavřel řečnickou otázkou: „Chceme vystavit advokacii riziku, že budeme na sněmu hlasovat neplatně? Chceme to riskovat?“ zeptal se přítomných kolegů a kolegyně. V následném hlasování se 132 přítomných advokátů a advokátek vyslovilo pro návrh, 354 proti a 50 se zdrželo. Návrh tak nebyl přijat.

Výše příspěvků a hospodaření ČAK

Druhý návrh Otevřené advokacie navrhoval zrušit oprávnění představenstva Komory upravovat výši příspěvků na činnost Komory o míru inflace. Toto oprávnění má představenstvo od 1. ledna 2000 na základě rozhodnutí 2. sněmu ČAK z 8. listopadu 1999.

Jak uvedl ve svém vystoupení JUDr. Tomáš Nahodil, který návrh obhajoval, **tohoto práva využilo představenstvo dvakrát**, od roku 2005 zvýšilo roční příspěvek aktivního advokáta z šesti tisíc na osm tisíc korun ročně, od roku 2019 pak z osmi tisíc korun na 10 600 Kč. Jen za poslední tři roky tak navýšením příspěvku Komora získala navíc 90 milionů korun. „*O tom nemá rozhodovat jedenáct lidí, má to řešit sněm,*“ uvedl Nahodil.

Místopředsedkyně ČAK JUDr. Monika Novotná ve své reakci zdůraznila, že **představenstvo za dvacet let tuto svou pravomoc využilo jen dvakrát, a poukázala na nepříznivě se vyvíjející ekonomickou situaci v zemi a očekávanou vysokou inflaci.** „*V tuto chvíli je nezodpovědné omezovat představenstvo, vzít mu možnost případně zvýšit příspěvky a vystavit Komoru finančním problémům,*“ řekla Novotná. Na ni ve svém vystoupení navázal JUDr. Vladimír Jirousek krátkým výčtem toho, o kolik procent se za uplynulá léta zdražily některé služby. „*Nejde o navyšování, ale o narovnání, všichni víme, co je inflační doložka,*“ řekl.

Člen platformy Otevřená advokacie, pražský advokát Mgr. Petr Němec, v debatě znovu otevřel již v předšněmovních příspěvcích hojně propíranou „kauzu Dunaj“, tedy nedávné prodloužení nájemní smlouvy na palác Dunaj, kde již od roku 2004 sídlí část aparátu Komory a kde se konají školicí a vzdělávací akce ČAK, a obvinil představenstvo, že se nechová hospodárně. Na to reagoval doktor Jirousek, který zdůraznil, že Komora pro svoje úkoly palác Dunaj potřebuje a není v tom v Evropě žádnou výjimkou. „*Pařížská komora nedávno postavila pro svoje potřeby nový palác za 60 milionů eur,*“ řekl.

Z pozice pamětníka vystoupil v debatě také JUDr. Milan Kyjovský, brněnský advokát a v letech 2002 až 2009 člen představenstva ČAK, který zdůraznil, že oprávnění představenstva zvyšovat příspěvky o inflaci nebylo schváleno s pokoutným záměrem, ale proto, aby na sněmu nedocházelo na téma zvyšování příspěvků k těmto „*trapným debatám*“. A jak Kyjovský zdůraznil, ukázalo se, že představenstvo této pravomoci nezneužilo.

Jeho názor ale doktor Nahodil zásadně odmítl. „*Ta diskuze není trapná, nepatří jinam, patří sem,*“ řekl a ve svém vystoupení dále zpochybňoval efektivitu hospodaření Komory.

To už vyburcovalo dlouholetého předsedu Kontrolní rady ČAK JUDr. Jana Mikše k tomu, aby použil argumenty *ad personam*. „*Kontrolní rada dvacet pět let kontroluje, jestli jsou naše prostředky vynaloženy efektivně. Tomáš byl čtyři roky v kontrolní radě v letech 2009 až 2014 a za čtyři roky se proti ničemu neohradil,*“ řekl Mikš na adresu doktora Nahodila. Při následném hlasování návrh Otevřené advokacie získal 90 hlasů, 24 přítomných se zdrželo, většina přítomných, přesně 297 z nich, ale hlasovala proti, takže **návrh nebyl přijat**.

Další dva návrhy Otevřené advokacie

Již mnohem méně vyhrocenou a spíše věcnou debatu přinesl třetí návrh Otevřené advokacie na novelu stálého volebního řádu sněmu, podle něhož by do budoucna měl sestavovat a schvalovat kandidátní listiny pro volby do orgánů Komory Odbor matriky, a nikoliv představenstvo. Podle návrhu by také mělo být zrušeno oprávnění představenstva i dalších orgánů Komory nominovat advokáty do orgánů volených sněmem a také se stanovovalo, že členem volební komise nemůže být advokát, který je členem některého z orgánů sněmu nebo na sněmu kandiduje do některého z orgánů Komory. Návrhy odůvodnil doktor Nahodil střetem zájmů.

Diskutující vyjádřili především pochyby o tom, že by o věcech advokátní samosprávy měli rozhodovat zaměstnanci Komory, ať už by to byl Odbor matriky, nebo tajemník, jak zaznělo v návrhu z pléna. V delší debatě získal podporu z pléna návrh doktora Kyjovského, aby bylo představenstvo povinno dát na kandidátní listinu každého navrženého advokáta. Kvůli tomu, že doktor Kyjovský musel svůj návrh zformulovat písemně a předložit jej návrhové komisi, **bylo projednávání tohoto bodu přerušeno**.

Sněm proto začal zatím projednávat poslední, čtvrtý návrh Otevřené advokacie, kterým se nově zvolenému představenstvu ukládalo přijmout Interní protikorupční program ČAK a který odůvodnila Mgr. Adéla Šipová. Jak vysvětlila, jde o preventivní zavedení standardního compliance programu a je překvapivé, že jej Komora dosud nemá. Účastníci debaty však tento návrh více či méně razantně odmítli, ať již s odůvodněním, že jde o „*papír pro papír*“, a pokud má někdo povědomí o korupci, ať to oznámí policii, až po názor, že není mediálně vhodné, aby Česká advokátní komora inzerovala, že potřebuje protikorupční program, který přítomní odměnili velkým potleskem.

Pro návrh tak nakonec bylo jen 32 hlasů, 39 přítomných se hlasování zdrželo, proti návrhu bylo 240 hlasů, takže **nebyl přijat**.

Do představenstva dvakrát a dost?

Dále sněm projednal i návrhy dvou dalších advokátů. Tim prvním byl návrh člena představenstva Mgr. Daniela Miky, který ukládal novému představenstvu Komory zasadit se o změnu zákona o advokacii tak, aby **advokát mohl být do představenstva Komory zvolen maximálně ve dvou po sobě následujících obdobích**. „*Za osm let lidé vyčerpají všechny svoje nápady,*“ odůvodnil svůj návrh Mika.

Tuto myšlenku ale ve svém vyjádření odmítl olomoucký advokát JUDr. Erik Orlet. „*Jsem v Kontrolní radě, a až ve třetím volebním období o té práci konečně něco vím,*“ řekl. Z jiného pohledu se proti návrhu postavil pražský advokát Mgr. František Korbel, Ph.D. Jak řekl, představenstvo je kolektivní orgán, o jehož složení rozhodují voliči; není proto důvod omezovat něčí kandidaturu, protože záleží jen na tom, jestli bude zvolen. Při hlasování pak Mikův návrh dostal pouze 39 hlasů, 22 hlasujících se zdrželo. Velkou „op-tickou většinou“ tak **návrh nebyl přijat**.

Tři návrhy doktora Vladimíra Janoška

Pak byly na pořadu jednání sněmu ještě tři návrhy předložené pražským advokátem JUDr. Vladimírem Janoškem.

První návrh požadoval, aby nové představenstvo usilovalo o změnu zákona o advokacii, která by pro budoucnost zmírnila stávající podmínky pro výkon koncipientské praxe. Jak doktor Janošek vysvětlil, nyní není možné, aby měl koncipient kratší pracovní dobu než 40 hodin týdně, neboť to brání vstupu do advokátní profese

těm, kteří z legitimních důvodů v tomto rozsahu pracovat nemohou, typicky kvůli péči o dítě.

V následující debatě se pak rozprostřel vějíř rozdílných pohledů na tuto otázku, od kategorického nesouhlasu „*taky jsem si to sám musel odhákovat*“ či „*není to fér, ať jdou tedy prostě dělat něco jiného*“, případně „*nemám pocit, že by advokátů bylo málo*“, přes věcnou poznámku, že otevřením tohoto tématu se zároveň otevře téma validity advokátních zkoušek ve srovnání s jinými právníckými zkouškami, vyjádření „*gentlemanů staré školy*“, předsedy Odvolací kárné komise JUDr. Bohuslava Sedlatého, že je to věc představenstva a domluvy koncipienta se školitelem, až po upozornění advokátky a senátorky Mgr. Adély Šipové, že směrnice EU, kterou je ČR povinna implementovat, zavazuje Českou republiku, aby sladění pracovního a rodinného života podpořila.

Po napínavém hlasování, kdy pro návrh bylo 109 hlasů, proti 188, a 47 se zdrželo, návrh nebyl sněmem přijat.

Smyslem druhého návrhu doktora Janoška bylo prosazení reformy advokátních zkoušek ve smyslu jejich větší standardizace. K návrhu se vyjádřil jeden z členů Zkušební komise, podle jehož názoru by ale standardizace zkoušek nebyla dobrá pro budoucí klienty zkušných koncipientů, neboť právě rozdíly mezi jednotlivými zkušebními komisemi koncipienta lépe připraví na reálnou praxi. Při hlasování byla proti drtivá optická většina přítomných advokátů; 35 bylo pro, 55 se zdrželo, návrh nebyl přijat.

Velká debata, které se zúčastnilo více přítomných členů Zkušební komise, se pak strhla nad posledním, třetím návrhem doktora Janoška na zrušení písemného testu při advokátních zkouškách; zaznívaly v ní jak hlasy podporující zrušení testů, tak hlasy volající jen po jejich reformě. Nakonec ale Janoškův návrh těsně neprošel, když 106 přítomných advokátů a advokátek bylo pro, 135 proti, a 59 se hlasování zdrželo.

Sněm se pak jako k poslednímu bodu vrátil k doprojednání pozměnovacího návrhu JUDr. Milana Kyjovského k návrhu Otevřené advokacie na novelu stálého volebního řádu sněmu a schválil jej. Do budoucna tak již si advokáti a advokátky kandidující do orgánů ČAK nebudou muset ke své kandidatuře opatřovat podporu alespoň padesáti kolegů.

Čekání na výsledky voleb

Tím projednávání všech návrhů zařazených na pořad jednání ČAK skončilo a byla otevřena obecná rozprava. Protože se ale do ní nikdo nepřihlásil, jednání sněmu bylo v 16.20 hodin přerušeno a čekalo se na výsledky voleb do orgánů ČAK až do 17.50 hodin, kdy je sněmu oznámil předseda volební komise JUDr. Robert Jehne. Čtenáři Bulletinu advokacie se s nimi mohli seznámit již v BA č. 10/2021, samozřejmě obratem byly hned publikovány v Advokátním deníku, který v den sněmu a po následující víkend zaznamenal čtenářský rekord a potvrdil mj. i tak svůj význam v mediální rodině České advokátní komory.

Předsedající sněmu doktor Vychopeň pogrataloval všem úspěšným kandidátům i všem účastníkům sněmu. Zároveň poděkoval všem končícím členům orgánů za jejich dosavadní práci pro Komoru. Doktor Sokol pak doplnil poděkování i všem zaměstnancům a spolupracovníkům, kteří se podíleli na přípravě a organizaci sněmu.

V 18.07 hodin prohlásil doktor Vychopeň pracovní část sněmu za skončenou a pozval účastníky na večerní společenskou část sněmu. Ta pak probíhala v hotelu dlouho přes půlnoc. K tanci či poslechu si bylo možné vybrat tradiční Neoveskou cimbálovou muziku, Boris Band Combination či hlavní atrakci večera, koncert Václava Noida Bárty a Evy Burešové se skupinou Bek Bek a se smyčcovým kvartetem Melody Quartett. Jako největší „trhák“ se však po měsících všemožných lockdownů nepochybně ukázala možnost „živého setkání“ s kolegy a s přáteli.

Organizační štáb si dovoluje tímto poděkovat všem účastníkům sněmu za dodržování předepsaných protiepidemických opatření, absolvování kontrol u vstupů do hotelu, případné testování na místě, jakož i za dodržení všech dalších organizačních omezení, která sněm sice trochu komplikovala, ale v důsledku nám to umožnilo jej uspořádat zdravotně bezpečně a s hladkým průběhem.

Poděkování si zaslouží i dlouholetí partneři Komory, jejichž prezentace byly „bonusem“ sněmu; advokáti a advokátky si tak mohli přímo na místě např. vybrat nové zajímavé odborné publikace, vyzkoušet si nový právnícký software či se pobavit o možnostech úvěrů nebo pojištění.

♣ PhDr. IVANA CIHLÁŘOVÁ

♣ Foto IGOR ZEHL a redakce

Galavečer dvojročníku Právníka roku 20/21:

Tyto řádky pro vás chystáme 5. listopadu 2021. V aktuální situaci bychom galavečer speciálního „covidového“ dvojročníku Právníka roku 20/21 uspořádat při dodržení všech možných protipandemických opatření mohli. Věřte, že nic jiného si organizátoři – ČAK a EPRAVO.CZ – po loňské pauze nepřejí! Těšíme se na nové vítěze, těšíme se na účinkující, na všechny hosty galavečera.

Na 8. sněmu ČAK (organizovala Komora) a na Právnické firmě roku (organizovalo EPRAVO.CZ) jsme si vyzkoušeli, že i v době mimořádných protipandemických opatření dokážeme zorganizovat velkou akci bezpečně pro její účastníky, jsme schopni příchozí zkontrolovat, v případě potřeby i otestovat a připravit průběh akce tak, abychom zdravotní rizika minimalizovali. Připomeňme si 8. sněm ČAK: u všech vstupů na sněm byly covid check pointy, kterými museli projít všichni účastníci, kdo se nemohl prokázat dokladem o očkování, ochrannou lhůtou po prodělaném covidu či platným testem, mohl ho podstoupit přímo na místě sněmu – zdravotníci Canadian Medicalu na třech pracovištích provedli celkem 148 antigenních testů s výsledkem jednoho pozitivního záchytu, který byl pochopitelně nahlášen do centrální evidence.

Stejně důsledně hodláme v případě nutnosti přistoupit i k organizaci galavečera PR 20/21, pokud se situace ve společnosti ještě nějak dramaticky nezmění. A pokud přece jen budeme muset jako organizátoři na poslední

chvilu měnit nějaké podmínky účasti, udělat změny v programu či snížit kapacitu sálů apod., nezlobte se na nás, mějte pochopení. Ani pro nás to není lehké, rychle a flexibilně reagovat. I přes všechna možná rizika přípravy takto velké akce si přejeme tento společenský večer uskutečnit. Držme si proto společně palce!

Galavečer dvojročníku Právníka roku 20/21 by měl proběhnout 4. února 2022 v TOP HOTELU v Praze od 19 hodin. Pokud bude nutné přichystat COVID CHECK POINTY u vstupu do hotelu, prosíme už předem: přijíždějte s dostatečnou časovou rezervou.

**Cena jedné vstupenky pro advokátky/advokáty: 300 Kč
Cena jedné vstupenky pro doprovod: 300 Kč**

Zpoplatnění vstupenek pro všechny (kromě vítězů) bylo zavedeno předloni a dojít k němu prostě muselo, ceny všeho a všech stoupají, pokladnice ČAK není bezedná a partneři, kteří nám pomáhají ufinancovat galavečer pro dva tisíce hostů z justičního prostředí, své zisky rozdávají také jen úměrně ochotně...

Doufáme, že si ho užijeme, připravit ho umíme bezpečně!

Stejně jako předloni tedy dvojice letošních účastníků, kteří si rezervují vstupenky přes ČAK (podrobnosti, jak a kdy si rezervovat a jak zaplatit, najdete straně 18 tohoto BA), zaplatí za večer plný vyhlášení výsledků soutěže, hudby, zábavy a dobrého jídla a pití 600 korun. To stále není nijak závratná suma, pokud ji porovnáte třeba jen s cenou vstupenek do kina... A přesto pomůže Komoře snížit náklady tak, abychom si mohli dovolit udržet úroveň odpovídajícího prostředí galavečeru, skvělých moderátorů, kteří pobaví, kvalitních hudebních produkcí a výtečných rautů.

Ostatně, spolupořadatel Právníků roku - společnost EPRAVO.CZ - své vstupenky na galavečer pro justiční hosty zpoplatnil již před několika lety, a to sumou mnohonásobně vyšší. Navíc už předloni se ukázalo, že toto mírné zpoplatnění neodradilo advokátní i další justiční zájemce o vstupenky. Byly stejně jako roky předtím rozebrány takřka obratem.

Prostě, právníci zůstali svému Právníkovi roku věrni!

Slavnostní vyhlášovací ceremoniál a pozdější koncert hvězdy galavečera proběhne v kongresové hale TOP HOTELU a ještě jednou nás jím provede famózní duo moderátorů - Aleš Háma a Jakub Wehrenberg.

Koncerty dalších hudebníků a rautové občerstvení se jako vždy pečlivě rozloží do přilehlých sálů a salonků hotelu, který disponuje velkou rozlohou a dostatečnými komunikačními prostory. Pro ty z vás, kteří se potřebují (nebo jen tak pro pohodu a pohodlí chtějí) v TOP HOTELU ubytovat, nabízíme jako tradičně dojednané zvýhodněné ceny ubytování přímo v epicentru dění.

Návštěvníci galavečera se mohou znovu těšit také na výtečné občerstvení. Přivezeme opět, jako už tradičně, skvě-

lá moravská vína z Vinných sklepů Valtice a „dobrou brazilskou kávu“ od našeho dalšího tradičního partnera - společnosti De L'onghi.

Organizační štáb udělá maximum pro úspěšné, byť organizačními opatření trošku „nekomfortní“ pokračování soutěže, kterou ČAK před šestnácti lety společně s EPRAVO.CZ založily. Česká justice je svět, který společně vytváříme. Mít čas a prostor setkávat se, znamená budovat lepší justici.

Využijme k tomu i galavečer Právníka roku 20/21!

Jak získat vstupenky na galavečer?

Rezervace vstupenek bude opětovně probíhat pouze prostřednictvím zcela jednoduchého online rezervačního systému na webu ČAK.

Rezervační online formulář naleznete pod bannerem Právník roku 20/21 na úvodní straně webu ČAK. Bude aktivován 3. 12. 2021 v 10 hodin dopoledne. Po vyčerpání kapacity sálu se formulář automaticky zablokuje.

Kapacita kongresové haly TOP HOTELU je sice obrovská, ale přece jen má své meze. Máte-li chuť setkat se s kolegy z právnické branže, příjemně se pobavit, zatančit si, pak s případnou rezervací vstupenek neotálejte, každoročně se po nich jen zapráší a ti méně šťastní z vás nám pak v lednu jen bez naděje na úspěch spílají... **Vstupenky bývají rozebrány v řádu minut, maximálně hodin po spuštění rezervací...** Prostě, rychlejší bere!

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

UPOZORNĚNÍ

- Na rezervace učiněné poštou či e-mailem korespondencí nebude a nemůže být brán zřetel, tento způsob rezervace vstupenek je již tři roky zcela zrušen. Jde nám o skutečně rovnou a spravedlivou příležitost rezervací pro všechny aktivní advokátky a aktivní advokáty.
- Do 14 dnů od elektronické rezervace vstupenek bude prostřednictvím datové schránky advokátům odeslána z ČAK faktura na zaplacení rezervovaného počtu vstupenek (1-2 ks) se 14denní splatností.
- Po jejím uhrazení budou na adresy advokátů (adresy výkonu advokacie nahlášené do matriky ČAK), cca po 10. lednu 2022 zasílány prostřednictvím České pošty papírové vstupenky na galavečer.

Upozornění: Vstupenky je možné objednat a následně fakturovat pouze pod číslem aktivního advokáta či advokátky, nelze tedy použít fakturační údaje advokátní společnosti.

- Pokud jsou advokáty manžel i manželka, pak mají dohromady jako manželský pár nárok společně na celkem dvě vstupenky, nikoliv čtyři.
- Vstupenky jsou zásadně nepřenosné na advokátní koncipienty či další pracovníky advokátních kanceláří. Po některých neblahých zkušenostech z minulých let si organizátoři vyhrazují právo kontroly, zda na rezervované vstupenky skutečně přicházejí advokáti a advokátky s doprovodem.

Jak se výhodně a pohodlně ubytovat v TOP HOTELU Praha?

Česká advokátní komora sjednala jako každoročně pro účastníky letošního galavečera Právníka roku 20/21 zvýhodněné ceny ubytování. Čekají na vás připravené pokoje 4* hotelu.

Ubytování si zařizuje každý sám individuálně – dle návodu na této straně. Rezervační formulář na ubytování rozhodně nezasílejte na ČAK.

Jak správně postupovat?

1. Níže zveřejněný vyplněný formulář můžete zaslat poštou s heslem „Právník roku 20/21“ na adresu:

TOP HOTEL Praha, REZERVACE
Blažimská 1781/4, 149 00 Praha 4 – Chodov

2. Formulář pro ubytování naleznete ke stažení i na www.cak.cz/úvodní strana, rozkliknout banner Právník roku 2020/21. A jako přílohu ho můžete zaslat na hotelovou e-mailovou adresu: revenue@tophotel.cz.

Zvýhodněná nabídka cen pokojů platí do 21. 1. 2022.

TOP HOTEL Praha je největší 4* kongresový hotel v Evropě a má rozsáhlé zkušenosti s pořádáním nejrůznějších akcí, o čemž svědčí i jeho prestižní ocenění „Kongresový hotel“, které získal už mnohokrát v řadě za sebou.

Za svou více než 25letou historii hostil stovky akcí, jednou se v něm konal i advokátní sněm a pravidelně v minulosti hostil galavečery Právníka roku. Jeho TOP Congress Hall pohodlně pojme 2 000 účastníků, má výbornou akustiku a nabízí variabilní uspořádání sálu.

K ubytování hostům galavečera nabídne hotel pokoje kategorie Executive a Superior, které jsou vybaveny TV, SAT, trezorem, lednicí, koupelnou s vanou a vysoušečem vlasů. Ubytovat můžete i svého pejska. V celém hotelu je k dispozici zdarma wifi připojení. V cenách ubytování je bohatá bufetová snídaně a volný vstup do wellness centra s bazénem, vířivkou, saunami a fitness vybavením. Jako hosté můžete využít i kryté tenisové kurty, zahrát si bowling či se projít v japonské zahradě.

K dispozici ubytovaným při příležitosti Právníka roku 20/21 bude i pohodlný parking s ostrahou vedle hotelu a taxislužby.

ZÁVAZNÁ REZERVACE UBYTOVÁNÍ

právníkroku 20/21

CENÍK UBYTOVÁNÍ (VČETNĚ DPH):

CENA PRO ÚČASTNÍKY GALAVEČERA PR 20/21

Jednolůžkový pokoj EXECUTIVE nebo SUPERIOR

se snídaní/noc:

2 000 Kč

Dvoulůžkový pokoj EXECUTIVE nebo SUPERIOR

se snídaní/noc:

2 400 Kč

BUSINESS APARTMÁ se snídaní/noc:

3 600 Kč

Přistýlka:

700 Kč

Příplatek za zvíře:

300 Kč za malé, 500 Kč za velké

OBJEDNAT UBYTOVÁNÍ

Jednolůžkový EXECUTIVE/SUPERIOR
se snídaní/noc:

Dvoulůžkový EXECUTIVE/SUPERIOR
se snídaní/noc:

BUSINESS APARTMÁ
se snídaní/noc:

Přistýlka:

Příplatek za zvíře (malé/velké):

Jméno advokáta:

Název AK:

Jména dalších osob:

Telefon:

E-mail:

Podpis:

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném

- o výši a splatnosti příspěvku na činnost České advokátní komory (dále jen „Komora“) za rok 2022,
- o výši a splatnosti odvodu do sociálního fondu Komory za rok 2022,
- o výši a splatnosti odvodu do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2021,
- o výši a splatnosti pojistného pro rok 2022.

Výše uvedené platby je možné uhradit dohromady v jedné částce pod jednotným variabilním symbolem, jehož struktura je uvedena v následujícím sdělení.

I. Příspěvek na činnost Komory za rok 2022

Výše příspěvku advokáta na činnost Komory za rok 2022 činí

- 10 600 Kč,
- 3 800 Kč, byl-li advokátovi pozastaven výkon advokacie,
- 1/12 příspěvku uvedeného v bodě a) za každý i započatý kalendářní měsíc daného kalendářního roku, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů v průběhu roku 2022, a to za podmínky, že k zápisu došlo do šesti měsíců od složení advokátní zkoušky. Výše příspěvku se zaokrouhuje na celé koruny nahoru.
- 5 300 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2022 a nejde-li o případ dle bodu c).

Příspěvek je splatný do 20. ledna 2022.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2022, je příspěvek splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Tato lhůta platí při změnách v průběhu roku a u všech plateb.

II. Odvod do sociálního fondu Komory za rok 2022

Výše odvodu advokáta do sociálního fondu Komory za rok 2022 činí

- 500 Kč,
- 250 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2022,
- odvod neplatí advokáti, kterým byl pozastaven výkon advokacie.

Odvod je splatný do 20. ledna 2022.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2022, je odvod splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Výše a splatnost příspěvku na činnost Komory a odvodu do sociálního fondu Komory se vztahuje rovněž na usazené evropské advokáty a advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii.

Příspěvek na činnost Komory a odvod do sociálního fondu Komory se **platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který je příspěvek nebo odvod placen, a pětímístného registračního čísla advokáta**.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s registračním číslem 04876 pro rok 2022 je 202204876.

III. Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2021

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů jsou povinni platit advokáti, usazení evropské advokáti a obchodní společnosti zřízené k výkonu advokacie, kteří zaměstnávají advokátní koncipienty.

Výše odvodu za jednoho advokátního koncipienta za rok 2021 činí

- a) 3 600 Kč;
- b) pokud pracovní poměr advokátního koncipienta netrval celý kalendářní rok, činí výše odvodu 1/12 z částky uvedené ad a) za každý započatý měsíc trvání pracovního poměru; povinnost platit odvod vzniká dnem zápisu do seznamu advokátních koncipientů;
- c) pokud byl advokátnímu koncipientovi pozastaven výkon právní praxe, ale jeho pracovní poměr k povinnému advokátovi nadále trvá, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který pozastavení právní praxe advokátního koncipienta trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k pozastavení výkonu právní praxe advokátního koncipienta došlo;
- d) pokud advokátní koncipient přeruší výkon právní praxe z důležitých osobních překážek v práci na dobu delší než 60 po sobě následujících pracovních dnů, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu došlo. Povinný advokát je na výzvu Komory povinen důvod a dobu trvání přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta hodnověrně doložit; pokud tak neučiní, nárok na snížení výše odvodu mu zanikne.

Odvod je splatný do 20. ledna 2022.

Poměrná částka příspěvku do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů je splatná posledním dnem měsíce následujícího po měsíci, v němž pracovní poměr advokátního koncipienta skončil.

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů se **platí převodem na účet Komory č. 6724361087/2700**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomílkou nebo lomítkem, sestávající z posledního dvojčíslí roku, za který je odvod placen (21), a pětimístného registračního čísla advokátního koncipienta**.

Příklad: Variabilní symbol pro odvod za advokátního koncipienta s registračním číslem 14876 za rok 2021 je 2114876.

IV. Pojištění profesní odpovědnosti pro rok 2022

HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **6 700 Kč** na rok 2022 **do 31. 12. 2021**; č. ú. 12432011/0100
- nezasílají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění
- mají-li pozastaven výkon advokacie, hromadné pojištění neplatí
- nepřejí-li si být nadále účastní hromadného pojištění, sdělí neprodleně tuto skutečnost Komoře

POJIŠTĚNÍ NA ZÁKLADĚ RÁMCOVÉ POJISTNÉ SMLOUVY Č. 2904309313, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH DODATKŮ (DÁLE JEN „HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ ADVOKÁTŮ“), UZAVŘENÉ MEZI GENERALI ČESKOU POJIŠŤOVNOU, A. S., A KOMOROU:

Hromadné pojištění advokátů se vztahuje pouze na odpovědnost advokáta za škodu, kterou způsobí v souvislosti s poskytováním právních služeb on sám, tzn. hromadné pojištění advokátů se u advokátů vykonávajících advokacii samostatně bude vztahovat na odpovědnost za škodu, za kterou advokát sám odpovídá klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii. Limit pojistného plnění z hromadného pojištění advokátů činí 7 000 000 Kč.

Pojistné se platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který se pojistné vztahuje, a pětímístného registračního čísla advokáta.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s registračním číslem 04876 pro rok 2022 je 202204876.

Pro hromadné pojištění advokátů je rozhodný seznam advokátů ke dni 1. 1. a 1. 7. kalendářního roku.

Podle pojistné smlouvy jsou hromadným pojištěním advokátů pojištěni advokáti zapsaní do seznamu advokátů v půlročním období, a to od 1. 1. do 30. 6. a od 1. 7. do 31. 12. příslušného kalendářního roku (bez ohledu na to, zda v průběhu těchto období byli do tohoto seznamu zapsáni další advokáti nebo z něj byli někteří advokáti vyškrtnuti). Znamená to, že účastníky hromadného pojištění advokátů do 30. 6. 2022 budou i advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 1. až 30. 6. 2022, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Tito advokáti budou platit pojistné až na II. pololetí roku 2022, a to v poloviční výši. Advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 7. až 31. 12. 2022 budou účastníky hromadného pojištění advokátů do 31. 12. 2022, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Povinnost zaplatit pojistné budou mít až pro rok 2022. Znamená to, že advokáti, kteří budou zapsaní do seznamu advokátů v období od 2. 1. do 1. 7. 2022, hradí pouze poloviční pojistné ve výši 3 350 Kč. Toto poloviční pojistné je splatné do týdne po zápisu nebo změně ve způsobu výkonu advokacie.

Hromadné pojištění se nevztahuje na:

- Advokáty s **pozastaveným výkonem advokacie**, neboť v době pozastavení výkonu advokacie advokacii nevykonávají.
- Advokáty, kteří advokacii vykonávají v **pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti**, jejichž předmětem podnikání je výkon advokacie (dále jen „zaměstnaný advokát“). Za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s výkonem advokacie zaměstnaným advokátem odpovídá jeho zaměstnavatel. Zaměstnaný advokát odpovídá svému zaměstnavateli za škodu takto způsobenou při plnění pracovních úkolů podle zákoníku práce.

Pokud advokát nechce být hromadného pojištění advokátů účasten, předloží nejpozději do 31. 12. 2021 Komoře stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy dosvědčující, že je pro rok 2022 individuálně pojištěn. Minimální limit pojistného plnění však nesmí být nižší, než kolik by činil v případě hromadného pojištění advokátů, tj. 7 000 000 Kč. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

2. Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **6 700 Kč** na rok 2022 **do 31. 12. 2021**; č. ú. 12432011/0100
- nedokládají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění; advokáti odpovídají sami za správné nastavení limitu pojistného plnění

Viz předchozí informace týkající se advokátů vykonávajících advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění, **a navíc:**

Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou účastni hromadného pojištění advokátů, jsou dále povinni být individuálně pojištěni pro případ vzniku závazku, k jehož splnění je advokát podle zvláštních právních předpisů povinen z důvodu solidární odpovědnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako společník sdružení (§ 14 zákona) za újmu, za kterou advokát odpovídá podle § 24 odst. 1 zákona a podle zvláštních právních předpisů z důvodu solidární odpovědnosti, **bude u každého společníka sdružení stanoven pro rok 2022 částkou 7 000 000 Kč v případě dvoučlenného sdružení, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem všech společníků sdružení.**

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník sdružení z důvodu solidární odpovědnosti, **se vztahuje i na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky sdružení.**

***Příklad:** U tříčlenného sdružení je povinný minimální limit pojistného plnění pro každého ze společníků sdružení 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč. Pokud je tento společník sdružení účasten hromadného pojištění s limitem pojistného plnění 7 000 000 Kč, je třeba, aby se dále individuálně pojistil do limitu 9 000 000 Kč, tj. zvýšil si limit o dalších 2 000 000 Kč.*

INDIVIDUÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

Advokáti pojištění individuální pojistnou smlouvou, stejně jako společnosti pojištěné individuální pojistnou smlouvou, doručí Komoře potvrzení o pojištění do datové schránky, osobně, příp. poštou. Na e-maily nebude brán zřetel. Individuálně pojištěnými se rozumí:

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně

Spolupracující advokáti

Pokud je spolupracující advokát pojištěn v rámci individuálního pojištění společnosti nebo advokáta, se kterými trvale spolupracuje, a z tohoto důvodu si nepřeje být účastníkem hromadného pojištění, je povinen tuto skutečnost Komoře oznámit do 31. 12. 2021; pokud tak neučiní, bude zahrnut do hromadného pojištění advokátů a bude povinen zaplatit pojistné jako samostatný advokát.

2. Zahraniční advokáti a usazení evropské advokáti

Hromadné pojištění advokátů se nevztahuje na advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii (tzv. zahraniční advokáti) a na usazené evropské advokáty. Ti jsou povinni pojistit se individuálně. Minimální limit pojistného plnění činí 7 000 000 Kč.

3. Advokáti vykonávající advokacii jako společníci obchodní společnosti

Advokáti vykonávající advokacii jako společníci veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementáři komanditní společnosti nejsou účastní hromadného pojištění, a jsou tedy povinni být pojištěni samostatně, včetně pojištění pro případ vzniku závazku k náhradě škody, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a advokát je podle zvláštních předpisů povinen k jeho splnění z důvodu ručení jako její společník.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii ve veřejné obchodní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude u každého ze společníků společnosti stanoven pro rok 2022 částkou 7 000 000 Kč v případě dvoučlenné společnosti, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem společníků veřejné obchodní společnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako komplementář komanditní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude u každého z komplementářů stanoven pro rok 2022 částkou 7 000 000 Kč v případě společnosti o celkovém počtu dvou komplementářů, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem komplementářů této společnosti.

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementář komanditní společnosti z důvodu ručení, **se vztahuje také na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky příslušné obchodní společnosti.**

Příklad: Společnost (veřejná obchodní nebo komanditní) se třemi společníky/komplementáři hradí pojistné pro povinný limit pojistného plnění 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč za každého společníka/komplementáře. Pojistné platí přímo pojistiteli.

4. Advokátní společnosti

Společnost s ručením omezeným a komanditní společnost musejí být od svého vzniku do dne svého zrušení pojištěny pro případ odpovědnosti za škodu, za kterou klientovi odpovídají podle § 24 odst. 2. Minimální limit pojistného plnění z pojištění společnosti musí činit nejméně 50 000 000 Kč za každého společníka společnosti s ručením omezeným, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, nebo nejméně 10 000 000 Kč za každého komanditistu komanditní společnosti, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, minimálně však 50 000 000 Kč u společnosti s ručením omezeným a 10 000 000 Kč u komanditní společnosti. Individuální pojistné smlouvy sjednané pro pojistné období roku 2022 jsou advokáti povinni předložit Komoře nejpozději do 31. 12. 2021, bez ohledu na to, že již v předchozím roce či v předchozích letech doklad o individuálním pojištění Komoře předložili. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

Platné znění usnesení představenstva ČAK č. 4/2009 Věstníku je k dispozici na webových stránkách Komory www.cak.cz.

MÁTE PRÁVO NAKUPOVAT VÝHODNĚ!

Chytrý tisk doma i v kanceláři

EPSON®
EXCEED YOUR VISION

Epson EcoTank L15160

Multifunkční tiskárna, formát A3+
Bezdrátový tisk z chytrých zařízení (Wi-Fi a Wi-Fi Direct)
Velká inkoustová nádržka se snadným doplňováním
Až 90% úspora nákladů na inkoust

Rychlý a spolehlivý

SanDisk®

SanDisk Extreme Pro Portable V2

Externí disk s USB-C připojením
Rychlost čtení a zápisu až 2 000 MB/s
Ideální pro editaci fotografií a videí
Zvýšená odolnost vůči prachu, vodě a nárazům, krytí IP55

Veškeré informace a podmínky programu
najdete zde: www.alza.cz/advokati

 alza.cz

z právní teorie a praxe

Sporné otázky výhrady přednostního pořadí limitovaného věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu

Studie k § 982 odst. 2 občanského zákoníku – 1. část

V následujícím článku, resp. v jeho dvou na sebe navazujících částech (druhý díl vyjde v BA č. 12/2021 – pozn. red.), se zabývám výhradou přednostního pořadí limitovaného věcného práva zapisovaného do veřejného seznamu. Úvodem je třeba zdůraznit, že jde o jeden z nástrojů umožňujících modifikaci zákonných pravidel o pořadí limitovaných věcných práv evidovaných ve veřejném seznamu.¹

Doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.,
je advokátem a pracovníkem Ústavu
státu a práva Akademie věd ČR.

Z předmětného ust. § 982 odst. 2 plyne následující: „Zřizuje-li vlastník věcné právo k vlastní věci, může před tímto právem vyhradit a do veřejného seznamu zapsat přednostní pořadí pro jiné právo; má-li být výhrada do veřejného seznamu zapsána až po zřízení věcného práva, vyžaduje se souhlas osoby, jejíž právo má být dotčeno. K zápisu práva, pro něž bylo vyhrazeno lepší pořadí, se nevyžaduje souhlas osoby, jejíž právo je výhradou omezeno, ledaže má být právo, jemuž svědčí výhrada lepšího pořadí, zapsáno do veřejného seznamu v širším rozsahu, než jak to z výhrady vyplývá.“

Terminologie zákona není precizní. V první větě daného ustanovení se totiž mluví o „přednostním“ pořadí, ve druhé větě pak o „lepší“ pořadí. Ačkoli nejde o synonyma (přednostní není totéž, co lepší), je význam pravidla přesto pochopitelný. Terminologická střídmost by však zákonnému textu jedině prospěla.

Vzorem úpravy byly čl. 13² a 14³ polského zákona o věcných knihách a hypotéce (dále „UKW“) obsahující insti-

tut označovaný jako *zastrzeżenie pierwszeństwa*. V našem dřívějším právu byla výhrada pořadí (*poznámka pořadí*, resp. též *poznámenání posloupnosti*) přípustná na podkladě § 53 a násl. obecného knihovního zákona (dále „OKZ“). Z nám blízkých právních řádů ji zná též např. § 881 německého BGB⁴ a § 53 rakouského knihovního zákona (GBG)⁵ (*Anmerkung der Rangordnung*). Vzhledem k tomu však, že konstrukce výhrady obsažená v BGB i GBG je v určitých aspektech odlišná od stávajícího českého řešení,⁶ je třeba při přebírání závěrů německé a ra-

1 Pokud se v textu odkazuje na konkrétní ustanovení, jde o ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“), neplyne-li z kontextu něco jiného.

2 „(1) Ustanawiając ograniczone prawo rzeczowe, które ma być wpisane w księdze wieczystej, właściciel może zastrzec pierwszeństwo przed tym prawem lub równe z tym prawem dla innego prawa.

(2) Zastrzeżenia można dokonać także po ustanowieniu prawa, za zgodą osoby, której to prawo przysługuje. (3) Do zastrzeżenia pierwszeństwa ograniczonego prawa rzeczowego niezbędny jest wpis w księdze wieczystej.“

3 „Jeżeli przed wpisaniem prawa, dla którego było zastrzeżone pierwszeństwo, zostało wpisane inne prawo, do wpisu prawa z zastrzeżeniem pierwszeństwa nie jest potrzebna zgoda osoby, której to inne prawo przysługuje, chyba że prawo, dla którego zastrzeżono pierwszeństwo, miałyby być wpisane w szerszym zakresie, niż to wynika z zastrzeżenia pierwszeństwa.“

4 Odst. 1: „Der Eigentümer kann sich bei der Belastung des Grundstücks mit einem Recht die Befugnis vorbehalten, ein anderes, dem Umfang nach bestimmtes Recht mit dem Rang vor jenem Recht eintragen zu lassen.“

5 Původní znění § 53 GBG bylo doslova převzato z § 53 OKZ. Aktuální stav je však jiný: první odst. § 53 GBG je ve srovnání s inspiračním zdrojem podstatně rozšířen.

6 Je zde patrná kombinace výhrady pořadí s institutem přednostního práva ke zřízení věcného práva dle § 983.

kouské dogmatiky a judikatury postupovat velmi pečlivě; hlavním zdrojem poznatků tak zůstávají prameny polské.

Smyslem výhrady pořadí – jak již plyne z názvu institutu – je **předběžná rezervace „knihovního místa“** za účelem pozdějšího zápisu knihovního práva v pořadí výhrady.⁷

Na úvod je vhodné poznamenat, že uvedený instrument nachází v **Polsku jen velmi řídké praktické využití**; část literatury jej dokonce označuje za **mrtevý**.⁸ To plyne údajně ze tří příčin. První je historická – v bývalé Polské lidové republice nebyl institut využíván (z pochopitelných důvodů), přičemž uvedená „zvyklost“ nebyla překonána ani v poměrech tržního hospodářství. Druhým důvodem je to, že subjekty vystupující na trhu necítí reálnou potřebu využití institutu (uvedený instrument pro ně nemá praktický význam). Konečně lze dodat, že hlavní smysl využití výhrady pořadí je spatřován ve vztahu k zástavním právům (nikoli již k jiným typům limitovaných věcných práv). Vzhledem k tomu však, že UKW reguluje v čl. 101 a násl. uvolněnou hypotéku, která do značné míry směřuje k týmž cílům jako výhrada pořadí, křížují se v obou nástrojích stejné záměry zákonodárce; uvolněná hypotéka přitom nachází v praxi větší využití.⁹

7 M. Mahrer in G. E. Kodek (ed.): Kommentar zum Grundbuchsrecht, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2007, komentář k § 53, m. č. 1. Shodně též za účinnosti OKZ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 1925, sp. zn. R I 177/25 (Vážný, č. 4760).

8 T. Czech: Księgi wieczyste i hipoteka, Komentarz, 1. vydání, Lexis Nexis, Warszawa 2014, komentář k čl. 13, m. č. 3. Tuto skutečnost reflektuje komentářová literatura i tím, že instrumentu věnuje jen omezenou pozornost. Např. Gniewek uvádí, že výklady institutu budou v jeho komentáři z tohoto důvodu omezeny na „nezbytné minimum“; srov. E. Gniewek: Księgi wieczyste, Art. 1-582 KWU, Art. 6261-62613 KPC, Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 2017, komentář k čl. 13, m. č. 6.

9 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 3. Jsou však i názory opačné – viz E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 6.

10 Je paradoxní, že navzdory výše uvedené kritice má zkoumaný institut nalézt své místo i v nové polské kodifikaci.

11 Z rakouské a německé literatury se naopak zdá, že institut je v zásadě funkční a v praxi používán.

12 Srov. J. Kohler in R. Gaier (red.): Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 6: Sachenrecht, §§ 854-1296, 6. vydání, C. H. Beck, München 2013, komentář k § 881, m. č. 4. Shodně pro polské právo T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 9.

13 Srov. však pochybnosti vyjádřené in E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 5.

14 Zapsaná výhrada pořadí tedy nemá žádný vliv na konstituování nějakého limitovaného věcného práva. Srov. M. Mahrer in G. E. Kodek (ed.), op. cit. sub 7, komentář k § 53, m. č. 2, či E. Feil, H. Friedl, R. Bayer: GBB, Grundbuchsgesetz, Kommentar mit Mustersammlung, LINDE VERLAG, Wien 2014, komentář k § 53, m. č. 1.

15 V rakouské literatuře se vyskytuje názor, že výhradu pořadí lze chápat jako čekatelské právo na určité pořadí budoucího knihovního zápisu. To však není přesné. Viz E. Feil, H. Friedl, R. Bayer, op. cit. sub 14, komentář k § 53, m. č. 1.

16 Pro rakouské právo shodně M. Mahrer in G. E. Kodek (ed.), op. cit. sub 7, komentář k § 53, m. č. 13.

17 Pro Rakousko viz E. Feil, H. Friedl, R. Bayer, op. cit. sub 14, komentář k § 53, str. 496. Pro Polsko srov. T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 14 a tam uváděná literatura. Shodně dogmatika německá; viz J. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 14. Shodně za účinnosti OKZ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 1932, sp. zn. R I 244/32 (Vážný, č. 11569): „Právo, jehož nabytí dlužník jako vlastník nemovitosti podle § 53 knih. zák. poznámkou pořadí pro určitou pohledávku, není zabavitelné právě tak, jako nemůže být předmětem exekuce nárok na přijetí výměru o povolení knihovního zápisu.“

18 Byť je tento princip obecný, v o. z. je vyjádřen specificky pouze ve vztahu k uvolněné zástavě (§ 1383). Rozhodující roli však i zde hrají exekuční (insolvenční) předpisy. K tomu srov. též § 72 OKZ a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 1927, sp. zn. R II 106/27 (Vážný, č. 7274).

Z českého pohledu lze uvažovat o dalším aspektu, který by mohl praktickou využitelnost výhrady pořadí ještě více omezit. Konkrétně jde o instituty **budoucího zástavního práva** (§ 1310 odst. 2 ve spojení s § 1341 odst. 2) a **budoucího výměnku** (§ 2708 odst. 2). Oba instituty představují rozvinutí a doplnění obecného § 982 odst. 2.

Bez ohledu na polskou zkušenost¹⁰ je však třeba úpravu výhrady pořadí v o. z. přivítat; koneckonců, chování subjektů na jednom národním trhu může být v určitých aspektech velmi vzdáleno chování subjektů na jiném národním trhu (byť by se jednalo o sousední země).¹¹ Jediným „nebezpečím“, které institutu hrozí, je to, že se nebude v praxi používat.

Povaha institutu

Výhrada pořadí bývá v zahraniční doktríně chápána zpravidla jako „*vlastníkovi vyhrazený element vlastnického práva*“ (*ein für den Eigentümer reserviertes Stück Eigentum*), resp. jako „*věcněprávní osamostatnění elementu vlastnického práva*“ (*dingliche Verselbstständigung eines Stücks Eigentumsrechts*).¹² Jde tedy o složku oprávnění vlastníka nakládat s věcí (*ius disponendi*).¹³ Důsledkem zřízení výhrady je **rezervování knihovního pořadí pro limitované věcné právo**, které v budoucnosti může (avšak nemusí) na věci vzniknout;¹⁴ takto může být rezervováno pořadí i pro právo již existující, avšak dosud nezapsané v knize (viz však dále). Není vyloučeno využít současně či postupně více výhrad pořadí ve vztahu k těmž tabulárnímu objektu.

Zápis výhrady nelze chápat jako určitý počátek procesu vzniku věcného práva, tím méně pak jako jeho určitý předstupeň, resp. vývojovou fázi. Nejedná se tedy v žádném případě o konstrukci tzv. čekatelského práva, jak je známa v dogmatice a judikatuře nám blízkých právních řádů (v Německu, Rakousku či Švýcarsku *Anwartschaftsrecht*, v Polsku *ekspektatywa*).¹⁵

Právní povaha výhrady – byť se jedná o „pouhý“ zápis formálního pořadí pro právo zpravidla dosud materiálně neexistující (tedy o jakousi „slupku bez jádra“) – je do značné míry **podobná povaze limitovaného věcného práva samotného**. To znamená, že výhrada „zatěžuje“ věc (představuje její „quasivěcněprávní závadu“) a sleduje její právní osud (stejně jako limitované věcné právo), bez ohledu na to, kdo je jejím vlastníkem (ať již se vlastník změnil na základě singulární, či univerzální sukcese, popř. jinak). Přesto však výhrada není věcným právem a v jistých aspektech se od něj podstatně liší. Byť tedy výhrada představuje „quasizatížení věci“, jde o **zatížení ve prospěch vlastníka tabulárního objektu** („zatížení“ zde pro vlastníka představuje nikoli negativum, nýbrž beneficium). Je též zřejmé, že vlastník může kdykoli svým rozhodnutím toto zatížení zrušit.¹⁶

V dogmatice se uznává, že **výhrada pořadí není samostatným objektem (právem), s nímž by bylo možné disponovat** (převádět ho, zatěžovat apod.); rovněž tak nepodléhá exekučnímu zabavení.¹⁷ V této souvislosti je významné, že pro účely exekučního (shodně insolvenčního) řízení se k výhradě nepřihlíží, nebylo-li pro ni zapsáno v rozhodné době žádné právo.¹⁸

Nepochybně je však možné, aby docházelo ke **změnám pořadí** zapsané výhrady (více zapsaných výhrad); k tomu viz další text.

I když tedy nepřipustíme povahu výhrady jako samostatného věcného práva (s ohledem na princip *numerus clausus* věcných práv), nic to nemění na závěru, že **právní účinky výhrady jsou zásadně podobné účinkům limitovaných věcných práv** (publicita,¹⁹ působení *erga omnes*); pokud jde o možnost „nabytí výhrady od neoprávněného“, srov. dále.

Ze samotného zápisu výhrady **neplnou žádná přímá práva osobě, pro jejíž (budoucí) právo byla výhrada zapsána** (koneckonců, taková osoba nemusí dosud ani existovat, a výhrada proto může být zřízena jen jako „abstraktní“). V jejím majetku tak nevzniká žádné speciální právo,²⁰ zejm. ne právo, aby jí vlastník zatížené věci zřídil limitované věcné právo, pro něž byla výhrada zapsána. To, zda existuje taková povinnost, záleží na právním poměru vlastníka a příslušné třetí osoby.²¹

Shodně tak uvedené osobě neplnou žádná práva proti třetím osobám, které mají na zatížené věci svá limitovaná věcná práva – byť zapsaná v pořadí za výhradou. Teprve od okamžiku zápisu práva ve vyhrazeném pořadí vznikají oprávněnému práva vůči třetím osobám s právy v horším pořadí. **Příklad:** *V katastru je vyhrazeno pořadí pro zástavní právo před zapsaným právem služebnosti. Oprávněný ze služebnosti vykonává své právo způsobem, který znehodnocuje zástavu. Potenciální zástavní věřitel se nemůže bránit znehodnocování zástavy. Oprávněný ze služebnosti není povinen respektovat pouhou skutečnost zapsané výhrady, již dosud nesvědčí žádné právo.*

V případě změny vlastníka tabulárního objektu se **oprávněným k zápisu práva na základě výhrady stává nový vlastník**²² (nikoli tedy ten, za jehož vlastnického práva byla výhrada zřízena, tj. ten, kdo výhradu zřídil); byť např. UKW tento princip výslovně neupravuje, polská doktrína jej zastává.²³ Za účinnosti OKZ se tento závěr dovozoval z § 56.²⁴ Lze též poukázat na § 881 odst. 3 BGB, dle něhož v případě převodu pozemku přechází výhrada na nabyvatele. Za účinnosti OKZ však vznikl spor ohledně otázky, zda následky uvedené v § 56 nastupují i v případě exekučního prodeje nemovitě věci (že nastávají v případě smluvního zcizení, bylo nesporné). Nejvyšší soud dospěl k závěru, že tomu tak není a že se uvedené ustanovení vztahuje pouze na smluvní zcizení.²⁵ Shodně Svoboda dovozoval, že by bylo v rozporu s principy exekučního práva, kdyby zapsaná výhrada danou nemovitostí zatěžovala i poté.²⁶

Výhradu pořadí je třeba odlišovat od jiných nástrojů umožňujících nakládat s pořadím, zejm. pak od smluvní změny pořadí (§ 1372 odst. 2). Zatímco smluvní změna pořadí je budována na principu dohody nositelů limitovaných věcných práv, jejichž pořadí se mění, a to zásadně bez nutnosti souhlasu vlastníka zatížené věci, výhrada pořadí naopak vždy vyžaduje souhlas vlastníka. Žádná z uváděných figur není ve vztahu speciality ke druhé; oba typy změny pořadí stojí **vedle sebe jako samostatné instituty**.²⁷

Umožňuje-li zákonodárce zříditi výhradu přednostního pořadí (tj. před jinými, v budoucnosti vzniklými právy), pak by **nic nemělo bránit ani zřízení výhrady stejného pořadí**, jaké má jiné limitované věcné právo. **Příklad:** *Vlastník po-*

zemku smluvně zřizuje oprávněnému zástavní právo. V pořadí zapsovaného zástavního práva zároveň zřizuje výhradu pořadí pro jiné zástavní právo (které v budoucnosti hodlá zříditi témuž či jinému věřiteli).

V domácí literatuře však byla o této možnosti vyjádřena pochybnost, a to s odkazem na neúplné převzetí čl. 13 odst. 1 UKW. Dle tohoto názoru „(...) *pokud by zákonodárce chtěl umožnit i výhradu shodného pořadí, učinil by tak výslovně, jako např. zákonodárce polský*“.²⁸ Tyto pochybnosti nesdílím; naopak mám za to, že **výhrada stejného pořadí možná je**.²⁹ Dovožujeme-li, že dohoda zástavních věřitelů v režimu § 1372 odst. 2 umožňuje změnit různé pořadí i na pořadí stejné (o čemž snad není pochyb), pak by logicky nic nemělo bránit ani využití § 982 odst. 2 pro rezervaci stejného pořadí. Shodně tak není vyloučeno využití institutu budoucího zástavního práva simultánně pro několik zástavních práv, která budou mít stejné pořadí. **Příklad:** *Do katastru budou zapsána dvě budoucí zástavní práva ve stejném pořadí. Posléze se zástavce stane vlastníkem zástavy. Obě budoucí zástavní práva budou konvertovat na (skutečná) zástavní práva ve stejném pořadí.*

Bylo by tedy iracionální připustit využití institutu budoucího zástavního práva současně pro více (budoucích) zástavních práv ve stejném pořadí a zároveň vyloučit aplikaci § 982 odst. 2 na výhradu stejného pořadí.

Oproti tomu **výhradu „pozdějšího pořadí“ zříditi nelze**.³⁰ Dodejme, že taková výhrada by navíc postrádala smysl. Právo, které by totiž mělo získat pozdější pořadí za právem vznikajícím, by takové pořadí získávalo automaticky – již přímo na základě konstrukce § 982 odst. 1.

Pomocí institutu výhrady lze rezervovat pořadí pro **jedno právo či více práv**; lze tedy žádat i o **zápis více výhrad pořadí**.³¹

19 Nikdo se nemůže dovolávat neznalosti výhrady zapsané do veřejného seznamu (srov. § 980 odst. 1).

20 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 12.

21 Existuje-li taková povinnost, může oprávněný využít vhodnější institut přednostního práva ke zřízení věcného práva dle § 983.

22 Z pohledu § 1106 se jedná o *právo s věcí spojené* (o právo, které nabyvatel získává s věcí).

23 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 11. Pro rakouské právo shodně M. Mahrer in G. E. Kodek (ed.), op. cit. sub 7, komentář k § 53, m. č. 13.

24 K tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 1925, sp. zn. R I 177/25 (Vážný, č. 4760). Shodné důsledky pro současné české poměry dovozuje L. Vrzalová in J. Spáčil a kol.: *Občanský zákoník III, Věcná práva* (§ 976-1474), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, komentář k § 982, m. č. 38.

25 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 1926, sp. zn. R I 675/26 (Vážný, č. 6343).

26 E. Svoboda: *Právo občanské, Část zvláštní – právo knihovní, Československý kompas, Praha 1947, str. 72.*

27 E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 1.

28 L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 27.

29 Ke shodnému závěru dospívá i německá dogmatika, která rovněž postrádá výslovnou zákonnou oporu (§ 881 odst. 1 BGB umožňuje pouze výhradu *lepšího* pořadí). Srov. J. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 4.

30 Shodně L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 27. Shodně i polská literatura – např. T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 29.

31 Shodně K. Zaradkiewicz in K. Pietrzykowski (red.): *Kodeks cywilny, Tom I, Komentarz, Art. 1-449*¹⁰, 7. vydání, C. H. Beck, Warszawa 2013, komentář k čl. 250, m. č. 7, či T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 48. Pro rakouské právo shodně M. Mahrer in G. E. Kodek (ed.), op. cit. sub 7, komentář k § 53, m. č. 5.

Více výhrad může být zřízeno pro práva téhož druhu či různých druhů, pro stejného oprávněného či pro více různých oprávněných; vůči sobě může mít více výhrad stejné pořadí či různé pořadí. **Příklad:** *Vlastník zřizuje na pozemku služebnost. Zároveň s tím vyhrazuje dvě lepší pořadí pro dvě zástavní práva; pořadí obou výhrad (pro zástavní práva) může být vůči sobě stejné nebo různé (dle vůle vlastníka).*

Pokud bylo zapsáno více výhrad, může se jejich vzájemné pořadí měnit,³² a to analogicky dle § 1372. Vzhledem k tomu však, že subjektem, jemuž náleží právo disponovat s výhradou, je pouze (knihovní) vlastník tabulárního objektu, může docházet ke změnám pořadí v důsledku jeho jednostranného jednání (smlouva zde není možná). I zde je třeba respektovat pozici osob, které by změnou pořadí výhrad mohly být dotčeny.

V jistých situacích zákon umožňuje, aby určitá limitovaná věcná práva vznikala pouze v prvním pořadí; není-li to možné, takové právo nemůže vzniknout (existující zapsané limitované věcné právo tvoří zápisnou překážku pro pozdější zápis jiného práva). Se stejnou logikou pak není možné, aby toto právo vzniklo sice v prvním pořadí, ale následně bylo předstíženo právem, kterému dosud náleželo pozdější pořadí (zejména na základě dohody o změně pořadí).³³ Je pak otázkou, **zda lze připustit alespoň formální zápis výhrady pořadí před právem, jemuž dle zákonných omezení nesmí předcházet žádné limitované věcné právo.** Mám za to, že zápis výhrady zde **možný je**; nejedná se totiž o zápis práva samotného, které by bylo v rozporu s právem preferovaným (zápisem výhrady k žádné kolizi nedochází, resp. dojít nemůže). Nicméně pozdější zápis limitovaného věcného práva v pořadí výhrady již možný nebude, a to po dobu, po kterou bude trvat právo, proti němuž není možné zapsat právo v lepším pořadí. Dojde-li však posléze k odpadnutí této překážky, lze již výhradu využít k zamýšlenému zápisu.

32 K tomu viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 1934, sp. zn. R I 976/34 (Vážný, č. 13834).

33 K této koncepci viz např. V. Kasanda: Právo ke stavbě (pokračování), Právník, 1913, str. 739: „Z toho plyne, že vklad práva ke stavbě na pozemek pod stavbu zadaný povolití nelze, jestliže na pozemku tom vážnou práva zástavní anebo břemena naznačeného obsahu, dále že knižní přednost takovým závadám před právem ke stavbě platně postoupena býti nemůže.“

34 M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 4; B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.): Księgi wieczyste i hipoteka, Komentarz, 1. vydání, Lexis Nexis, Warszawa 2014, komentář k čl. 13, m. č. 23.

35 Samozřejmě tam, kde má výhrada získat stejné pořadí jako právo aktuálně zapisované (resp. již zapsané), nelze dobře mluvit o právu privilegovaném (upřednostněném), resp. ustupujícím (odsunutém).

36 Shodně M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 5. Jiné řešení má však § 53 odst. 1 GBG, který umožňuje využít institut pro převod vlastnického práva a zřízení práva zástavního. K tomu viz též E. Feil, H. Friedl, R. Bayer, op. cit. sub 14, komentář k § 53, m. č. 1 a násled.

37 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 44.

38 Analogicky pro účely institutu *práva ke zřízení věcného práva* dle § 983. Viz L. Przyborowski in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 16, m. č. 15.

39 E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 31.

40 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 45, 46; B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 4; E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 3.

Možnost zřízení výhrady pořadí jen na tabulárních objektech

Zákon umožňuje zřídit výhradu **pouze pro práva zapisovaná k tabulárním objektům**; u jiných věcí to není možné. Výhrada může být zřízena na tabulárních objektech i ve více stupních. **Příklad:** *Na pozemku je zapisováno právo stavby. Spolu s právem stavby se k pozemku zapisuje výhrada pro jiné věcné právo. Právo stavby samotné bude posléze zatíženo zástavním právem. Spolu se zástavním právem se k právu stavby zapíše výhrada pro jiné věcné právo.*

Je-li věc ve **spoluvlastnictví**, záleží na tom, zda je výhrada zřizována k věci jako celku, či jen ke spoluvlastnickému podílu. Pokud má být výhrada zřízena pouze k podílu, má každý ze spoluvlastníků právo tak učinit i bez souhlasu ostatních; může-li totiž každý ze spoluvlastníků zatížit svůj podíl limitovaným věcným právem, pak jej může – za stejných podmínek – zatížit i výhradou pořadí pro takové právo. Má-li však být zatížena věc jako celek, vyžaduje se souhlas všech spoluvlastníků³⁴ (§ 1132). Výjimku je třeba připustit u výhrady zřizované pro zástavní právo na věci jako celku, má-li toto právo sloužit k zajištění peněžité pohledávky vzniklé při zlepšení společné věci nebo při její obnově; zde postačí souhlas dvoutřetinové většiny spoluvlastníků (analogicky dle § 1133).

Práva, pro něž může být výhrada pořadí zřízena (privilegovaná práva)

Zákon mluví o tom, že výhrada může být vlastníkem zřízena „pro jiné právo“ (podobně UKW v čl. 13 odst. 1); toto jiné právo lze označit jako **právo privilegované** či **upřednostněné** (polsky *prawo uprzywilejowane*).³⁵ Jiným právem se rozumí **jakékoli limitované věcné právo, které může věc zatížit, je předmětem evidence v seznamu a platí pro ně ustanovení o pořadí**.³⁶

Výhrada nemůže být využita pro vlastnické právo³⁷ ani pro obligační práva, i když se zapisují do knihy (nájem, pacht).

Výhrada může být zřízena jak pro právo stejného druhu, jako je právo, které ustupuje, tak i pro právo jiného druhu (např. před zapsaným zástavním právem bude vyhrazeno pořadí pro jiné zástavní právo či pro služebnost). Nerozhoduje, zda právo, pro něž se výhrada zřizuje, je dále převoditelné (poté, co vznikne),³⁸ výhrada proto může být zapsána např. pro zřízení osobní služebnosti, s níž již dále nelze smluvně disponovat (§ 1265 odst. 2).

Nepochybně je, že hlavní praktická využitelnost výhrady bude ve vztahu k **právům, jež mají v budoucnosti teprve vzniknout, tj. k právům budoucím** (*prawa przyszłe*).³⁹ Dle polské doktríny lze však výhradu zřídit i pro právo, které již existuje, ovšem dosud není zapsáno v knize (právo, které vzniká mimoknižně a do knihy se posléze zapisuje deklaratorně).⁴⁰ Tento závěr ovšem nebude v podmínkách ČR příliš praktický, a sice vzhledem k tomu, že privilegovanými právy zřejmě mohou být pouze práva zřizovaná **smluvně** (viz dále); ta však prakticky vždy vznikají až zápisem do knihy, tedy deklaratorní zápis práva vznik-

lého dřive (již na základě smlouvy) nepřichází v úvahu. Oproti tomu dle polského KC řada limitovaných věcných práv ke knihovním objektům (nemovitostem) vzniká již na základě smlouvy (mimoknihovně), a pozdější zápis do knihy tak má jen deklaratorní povahu; pro ně je tedy zřízení výhrady praktické.

Nepochybné je, že výhradu lze využít pro práva **zřizovaná na základě smlouvy**, resp. na základě právního jednání obecně (v českých poměrech jde o práva, která se do knihy zapisují konstitutivně); takový je i panující pohled polské nauky.⁴¹ Shodně se k věci stavěla za účinnosti OKZ naše judikatura,⁴² přičemž její závěry byly přejímány naukou.⁴³ Podobně i německá dogmatika umožňuje využití výhrady pouze pro ta práva, která vznikají na základě právního jednání (smlouvy).⁴⁴ Část současné polské literatury však dovozuje (*per analogiam*), že privilegovanými mohou být i práva vznikající **mimosmluvně**: „*należy dopuścić zastrzeżenie prawa pierwszeństwa na korzyść prawa powstałego w inny sposób niż zawarcie umowy o ustanowienie*“.⁴⁵ Uvedený názor je přinejmenším diskutabilní. Při mimosmluvním vzniku práva je totiž výrazně potlačena, či dokonce zcela vyloučena vůle nabyvatele práva, resp. i vůle vlastníka zatíženého tabulárního objektu (o vzniku práva rozhodují jiné skutečnosti – např. rozhodnutí orgánu veřejné moci). V takových případech zpravidla plyne z příslušného právního předpisu i specifický – kogentně stanovený – okamžik vzniku toho kterého práva, přičemž zákonodárce zpravidla ani nepředpokládá, že by tento moment měl být vůlí stran modifikován. Pak je však obtížné přijmout závěr, že pozdější oprávněný, resp. tabulární vlastník, sice nemohou (zcela) ovlivnit samotný fakt vzniku práva (popř. jeho obsahu či rozsahu), avšak mohou tak učinit ve vztahu k jeho pořadí. Domnívám se proto, že **privilegovaným právem nemůže být právo vznikající mimosmluvně**.⁴⁶

Výhradu nelze zřídit pro práva, která již vznikla a jsou zapsána v knize.⁴⁷ Shodně Vrzalová, dle níž „*Přednostní pořadí nelze vyhradit pro právo, které již bylo do veřejného seznamu zapsáno. Takové právo totiž již své pořadí získalo, a má-li pro něj být zajištěno pořadí lepší, je tak nutno učinit jiným postupem, a to na základě dohody o ujednání pořadí práv (...)*“.⁴⁸

Privilegované právo i právo, které má být odsunuto, mohou náležet stejné osobě či různým osobám.⁴⁹

Vlastník může zřídit výhradu pro takové limitované věcné právo, jehož nositelem bude osoba od vlastníka odlišná. Stejně tak ovšem není vyloučeno zřídit výhradu pro právo, jehož nositelem se v budoucnosti stane vlastník zatížen věci samotný (za trvání jeho vlastnického práva). Zákon neříká, že výhradu lze zřídit pouze pro právo osoby odlišné od vlastníka. Navíc, umožňuje-li zákon, aby vlastník zatížil svoji věc limitovaným věcným právem ve svůj prospěch (výslovně např. § 1257 odst. 2), pak musí být logicky přípustná i výhrada pro takové pozdější právo. **Příklad:** *Vlastník pozemku si při jeho zatížení zástavním právem zároveň vyhrazuje pořadí pro služebnost. Následně si vlastník zřídí k pozemku vlastnickou služebnost (§ 1257 odst. 2) a nechá ji zapsat v pořadí výhrady. Služebnost bude mít přednost před zástavním právem.*

Práva, která mohou být výhradou pořadí odsunuta (ustupující práva)

Pozornost zasluhuje též otázka, které právo může být výhradou odsunuto. Takové právo lze označit jako **právo ustupující** či **odsunuté** (pol. *prawo podporządkowane*). Logicky půjde o stejná práva jako ta, pro něž může být výhrada zřízena, tj. **jakákoli limitovaná věcná práva, která mohou věc zatížit, jsou předmětem evidence v seznamu a platí pro ně ustanovení o pořadí** (*mutatis mutandis* zde platí stejné závěry jako je uvedeno výše; viz však dále). Nerozhoduje, zda je ustupující věcné právo dále převoditelné (poté, co vzniklo); k tomu viz výše.

Odsunout nelze vlastnické právo ani obligační práva, a to i když se zapisují do knihy (nájem, pacht), neboť ta nemají pořadí. Souhlas obligačně oprávněných k výhradě se tudíž nevyžaduje.

Ustupujícím právem může být buď právo, **jehož zápis do knihy se aktuálně navrhuje**⁵⁰ (jde o tzv. počáteční výhradu – k tomu viz níže), nebo právo, **teré je v knize již zapsáno** (jde o tzv. následnou výhradu – k tomu též viz níže). Je tedy patrné, že **ustupujícím právem nikdy nemůže být právo sice existující, avšak do knihy dosud nezapsané (tj. právo vzniklé mimoknihovně), resp. právo, jehož zápis do knihy se aktuálně nenavrhuje**.⁵¹

Obecně je nerozhodné, zda se ustupující práva zapisují do knihy konstitutivně, či deklaratorně.⁵² Tento závěr ovšem nebude v podmínkách ČR příliš praktický, a sice vzhledem k tomu, že odsunutými právy zřejmě mohou být pouze práva zřizovaná **smluvně**; ta však prakticky vždy vznikají až zápisem do knihy. Oproti tomu dle polského KC řada limitovaných věcných práv ke knihovním objektům (nemovitostem) vzniká již na základě smlouvy (mimoknihovně), a pozdější zápis do knihy tak má jen deklaratorní povahu.

41 Srov. např. E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 31.

42 Zásadní je zde plenární usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 1923, sp. zn. 1504/23 (Vážný, č. 3266), které vyřešilo spornou otázku, do té doby rozhodovanou nejednotně. „*V pořadí, poznamenaném dle §u 53 knih. zák., může (...) povolen býti zápis (...) jen na základě listiny (...), kterou vlastník nemovitosti dobrovolně zřídil, nikoli však i na základě rozsudku nebo jiného exekučního titulu (...)*“ Vycházelo se především z dikce § 53, podle něhož je vlastník oprávněn „*žádati za knihovní poznámku, že zamýšlí zciziti svou nemovitost anebo zříditi zástavní právo*“ . Na toto plenární rozhodnutí později navázala další rozhodnutí Nejvyššího soudu – např. ze dne 20. 1. 1925, sp. zn. R I 12/25 (Vážný, č. 4561), ze dne 3. 4. 1928, sp. zn. R I 236/28 (Vážný, č. 7941), či ze dne 26. 10. 1933, sp. zn. R II 419/33 (Vážný, č. 12959).

43 Viz např. E. Svoboda, op. cit. sub 26, str. 71.

44 M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 5.

45 B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 4 (zvyraznil aut.).

46 Navíc lze předpokládat, že zvláštní právní úpravy (zejména veřejnoprávní) zpravidla nebudou umožňovat takovéto dispozice s pořadím práv, byť by se jednalo o dispozici „ve prospěch“ těchto práv, tj. o vylepšení jejich pořadí.

47 Shodně pro německé právo M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 7, a pro polské právo E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 3. Za účinnosti OKZ judikoval shodně Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 28. 1. 1944, sp. zn. R I 143/43 (Vážný, č. 18673).

48 L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 29.

49 Shodně T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 51.

50 Tedy výhrada se zapisuje současně se zápisem ustupujícího práva.

51 Shodně E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 30.

52 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 40.

Nepochybné je, že odsunout lze práva **zřízovaná na základě smlouvy**, resp. na základě právního jednání obecně (arg. „*zřizuje-li vlastník věcné právo*“). Takové je i panující mínění polské nauky.⁵³ Část polské literatury však dovozuje (pomocí argumentu *per analogiam*), že odsunout lze i ta práva, jež vznikají **mimosmluvně** (např. v důsledku rozhodnutí orgánu veřejné moci či vydržení),⁵⁴ za předpokladu, že se posléze zapisují do knihy (deklaratorně). Tento názor je však přinejmenším diskutabilní. Argumenty proti tomuto závěru jsou shodné, jako je uvedeno shora ve vztahu k právům privilegovaným.

Možnost aplikace § 984 na výhradu pořadí

Spornou otázkou je možnost nabytí výhrady pořadí způsobem dle § 984. Jak již bylo uvedeno výše, v německé i polské dogmatice se uznává, že **výhrada pořadí není samostatným objektem** (věcným právem), s nímž by bylo možné disponovat (převádět ho, zatěžovat apod.); rovněž tak nepodléhá exekučnímu zabavení. Uvedené závěry lze plně akceptovat i pro české prostředí. **To však nebrání existenci více výhrad na tomtéž tabulárním objektu, a tím pádem ani změnám jejich vzájemného pořadí.** Byť tedy nepřipustíme povahu výhrady jako samostatného věcného práva, nic to nemění na závěru, že právní účinky výhrady jsou zásadně podobné účinkům limitovaných věcných práv (publicita, působení *erga omnes*). Je proto třeba zkoumat, zda je možné i nabytí výhrady od neoprávněného.

Ust. § 984 nelze aplikovat přímo na samotné zřízení výhrady pořadí. Tento závěr přitom dopadá jak na případy, kdy knihovní vlastník (jemuž však vlastnické právo nenáleží) zřídil výhradu pouze jako abstraktní, tj. bez určení konkrétní oprávněné osoby, tak i na situace, kdy výhrada byla zřízena ve prospěch konkrétního subjektu. Ani v jedné situaci zde totiž nevzniká samostatné věcné právo, jež by bylo třeba chránit. Navíc není splněn ani předpoklad absence právní či hospodářské identity⁵⁵ „zcizitele“ (zde lépe „zřizovatele“) a „nabyvatele“; výhradu zapisuje knihovní vlastník, který jako jediný může tento element sám využít (výhradu tak zapisuje „ve vlastní prospěch“). Uvedené závěry platí i v situaci, kdy knihovní vlastník zřizuje výhradu proto, že se k tomu smluvně zavázal vůči určité třetí osobě, výhra-

da bude zapsána právě ve prospěch této osoby, třetí osoba je v dobré víře a za zřízení výhrady poskytla knihovnímu vlastníkovi úplatu. Vzhledem k tomu, že v majetku třetí osoby nevzniklo žádné věcné právo, nelze tuto osobu chránit.

Jinou skutkovou situací je pak změna pořadí více výhrad nesprávně (neoprávněně) zapsaných na tomtéž tabulárním objektu. Vzhledem k tomu, že k takovým dispozicím je oprávněn vždy jen knihovní vlastník (a opět pouze ve svůj prospěch), ani zde není možné nabytí od neoprávněného připustit (ze stejných důvodů, jaké byly právě uvedeny).

Zbývají případy, kdy **výhrada byla zřízena neoprávněným** (knihovním vlastníkem) a zapsána do knihy, přičemž **následně dochází ke zřízení práva, které se zapisuje v pořadí výhrady.** Jen v těchto situacích lze uvažovat o aplikaci § 984. Je-li totiž limitované věcné právo zřizováno neoprávněným (knihovním vlastníkem), může být nabyto, jsou-li splněny předpoklady § 984. Je-li tomu tak a právo je zároveň zřizováno (a zapisováno) v pořadí dosud neoprávněně zapsané výhrady, musí nabyvateli toto právo vzniknout právě jen v pořadí výhrady. Nabyvatel musí získat **právo včetně všech jeho atributů, tedy i včetně jeho evidovaného (domnělého) pořadí.** Není možné dovozovat, že věcné právo sice vzniklo (v důsledku dobrověrného nabytí), ovšem pouze v aktuálním pořadí (nikoli v pořadí dříve neoprávněně zapsané výhrady). Nelze štěpit jednotlivé složky věcného práva a stanovovat pro ně odlišný režim.⁵⁶

Výše uvedené závěry jsou dle mého mínění plně v souladu s konstrukcí § 984 odst. 1, dle něhož „*není-li stav zapsaný ve veřejném seznamu v souladu se skutečným právním stavem, svědčí zapsaný stav ve prospěch osoby, která nabyla věcné právo (...)*.“ Zapsaným stavem je nepochybně třeba rozumět i zapsanou výhradu, která určitému věcnému právu zajišťuje pořadí. Princip materiální publicity se tak může prosadit až při nabytí věcného práva samotného.

Rovněž v polské dogmatice se uznává, že pořadí určitého zapsaného limitovaného věcného práva je zahrnuto principem materiální publicity věcné knihy; tento aspekt je pokrytý nejen dikcí, nýbrž i smyslem a účelem čl. 5 UKW.⁵⁷ Uvést lze následující příklad: *V knize je bez právního důvodu zapsána výhrada pro zástavní právo do výše 100 tis. Kč. Za výhradou je zapsána služebnost. Posléze knihovní vlastník zřizuje zástavní právo v pořadí a v rozsahu neoprávněně zapsané výhrady, přičemž zástavní věřitel jedná v dobré víře. Zástavnímu věřiteli vznikne zápisem do knihy zástavní právo v pořadí dosud zapsané výhrady.*

Počáteční a následné zřízení výhrady pořadí

Druhý odstavce § 982 výslovně počítá se **dvěma časovými modalitami zřízení výhrady**: současně se zřízením (zřizováním) limitovaného věcného práva (ustupujícího práva) ve prospěch třetí osoby (**počáteční výhrada**⁵⁸) a poté, co již takové právo bylo zřízeno a vzniklo (**následná výhrada**^{59, 60}). Oproti tomu zřízení (zápis) výhrady na tabulárním objektu dosud nezatiženém, resp. na objektu, ke kterému se aktuálně žádné limitované věcné právo nezapisuje, není dle německé⁶¹ ani polské⁶² literatury možné. Závěr vychází z úvahy, že není-li zde žádné existující ani vznikající právo,

53 Srov. např. E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 28.

54 B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 4. Autor sám však poznamenává, že půjde o případy „*teoreticky sice možné, leč v praxi málo pravděpodobné*“.

55 Tzv. *Verkehrsgeschäft*.

56 Shodný pohled je vyjádřen v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 1940, sp. zn. Rv I 552/40 (Vážný, č. 17812).

57 Tak např. B. Jelonek-Jarco: *Rękopisma wiary publicznej ksiąg wieczystych*, 1. vydání, LexisNexis, Warszawa 2011, str. 457 a násl.; T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 79.

58 Pol. *zastrzeżenie pierwotne*, něm. *sofortiger Vorbehalt*.

59 Pol. *zastrzeżenie następcze* či *zastrzeżenie wtórne*, něm. *nachträglicher Vorbehalt*.

60 Dle § 881 odst. 1 BGB je výhrada pořadí dle slov zákona umožněna pouze současně se zápisem jiného zatížení (*bei der Belastung des Grundstücks*). Doktrína i judikatura však připouští i později zřízovanou výhradu. Viz M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 7.

61 M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 1.

62 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 73.

vůči němuž by výhrada měla působit, nemá smysl ji zřizovat a zapisovat. Tento závěr se rovnocenně projevuje při řešení dalšího osudu výhrady, pro kterou dosud nebylo zapsáno věcné právo, pokud v mezidobí již zaniklo právo (práva), jež bylo výhradou původně (resp. následně) odsunuto (k tomu viz níže).

Počáteční zřízení

Dle druhého odstavce § 982 i. p. „*Zřizuje-li vlastník věcné právo k vlastní věci (sc. zřizuje-li vlastník na své věci ve prospěch třetí osoby limitované věcné právo – viz však dále), může před tímto právem vyhradit a do veřejného seznamu zapsat přednostní pořadí pro jiné právo*“ (sc. pro jiné limitované věcné právo). Zde zejména vzniká otázka, zda výhrada může být zřízena jednostranným jednáním vlastníka tabulárního objektu, či zda je nutný souhlas toho, jehož věcné právo má výhradě ustoupit. V polské doktríně panují protichůdné názory. Část literatury dovozuje, že při počáteční výhradě postačuje jednání vlastníka (bez shody nabyvatele limitovaného věcného práva), zatímco při následné výhradě se souhlas nositele ustupujícího věcného práva již vyžaduje (je tedy potřebná smlouva).⁶³ Panující mínění je však takové, že v obou situacích se vyžaduje **smlouva** mezi vlastníkem a osobou, v jejíž prospěch je zřizováno věcné právo (při původním zřízení), resp. mezi vlastníkem a osobami, jejichž existující a v knize zapsaná práva mají ustoupit výhradě (při následném zřízení).⁶⁴ Alternativně se – v případě počáteční (avšak někdy i následné) výhrady – nabízí konstrukce **jednostranného jednání vlastníka, které vyžaduje souhlas dotčené osoby**.⁶⁵

Dle názorů domácí literatury „(...) nelze dovozovat, že v případě, kdy je výhrada zřizována současně s věcným právem, vůči kterému má působit, ji lze zřídit bez účasti a vědomí oprávněného z tohoto práva. Právní jednání, kterým je zřizována výhrada přednostního pořadí, nepochybně nemá a nemůže mít povahu jednostranného jednání vlastníka věci (...). Výhrada přednostního pořadí musí být z povahy věci dvoustranným ujednáním mezi vlastníkem věci a oprávněným z věcného práva, vůči kterému má výhrada působit.“⁶⁶

Debata o tomto aspektu je **zbytečná tam, kde vlastník vyhrazuje pořadí současně se zřizováním limitovaného věcného práva ve svůj prospěch**,⁶⁷ v takových případech jde o jednostranné právní jednání. **Příklad:** *Vlastník na svém pozemku zřizuje vlastnickou služebnost dle § 1257 odst. 2 (jednostranným právním jednáním), přičemž zároveň s touto služebností zřizuje a do knihy nechává zapsat výhradu pro zástavní právo.*

Požadavek smlouvy pro počáteční výhradu je logický.⁶⁸ **Za prvé**, rozdílné posuzování povahy právního jednání nutného pro zřízení počáteční výhrady na jedné straně a následné výhrady na straně druhé, kdy zákonná pravidla o pořadí jsou v obou případech modifikována typově shodným způsobem, nelze nijak metodologicky (resp. hodnotově) odůvodnit. **Za druhé**, v obou situacích dochází ke stejnému dotčení osob, jejichž práva mají být výhradou dotčena (odsunuta). **Za třetí**, jednostranně založenou výhradou by zákonodárce umožnil zasahovat do věcněprávní pozice třetí osoby proti její vůli (bez jejího souhlasu); to by ve svém

důsledku mohlo znamenat nemožnost výkonu práva v horším pořadí (úplná kolize práv). Proto je odůvodněn závěr o nutnosti smluvního ujednání.⁶⁹

Shoda je na tom, že **stranou smlouvy není ten, v jehož prospěch je výhrada zřizována**⁷⁰ (tj. ten, jehož existující, avšak dosud nezapsané limitované věcné právo, resp. v budoucnu vzniklé limitované věcné právo, má být do knihy zapsáno v pořadí výhrady); koneckonců takový subjekt nemusí být v okamžiku zřízení výhrady ještě znám,⁷¹ resp. nemusí ani existovat. I když však již takový subjekt existuje a vlastník tabulárního objektu vůči němu např. dříve převzal obligační povinnost vyhradit jeho budoucímu právu pořadí, není stranou smlouvy o zřízení výhrady.

I když již v době zřizování výhrady existuje subjekt, pro jehož právo je výhrada zřizována, **nelze smlouvu pojímat jako smlouvu ve prospěch třetího** (§ 1767 a násl.); jak již uvedeno, z pouhé výhrady pořadí třetí osobě nevznikají žádná práva na plnění, resp. jiná práva.

Ujednání počáteční výhrady bude **pravidelně obsaženo přímo ve smlouvě, jíž se zřizuje (ustupující) ohraničené věcné právo třetí osobě**,⁷² nelze však vyloučit ani konstrukci samostatné smlouvy o výhradě, nezávislé na smlouvě zřizující limitované věcné právo. Tento postup však nebude příliš racionální, neboť obě smlouvy uzavírají stejné strany.

Ujednání o výhradě je dle panující polské nauky **dispozičním** právním jednáním. Gniewek však správně upozorňuje, že ani v tomto případě není možné zcela opomíjet obecnou konstrukci obligačně-dispoziční smlouvy (*umowa zobowiązująca-rozporządzająca*) a že zřízení výhrady bude

63 Zastánci těchto názorů jsou uvedeni in B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 2.

64 Shodně je stanovisko německé nauky. Ta vyžaduje smlouvu (*Einigung*) jak pro počáteční (dle § 873 BGB), tak i následně (dle § 877 BGB) zřízení výhrady. Viz např. M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 8.

65 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 21. Pro tuto koncepci se poněkud formalisticky konstatuje, že konstrukce jednostranného jednání vlastníka s následným souhlasem třetí osoby lépe vyhovuje dikci čl. 13, v níž je „*akcentován podíl vlastníka na zřízení výhrady*“. Podobně B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 3. Je však třeba říci, že koncepce jednostranného právního jednání s následným souhlasem třetí osoby není totéž, co smlouva. Pro první modalitu se např. neuplatní úprava kontraktačního procesu, předmluvní odpovědnost, akceptační lhůty apod.

66 L. Vrzalová in J. Spáčil a kol., op. cit. sub 24, komentář k § 982, m. č. 31.

67 Shodně M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 1. Opačně však K. Zaradkiewicz in K. Pietrzykowski (red.), op. cit. sub 31, komentář k čl. 250, m. č. 8.

68 Shodně německá dogmatika. Srov. M. Kohler in R. Gaier (red.), op. cit. sub 12, komentář k § 881, m. č. 1.

69 B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 2.

70 T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 21. Podrobněji též B. Swaczyna in J. Pisuliński (red.), op. cit. sub 34, komentář k čl. 13, m. č. 2 a násl., dále pak m. č. 6. Odlišně – a s nepřilíš jasnými závěry – však S. Rudnicki: *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece, Przepisy o postępowaniu w sprawach wieczystoksięgowych, Komentarz*, 6. vydání, LexisNexis, Warszawa 2010, komentář k čl. 13, str. 106: „*Výhrada pořadí (...) vyžaduje souhlas osoby, jíž toto právo náleží*.“ Není zcela jasné, zda se má touto osobou na mysli vlastník (což je logické a nemusí být zvláště zdůrazňováno), nebo ta osoba, v jejíž prospěch byla výhrada zřízena (což se jeví v kontextu věty jako pravděpodobnější; tento závěr je však nesprávný).

71 Vlastník pozemku žádá o poskytnutí hypotečního úvěru. Jedná současně s několika bankami, z nichž každá podmiňuje uzavření úvěrové smlouvy zápisem výhrady pořadí do katastru pro později zřízené zástavní právo. Vlastník v době zápisu výhrady neví, se kterou bankou nakonec úvěrovou smlouvu uzavře a v jejíž prospěch tedy bude zřízeno zástavní právo.

72 Zřízení výhrady představuje fakultativní prvek právního jednání, jímž se zřizuje limitované věcné právo. T. Czech, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 20.

sice smlouvou dispoziční, jež ovšem zpravidla navazuje na smlouvu obligační, resp. tuto smlouvu plní (smlouva soluční).⁷³ Tento závěr je správný, ovšem pouze pokud zřízení výhrady skutečně sleduje splnění předchozí obligace. Není-li zde smlouva obligační, je zřízení výhrady čistou smlouvou dispoziční.

Následné zřízení

V případech následné výhrady je situace jednodušší, neboť zákon výslovně vyžaduje souhlas osob, jejichž věcněprávní pozice se může výhrada (resp. pozdější limitované věcné právo zapsané v pořadí výhrady) dotknout: „**má-li být výhrada do veřejného seznamu zapsána až po zřízení věcného práva, vyžaduje se souhlas osoby, jejíž právo má být dotčeno**“.⁷⁴ Přitom se logicky bude vyžadovat souhlas nejen toho, jehož limitované věcné právo má být bezprostředně předstoupeno výhradou, nýbrž i všech dalších nositelů limitovaných věcných práv v pozdějším pořadí (jejichž práva již jsou zapsána v seznamu, resp. jejichž práva mají být zapsána na základě již podaných návrhů).⁷⁴ Vázne-li již na věci více zapsaných práv, může být pozdější výhrada zapsána až již v prvním pořadí (se souhlasem všech oprávněných z existujících limitovaných věcných práv – zde je hostejné, zda bude s každým oprávněným uzavřena samostatná smlouva, či zda bude uzavřena jedna smlouva se všemi), nebo v kterémkoli jiném pořadí (se souhlasem všech těch oprávněných, jejichž práva mají výhradě ustoupit). Dotčeným však v tomto ohledu není pouze ten, jehož právo má ustoupit zapisované výhradě (tedy ten, jehož právo je zapsáno ve stejném stupni, v jakém má být zapsána výhrada), nýbrž i ten, kdo má své knihovní právo zapsáno na tom právu, které má výhradě ustoupit (právo ve druhém stupni); k tomu viz dále.

Ne zcela výstižné je použití pojmu „zřízení věcného práva“ v první větě druhého odstavce, v části věty za středníkem: „**má-li být výhrada do veřejného seznamu zapsána až po zřízení věcného práva (...)**“.⁷⁵ **Rozhodujícím časovým momentem zde totiž není okamžik zřízení věcného práva určité osobě, nýbrž až okamžik doručení návrhu na zápis takového práva do knihy** (k tomuto momentu se upíná pozdější vznik věcného práva, jež má být výhradou dotčeno). Teprve od tohoto okamžiku je smysluplné vyžadovat souhlas třetí osoby (té, v jejíž prospěch byl podán návrh na zápis věcného práva do knihy).

73 E. Gniewek, op. cit. sub 8, komentář k čl. 13, m. č. 10.

74 Důvodová zpráva ke komentovanému ustanovení není formulována zcela správně, když říká, že „*Je-li před zápisem výhrady lepšího pořadí věc již zatížena právem jiné osoby zapsané do veřejného seznamu, vyžaduje se k zápisu výhrady její souhlas, protože se tím zasahuje do jejího práva.*“ Tento závěr ovšem platí pouze tehdy, má-li být výhrada zapsána v pořadí před již evidovaným věcným právem; má-li být však zapsána jen proto, aby zajistila pořadí před právě vznikajícím právem (ovšem v pořadí za již evidovaným věcným právem), souhlas prioritního oprávněného se samozřejmě nevyžaduje (jeho pozice se zápis výhrady nemůže dotknout).

75 Je vhodné upozornit, že zatímco při zápisu výhrady je třeba souhlasu osoby, jejíž právo má být dotčeno, při zápisu samotného práva (v pořadí zapsané výhrady) mluví zákon o (absenci) souhlasu osob, jejichž práva jsou zapsanou výhradou omezena.

76 „*Zastrzeżenia można dokonać także po ustanowieniu prawa, za zgodą osoby, której to prawo przysługuje.*“

77 Viz též E. Svoboda, op. cit. sub 26, str. 71.

Požadavek souhlasu té osoby, **jejíž právo má být „dotčeno“, může založit určitou interpretační obtíž**.⁷⁵ V zásadě jsou možné dvě výkladové varianty. **Dle první** z nich je dotčeným pouze ten subjekt, jehož pozice se předstoupením jiného práva **fakticky zhorší**. Jde tedy o případ, kdy zápis výhrady (resp. pozdější zápis práva v pořadí výhrady) může založit kolizi (částečnou či úplnou) obou práv. Pokud by naopak výhrada pořadí (resp. pozdější zápis práva) neznamenal faktické zhoršení pozice dosavadního oprávněného, jeho souhlas by se nevyžadoval. **Příklad:** *Na pozemku (jehož hodnota je 1 mil. Kč) vázne zástavní právo zajišťující pohledávku ve výši 800 tis. Kč. Následně se zapisuje před tímto zástavním právem výhrada pořadí pro zástavní právo pro pohledávku ve výši 500 tis. Kč. Podle první interpretační varianty by se zde souhlas vyžadoval, neboť hodnota zástavy nedovoluje uspokojit oba věřitele v plné výši. Pokud by však výhrada pořadí byla zapsána pro zástavní právo ve výši 30 tis. Kč, hodnota obou zástavních práv (resp. jimi zajištěných pohledávek) by ve svém souhrnu nepřevyšovala hodnotu zástavy. Podle první interpretační varianty by se zde souhlas nevyžadoval, neboť nedošlo (a ani nemůže dojít) k dotčení oprávněného.*

Dle druhé varianty je dotčení třeba chápat širěji, a sice nikoli jako faktické zhoršení pozice, nýbrž i jen jako **dotčení způsobené (formálním) zhoršením pořadí** (odsunutí práva do pozdějšího pořadí). Souhlas by tak byl vyžadován ve všech případech, v nichž by zapsané právo mělo být výhradou odsunuto, bez ohledu na to, zda ustoupením takového práva došlo k dotčení jeho nositele. **Přikláním se ke druhé interpretační variantě**. Jednak vyhovuje obecným konstrukcím knihovního pořadí limitovaných věcných práv (je v souladu s teleologií pravidel o pořadí), jednak odpovídá požadavkům funkcionálního výkladu. Tento závěr je též v souladu s přístupem polské úpravy, byť formulace čl. 13 odst. 2 UKW je odlišná od českého řešení. Zákon totiž požaduje souhlas osoby, jejíž právo *má být odsunuto* (přičemž podmínka možného „dotčení“ odsunutého práva zde není výslovně formulována). Dle čl. 13 odst. 2 „*Výhradu je možné zřídit i po vzniku práva, se souhlasem osoby, jíž takové právo náleží.*“⁷⁶ Je tedy patrné, že souhlas osoby, jejíž limitované věcné právo má ustoupit, se vyžaduje vždy.

V případech následného zřízení výhrady může vyvstat sporná otázka, zda zápisu výhrady do knihy nebrání fakt, že k tabulárnímu objektu je zapsán dřívější (věcněprávní) zákaz zatížení. **Příklad:** *Na pozemku je zapsáno v prvním pořadí zástavní právo (ve prospěch osoby A) a poté věcněprávní zákaz zatížení (ve prospěch osoby B). Posléze vlastník pozemku se souhlasem zástavního věřitele A navrhuje zápis výhrady pro jiné zástavní právo, a to v pořadí před zapsaným zástavním právem osoby A. Brání zapsaný zákaz zatížení i prostému poznamenání výhrady pořadí (aniž by bylo zřízeno i samotné věcné právo)?*

Ze účinnosti OKZ platilo, že aby bylo možné připustit zápis výhrady, musí být **zamýšlený (budoucí) zápis věcného práva přípustný již vzhledem k přítomnému knihovnímu stavu**, ne tedy vzhledem ke stavu, který tu pravděpodobně bude, až o zamýšlený zápis bude žádáno;⁷⁷ tento závěr se však opíral o výslovnou úpravu § 53 OKZ. V o. z. (v katastrálním zákoně) však podobné ustanovení absentuje.

Navíc, princip upravený v § 53 OKZ byl dle mého názoru zbytečně přísný. Není totiž vyloučeno, že v mezidobí od zápisu výhrady do okamžiku, v němž má být v pořadí výhrady zapsáno věcné právo samotné, zaniknou omezení, která zde byla v době zápisu výhrady; pak by již nic nemělo bránit zápisu věcného práva samotného. Samozřejmě není vyloučen ani případ, kdy oprávněný ze zákazu zatížení dá souhlas se zápisem věcného práva v pořadí zapsané výhrady.

Shrnu-li výše uvedené, mám za to, že **smysl a účel zákazu zatížení nebude porušen, bude-li návrhu na zápis výhrady vyhověno.** Zápisem výhrady totiž zatím nedochází ke vzniku limitovaného věcného práva, jemuž má zákaz zatížení bránit. Byť tedy výhrada představuje jakési „quasizatížení věci“, jde o *zatížení pouze formální* (více viz shora). Pokud by se však posléze navrhoval zápis samotného věcného práva v pořadí zapsané výhrady, představoval by v knize evidovaný zákaz zatížení zápisnou překážku; toto právo by proto již zapsáno být nemohlo.

Jiným případem je situace, kdy byl po **zápisu výhrady, avšak dříve, než bylo v pořadí výhrady zapsáno příslušné věcné právo, do knihy zapsán věcněprávní zákaz zatížení.** **Příklad:** Do knihy se zapisuje zástavní právo pro osobu A a současně se před tímto právem vyhrazuje pořadí pro jiné zástavní právo. Poté je zapsán zákaz zatížení ve prospěch osoby B. Následně vlastník tabulárního objektu zřizuje zástavní právo osobě C, které hodlá zapsat v pořadí výhrady. Brání v této situaci zákaz zatížení možnosti využít výhradu zapsanou v lepším pořadí?

Mám za to, že v těchto případech není později zapisované zástavní právo v rozporu se zákazem zatížení, neboť **toto právo se zapisuje v pořadí výhrady, která má časovou přednost před zákazem zatížení.** Je sice pravda, že zapisované zástavní právo materiálně vzniká právě až zápisem do knihy, ovšem v pořadí zapsané výhrady; řečeno jinak, účinky zápisu práva zapsaného v pořadí výhrady nastaly dříve než účinky zápisu zákazu zatížení. Řešení uvedeného problému proto spočívá v principu priority. Kromě toho lze argumentovat i principem publicity. Pro toho, v jehož prospěch je zapisován zákaz zatížení, je z knihy patrné, že na tabulárním objektu je již zapsána výhrada pořadí, která může být v budoucnosti „naplněna“ konkrétním věcným právem. Proto nelze mluvit ani o porušení principu ochrany dobré víry. Rovněž v Rakousku je sdílen závěr, že je-li zapsána výhrada pořadí, nemůže následně zřízený a do knihy zapsaný věcněprávní zákaz zatížení tabulárního objektu bránit vlastníkovu v pozdějším zápisu věcného práva v pořadí výhrady.⁷⁸ ❀

Pokračování v příštím čísle BA č. 12/2021.

78 M. Mahrer in G. E. Kodek (ed.), op. cit. sub 7, komentář k § 53, m. č. 14. Shodně E. Feil, H. Friedl, R. Bayer, op. cit. sub 14, komentář k § 53, m. č. 4. K této záležitosti viz též rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 1925, sp. zn. R I 155/25 (Vážný, č. 4788).

Moravec/Kotoučová a kol.

Insolvenční zákon Komentář. 4. vydání

- zákon č. 182/2006 Sb. upravuje insolvenční řízení a možnosti řešení úpadku dlužníka – konkurs, reorganizaci, oddlužení
- komentář podává aktuální výklad jednotlivých ustanovení zákona vycházející ze současné praxe a zkušenosti autorů
- umožňuje získat dostatečný přehled např. o uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení, postavení dlužníka a jeho věřitelů, postavení insolvenčního správce a insolvenčního soudu
- výklad je obohacen o rychlé se rozvíjející aktuální judikaturu insolvenčních soudů

2021 | vázané v plátně | 1 840
2 990 Kč | obj. číslo EKZ205

Krč/Vaněček

Zákon o zadávání veřejných zakázek. Komentář

- institut zadávání veřejných zakázek přináší ze své podstaty mnoho interpretačních nejasností; komentář k jednotlivým ustanovením zákona se proto snaží objasnit jeho sporné body a nacházet řešení při jeho výkladu
- kniha přehledně představuje velké množství nejnovější soudní judikatury a rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže
- radí, jak postupovat při zadávání veřejných zakázek při událostech spojených s krizí COVID-19, a zabývá se současným nárůstem cen stavebních materiálů ve veřejných zakázkách

2021 | vázané v plátně | 1 008
1 990 Kč | obj. číslo EKZ179

Alžběta Nemeškalová Rosinová

Podjatost soudců v rozhodovací praxi vrcholných soudů ČR

- publikace se zabývá tématem vyloučení soudce pro podjatost v rozhodovací praxi českých vrcholných soudů
- analyzuje právní úpravu vyloučení soudce pro podjatost, postup při rozhodování o vyloučení soudce a jednotlivé důvody podjatosti vyplývající ze zákona či judikatury
- blíže se zaměřuje na zvláštnosti vyloučení soudců vrcholných soudů, které mají omezený počet členů a jejichž pravomoc nelze přenést na jiný soud

2021 | brožovaná | 256
450 Kč | obj. číslo EPI138

Veřejné opatrovnictví jako úkol veřejné moci vykonávaný ve veřejném zájmu soukromoprávní metodou právní regulace aneb mnoho povyku pro (skoro) nic

Kompetenční senát¹ Nejvyššího správního soudu vydal dne 6. 5. 2021 pod č. j. Komp 3/2018-87 usnesení, jehož právní závěry brzy začaly žít vlastním životem.² Je z nich dovozováno něco, co neplyne ani z právní úpravy, již se usnesení zabývalo, ani z toho, co kompetenční senát skutečně řekl. Proto je třeba k uvedenému usnesení doplnit určité úvahy v reakci na otázky, jež se v souvislosti s ním v odborné veřejnosti objevily.

JUDr. PhDr. Karel Šimka, LL.M., Ph.D.,
je soudcem Nejvyššího správního soudu.

Veřejné opatrovnictví – smysl a účel kontra právní povaha

V první řadě je nutné poznamenat, že odborná veřejnost často směšuje dva různé aspekty věci.

Tím prvním je **smysl a účel veřejného opatrovnictví**. Ten je bez jakýchkoli pochyb **veřejnoprávní**. Veřejné opatrovnictví je právní institut existující ve veřejném zájmu, v rámci něhož subjekty veřejného práva (obce) poskytují veřejnou službu jednotlivcům, kteří ji potřebují a kterým nemůže být opatrovníkem jmenována osoba soukromého práva (typicky příbuzný nebo jiná, opatrovanci blízká osoba). Tuto veřejnou službu hradí obcím stát z veřejných prostředků.

1 Autor byl mj. členem tohoto kompetenčního senátu. Níže uvedený text je jeho osobním odborným názorem a nemá povahu stanoviska nebo jiného obdobného výstupu Nejvyššího správního soudu jakožto instituce.

2 Zajímavý text na dané téma, podnětující k přemýšlení, publikoval Zbyněk Vočka, viz Z. Vočka: Povaha veřejného opatrovnictví a názor Nejvyššího správního soudu, Správní právo č. 5/2021, str. 284-295.

3 Mám za to, že metoda právní regulace je pro posouzení, kam určitý právní institut náleží pro účely poskytnutí soudní ochrany (zda ve správním soudnictví, anebo v řízení podle občanského soudního řádu), velmi relevantní znak. Více viz body 8 a 9 mého odlišného stanoviska k rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2021, č. j. 9 As 264/2020-51.

4 Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 4. 2020, č. j. 2 As 280/2019-20, č. 4032/2020 Sb. NSS, publikovaný s následujícími právními větami (zvýraznění provedl nyní autor):

I. Poskytování stravy vězňům je faktickým jednáním vězňice vůči odsouzenému při výkonu vrchnostenské veřejné správy nad odsouzenými. Neposkytnutí stravy, jakou předepisuje zákon, proto může být podle své povahy nezákonným zásahem ve smyslu § 82 a násl. s. ř. s.

II. Podle § 16 odst. 1 věty druhé zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, má odsouzený, v rozsahu, v jakém to umožňuje provoz vězňice, právo na to, aby vězňice přihlížela k jeho kulturním a náboženským tradicím při poskytování stravy. Vězeňská služba má tedy učinit vše, co je v jejích rozumných možnostech, aby i v těchto podmínkách mohl jednotlivec žít v souladu se svým

Druhým aspektem věci je **metoda právní regulace** (k tomuto pojmu viz usnesení zvláštního senátu ze dne 5. 5. 2005, č. j. Konf 81/2004-12, č. 676/2005 Sb. NSS),³ na jejímž základě obce výše popsanou službu poskytují. A ta je **soukromoprávní**. Veřejné opatrovnictví je institutem soukromého práva, upraveným v občanském zákoníku, a není v něm obsažen prvek vrchnostenského rozhodování nebo jiného vrchnostenského jednání, tedy jednání veřejného opatrovníka z pozice nadřazenosti nad opatrovancem či jinými osobami.

To, že **veřejné opatrovnictví je uskutečňováno soukromoprávní metodou právní regulace, je zcela zásadní pro jeho procedurální režim**. Ve věci výkonu samotného veřejného opatrovnictví se nevedou žádná správní řízení (např. o ustanovení opatrovníka, o jeho odvolání, o nahlížení do opatrovníckého spisu aj.).

Žádný správní orgán nemá pravomoc taková řízení vést, a tedy nemá smysl ani uvažovat o tom, že by ústřední správní orgány mohly mezi sebou vést kompetenční spor, ať již negativní, nebo pozitivní, o to, kdo má vést např. přezkumné řízení ve věci výkonu veřejného opatrovnictví. Toto bylo základní a ve své podstatě jediné poselství usnesení kompetenčního senátu ve věci sp. zn. Komp 3/2018.

Veřejného opatrovníka člověku jmenuje soud podle občanského zákoníku, přičemž to, která konkrétní obec jím je, má-li jím být obec, stanoví jeho § 471 odst. 3; obec nemůže svým nesouhlasem jmenování veřejným opatrovníkem zabránit. Je to také soud, který dohlíží na výkon veřejného opatrovnictví. Případná právní odpovědnost obce opatrovanci za vadný výkon veřejného opatrovnictví je rovněž odpovědností soukromoprávní.

V některých situacích úd veřejné moci v oblasti veřejné správy poskytuje (přesněji má poskytovat) faktické plnění a jeho neposkytování či vadné poskytování může být pro účely soudní ochrany před jednáním veřejné správy nezákonným zásahem (např. ne/poskytování stravy určitého typu vězňovi, typicky stravy vegetariánské či odpovídající vězňově náboženské víře).⁴ Podstatné je, aby veřejná správa vystupovala vůči jednotlivci z nadřazené pozice. Ve vztahu vězeňské služby

a vězně není pochyb o vrchnostenské, přísně nadřazené pozici vězeňské služby a o tom, že jejich právní vztah je podřízen veřejnoprávní metodě právní regulace. To však není případ veřejného opatrovnictví, při němž je obec „pouze“ zvláštním typem zástupce opatrovance a nevystupuje vůči němu z nadřazené, tím méně pak v pravém slova smyslu vrchnostenské pozice. Veřejný opatrovník se tím, co je povinen a oprávněn činit ve prospěch opatrovance, ničím neliší od případného jiného opatrovníka (příbuzného, jiné osoby blízké opatrovan- ci).⁵ I proto se na jeho postupy nevztahují ustanovení správního řádu, jelikož nejde o výkon veřejné správy, jak mu rozumí § 177 odst. 1 správního řádu, nýbrž o zajišťování věci veřejného zájmu soukromoprávní metodou právní regulace.⁶

Je tedy zřejmé, že veřejnoprávní smysl a účel veřejného opatrovnictví je naplňován soukromoprávní metodou ustanovování a působení veřejného opatrovníka.

Veřejné opatrovnictví a přenesená působnost

Veřejnoprávní metoda regulace se v oblasti veřejného opatrovnictví vyskytuje pouze velmi omezeně, a sice v oblasti financování veřejného opatrovnictví státem.⁷ Vymezení kompetence státu vyčlenit pro veřejné opatrovnictví určité prostředky ze státního rozpočtu, stanovit pravidla pro jejich rozdělení obcím, jež jsou jmenovány veřejnými opatrovníky, a kontrolovat řádné využití těchto prostředků (čítaje v to i všechny obvyklé metody vedoucí ke standardizaci a předvídatelnosti kontrolních postupů, požadavků na veřejné opatrovníky apod.) je obsaženo v ust. § 149b odst. 3 zákona o obcích a § 119c odst. 3 zákona o hl. m. Praze, která shodně stanoví, že výkon funkce veřejného opatrovníka podle občanského zákoníku obcí, hlavním městem Prahou nebo městskou částí hlavního města Prahy je výkonem přenesené působnosti. **Uvedená ustanovení nemají, a s ohledem na úpravu veřejného opatrovnictví v občanském zákoníku ani nemohou mít jiný právní význam než právě zakotvení finančních nároků obcí (hl. m. Prahy) vůči státu za to, že „pro stát“ (ve veřejném zájmu, tj. jako veřejnou službu) vykonávají veřejné opatrovnictví.** Implicitně je tím též státu jako tomu, kdo v „běžném“ režimu úhrady výkonu přenesené působnosti platí obcím za službu, kterou obce státu poskytují ve veřejném zájmu, dána i pravomoc kontroly řádnosti poskytování této služby. Kontrolní (a z toho odvozená metodická) pravomoc státu ve věci toho, zda obce řádně plní své povinnosti podle občanského zákoníku, jež vyplývají z jejich postavení veřejných opatrovníků, je logickým důsledkem toho, že stát za veřejné opatrovnictví obcím platí jako za řadu jiných činností, jež obce vykonávají v přenesené působnosti.

Není tedy žádný důvod pochybovat o dosud uplatňovaných

přesvědčením. Pokud věznice sama nemůže připravit vegetariánskou stravu, má nabídnout vězni alternativy, na základě nichž si může tuto stravu obstarat (např. jejím nákupem v kantýně, případně dovozem zvenčí). V těchto případech je třeba hledat a nalézt spravedlivou rovnováhu mezi zájmy věznic a ostatních odsouzených a zvláštními zájmy toho, kdo se chce stravovat vegetariánsky.

5 Proto nepovažují za příležitavé dovozovat z judikatury Nejvyššího správního soudu týkající se vězeňské služby a vězňů cokoli pro oblast veřejného opatrovnictví, jak to činí Zbyněk Vočka, viz op. cit. sub 2, str. 293.

6 I v tomto ohledu si dovoluji zdvořile nesouhlasit s názorem Zbyňka Vočky, in op. cit. sub 2, str. 294.

7 Pouze v tomto pojetí bych se ztožnil s názorem Zbyňka Vočky, že veřejné opatrovnictví je na pomezí veřejného a soukromého práva, viz op. cit. sub 2, str. 289.

Zákon směnečný a šekový Komentář směnečné části Zákon o mezinárodním právu soukromém Komentář směnečné části

Radim Chalupa

657 stran, pevná
vazba, 1190 Kč

Trestní právo procesní 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 1. 2022

Jiří Jelínek
a kolektiv

942 stran, pevná
vazba, 1200 Kč

CISG – Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupí zboží

Komentář
s judikaturou

Michal Malacka,
Slavomír Halla,
Miluše Hrnčířiková

709 stran, pevná
vazba, 1590 Kč

mechanismech kontroly a dohledu nad výkonem veřejného opatrovnictví a o tom, že krajské úřady a Ministerstvo vnitra takovou kontrolu vykonávají podle zákona.

Veřejné opatrovnictví a veřejný ochránce práv

Jinou – a s působností Ministerstva vnitra nesouvisející – otázkou je působnost veřejného ochránce práv v oblasti veřejného opatrovnictví. Podle § 1 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv „*veřejný ochránce práv (dále jen „ochránce“) působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod*“. Podle odst. 2 téhož ustanovení se působnost ochránce podle odst. 1 „*vztahuje na ministerstva a jiné správní úřady s působností pro celé území státu, správní úřady jim podléhající, Českou národní banku, pokud působí jako správní úřad, Radu pro rozhlasové a televizní vysílání, orgány územních samosprávných celků při výkonu státní správy, a není-li dále stanoveno jinak, na Policii České republiky, Armádu České republiky, Hradní stráž, Vězeňskou službu České republiky, dále na zařízení, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova, ochranné léčení, zabezpečovací detence, jakož i na veřejné zdravotní pojišťovny (dále jen „úřad“)*“.

8 Pojmy „pravomoc“ a „působnost“ činí obtížné tím, že buď mohou být oba vztaheny pouze k situacím, kdy veřejná moc jedná z pozice nadřazenosti (obvykle se užívá pojmu „vrchnostensky“), anebo může být pojem „působnost“ chápán širěji, a sice jako ty oblasti života společnosti, v nichž může tím či oním způsobem (vrchnostensky, pečovatelsky, organizačně či jakkoli jinak) veřejná moc být ve veřejném zájmu činná. To ostatně hezky ilustruje Zbyněk Vočka ve svém textu, viz op. cit. sub 2, str. 287-288. „*Pravomoc*“ bývá obvykle chápána přísněji, tedy jako oprávnění (a současně povinnost) veřejné moci k jednání z pozice nadřazenosti (vrchnostensky).

9 I v jiných souvislostech lze v judikatuře nalézt „rozmáklejší“ pojetí působnosti, konkrétně v oblasti svobodného přístupu k informacím. Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v rozsudku ze dne 22. 10. 2014, č. j. 8 As 55/2012-62, č. 3155/2015 Sb. NSS, uvedl: „[102] *Jednak podle § 2 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím „povinnými subjekty, které mají podle tohoto zákona povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, jsou státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce*“. Zákon hovoří o „informacích vztahujících se k jejich působnosti“, ovšem současně z výčtu povinných subjektů plyne, že tato „působnost“ se týká i veřejných institucí, tedy entit odlišných od státních orgánů, územních samosprávných celků a jejich orgánů. Tyto entity typicky vykonávají veřejnou správu nevrchnostenskými formami činnosti (např. budují a udržují určité stavby, třeba silnice a dálnice, vodní díla aj.), nebo dokonce ani nevykonávají veřejnou správu v úzkém slova smyslu a, jsouce součástí státu nebo jiných veřejnoprávních korporací nebo s nimi právně úzce svázané nebo jimi toliko fakticky ovlivňované, obstarávají jinými způsoby věci typicky ve veřejném zájmu nebo určené pro veřejnost (poskytují zcela nebo zčásti prostřednictvím tržního mechanismu určité služby související více či méně s veřejným zájmem, např. provozují letiště, sportoviště, koupaliště, kulturní a umělecké instituce, městskou hromadnou dopravu, vyrábějí elektřinu, provádějí jiné faktické činnosti jako např. vědecký výzkum, nejrůznější měření, analýzy aj.), anebo jsou jen a pouze právně spojeny se státem nebo jinými veřejnoprávními korporacemi nebo jimi fakticky ovlivňované (např. jakékoli obchodní korporace ovládané státem, obcemi či kraji nebo národní podnik). [103] Stejně tak v řadě případů státní orgány a územní samosprávné celky a jejich orgány vykonávají veřejnou správu nevrchnostenskými formami činnosti. Z uvedeného je patrné, že „působnost“ povinných subjektů v § 2 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím je nutné vykládat jako jejich činnost, nikoli zúžené jako oblast uplatnění jejich vrchnostenských pravomocí. Plyne z toho, že povinnost povinných subjektů poskytovat informace se vztahuje na veškeré aspekty jejich činnosti, ať již mají povahu veřejné správy, anebo nikoli, a ať již se dané informace týkají vlastního jádra činnosti daného povinného subjektu, anebo činností majících ve vztahu k jádrové činnosti toliko povahu činností doprovodných, servisních, provozních, přímo či nepřímo s ní souvisejících apod., přičemž vyloučení z poskytování jsou z takto široce vymezeného rozsahu jen takové informace, na něž se vztahují omezení plynoucí ze zákona o svobodném přístupu k informacím či jiných zákonů jsooucích v tomto ohledu ve vztahu k zákonu o svobodném přístupu k informacím v poměru speciality.“

Je zjevné, že výkon veřejného opatrovnictví obcí není v přísném slova smyslu výkonem státní správy, jakkoli obec jedná na základě zákona (občanského zákoníku) ve veřejném zájmu. Soukromoprávní metoda právní regulace, na níž je veřejné opatrovnictví postaveno, brání tomu, aby na jeho výkon bylo nahlíženo jako na výkon státní správy, pro nějž je typická veřejnoprávní metoda právní regulace a často i to, že vykonavatel státní správy vystupuje v pozici nadřazené adresátům jeho správní činnosti.

Pro účely vymezení působnosti veřejného ochránce práv však lze pojem „*při výkonu státní správy*“ ve shora citovaném ustanovení vykládat v určité míře jinak, než bývá běžně doktrinálně chápán.⁸ **Je totiž zjevné, že záměrem zákonodárce bylo podřídit působnosti veřejného ochránce práv vše, co orgány územních samosprávných celků (případně tyto celky samotné, jedná-li jejich orgány jako orgány právnické osoby veřejného práva, tj. jedná-li obec samotná svým orgánem, neb jinak jako právnická osoba jednat z povahy věci ani nemůže) činí proto, že oprávnění tak činit (působnost) na ně přenesl stát.**⁹ Jinak řečeno, veřejný ochránce práv má mít možnost působit k ochraně osob vždy, když orgány obce či obec samotná jedná za stát, a naopak nemá mít tuto možnost, pokud obec či její orgány jedná při výkonu obecní samosprávy. V takovémto pojetí lze dovést, že veřejný ochránce práv má působnost v oblasti veřejného opatrovnictví, jelikož obec je veřejným opatrovníkem nikoli jakožto samosprávná entita, nýbrž proto, že jí tento úkol uložil zákon a stanovil, že náklady na něj má hradit stát.

Problematický je v uvedeném pojetí jediný – avšak zásadní – rys veřejného opatrovnictví, a sice to, že stojí na soukromoprávní metodě právní regulace. Působnost veřejného ochránce práv by pak byla naplněna pouze tak, že by jednal mohl příslušné obci doporučit, jak výkon opatrovnictví nad konkrétní osobou zlepšit, jednak by mohl dávat podněty krajským úřadům či Ministerstvu vnitra ke kontrole toho, zda obec řádně plní úkol, na nějž dostává finanční příspěvek od státu, protože je její činnost veřejného opatrovníka pro tento účel považována za přenesenou působnost.

Závěr

I přes rozsáhlou debatu a kritiku, kterou usnesení kompetenčního senátu ve věci veřejného opatrovnictví vyvolalo, mám i nadále za to, že jeho závěry nejsou chybné.

Veřejné opatrovnictví není vykonáváno vrchnostensky, nýbrž tak, že obec za opatrovance jedná stejně, jako by za něho jednal jiný opatrovník. Proto nemá při samotném výkonu veřejného opatrovnictví správní řád a postupy jím upravené místo. „Veřejnoprávní“ je pouze metoda financování veřejného opatrovnictví státem. Od ní se pak odvíjejí kontrolní pravomoci Ministerstva vnitra. Mám za to, že usnesením kompetenčního senátu NSS nebyly nijak zpochybněny.

Nepopírám, že **problematickým bodem může být, zda veřejné opatrovnictví spadá do působnosti veřejného ochránce práv.** Doposud to nebylo zpochybnováno. Argumenty pro setrvání u dosavadní praxe jsou podle mého názoru vcelku přesvědčivé, avšak nikoli neprůstřelné. V tomto jediném ohledu tedy může usnesení kompetenčního senátu snad způsobit změnu dosavadní praxe. ❀

Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení

Předložený článek se zabývá některými dopady novely trestních předpisů provedené zákonem č. 333/2020 Sb. z hlediska základních zásad českého trestního řízení. Tato novela zavedla do trestního řádu některé důležité změny (vyjádření k obžalobě, rozšíření aplikovatelnosti dohody o vině a trestu a také nesporných skutečností, a rovněž i nového institutu prohlášení viny), které do určité míry mění dosavadní charakter trestního řízení. Rozebírané instituty, které do značné míry kolidují se základními zásadami trestního řízení (§ 2 tr. řádu), resp. představují jejich výjimky, znamenají výrazné nakročení k anglo-americkému trestnímu procesu.

JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.,
je advokátem v Praze a působí
na Katedře trestního práva PF UK
v Praze.

JUDr. Jan Provazník, Ph.D.,
působí na Katedře trestního práva
PF MU v Brně.

Zákon č. 333/2020 Sb. (dále jen „novela 333/2020 Sb.“) novelizující mj. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“), přinesl několik podstatných změn v českém trestním řízení. Zejména jde o **institut vyjádření obžalovaného k obžalobě, obligatorní zvažování možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu po podání obžaloby, prohlášení viny a nesporné skutečnosti.**

V tomto článku bychom chtěli **analyzovat tyto změny prizmatem vybraných základních zásad trestního řízení**, neboť máme za to, že do nich výrazným způsobem zasahují. Jedná se o zásady kontradiktornosti, materiální pravdy, vyhledávací,

volného hodnocení důkazů, ústnosti, bezprostřednosti a zajištění práva na obhajobu. Do těchto zásad se dle našeho názoru změny, které přinesla novela 333/2020 Sb., promítly **především negativně**, a to s výjimkou posílení principu kontradiktornosti řízení zavedením formalizované možnosti vyjádření k obžalobě obžalovaným. Nejprve velmi stručně představíme podstatu těchto jednotlivých základních zásad a následně se pokusíme identifikovat třecí plochy mezi nimi a zájmovými instituty.

Dotčené základní zásady trestního řízení

Stručně k základním zásadám trestního řízení

Základní zásady trestního řízení jsou regulativní právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení (trestní právo procesní). Jsou jedním z projevů právně-politického, popř. právně-filozofického přístupu k trestnímu řízení. V důsledku své povahy jsou pak základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a také úprava činnosti jeho orgánů. Základní zásady vyjadřují mínění zákonodárce o nejučelnějším uspořádání trestního procesu.¹ Z hlediska obsahového jsou převážně zárukami principů liberálního a demokratického právního státu. Principy trestního procesu se odlišují od jiných odvětvových principů (např. civilního) tím, že byly zákonodárcem systematicky kodifikovány.² Obecným posláním základních zásad je vymezit určitý rámec, ve kterém probíhá fungování celého systému právních

1 Např. J. Jelínek a kol.: Trestní právo procesní, Leges, Praha 2018, str. 121 a násl.; J. Fenyk, D. Císařová, T. Gřivna a kol.: Trestní právo procesní, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 92 a násl.

2 Bližší viz např. J. Mulák: Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces, Leges, Praha 2019.

norem trestního práva. Jde o **stanovení legálních (zákonných) a legitimních (ospravedlnitelných) zásahů do lidských práv a základních svobod subjektů trestního řízení ze strany orgánů činných v trestním řízení.** Díky bezprostřední nebo odvozené ústavní dimenzi základních zásad trestního řízení **je možné je označit jako ústavní limity trestního řízení.**³

Základní zásady sjednocují, resp. měly by sjednocovat, objektivní (obecné zákonitosti) i subjektivní (představu zákonodárce) prvky,⁴ a proto souvisejí i s trestní politikou, skrze kterou stát deklaruje zejména úroveň ochrany základních lidských práv a svobod, kterou je ochoten a schopen reálně zabezpečit. Historie i současnost nám neustále dokazují, že determinanty⁵ ovlivňující formování zásad trestního řízení se v průběhu let opakují a základní zásady se podřizují, resp. formují se pod vlivem společensko-politických idejí.⁶ Je potřebné vnímat je jako vnitřní strukturovaný organický celek, který je tvořen jednotlivými prvky, mezi kterými existuje filozofická a ideová kauzalita (podmíněnost), a který je následně promítnut do jednotlivých ustanovení trestního kodexu. Jinak řečeno, základní zásady jsou natolik všeobecné a podstatné požadavky, že v podstatě veškerá ustanovení jsou s nimi v přímé (bezprostřední) či nepřímé (odvozené) souvislosti.⁷

Úkolem základních zásad je, mimo další významné úkoly, též vytyčit cíle, ke kterým má být na jejich základě směřováno a kterých má být dosaženo, a významnou roli v tom podle našeho názoru hraje dogmata (ať už inkvizičně-obžalovací, nebo adversární), která tvoří páteř základních zásad.⁸ Platí tak slova Musila o tom, že „*téhož výsledku lze dosáhnout různými způsoby – různými modely trestního řízení založenými na rozdílných zásadách... Pro úspěšné fungování určitého modelu trestního řízení je tedy spíše důležité, aby jednotlivé zásady byly vzájemně dobře sladěny a aby respektovaly širší sociální a právní kontext, tradice, kulturní zvyklosti, veřejné mínění apod.*“⁹ Ne nadarmo bývají základní zásady označovány jako „maximy“.¹⁰

Pro potřeby tohoto článku je významná právě zmíněná integrita systému základních zásad. **Aby trestní řízení mohlo plnit svůj účel, je nezbytné, aby základní zásady tvořily sku-**

tečně systém, který promyšleně zohledňuje jejich obsah, význam a působení a který zejména vhodným a vědomým způsobem kalibruje působení základních zásad tam, kde může být, či dokonce intrinsicky je protichůdné. Právě řešení těchto situací a zvládnání těchto tenzí je hlavní determinantou funkčnosti systému základních zásad, přičemž tato funkčnost je do značné míry determinantou naplňování samotného účelu trestního řízení i trestního práva procesního.

Zásada kontradiktornosti

První významnou základní zásadou trestního řízení, která se týká především první předmětné změny, tedy vyjádření obžalovaného k obhajobě, je zásada kontradiktornosti. Ačkoli zásada kontradiktornosti nachází plné uplatnění v systému *common law*, patří taktéž ke standardu kontinentálního procesu, a to především díky rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva k čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o lidských právech. Pro úplnost dodejme, že rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva je rozkolísaná a mnohdy připomíná „*slalom z výjimky do výjimky*“. Tato zásada má v kontinentálním pojetí poněkud jiný rozměr, než jaký má v systému *common law*, kde se kontradiktorností chápá především možnost obhajoby vést výslech a podrobit svědka obžaloby křížovému výslechu, čímž se vztahuje především k řízení před soudem.

Podle rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva je k naplnění podmínky spravedlivého procesu v otázce kontradiktornosti řízení třeba, aby každá strana měla možnost předložit své důkazy a argumenty a též aby měla možnost vyjádřit se k důkazům protistrany. Zejména u svědeckých výpovědí je žádoucí, aby protistrana byla přítomna výslechu (resp. měla možnost být přítomna) a vyjádřila se k obsahu výpovědi.¹¹ Pojetí zásady kontradiktornosti je tedy v duchu Evropského soudu pro lidská práva širší, a **vztahuje se tedy nejen k řízení před soudem, ale je potřeba zajistit i určitou (a nezbytnou) kontradiktornost přípravného řízení.** Pokud by však došlo k výraznému posílení kontradiktornosti v přípravném řízení, fakticky se tím přenáší těžiště dokazování do tohoto stadia, a to vzdor deklarovanému cíli „*řízení před soudem (hlavní líčení) jako těžiště dokazování*“.

Pojmové vymezení kontradiktornosti v právní vědě není jednoznačné, což je dáno zejména absencí legální definice a odlišným pohledem na možnosti jejího uplatnění v základních právních systémech (tj. adversárním a inkvizičním). Tato nejednotnost je také důsledkem rozdílného chápání funkcí této zásady. Podle Emmanuelle Jouannet můžeme v závislosti na funkcích principu kontradiktornosti rozlišovat jeho **tři podoby** (jako způsob hledání pravdy; jako právo stran na obhajobu a jako kritérium soudního procesu).¹² Pokud jde o první možnou podobu principu kontradiktornosti (**jako způsob hledání pravdy**), je tento princip nutně spojen se zásadami zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (materiální pravdy), presumpcí nevinny, zásadou vyhledávací, rychlosti, hospodárnosti a přiměřenosti. Druhá možná podoba (**jako právo stran na obhajobu**) je dominantně až výlučně spjata se zásadou zajištění práva na obhajobu. Třetí podoba (**jako kritérium**

3 Tamtéž, str. 63.

4 D. Čisářová: Podnětné diskuse o základních zásadách trestního řízení, *Socialistická zákonost* č. 9/1983, str. 541.

5 L. Kurilovská: Faktory ovlivňující formování zásad trestního konání a postavení obviněného, *Právo a jeho prostředí, Ústav státu a práva SAV, Bratislava* 2011, str. 352-356.

6 S. Romža, P. Čopko: Východiská koncepcie trestného konania, *Studia Iuridica Cassoviensia* č. 1/2013, str. 81; či J. Mulák, op. cit. sub 2, str. 65.

7 Blíže srov. op. cit. sub 2, str. 66.

8 J. Fenyk: Zásady dokazování, in J. Záhora a kol.: *Dokazování v trestnom konaní*, Leges, Praha 2013, str. 49 a násl.

9 P. Šámal, J. Musil, J. Kuchta a kol.: *Trestní právo procesní*, C. H. Beck, Praha 2013, str. 129.

10 Hloubku obsahu potom nepochybně pochopíme z odvození od slova „maximum“ jako označení pro největší hodnotu, největší množství, nejvyšší bod či vrchol. Blíže srov. op. cit. sub 2, str. 74.

11 J. Kmec: Princip kontradiktornosti jako jeden z aspektů práva na spravedlivý proces, in *Rekodifikace trestního práva procesního – aktuální problémy*, PF UK, Praha 2008, str. 56.

12 E. Jouannet: Le principe du contradictoire devant les juridictions internationales, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne [online], dostupné z: http://www.univ-paris1.fr/fileadmin/IREDIES/Contributions_en_ligne/E._JOUANNET/Principe_du_contradictoire-Jouannet.pdf.

soudního procesu) je spojena se zásadami rovnosti stran, bezprostřednosti, ústnosti a veřejnosti.¹³ Z těchto důvodů je potom zásada kontradiktornosti nazývána tzv. „superzásadou“, tj. zásadou, která je v sobě schopna koncentrovat několik základních zásad.

Problém je v tom, že někteří teoretici kontradiktornost spojují výslovně s adversárním modelem trestního řízení, příp. ho od něj odvozují, resp. ho s ním dokonce ztotožňují, tj. s modelem, kde kontradiktornost představuje způsob hledání pravdy ve sporu procesních stran (obhajoby a obžaloby) za použití rovných procesních pravidel, kdy rozhodnutí je výsledkem jejich konfrontace. Takové přímočaré ztotožňování kontradiktornosti pouze s adversárním trestním procesem není správné, neboť se s kontradiktorností setkáme v obou základních systémech, protože postupným vzájemným ovlivňováním a přebíráním trestněprocesních institutů dochází ke sblížení těchto systémů.¹⁴ Také kontinentální proces (původně rýze inkviziční) se totiž vyvinul v určitou kombinaci zásady vyšetřovací a zásady obžalovací (osvěcená inkvizice).

Pro potřeby tohoto článku z výše uvedeného vyplývají nejméně dva esenciální závěry.

- **Za prvé, kontradiktorností se nemíjí jen provedení důkazu při zajištění možnosti plné participace obou či všech stran trestního řízení** (tj. provedení důkazu za jejich přítomnosti, možnost se k němu vyjádřit, klást doplňující otázky svědkům, v návaznosti na něj navrhnout či předložit jiný důkaz, který jej potvrzuje, doplňuje či naopak zpochybňuje atd.), **ale nejdříve i možnost stran předložit soudu veškeré své argumenty jakéhokoli druhu (tj. skutkové, hmotněprávní, procesní či jiné), tedy prezentovat před ním uceleně svou procesní strategii.**
- **Za druhé, zásada kontradiktornosti má významnou spojitost se zásadami ústnosti a především bezprostřednosti.** Tyto zásady tak nelze vnímat jen jakožto něco, co zajišťuje naplnění zásady volného hodnocení důkazů a materiální pravdy z pohledu orgánu, který rozhoduje (typicky soudu), byť i tento jejich aspekt je podstatný sám o sobě (tento orgán musí mít možnost seznámit se s důkazem sám, přímo a z nejbližšího zdroje, aby jej mohl podrobit svému hodnocení a založit na něm v souvztáznosti k jiným důkazům své vnitřní přesvědčení) a lze jej označit za primární. Vedle toho však tyto zásady posilují (či z jistého úhlu pohledu dokonce vůbec umožní) i zásadu kontradiktornosti, neboť jen důkaz provedený v souladu s nimi umožňuje stranám na něj plně a adekvátně reagovat.

Zásady materiální pravdy, vyhledávací a volného hodnocení důkazů

Zásady materiální pravdy, vyhledávací a volného hodnocení důkazů tvoří páteř kontinentálního modelu trestního řízení.

Fenyk uvádí, že **zásada materiální pravdy je pravdou hmotného – materiálního – trestního práva (odtud označení „materiální pravda“). Skrze ni je totiž vyjádřen funkční vztah mezi právem procesním a hmotným, a vyzdvihuje se**

tak úkol trestního práva procesního, jímž je poskytnout ochranu trestnímu právu hmotnému.

Materiální pravda neodpovídá úplné realitě, protože ta je omezoována podmínkami aplikace trestního práva. Prvním korektivem je obsah práva hmotného – znaky skutkové podstaty trestného činu, na které se dokazování zaměřuje. Dalším korektivem jsou postupně se vyvíjející, formalizovaná pravidla dokazování, související s rozvojem lidských práv a základních svobod, která vylučují nebo omezují použití některých důkazů získaných jinak než uznávaným způsobem.¹⁵ Podstatou této zásady je tedy **snaha o dobrání se dostupnými prostředky poznání skutkového stavu věci v potřebném rozsahu a s potřebnou mírou praktické (historické) jistoty.** Trestní řád v principu nedovoluje spokojit se se skutkovými zjištěními, o nichž jsou důvodné pochybnosti, a tyto pochybnosti aprobovat určitými procesními pravidly. Trestní řád tak neumožňuje např. vycházet z právních fikcí či nevyvratitelných domněnek, neobsahuje ustanovení o koncentraci řízení (resp. do novely 333/2020 Sb. neobsahoval, neboť institut prohlášení viny, který je neodvolatelný a zásadně znemožňuje pozdější dokazování skutkových okolností jím krytých, se koncentrací řízení již poměrně blíží), jak by tomu bylo v případě uplatnění tzv. zásady formální pravdy.

Dá se říci, že rozsah, ve kterém je objasňován skutkový stav věci, se postupně zvětšuje s postupem jednotlivými fázemi a stadii trestního řízení a zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností je naplňována jak ze své kvalitativní stránky, tak i ze své stránky kvantitativní, přičemž obě mají rostoucí potenciál. Platí tedy, že čím více je objasněn skutkový stav věci, tím dále může postupovat trestní stíhání, od stadia přípravného řízení až po stadium řízení před soudem. V každé fázi trestního řízení nabývá zásada materiální pravdy jiného obsahu, vyžaduje se jiný stupeň pravděpodobnosti či jistoty k dalšímu postupu řízení (srov. § 158 odst. 3, § 160 odst. 1, § 172 odst. 1, § 176, 226 tr. řádu).

Podstata zásady volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu)¹⁶ je vyjádřena v tom, že orgány činné v trestním řízení nemají zákonem stanoveno, jaké množství důkazů je nezbytně nutné provést k prokázání potřebných skutečností, a v zásadě ani jakého druhu důkazního prostředku lze použít, a ani nejsou předem upravena kritéria pravdivosti jednotlivých důkazů a stanoveno, jak má být hodnocena důkazní síla určitého důkazu. Zásada volného hodnocení důkazů nutí orgány činné v trestním řízení přihlídnout k okolnostem konkrétního případu, k jeho zvláštnostem, a tedy brání mechanickému postupu při hodnocení důkazů.¹⁷

13 J. Olej, M. Kolcunová, J. Kolcun: Kontradiktornost v trestnom konaní, C H. Beck, Bratislava 2014, str. 49-67.

14 Blíže viz A. Kristková: Adverzární, inkviziční a smíšený trestní proces – koncepce a širší souvislosti, Časopis pro právní vědu a praxi č. 3/2013; M. Tomášek: Prorůstání adversárních a inkvizičních prvků při evropeizaci trestního procesu, Právník č. 5/2009, str. 467-480.

15 J. Fenyk: Dokazování viny v českém trestním řízení, in J. Jelínek a kol.: Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces, Leges, Praha 2018.

16 Op. cit. sub 2, str. 215 a násl.

17 Srov. např. D. Císařová: Zásada volného hodnocení důkazů, in J. Fenyk, D. Císařová, T. Gřivna a kol., op. cit. sub 1, str. 166 a násl.

Zásada vyhledávací („instrukční“¹⁸), podle které orgány činné v trestním řízení jsou povinny zjišťovat právně relevantní skutečnosti a vyhledat o nich důkazy i bez návrhu stran (§ 2 odst. 5 tr. řádu),¹⁹ má úzký vztah k zásadě oficiality (§ 2 odst. 4 tr. řádu), neboť zásada vyhledávací je **konkretizací zásady oficiality²⁰ v důkazním řízení**. Zásada vyhledávací je, můžeme říci, typickou zásadou kontinentálního modelu trestního procesu, vyjadřujícího systémovou důvěru ve státní orgány, přičemž se současně projevuje v tzv. nesporných civilních řízeních, kdy v obou případech je organicky propojena se zásadou materiální pravdy, což potvrzuje i jejich legislativní vyjádření v jednom ustanovení (§ 2 odst. 5 tr. řádu). Zásada vyhledávací je vlastně předpokladem pro zjištění materiální pravdy.

Podstatou zásady vyhledávací je tedy to, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny zjišťovat závažné skutečnosti, ať svědčí v neprospěch, či ve prospěch obviněného (obžalovaného), a to z úřední povinnosti.²¹

Její opakem je zásada projednací (organicky spojená se zásadami dispozitivnosti a formální pravdy), uplatňovaná v adversárním (anglo-americkém) modelu trestního procesu a v tzv. sporných civilních řízeních, ke kterým má ovšem adversární (anglo-americký) model velmi blízko, neboť jeho charakteristickým rysem je soukromoprávní chápání trestního práva (souboj procesních stran, rozdělení a přenašeni důkazního břemene mezi procesní strany).²²

Zásada vyhledávací se uplatňuje jak v přípravném řízení, pro které je charakteristický dvoustranný procesní vztah mezi orgánem konajícím řízení a obviněným, tak v řízení před soudem, které probíhá formou soupeření stran, tj. formou určenou obžalovací zásadou. Jak se v literatuře tradičně uvádí, tak se **zásadou vyhledávací jsou spojeny tři zásadní problémy, jimiž jsou: otázka, kdo nese procesní odpovědnost za zjištění skutkového stavu v trestním řízení, otázka tzv. nesporných skutečností a institut dohody o vině a trestu**. Všechny tři tyto problémy nabývají na aktuálnosti v souvislosti s novelou trestních předpisů (zákon č. 333/2020 Sb.), přičemž **k nim lze zařadit ještě institut prohlášení viny**.

Pro potřeby tohoto článku je tak stěžejní zejména to, že **zásada materiální pravdy má pro české trestní řízení určující ráz a tvoří jeden z jeho významných pilířů**. Nelze ji úspěšně naplnit bez dokazování provedeného při důkladném respektu k dalším základním zásadám dokazování, tj. zásady volného hodnocení důkazů, zásady vyhledávací a rovněž zásady ústnosti a bezprostřednosti (k tomu viz výše i níže). Současně je významné, že rozsah dokazování by měl mít vzestupnou tendenci s tím, jak je v trestním řízení postupováno, resp. že by přinejmenším dokazování v hlavním líčení mělo být prováděno nejméně v rozsahu,

v jakém bylo provedeno v přípravném řízení, a podstata hlavního líčení coby těžiště dokazování si dokonce žádá, aby tento rozsah byl větší.

Pro účely tohoto článku vyplývají tyto závěry:

Novela 333/2020 Sb. svými instituty, které dosti usnadňují dokazování, do značné míry zasahuje do těchto tradičních a esenciálních zásad dokazování kontinentálního modelu. Je to logické, neboť se jedná o modifikované verze anglo-amerických institutů, které jsou díky svému původu vystavěny na odlišných zásadách právě v otázce dokazování.

Jednak se **zavádí obligatorní zvažování dohody o vině a trestu**, která již v minulosti byla označována za rozpornou hned s několika základními zásadami (nejčastěji právě se zásadou materiální pravdy, neboť se dokazování vůbec neprovádí), a dále se **rozšiřuje její aplikovatelnost na všechny trestné činy a možnost jejího sjednání v řízení před soudem**. Blokací pro zachování zásady materiální pravdy zde představuje ust. § 314r odst. 2 tr. řádu, podle kterého soud dohodu o vině a trestu neschválí (obligatorní postup), je-li nesporná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, příp. ochranného opatření, nebo nesporná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo zjistí-li, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednání dohody o vině a trestu.

Institut prohlášení viny (§ 206c tr. řádu) je opět svou povahou určitým omezením zásady vyhledávací a zásady materiální pravdy. Určitou pojistku zde představuje § 206 odst. 5 tr. řádu, podle kterého soud prohlášení viny nepřijme (obligatorní postup), není-li v souladu se zjištěným skutkovým stavem (tedy se zásadou materiální pravdy) nebo zjistí-li, že v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného. Soud nemusí prohlášení viny přijmout, pokud takový postup nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran. U nesporných skutečností, které jsou problematické z hlediska vyhledávací zásady, dochází k rozšíření jejich aplikovatelnosti i v hlavním líčení (§ 206d tr. řádu).

Nacházíme zde omezení pro zachování zásady materiální pravdy v tom směru, že soud může rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat. Je-li omezena zásada vyhledávací (ve prospěch zásady projednací) a zásada materiální pravdy (ve prospěch formální pravdy), je také logické, že i zásada volného hodnocení důkazů je v určitém ohledu omezena, a to zejména tehdy, pokud se žádné dokazování vůbec neprovádí (dohoda o vině a trestu), nebo se sice provádí, ale toliko parciálně (prohlášení viny, nesporné skutečnosti). Za podstatné považujeme to, že **u všech tří institutů (dohoda o vině a trestu, prohlášení viny a nesporné skutečnosti) existuje určitá pojistka v podobě respektování zásady materiální pravdy (zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností), která může převážet**.

18 J. Pipek: Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení, Právník č. 12/2000, str. 1153.

19 Op. cit. sub 2, str. 207 a násl.

20 K projevům zásady oficiality v trestním a civilním právu viz J. Mulák, V. Vnenk: Zásada oficiality v českém trestním a civilním procesu, Studia Iuridica Cassoviensia č. 1/2021, str. 44-55.

21 J. Fenyk, D. Císařová, T. Gřivna a kol., op. cit. sub 1, str. 109-110.

22 Op. cit. sub 8, str. 53-54.

Zásady ústnosti a bezprostřednosti

Přestože zásady ústnosti a bezprostřednosti spolu úzce souvisejí (jedná se o zásady dokazování, obě své uplatnění nacházejí především v řízení před soudem), a proto také byly²³ a jsou někdy vykládány společně, jedná se o dvě samostatné základní zásady, protože mají rozdílný obsah.²⁴ Jedná se o zásady, které jsou uplatňovány jak v kontinentálním, tak i anglo-americkém trestním procesu, a nemají tedy rozlišovací potenciál, pokud jde o model trestního řízení.

Zásada ústnosti (§ 2 odst. 11 tr. řádu) je zákonným provedením ústavní zásady čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky, jenž mj. stanoví, že jednání před soudem je ústní.²⁵ Jejím opakem je zásada písemnosti, která byla typická pro (středověký) inkviziční trestní proces. Zásada ústnosti spočívá v tom, že soud rozhoduje v zásadě na základě ústně provedených důkazů a ústních přednesů stran.²⁶ Z tohoto důvodu soud řídí jednání ústně, má ústní styk se stranami a ostatními účastníky procesu, ústně vylašuje rozsudek i jiná rozhodnutí jím učiněná.

Platí tedy, že obvinění, svědci a znalci v řízení před soudem (zejména v hlavním líčení, které by mělo být těžištěm dokazování) zpravidla vypovídají ústně. Zásada ústnosti souvisí i se zásadou veřejnosti (§ 2 odst. 10 tr. řádu), neboť veřejný proces, aby mohl splnit svůj účel, musí být proveden v ústní formě.²⁷ Ústním provedením soudního procesu se také vytvářejí předpoklady pro zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, pro naplnění zásady bezprostřednosti a pro uplatnění práv stran.²⁸ Ze zásady ústnosti ovšem existují výjimky.

Obsahem zásady bezprostřednosti (či jinak „přímosti“;²⁹ § 2 odst. 12 tr. řádu), která se uplatňuje v řízení před soudem (v přípravném řízení toliko zprostředkovaně), jsou dva základní požadavky, že soud má jednak rozhodovat na základě důkazů před ním provedených, tedy na základě svého bezprostředního dojmu z provedeného řízení, a jednak – byť to z textace zásady bezprostřednosti přímo nevyplývá – čerpat důkazy z pramene pokud možno co nejbližšího zjišťované skutečnosti. **Z prvního požadavku potom vyplývají dvě pravidla, a to pravidlo nezměnitelnosti složení senátu³⁰ a pravidlo nepřerušitelnosti soudního jednání (hlavního líčení, veřejného či neveřejného zasedání, vazebního zasedání), ze kterých konkrétní úprava ovšem připouští určité výjimky.³¹**

Zásada zajištění práva na obhajobu

Zásada zajištění práva na obhajobu (§ 2 odst. 13 tr. řádu) říká, že ten, proti němuž se vede trestní řízení, musí být v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plně uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce. Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv. Posláním zásady zajištění práva na obhajobu, která zavazuje všechny orgány činné v trestním řízení a která nachází své uplatnění ve všech stádiích trestního řízení, je **garance plné ochrany zákonných zájmů a práv osoby, proti níž se řízení vede, aby byly náležitě a včas objasněny skutečnosti, které tuto osobu viny zbavují nebo ji alespoň zmírňují.**

Tradičně se uvádí, že zásada zajištění práva na obhajobu má **tři složky** (tj. obhajoba materiální, obhajoba formální i náležitý postup orgánů činných v trestním řízení), které existují vedle sebe, v konkrétním případě mohou být využity současně. Plně uplatnění všech tří složek práva na obhajobu slouží k zabezpečení zákonného a spravedlivého rozhodnutí věci. Někdy se k těmto třem složkám přidává též ust. § 2 odst. 14 tr. řádu, kde je zakotveno právo každého používat před orgány činnými v trestním řízení svůj mateřský jazyk, resp. právo používat jazyk, který ovládá.³²

Z hlediska předmětu tohoto článku je podstatné, že **právo na obhajobu garantuje také určitou minimální úroveň ochrany pasivity obviněného, resp. nemožnosti jej nutit k aktivnímu doznání** (viz § 92 odst. 1 věta druhá tr. řádu a viz níže) či obecně nutit jej aktivně přispět ke svému usvědčení, což je požadavek vyplývající již z práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a práva na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vyjadřovaný sentencí *nemo tenetur se ipsum accusare (prodere)*.³³

Dosavadní nauka i praxe vycházejí v zásadě z toho, že ani jeden z těchto zákazů neznamená, že by obviněnému nemohla jít žádným způsobem k tíži nevhodně zvolená strategie či taktika obhajoby, avšak smí se tak dít toliko materiálně, resp. fakticky (např. časté měnění výpovědi může vést k tomu, že soud jednoduše poslední změněné a pro obviněného výhodnější verzi neuvěří), nikoli formálně-procesně (např. že by odepření výpovědi mohlo odůvodňovat vzeti do vazby), a jde-li o vlastní, přímým nátlakem nevynucené rozhodnutí obviněného.

Z tohoto důvodu se také **nepovažuje za porušení zákazu donucení k výpovědi či zákazu donucení k aktivnímu přispění k sebeobvinění možnost využití některého procesního institutu, s nímž je spojeno určité zvýhodnění obviněného výměnou za spolupráci** (např. odklony či spolupracující obviněný).

Analýza předmětných změn prizmatem základních zásad trestního řízení

Celkové zhodnocení

Celkově je nutné si povšimnout, že **novela 333/2020 Sb. ani její zdůvodnění prakticky nijak neřeší její vztah k účelu**

23 Např. Storch tyto zásady směřoval – srov. F. Storch: Řízení trestní rakouské, I. díl (reprint původního vydání), Wolters Kluwer, Praha 2011, str. 13-14.

24 Op. cit. sub 2, str. 252 a násl.

25 Srov. též ust. § 6 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

26 Srov. též ust. čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy.

27 P. Šámal: Znamená „veřejné vyhlášení rozsudku“ vždy jeho „ústní vyhlášení“? In Právo jako multidimenzionální fenomén. Pocta Aleši Gerlochovi k 65. narozeninám, Aleš Čeněk, Plzeň 2020, str. 379-390.

28 Srov. op. cit. sub 9, str. 117-119.

29 J. Prušák: Československé řízení trestní, Všehrad, Praha 1921, str. 24.

30 Nález Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. IV. ÚS 2565/19.

31 Srov. op. cit. sub 9, str. 115-117.

32 Uvedené oprávnění je provedením čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka.

33 Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2013 sp. zn. III. ÚS 3162/12 (N 18/68 SbNU 243).

restního řízení a k systému základních zásad. Předkladatelé jako by si nepoložili otázku, zda se tímto způsobem neposouvá celá koncepce hlavního líčení od procesního rámce zjišťování skutkového stavu nezávislým a nestranným soudem za součinnosti stran v rovném postavení, jehož hlavním účelem je spolehlivé zjištění pravdy způsobem souladným s ochranou základních práv a svobod obžalovaného pro potřeby rozhodnutí o věci samé směrem k procesnímu rámci vytvářejícímu co nejpříznivější podmínky pro to, aby se co nejvíce obžalovaných co nejčastěji doznalo v co nejširším rozsahu.

„Architektura“ možných prohlášení obviněného může totiž vznášet jistou pochybnost i co do souladu se zásadou zajištění práva na obhajobu. Na jedné straně advokáti specializující se profesionálně na obhajobu v trestním řízení mohou zavedení všech čtyř zkoumaných změn přivítat. Dávají jim širší pole působnosti, resp. rozšiřují okruh prvků obhajoby, které mohou svým klientům nabídnout, a vzhledem k závažným procesním dopadům, které tyto změny mohou mít (typicky prohlášení viny), bude náhled zkušeného obhájce neocenitelný pro posouzení, jaká rizika a přínosy bude to které vyjádření (či jejich úplná absence) v daném případě mít, a tedy i pro informované rozhodnutí obžalovaného, zda některý z těchto institutů bude chtít využít.

Nelze přitom očekávat, že půjde o ryze právní erudici, kterou v tomto směru obhájce může svému klientovi nabídnout, ale už jenom tím, že bude mít místní a zejména osobní znalost, může být schopen přesně předvídat, jak reálně využití toho kterého postupu zohlední konkrétní soudní těleso (např. zda je dotýčný předseda senátu velkorysý při ukládání trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, prohlásí-li obžalovaný vinu, atd.). **Z těchto důvodů tak lze předpokládat zvětšení výhody obžalovaného, který je zastoupen obhájcem, oproti tomu, který se hájí „na vlastní pěst“.**

Na druhé straně však nelze přehlížet, že čím větší formalizace a čím větší formální bonifikace využití určitého kooperativního postupu obviněným, tím více narůstají pochybnosti o platnosti shora vyslovené teze, že za porušení zákazu k donucení nelze považovat dobrovolné využití institutu přinášejícího obviněnému určité zvýhodnění výměnou za to, že na svou obhajobu co do skutku rezignuje. Zvyšuje se tím totiž pravděpodobnost (resp. četnost) situací, v nichž i nevinný obžalovaný bude muset zvažovat, zda přesto, že je nevinný, raději některého z těchto institutů nevyužije jako vrabce v hrsti, než aby riskoval podstatně horší výsledek při honění holuba úplného zproštění na střeše.

Domníváme se, že v současné situaci takovýto závěr namísto není a že formální rozdíly při (ne)využití těchto postupů by musely být velmi markantní, aby bylo možné je učinit, nepochybně se mu však novela 333/2020 o další krůček blíží, byť je cesta našťastí ještě daleká.

Vyjádření obžalovaného k obžalobě

Vyjádření obžalovaného k obžalobě obecně považujeme za **jednoznačně posilující kontradiktornost v trestním řízení a související zásadu rovnosti stran i práva obviněného**

na obhajobu. Formalizování institutu umožňujícího ještě před nařízením hlavního líčení či alespoň na jeho počátku obžalovanému prezentovat uceleným způsobem stanovisko obhajoby k obžalobě, příp. prezentovat vlastní verzi skutkového děje či jakoukoli jinou argumentaci, která je obhajobě ku prospěchu, vítáme.

Konkrétní podoba, kterou je vyjádření obhajoby k obžalobě provedeno, je však poněkud problematická, neboť má sloužit k tlaku na uzavření dohody o vině a trestu, prohlášení viny či označení skutečností za nesporné, to vše s cílem zúžit co možná nejvíce dokazování v hlavním líčení, a tedy i hlavní líčení jako takové. **Z hlediska základních zásad však je tento institut sám o sobě patrně tím nejlépe zapadajícím do současné koncepce českého trestního řízení.** Sama možnost se vyjádřit k tvrzením uvedeným v obžalobě tuto nijak nerozklíčuje, naopak zdůrazňuje ty její prvky, jejichž posílení je plně v souladu s ní, tedy kontradiktornost a možnost obviněného vyjádřit se ke všem skutečnostem a důkazům jakožto jedna ze složek práva na obhajobu.

Problém představují spíše jednotlivá kvalifikovaná vyjádření, která může obžalovaný v odpovědi na obžalobu učinit. **Celá koncepce hierarchizace předmětných vyjádření obžalovaného totiž z určitého úhlu pohledu zpochybňuje i samotný účel trestního řízení.** Primární směřování výzvy obžalovanému k tomu, aby byla uzavřena dohoda o vině a trestu, a nejde-li to, aby alespoň prohlásil vinu, může vyvolávat historickou reminiscenci dob, kdy účelem trestního řízení bylo získat na obžalovaném doznání, nikoli zjistit pravdu. **Obecně máme za to, že není příliš žádoucí toto nastavení, které pomyslně ústy orgánů činných v trestním řízení klade obžalovanému otázku: „Jak moc nám to ulehčíte?“**

Na jejím zodpovězení by totiž spravedlivé řešení žádné trestní věci spočívat nemělo a legislativní tlak na zrychlení a zjednodušení řízení jistě nepůsobí zcela optimálním způsobem ani na samotné orgány činné v trestním řízení, které se, podlehnou-li mylné představě, že to jediné či to nejdůležitější, oč v trestní justici jde, je co nejrychlejší, nejlevnější a nejjednodušší vyřízení co největšího počtu věcí, vzdalují akcentu na materiální pravdu a na důkladné odhalení skutečného stavu věci, což se může negativně projevit nejen v aplikaci právní úpravy, ale i v jejich vnitřním psychologickém profesním nastavení.

To je ošidné hned ve dvou směrech. Jednak totiž změna vnitřního přístupu k vlastnímu poslání a své vlastní práci je mnohem obtížněji napravitelná než nevhodná formulace v textu zákona, jednak je vcelku přirozený a obecně známý jev, že člověk má tendenci si svou práci ulehčovat a že na vyšší komfort pohodlí se zvyká obecně mnohem snadněji a rychleji než na komfort nižší.

Obligatorní zjišťování zájmu uzavřít dohodu o vině a trestu

Z pohledu základních zásad českého trestního řízení samotné rozšíření možnosti uzavírat dohody o vině a trestu nepředstavuje větší problém než samotné zavedení tohoto institutu do tr. řádu. Naopak, tato extenze, která má vést

k větší použitelnosti tohoto institutu tam, kde si nekonkuruje s žádným jiným alternativním procesním postupem (odklony v užším slova smyslu atd.), nepochybně napomáhá jeho koncepčnímu zapadnutí do systému českého trestního řízení, zejména při možné kombinaci s institutem spolupracujícího obviněného, od níž si vskutku lze slibovat odstranění slabiny tohoto prostředku boje proti organizované kriminalitě.

Koncepčně však dle našeho názoru obligatorní zjišťování zájmu obžalovaného uzavřít dohodu o vině a trestu soudem disonuje se zásadou nezávislosti a nestrannosti soudu. Dohoda o vině a trestu je dohodou „hlavních stran“ trestního řízení, kterou soud jen schvaluje. Do jejího sjednávání by tak soud vůbec neměl být zapojen, ostatně to bylo jedním z východisek již na počátcích snah o zavedení tohoto institutu do právního řádu.³⁴

Je tedy otázkou, proč by – v případě výzvy k vyjádření dle § 196 odst. 2 tr. řádu dokonce obligatorně a ve všech případech, nikoli jen tam, kde se to může vzhledem k okolnostem jevit jako vhodné – měl soud tímto způsobem ingerovat do vyjednávání mezi stranami trestního řízení, a to poté, co k uzavření dohody v přípravném řízení nedošlo. V takových situacích přece nelze očekávat, že by na tom autorita soudu při formální výzvě mohla něco změnit. Ne zcela přesvědčivě se v tomto ohledu jeví i vysvětlení, že se zavedením povinnosti navrhopvat konkrétní trest v konkrétní výměře by mohl obžalovaný získat odhodlání usilovat o uzavření dohody o vině a trestu, teprve když zjistí, jaký trest by státní zástupce byl ochoten akceptovat, aby se vyhnul nejistotě, zda soud bude stejného názoru, a aby řízení urychlil.

Jistě lze přisvědčit tomu, že může nastat případ, v němž až na popud „odkrytí karet“ ohledně právního následku, o který bude státní zástupce v hlavním líčení „hrát“, získá obžalovaný motivaci iniciovat s ním vyjednávání o dohodě o vině a trestu, nicméně máme za to, že takové případy budou spíše ojedinělé. Pokud by totiž na kterékoli straně již v přípravném řízení byla ochota k uzavření dohody o vině a trestu, při vyjednávání o ní představy obou stran o adekvátní výši trestu přicházejí na přetřes. Ostatně dotáhl-li státní zástupce věc až k podání obžaloby, zpravidla úspora času, který by strávil na hlavním líčení, již nebude tak výraznou motivací, aby byl ke sjednání dohody o vině a trestu ještě v tomto okamžiku ochoten.

I pokud by snad výjimečně došlo k situaci, v níž by až po podání obžaloby byl obžalovaný poprvé po seznámení se s ní ochoten dohodu o vině a trestu uzavřít, nic by nebránilo tomu, aby inicioval jednání o ní a aby soud hlavní líčení odročil na potřebnou dobu či zrušil jeho nařízení, byla-li dohoda následně skutečně sjednána. Této iniciativě „zespoďu“ (a dle našeho názoru od subjektů, kterým to přísluší) nebránil tr. řád ani před novelou 333/2020 Sb. a jistě by nebyl sebemenší legislativní problém upravit ji i výslovně.

Prohlášení viny

Jen s notně povytaženým obočím je možné na institut prohlášení viny hledět prizmatem od počátku 90. let neustále proklamovaného cíle snad každé novely týkající se

dokazování v trestním řízení – tedy přesunutí těžiště dokazování z přípravného řízení do hlavního líčení. Zavedení institutu prohlášení viny je s touto snahou *eo ipso* v příkřím rozporu, neboť vede k pravému opaku – aby se v hlavním líčení dokazování vůbec provádět nemuselo (resp. aby se nemuselo provádět v rozsahu prohlášení). Pikantní příchuť tomuto paradoxnímu závěru dodává i námitka, že to, zda prohlášení viny soud může přijmout, protože o jeho pravdivosti není pochyb, si tento soud dělá jen a pouze na základě studia spisového materiálu vytvořeného v přípravném řízení.

Dokazování v přípravném řízení tak nabývá esenciální důležitosti, protože jde v případě prohlášení viny o jediné dokazování, které se bude provádět, a soud bude posuzovat, zda prohlášení viny přijme, či nikoli, toliko na jeho základě. Soud se tak seznámí ze spisu o přípravném řízení s informacemi, které potřebuje pro to, aby si mohl učinit závěr o tom, zda lze prohlášení viny přijmout, zcela mimo zásady ústnosti a bezprostřednosti, typicky neuvidí svědky, jejichž výpovědi, či dokonce jen podaná vysvětlení mu zůstanou přístupná jen v podobě protokolů či úředních záznamů.

Je jistě třeba akceptovat legitimitu volání po racionalizaci trestní justice a přihlížení ke skutečnému stavu aplikační praxe a jeho pragmatickým potřebám, které oprávněně převažují nad požadavky teorie, jestliže jsou zcela odtrženy od reality či bez praktického dopadu. Pokud však praktické dopady mají či představují samotnou dřevň trestního řízení, musí naopak převážít tyto teoretické požadavky.

Tato naše výtka přitom dle našeho názoru spadá právě do druhé kategorie. **Nelze jednou rukou posilovat hlavní líčení coby těžiště dokazování a druhou rukou dělat vše pro to, aby se v hlavním líčení dokazovalo co nejméně a v co nejmenším rozsahu.** Ona druhá ruka totiž své břímě uzvedne jediné tehdy, když bude skutkový stav spolehlivě zjištěn zevrubným dokazováním v přípravném řízení, a tedy naopak vyžaduje posílení dokazování v přípravném řízení.

Je však nutné uznat, že nejde o takové zásahy do zásad materiální pravdy, ústnosti a bezprostřednosti a volného hodnocení důkazů, které by představovaly již negaci jejich podstaty. Soudu je totiž stále ponechána možnost rozhodnout se, že prohlášení viny nepřijme a dokazování provede v plném rozsahu (to, zda se obžalovaný bude moci následně dovolávat toho, že svou vinu prohlásil, a všech výhod, které jsou s tím spojeny, bude-li přesto uznán vinným, ponecháváme stranou, nicméně v takovém případě by mu tyto výhody měly být přiznány, neboť nijak nemohl ovlivnit to, že soud jeho prohlášení viny nepřijal), nadto se prohlášením viny obžalovaný v podstatě vzdává hlavního líčení v rozsahu prohlášení (resp. dokazování v něm), a tedy konkludentně souhlasí s tím, že soud jeho vinu v rozsahu prohlášení posoudí toliko na základě znalosti spisu.

Jak vyplývá již z výše uvedeného, zásady bezprostřednosti a ústnosti přitom slouží v hlavním líčení významně mj.

³⁴ Srov. V. Král: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu, Právní rozhledy č. 20/2008, citováno dle: www.beck-online.cz (online).

právě garanci práva na soudní ochranu a na obhajobu, tedy v konečném důsledku obžalovanému. Tr. řád zná přitom i jiné situace, v nichž je možné výjimečně postupovat v rozporu se zásadou bezprostřednosti či ústnosti, souhlasí-li s tím „hlavní strany“ (srov. např. § 219 odst. 3 větu druhou, § 211 odst. 1, 6 tr. řádu).

Oba hlavní „beneficienti“ těchto zásad – sám soud, který rozhoduje a musí mít možnost své vnitřní přesvědčení konstruovat na podkladě důkazů provedených přímo před ním, jakož i strany řízení (resp. jen obžalovaný a státní zástupce), kterým slouží k uplatnění jejich procesní strategie kontraktorním způsobem, tak mají možnost předejít takovému vývoji hlavního líčení, v němž by v důsledku prohlášení viny tyto zásady nenalezly své plné uplatnění.

Dalším problémem je nerovnost mezi obžalovanými ve fakticky stejném, ale formálně procesně odlišném postavení. Novela 333/2020 Sb. umožňuje, aby se se dvěma obžalovanými, kteří oba souhlasí s obžalobou v určitém rozsahu, ale jen jeden z nich prohlásil vinu, zatímco druhý se k tomuto kroku neodhodlal, zacházelo značně odlišně jak z hlediska možné bonifikace takového postupu v hmotněprávní rovině, tak co do garanci jejich procesních práv. Obžalovaný, který vinu prohlásil, je zvýhodněn možností postupu dle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, ale musí tak učinit za cenu naprosté rezignace na jakékoli zjišťování skutkového stavu soudem, a fakticky se tím vzdává práva na odvolání (v rozsahu prohlášení). Druhý obžalovaný zase nebude hmotněprávně ze svého vyjádření týt, ale ponechá si ony procesní garance.

Tato Sofiina volba nepochybně staví obžalovaného pod tlak, který evokuje shora nadhozenou otázku nepřipustnosti donucování k výpovědi či doznání (§ 92 odst. 1 věta druhá, § 164 odst. 3 věta druhá tr. řádu), i pochybnosti okolo obecné zásady, že obviněný nemůže být trestán za určitý způsob výkonu obhajoby, který je v souladu se zákonem. Jak uvedeno již výše, po našem soudu ještě tato hranice překročena není. Nejde o naprostou revoluci, ostatně institut dohody o vině a trestu, jakkoli kontroverzní, existuje v našem právním řádu již deset let, s nespornými skutečnostmi se do novely 333/2020 Sb. bylo možné setkat ve zjednodušeném řízení po zkráceném přípravném řízení, takže novinkou je vlastně jen prohlášení viny, nicméně to je v porovnání s dohodou o vině a trestu jistě méně intenzivním zásahem do původní koncepce trestního řízení.

Existují pak, jak shora připomenuto, **i další procesní postupy, které nějakým způsobem bonifikují obviněného**, který na aktivní nespolupracující obhajobu rezignuje a kvalifikovaným způsobem kooperuje (odklony v užším slova smyslu, spolupracující obviněný, dočasné odložení trestního

stíhání dle § 159b tr. řádu atd.), aniž by byly vnímány jako porušení zákazu donucení k výpovědi. Lze se samozřejmě dovolávat i řady zahraničních právních úprav demokratických právních států, které aplikují obdobné instituty již řadu let.

Jde však spíše o celkový přístup a stále postupující trend, který v trestním řízení odvrací pozornost od naplňování zásady materiální pravdy a přiklání jej stále více k formálním řešením, usnadňujícím práci orgánům činným v trestním řízení a slevujícím z požadavků na náležitě, všestranně a objektivně objasnění věci.

Tento stav, který nutí obžalovaného si vybrat, zda vymění svá procesní práva a funkci nezávislého trestního soudnictví za potenciální a dopředu nejisté zvýhodnění při sankcionování, nebo zda si je ponechá a zvýhodněn nebude, je, Q.E.D., odůvodněn toliko zájmem na rychlosti a hospodárnosti řízení. Jakkoli jde o jistě důležité hodnoty, jejich význam bledne ve srovnání se zájmem na rozhodování toliko na podkladu objektivně, úplně a přesně zjištěného skutkového stavu dosaženého procesem plně respektujícím práva osoby, proti níž se řízení vede (jakož i dalších osob). Rychle a levně dosažený nespravedlivý rozsudek jistě nikdy nepřeváží nad pomalu a draze dosaženým spravedlivým rozsudkem.

Je ostatně na pováženou, zda zrovna v současné situaci je třeba dalších opatření k urychlení a zlevnění trestního řízení, neboť ani průměrná, ani mediánová délka trestního řízení nenaznačuje, že by šlo aktuálně o palčivý problém. Dle výroční statistické zprávy za rok 2019 činila v posledních letech průměrná délka trestního řízení u okresních soudů jakožto soudů prvního stupně po odečtení všech řízení, která skončila pravomocným trestním příkazem, cca 200 dnů u okresních³⁵ a 500 u krajských soudů,³⁶ mediánová cca 90 dnů u okresních,³⁷ 261 u krajských,³⁸ délka odvolacího řízení pak v průměru cca 50 a v mediánu cca 35 dnů u krajských soudů³⁹ a u vrchních cca 125 dnů v průměru a cca 70 v mediánu.⁴⁰ Jistě je k těmto údajům třeba připočítat i délku přípravného řízení (k jehož zrychlení však žádná z rozebíraných změn přinesených novelou 333/2020 není způsobilá přispět), v celkovém zhodnocení ale stav, v němž se délka trestního řízení obecně počítá v řádech měsíců či nízkých jednotek let, jistě nelze považovat za alarmující či tristní.

Zásadním problémem institutu prohlášení viny je však především jeho neodvolatelnost a vyloučení z odvolání. To pokračuje v trendu zahájeném již rozsudkem, jímž se schvaluje dohoda o vině a trestu. Mezi oběma situacemi je ale – přinejmenším z praktického hlediska – podstatný rozdíl. Zatímco totiž schválením dohody o vině a trestu se řízení končí a žádné další dokazování ani jiné procesní úkony v něm neprobíhají, tedy ani není prostor, aby ještě po něm ve veřejném zasedání byly zjištěny nějaké skutečnosti, které by mohly zpochybnit správnost závěru o vině obviněného, u prohlášení viny se takový prostor otevírá. Dokazovány budou skutečnosti relevantní z hlediska právního následku trestného činu, příp., prohlásí-li obžalovaný vinu jen ohledně některých skutků, povede se dokazování v plném rozsahu ke skutkům zbývajícím. Buď jak buď, tímto **dalším**

35 České soudnictví 2019: Výroční statistická zpráva, Ministerstvo spravedlnosti České republiky (online), citováno dne 20. 4. 2021, dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2019_vyrocní_stat_zprava.pdf/28174b8b-c421-440b-9a17-1f48cfc50efc, str. 41.

36 Tamtéž, str. 99.

37 Tamtéž, str. 41.

38 Tamtéž, str. 99.

39 Tamtéž, str. 107.

40 Tamtéž, str. 142.

dokazováním může být zjištěno něco, co vzbudí v soudu pochybnost o vině obžalovaného (zvláště ilustrativní to může být u různých skutků odpovídajících dílčím útokům pokračujícího trestného činu).

V takovém případě by neodvolatelnost prohlášení viny nemohla zabránit tomu, aby soud nepokračoval dokazováním skutečností relevantních z hlediska viny v plném rozsahu, jako kdyby k žádnému prohlášení viny nedošlo, neboť v opačném případě by rozhodnutí o vině spočívalo jen z čistě formálních důvodů na skutečnostech, o nichž by soud měl za to, že neodpovídají materiální pravdě, nebo o tom alespoň měl důvodnou pochybnost.

I to si lze nejlépe představit na shora předložené ilustrativní situaci dvou spoluobviněných, jež obžaloba viní ze spáchání stejného trestného činu ve spolupachatelství, z nichž jeden se rozhodl prohlásit vinu, zatímco druhý nikoli a hájil se co do skutku. Pokud by soud u druhého obžalovaného nedospěl po provedeném hlavním líčení k závěru, že je jeho vina dána bez důvodných pochybností, a zprošťoval toliko z důvodu aplikace pravidla *in dubio pro reo*, je za současného stavu zcela korektní výsledek řízení, že jeden ze spoluobžalovaných bude zproštěn, zatímco ten, který prohlásil vinu, ponese trestní odpovědnost, byť by o ní kromě jeho prohlášení svědčily jen tytéž důkazy, které by soudu pro závěr o nepochybné vině spoluobžalovaného, který vinu neprohlásil, nepostačovaly. **Neměl-li totiž soud důvodnou pochybnost vzhledem k prohlášení viny jedním ze spoluobžalovaných již na počátku hlavního líčení, může v situaci ne zcela jasného důkazního stavu být tím rozhodujícím, pochybnost vylučujícím důvodem, právě toto prohlášení.**

Ještě větší konfuzi vyvolává přirozeně předvídatelný postup, v němž po prohlášení viny jedním ze spoluobžalovaných soud vyloučí jeho věc do samostatného řízení, neboť bude schopen o ní rozhodnout podstatně rychleji (půjde-li o složitější věc, u níž bude třeba očekávat odročení, či dokonce opakované odročování) než o věci toho spoluobviněného, který vinu neprohlásil, a nakonec dosáhl zprošťujícího rozsudku z důvodu, že skutek se nestal či že není trestným činem, tj. z důvodu, který by svědčil i druhému ze spoluobžalovaných.

Byl-li by tento druhý „prohlásivší“ spoluobžalovaný již pravomocně odsouzen ještě před zprošťujícím rozsudkem prvního „bránivějšího se“ spoluobžalovaného, je otázkou, zda by v takovém případě skutečnosti, které vedly k jeho zprošťujícímu rozsudku, nemohly být považovány za skutečnosti soudu dříve neznámé pro potřeby obnovy řízení. To, že tyto skutečnosti byly vyloučeny v jeho případě z rozsahu dokazování ještě předtím, než bylo započato, ale byly součástí spisového materiálu z přípravného řízení, vytváří výkladový problém. Obecně takové skutečnosti za nové považovat nelze, jak judikatura dovodila ve vztahu k návrhu na povolení obnovy řízení proti trestnímu příkazu, opírajícímu se právě o skutečnosti, které byly součástí spisového materiálu již v době vydání trestního příkazu.⁴¹

Na druhé straně by bylo v příkrém rozporu se zásadou materiální pravdy, pokud by bylo bezpečně prokázáno, že se čin nestal či že nešlo o trestný čin, jeden z jeho údajných

spolupachatelů byl zproštěn a druhý by měl dále nést trestní odpovědnost a její právní následky jen proto, že prohlásil vinu. Domníváme se, že obnova řízení by v takových situacích měla být povolena, ačkoli důkazy, jejichž provedením v hlavním líčení byly zjištěny skutečnosti vyvracející spáchání trestného činu, byly součástí spisového materiálu již v přípravném řízení. Za novou skutečnost je třeba považovat právě rozdíl mezi tím, co bylo jejich obsahem ve spisu, a tím, co z nich vyplynulo, když byly v řízení proti druhému spoluobžalovanému provedeny.

Za povšimnutí stojí i to, že, **na rozdíl od výslovné úpravy v odvolání, zákonodárce nijak nelimitoval obnovu řízení z hlediska přípustnosti návrhu na povolení obnovy řízení proti rozsudku v rozsahu, v němž obžalovaný prohlásil vinu.** I to tento náš závěr podporuje.

Nesporné skutečnosti

O této změně lze říci do značné míry to samé, co o změně předchozí. **I na ni se v plném rozsahu uplatní principiální kritiky, jak co se týče zásady materiální pravdy, tak co se týče zásad bezprostřednosti a ústnosti.** Jde vlastně o ten samý problém – na jednu stranu nelze uzavřít, že by tato změna sama o sobě znamenala již netolerovatelné porušení těchto základních zásad, neboť stále je soudu umožněno, aby i přesto, že obžalovaný a státní zástupce určité skutečnosti označili za nesporné, od jejich dokazování přece neupustil. Soudu je tak zachováno poslední slovo ohledně rozsahu dokazovaných skutečností bez ohledu na iniciativu „hlavních“ stran trestního řízení. Jde tedy o shodné řešení, jaké se již před novelou 333/2020 Sb. uplatňovalo ve zjednodušeném řízení po zkráceném přípravném řízení (tehdejší § 314d odst. 2 věta druhá tr. řádu).

Na druhou stranu však není možné přehlížet, že tím **dochází k citelnému oslabení zásad bezprostřednosti a ústnosti,** neboť stejně jako u prohlášení viny si i zde soud představu o tom, zda by měl využít svého oprávnění dokazovat skutečnosti označené za nesporné, či nikoli, dělá toliko na základě spisu z přípravného řízení, který si nastudoval *in camera*, tedy bez provádění důkazů v hlavním líčení. Stejně jako u prohlášení viny se pak do určité míry **oslabuje automaticky i zásada materiální pravdy** (stejně jako zásady vyhledávací a volného hodnocení důkazů), neboť **samotnou podstatou nesporných skutečností je umožnit soudu ohledně takto označených skutečností vycházet jen z tvrzení stran řízení, tedy z pravdy formální.**

Zmínili-li jsme o pár řádků výše „hlavní“ strany trestního řízení, tedy obviněného a státního zástupce, nelze opomenout ani strany „vedlejší“, tedy poškozeného a zúčastněnou osobu. Tyto strany zůstaly u institutu nesporných skutečností příznačně zcela stranou. Je přitom nepochybné, že rozsah nesporných skutečností se může citelně dotýkat i jejich oprávněných procesních zájmů. Jistě by bylo možné namítnout, že bude především úkolem státního zástupce hlídat, aby označením nějaké skutečnosti za nespornou ne-

⁴¹ Srov. Rt 40/1999.

došlo k zásahu do těchto zájmů a že zpravidla se skutečnosti relevantní pro oprávněné zájmy poškozeného či zúčastněné osoby budou krýt se skutečnostmi relevantními pro rozhodnutí o vině a právním následku (např. že i když nebude škoda znakem skutkové podstaty, stejně státní zástupce nemůže označit za nespornou skutečnost způsobení škody v nižší výši, než v jaké byla podle něj způsobena, protože výše škody sice nebude relevantní z hlediska viny, ale z hlediska úvah o právním následku zpravidla ano), nicméně nelze vyloučit ani opačné situace.

Snáze si lze představit asi u zúčastněné osoby než u poškozeného, že by mohla být jako nesporná označena skutečnost, která „nepálí“ obviněného a státnímu zástupci „hraje do karet“ ohledně podmínek pro uložení navrhovaného ochranného opatření (např. na koho po činu obviněný převedl věc, která má být zabráná, takže jediný, komu takové označení bude k tíži, je právě zúčastněná osoba. Ta pak může spoléhat jedině na soud, že od dokazování přesto neupustí. Věc je o to frapantnější, že, na rozdíl od institutu prohlášení viny (§ 206c odst. 3 tr. řádu), **u označení skutečnosti za nesporné absentuje obligatorní zjišťování stanovisek nejen obžalovaného a státního zástupce, ale i poškozeného a zúčastněné osoby.**

Jak výše uvedeno, nesporné skutečnosti nemusí být z hlediska koncepce trestního řízení, základních zásad a zejména ochrany práv obviněného příliš velkým strašákem. **Je však třeba důsledně trvat na odvolatelnosti označení skutečnosti jako nesporných, neboť v opačném případě by došlo k velice drastickému průlomů do zásady materiální pravdy a do českého trestního řízení by byl zaveden kromě prohlášení viny další projev zásady koncentrace řízení, přičemž – na rozdíl od prohlášení viny – zde navíc v procesní situaci, kdy v hlavním líčení není úplná shoda na skutkových okolnostech.**

Shrnutí a závěr

Již účinná novela trestních předpisů do značné míry naborovala dosavadní charakter trestního řízení, který je determinován především základními zásadami trestního řízení, zejména zásadou materiální pravdy a zásadou vyhledávací (§ 2 odst. 5 tr. řádu), které společně se zásadou volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu) tvoří základ kon-

tinentalního (inkvizičně-obžalovacího) modelu trestního řízení. **Přijaté změny jsou pak výjimkami z těchto zásad; dochází ke změně paradigmatu – jde o nakročení k anglo-americkému modelu trestního řízení, který vychází ze zcela odlišných právně-filozofických východisek, dogmat a zásad, jakož i z jiného průběhu trestního řízení (mj. absence formalizovaného přípravného řízení).**

Při koncipování výjimek ze základních zásad trestního řízení je však potřeba postupovat uvážlivě.⁴² Jednak by měl být zachován formální požadavek v podobě určitého generálního zmocnění pro přípustnost výjimky ze zásady (tj., že u základní zásady – jako pravidla – bude např. obrat „*podle zákon nestanoví jinak*“), jednak obsahový požadavek, kdy je nezbytné dodržet jak proporcionalitu pro přípustnost výjimky (aspekt kvalitativní), tak i nezbytný počet výjimek (aspekt kvantitativní).

Jde o to, abychom se totiž nemuseli ptát, co je zásadou a co je výjimkou, resp. v obecnějším pohledu, zda se již neposouváme do jiného modelu trestního řízení. Jsme si však plně vědomi přítomného (a také nezbytného) ovlivňování obou systémů. Nicméně je vždy nutné důsledně přihlížet k systematickému pojetí institutu v původním právním systému, jakož i k funkční provázanosti s ostatními instituty. Namísto je i vyhodnocení účelnosti implementace a samotné funkčnosti v rámci právního systému, do kterého je institut přebírán.

Novela se opět vydala cestou „salámové metody“ a „vykrádání“ věcných záměrů připravovaného trestního řádu z let 2004 a 2008, východisek a principů nového trestního řádu, jakož i z připravovaného paragrafového znění trestního řádu (tpp.justice.cz). Cestou přímé novely trestního řádu, a nikoli cestou seriózní celkové rekonstrukce trestního řádu byla flagrantně porušena normotvorná (zákonodárná) funkce základních zásad trestního řízení.

Dále je otázkou, **zda v této situaci může zákonodárce přijít s něčím novým** (než s přečíslováním některých paragrafů, možná lepší systematikou trestního řádu a upřesněním některých problematických momentů) **a zda má vůbec smysl pokračovat v úsilí o vytvoření trestního řádu, který by byl skutečně moderním, promyšleným a sofistikovaným procesním předpisem.**

Naši úvahu uzavíráme tezí, že dochází k fenoménu, že z původní koncepce „*koherence úpravy trestního řízení a jeho základních zásad*“⁴³ se přesouváme do stavu „*korozí základních zásad*“.⁴⁴ Přesto přese všechno nemůžeme již nyní konstatovat, že by novela 333/2020 sama o sobě představovala „polibek smrti“ vybraným základním zásadám, neboť formulace jednotlivých jejích v tomto článku řešených zájmových změn obsahuje stále dost pojistek, aby hlavní líčení mohlo probíhat v plném souladu s nimi. ❀

Navazující článek o praktických dopadech novely přineseme v některém z dalších čísel BA.

42 Op. cit. sub 2, str. 89 a násl.

43 J. Provazník: Charakteristické rysy koncepce trestního řízení před rokem 1990, *Trestní právo* č. 1/2018, str. 5-12.

44 J. Provazník: Charakteristické rysy koncepce trestního řízení po roce 1990, *Trestní právo* č. 2/2018, str. 18-34.

**RODINNÉ PRÁVO,
SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ
OCHRANA DĚTÍ**

- zásadní novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí od ledna 2022 (pěstounská péče, financování, podpora „mladých dospělých“ a další)
- soubor všech aktuálních předpisů vč. mezinárodně právní ochrany dětí

více na www.rod.sagit.cz

inzerce

Kyberkriminalita v době krize se zaměřením na pachatele – právnícké osoby

Pod pojmem kyberkriminalita je třeba rozumět takovou kriminalitu, která nejenže je v kyberprostoru páchána (užší pojetí kyberkriminality), ale i taková, která má jakoukoli souvislost s kyberprostorem (širší pojetí kyberkriminality). Tento článek se zabývá kyberkriminalitou v jejím širším pojetí, tzn. takovou kriminalitou, u které postačí, aby kterékoli vývojové stadium trestného činu mělo jakoukoli souvislost s kyberprostorem. Článek s takto široce vymezeným pojmem kyberkriminality bude dále orientován do průsečíku dvou dalších specifíků, kdy prvním z nich je specifíkem zasazení kyberkriminality do kontextu globální pandemie koronaviru, druhým je specifíkem spočívající v kladení důrazu na pachatele, kterým je či může být právnícká osoba. Článek si klade za cíl nejprve vymezit a zhodnotit jednotlivé druhy kyberkriminality a následně pomocí policejních statistik specifikovat zastoupení jednotlivých druhů kyberkriminality na kyberkriminalitě jako celku. Následně budou tyto jednotlivé druhy kyberkriminality analyzovány ve vztahu ke dvěma již zmíněným specifíkům.

JUDr. Jan Malý

je advokátem trvale spolupracujícím s Fiala, Tejkal a partneři, advokátní kancelář, s. r. o., a doktorandem na Katedře trestního práva Právnícké fakulty Masarykovy univerzity.

Kyberkriminalita v užším pojetí je vědou zabývající se kriminalitou, u které je dána souvislost s kyberprostorem „od A do Z“. Kyberkriminalitou v užším pojetí se tak rozumí **trestné činy, jejichž všechna vývojová stadia jsou spáchána (nebo chcete-li uskutečněna) v kyberprostoru.** Ke specifikaci kriminality je pro účely tohoto článku vhodné zmínit (byť možná trochu nadbytečně), že v trestněprávním pojetí se kriminalitou rozumí veškeré, platným a účinným trestním právem hmotným upravené skutkové podstaty trestných činů (jak zločinů, tak i přečinů).¹

Kyberkriminalita v širším pojetí je vědou zabývající se kriminalitou, u které nemusí být dána souvislost s kyberprostorem „od A do Z“, ale u které **postačuje, aby kterékoli z vývojových stadií trestného činu mělo svůj původ v kyberprostoru, anebo s ním bylo alespoň ve větší či menší míře spjato.** V širším pojetí kyberkriminality už tak za „*cybercrime*“ považujeme i takový trestný čin, u kterého došlo např. k jeho přípravě (je-li trestná²) či pokusu v kyberprostoru, ale k samotnému dokončení a dokonání došlo již v „*reál-*

ném světě“. Ke specifikaci kyberprostoru je pro účely tohoto článku vhodné zmínit (byť i v tomto případě možná trochu nadbytečně), že kyberprostorem se rozumí virtuální počítačový svět, nebo chcete-li, „*imaginární prostor tvořený počítačově zpracovanými daty*“.³

Hned v úvodu je rovněž vhodné poznamenat, že drtivá většina evropských států zakotvila v posledních dekadách ve svých právních rádech trestní odpovědnost právníckých osob,⁴ čímž se nabízí otázka, zda může být pachatelem trestných činů v kyberprostoru i právnícká osoba, resp. za jakých podmínek.⁵

Druhy kyberkriminality

Kyberkriminalitu je možné dělit několika způsoby, přičemž jedním z dělení připadajících v úvahu je dělení s ohledem na její druh. Jsem toho názoru, že výčet jednotlivých druhů kyberkriminality není (a s ohledem na neustálý technologický pokrok, jehož jsme v postmoderní době 21. století svědky) taxativní, což ale nebrání tomu, abychom některé častěji praktikované druhy kyberkriminality mohli samostatně hodnotit.

1 H. Válková: Kriminalita, in: D. Hendrych a kol.: Právnícký slovník, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2009.

2 J. Provazník: § 20 [Příprava], in: F. Ščerba a kol.: Trestní zákoník, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 318.

3 M. Škop: Hranice práva a kyberprostoru – subversivita kyberprostoru, Právník č. 10/2005, str. 1157-1168.

4 J. Malý: Jednání za právníckou osobu v průběhu trestního řízení, Právní rozhledy č. 18/2020, str. 637-642.

5 Odpověď na tuto otázku bude níže zpracována podle aktuálně platného a účinného českého právního řádu.

Tak např. ze statistik Policie České republiky vyplývá, že běžně (resp. často) zastoupenými druhy kyberkriminality jsou **hacking, blagging, podvodné e-shopy, mravnostní trestné činy, trestné činy proti autorskému právu, násilné projevy a hate crime** a ostatní. Pro srovnání četnosti jednotlivých druhů kyberkriminality předkládám níže tabulku:

hacking	9,99 %
blagging + podvodné e-shopy	60,54 %
mravnostní trestné činy	6,44 %
trestné činy proti autorskému právu	4,43 %
násilné projevy a hate crime	4,96 %
ostatní	13,64 %

Tabulka: druhy kyberkriminality a jejich četnost⁶

Z uvedené tabulky je zřejmé, že **zcela jednoznačně převažuje tzv. blagging**,⁷ který může být jednoduše definován jako **zasílání podvodných e-mailů** subjektům (typicky zaměstnancům), u kterých je uměle vytvářen dojem, že je oslovuje určitá osoba (typicky zaměstnavatel či nadřízený) s požadavkem na splnění určitého úkolu (např. požadavek na zaslání platby adresovaný účetní). Blagging jde ruku v ruce s podvodnými e-shopy, u kterých jejich *modus operandi* není třeba představovat.

Blagging může mít různé podoby a také různou míru „profesionality“, když méně zkušený hacker zašle jednoduchý e-mail ze své (od osoby, za kterou se vydává, odlišné) e-mailové adresy na e-mailovou adresu poškozené osoby, aniž by si předem zjistil způsob, jakým interní komunikace v dané společnosti zpravidla probíhá. Osoba s rozumem průměrného člověka tak zpravidla nemá problém s odhalením podvodného e-mailu, nicméně vysoká pracovní vytíženost, únava či jiné obdobné faktory mohou vést ke skutečnosti, že i osoba s rozumem průměrného člověka se nechá „nachytat“ a požadavek hackera splní.

Zkušenější hacker se vykazuje zpravidla tím, že preferuje kvalitu před kvantitou. Jeho útoky nebývají tak četné jako útoky méně zkušených hackerů, o to propracovanější a sofistikovanější jeho útoky bývají. Takový hacker si např. vyhlédne společnost, u které účetní běžně zpracovává platby v řádech milionů korun. Do společnosti se infiltruje, zjistí si, kdy jsou odesílány pravidelné platby zákazníkům dané společnosti a jak vypadají interní příkazy k takovým platbám. Nic netušící účetní pak obdrží e-mail z e-mailové adresy, ze které příkazní e-maily běžně dostává, text e-mailu je také stejný, na jaký je zvyklá (začínající např. slovy „Maru, prosím tě“, apod.), domnělý příjemce je dlouholetý a stabilní zákazník, načasování platby je také zcela obvyklé,

pouze v čísle účtu příjemce je nepatrná změna. V takovém případě nelze na účetní spravedlivě požadovat, aby takový útok při svém pracovním zařazení byla schopna detekovat. Následky takového útoku mohou být fatální, v horších případech až likvidační.

Není tak divu, že **tento druh kyberkriminality vykazuje téměř dvoutřetinovou četnost všech trestných činů páchaných v kyberprostoru**. Ostatní druhy kyberkriminality není s ohledem na jejich jednoduchou pochopitelnost již ze samotného názvu, jakož i s ohledem na jejich nižší četnost, třeba definovat ani se jimi detailněji zabývat, snad jen s výjimkou hackingu, kterým se rozumí vyhledávání a využívání nedostatků (či přímo chyb) v softwaru a zneužívání těchto nedostatků ve prospěch hackera.

Globální pandemie koronaviru

Co se týče zařazení trestných činů páchaných v kyberprostoru do kontextu pandemie koronaviru, je již na první pohled zřejmé, že **zavedení různých „home office“ a dalších forem distanční spolupráce uvnitř soukromých společností, ale i uvnitř veřejnoprávních institucí či přímo u orgánů veřejné moci přineslo hackerům zcela ideální podmínky pro páchaní vybrané trestné činnosti**.

Není tak divu, že **četnost trestných činů páchaných v kyberprostoru v době pandemie jen rostla**. Výjimkou nebyly ani útoky na nemocnice,⁸ na orgány veřejné správy a v neposlední řadě i na školy.

Na trestné činy páchané v průběhu pandemie koronaviru reagoval i Nejvyšší soud prostřednictvím judikatorního vývoje, kdy trestné činy spáchané v době nouzového stavu byly zprvu hodnoceny jako kvalifikované skutkové podstaty daných trestných činů (např. krádež pečiva v obchodě v době nouzového stavu byla trestána až několika lety odnětí svobody – jedná se o ilustraci, obdobný příklad s trestným činem spáchaným v kyberprostoru se mi nepodařilo dohledat), později, s důrazem na materiální pojetí trestného činu, se od aplikace kvalifikovaných skutkových podstat upouští. Nejinak je tomu i v případě kyberkriminality, tzn. nemůže dojít k důrazu na materiální pojetí trestného činu např. jen u majetkových trestných činů; je-li kladen tento důraz, tak musí být *en bloc* používán pro pojetí jakéhokoli trestného činu, jenž byl spáchan v době nouzového stavu (tedy i pro ty trestné činy spáchané v kyberprostoru či s kyberprostorem související).

S ohledem na přijímání mimořádných krizových opatření souvisejících s pandemií koronaviru napříč (nejen) evropskými státy, které nezřídka obsahovaly i zákaz vstupu do některých prostor či zákaz vycházení v určitou denní dobu apod., docházelo k déle trvajícím pobytům osob v místě jejich bydliště ve srovnání s dobou před přijetím krizových opatření. S uvedeným nezřídka souvisí i více prostoru pro páchaní trestné činnosti (ať už se jedná o recidivisty, či prvopachatele).

Trestné činy spáchané v době vyhlášených mimořádných krizových opatření, resp. v době nouzového stavu, je možné pracovně rozdělit do třech kategorií, a sice:

- trestné činy spáchané ze strachu/s motivem šíření strachu;

⁶ Tabulka četnosti je z roku 2016 (novější četnostní zastoupení jednotlivých druhů kyberkriminality žel Policie České republiky nenabízí) a je dostupná zde: <https://www.policie.cz/clanek/jednotlive-druhy-kyberkriminality.aspx>.

⁷ K tomu srov. např. <https://www.bbc.com/news/uk-14120244>.

⁸ K tomu srov. např. <https://mobilenet.cz/clanky/rok-2020-prinesl-krome-pandemie-koronaviru-i-vice-kybernetickych-utoku-na-nemocnice-43079>.

- trestné činy využívající opatření zavedených státem v souvislosti s pandemií koronaviru/trestné činy využívající nouzový stav;
- trestné činy zneužívající opatření zavedených státem v souvislosti s pandemií koronaviru/trestné činy zneužívající nouzový stav.

Všechny tři shora uvedené kategorie je možné spáchat i v kyberprostoru.

Právnícká osoba jako pachatel

Co se týče otázky, zda **pachatelem trestných činů páchaných v kyberprostoru může být i právnícká osoba**, je nutné v první řadě vyjít z příslušné právní úpravy, která může být v různých (evropských) zemích odlišná, resp. ne zcela jednotná. V českém právním řádu je problematika trestní odpovědnosti právníckých osob upravena v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TOPO“).

S ohledem na skutečnost, že právnícká osoba není nadána schopností samostatně právně jednat, je nutné, aby za ni v každém případě jednala jiná osoba (která v konečném důsledku musí být již ze samotné logiky věci osobou fyzickou).

Podle § 8 TOPO je nutné, aby za právníckou osobu jednala některá z osob zde uvedených [§ 8 odst. 1 TOPO stanovuje následující: „Trestným činem spáchaným právníckou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

- statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnícké osoby, která je oprávněna jménem nebo za právníckou osobu jednat,
- osoba ve vedoucím postavení v rámci právnícké osoby, která u této právnícké osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),
- ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnícké osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnícké osoby, nebo
- zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) a c), jestliže jí ho lze přičítat podle odstavce 2.“].

Samotným jednáním některé z osob uvedených v § 8 TOPO však není problematika trestní odpovědnosti právnícké osoby zcela vyčerpána, když je dále nutné, aby jednání dané fyzické osoby bylo tzv. přičitatelné⁹ dané právnícké osobě [k tomu srov. § 8 odst. 2 TOPO, který stanovuje následující: „Právnícké osobě lze přičítat spáchaní trestného činu uvedeného v § 7, jestliže byl spáchan

a) jednáním orgánů právnícké osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo

b) zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnícké osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), anebo proto, že orgány právnícké osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly

provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.“].¹⁰

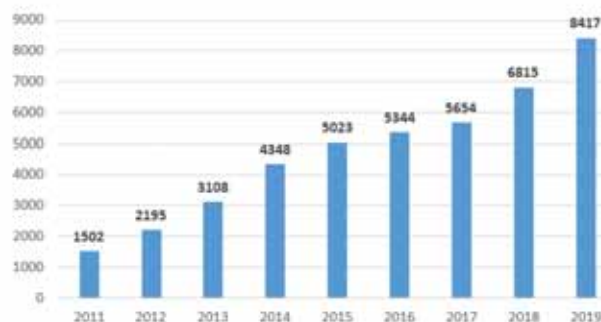
TOPO obsahuje i další specifika, jako např. negativní výčet trestných činů uvedených v § 7 TOPO, tzn. ne každý trestný čin uvedený v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, je trestným činem, které ho se může dopustit právnícká osoba, apod., nicméně tato specifika nezabraňují tomu, aby trestné činy páchané v kyberprostoru nemohly být páchany vedle osob fyzických též osobami právníckými. Koneckonců rejstřík trestů právníckých osob je v České republice veřejný¹¹ a po nedlouhém lustrování je možné dohledat právnícké osoby, které byly odsouzeny za trestné činy spáchané v kyberprostoru (tj. v kyberprostoru v jeho širším pojetí, k tomu srov viz výše).

Ze všech výše uvedených skutečností je tedy zřejmé, že **pachatelem trestného činu spáchaného v kyberprostoru může být i právnícká osoba**.

Vývoj kybernetické kriminality

Jak vyplývá ze statistiky kybernetické kriminality vedené Policií České republiky, je od roku 2011 (rok, kdy byla statistika zavedena) zřejmý lineární nárůst četnosti kybernetické kriminality, kdy každý další kalendářní rok čítá více trestných činů spáchaných v kyberprostoru než rok předchozí.

Nápad trestné činnosti kybernetické kriminality a kriminality páchané na internetu 2011 - 2019

Graf: Vývoj kybernetické kriminality v České republice (nápad trestné činnosti vs. rok)¹²

Statistika za rok 2020 žel ještě není k dispozici, nicméně lze se rozumně domnívat, že i bez pandemie koronaviru by

9 K problematice přičitatelnosti lze odkázat na J. Fenyk, L. Smejkal, I. Bílá: Zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim, Komentář, 2., podstatně přepracované a doplněné vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha 2018, str. 35 a násl.

10 K tomu srov. J. Malý: Ne/přičitatelnost některých trestných činů proti životu a zdraví právnícké osobě, Právní rozhledy č. 10/2020, str. 368-371.

11 Rejstřík trestů právníckých osob je dostupný na této adrese: <https://eservice-po.rejtr.justice.cz/public/odsouzeni?2>.

12 Statistika je dostupná zde: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>.

s ohledem na permanentní nárůst kybernetické kriminality statistika za rok 2020 vykazovala nárůst, a tím spíše se lze rozumně domnívat, že nárůst bude s ohledem na pandemii koronaviru, která připravila pachatelům této odnože kriminality zcela ideální podmínky, ještě vyšší.

Osobně se dále domnívám, že dojde k nárůstu kybernetické kriminality páchané pachatelí – právníckými osobami, neboť právě pandemie koronaviru napomohla tomu, aby pachatelé – právnícké osoby:

- využily zvýšené práce v režimu „home office“, a tím zvýšené četnosti návštěv online prostředí;
- generovaly větší množství podvodných (typicky phishingových) e-mailů, neboť zaměstnanec pracující v režimu „home office“, odkázaný na elektronickou komunikaci, je snáze zranitelný;
- otevřely podvodné e-shopy (typicky, nikoli však výlučně, obchody s rouškami, dezinfekčními přípravky a dalším zdravotnickým materiálem);
- dopouštěly se dalších trestných činů objektivně spáchatelných v kyberprostoru, jako např. trestný čin vydírání, nebezpečné vyhrožování apod.

13 Internetové stránky NÚKIB jsou dostupné zde: <https://www.nukib.cz/cs/infoservis/aktuality/>.

14 Tento článek vznikl za podpory projektu MUNI/A/1304/2020, „Pronikání trestního práva do ostatních právních odvětví II“.

Závěr a úvahy *de lege ferenda*

S ohledem na presumovaný nárůst kybernetické kriminality, který lze rozumně očekávat nejen z důvodu pandemie koronaviru, ale i z důvodu dosavadního vývoje statistických dat, je dle mého názoru v tuto chvíli prostor pro otázku, jak by měly (nejen) vyspělé státy na tuto skutečnost reagovat. Osobně se domnívám, že pomyslný Rubikon pachatelé kybernetické kriminality již překročili, z čehož na druhé straně rovnice nutně rezultuje příslušná reakce jednotlivých států, resp. jejich orgánů činných v trestním řízení. Kategorie kybernetické kriminality tak nemůže být brána na lehkou váhu, ale musí být potírána a musí jí být předcházeno systematicky a organizovaně.

Jedním z konkrétních opatření, které dle mého názoru napomůže eliminaci rizik, je bezpochyby zřízení tzv. „whistleblowera“. Tak např. v České republice zastává funkci „whistleblowera“ v souvislosti s kybernetickými riziky Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB), který na svých internetových stránkách¹³ informuje o kybernetických rizicích, což (potenciální) pachatele oslabuje. NÚKIB také disponuje celou řadou materiálů typu „jak se zachovat“ a dále poskytuje nezávislé konzultace, rady a doporučení v konkrétních situacích. Je nutné dodat, že je orgánem veřejné moci, pročež je nadán pravomocemi, kterými by soukromoprávní „whistleblower“ nadán nebyl. Osobně se dále domnívám, že varování NÚKIB by měla být *pro futuro* alespoň doporučující pro orgány činné v trestním řízení. Spolupráce orgánů veřejné moci v této oblasti je tudíž více než žádaná.¹⁴ ❀

**Baker
McKenzie.**

Associate/Senior Associate v mezinárodní advokátní kanceláři

Aktuálně hledáme k dlouhodobé spolupráci advokáty a advokátky se znalostí z oblasti bankovníctví, financí a kapitálových trhů.

Co Vám můžeme nabídnout:

- zajímavou a kreativní práci v renomované advokátní kanceláři
- zaměření zejména na bankovníctví a finance
- možnost stát se součástí skvělého a úspěšného týmu
- osobní přístup a možnost kariérního růstu a seberealizace
- přímý kontakt s klienty z řad předních mezinárodních i českých společností
- atraktivní finanční ohodnocení

Co od Vás očekáváme:

- ukončené vysokoškolské vzdělání v oboru práva v České republice
- praxi do pěti let od složení advokátních zkoušek v oblasti bankovníctví, financí a/nebo kapitálových trhů
- velmi dobrou úroveň odborných znalostí, ochotu pro další vzdělávání a odborný růst
- časovou flexibilitu a schopnost týmové práce
- angličtinu na velmi dobré úrovni

Jsmo jedna z největších advokátních kanceláří na světě spolupracující v rámci 78 poboček po celém světě.

Mezi naše klienty patří mezinárodní korporace i velcí lokální hráči. Zabýváme se všemi oblastmi obchodního práva.

Naše pražská kancelář je pověstná skvělým kolektivem a pohodovou atmosférou.

K náhradě tzv. další nemajetkové újmy v pracovněprávních vztazích

Následující článek přibližuje závěry vyslovené v nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. II. ÚS 1564/20, který se zabýval problematikou náhrady tzv. další nemajetkové újmy podle § 2958 o. z. v pracovněprávních vztazích.

Mgr. Vojtěch Jirásko
působí v advokátní kanceláři Narcis Tomášek a partneři a je doktorandem na PF UP v Olomouci.

JUDr. Petr Podrazil, Ph.D.,
působí jako odborný asistent a garant pracovního práva na Katedře soukromého práva a civilního procesu na PF UP v Olomouci.

Vymezení právní otázky

Komentované rozhodnutí analyzuje **vzájemné vazby mezi občanským zákoníkem a zákoníkem práce v oblasti náhrady nemajetkové újmy způsobené zaměstnanci v důsledku pracovního úrazu**. Ačkoliv jsou již v posledních letech postupně překonávány aplikační bariéry mezi pracovním právem a obecným právem soukromým, oblast náhrady majetkové a nemajetkové újmy zůstává v důsledku závěrů části doktríny,¹ nižších soudů² i vrcholných soudů³ tomuto postupnému sblížení stále zčásti uzavřena. Odmítavý přístup negující podpůrnou aplikaci úpravy deliktivního práva soukromého v pracovněprávních vztazích dostal nicméně vnesením zkoumaného nálezu zásadní trhliny. **Názor, podle něhož je úprava náhrady újmy v zákoníku práce zcela separátní a nezávislá na zákoníku občanském, je víceméně překonán** a odborná debata se postupně posunula z roviny *přípustnosti* subsidiární aplikace občanského zákoníku do roviny *podmínek jeho aplikace*.

Primárním sdělením předkládaného rozhodnutí je skutečnost, že zaměstnanec se může domáhat náhrady nemajetkové újmy v podobě duševních útrap (tzv. psychického strádání) v rámci další nemajetkové újmy upravené vedle bolestného a ztížení společenského uplatnění v § 2958 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „občanský zákoník“ či „o. z.“), a vedle nároků dle zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále „zákoník práce“ či „zák. práce“).⁴

Sekundárně lze pak spatřovat v rozhodnutí jiný klíčový aspekt, který však nebyl Ústavním soudem přímo posuzován, a sice skutečnost, **zda se zaměstnanec může domáhat vedle náhrady újmy poskytnuté zaměstnavatelem dle zákoníku práce též náhrady újmy v podobě duševních útrap nárokových po zaměstnavateli dle občanského zákoníku**. Kromě možnosti *paralelního uplatnění nároků* zaměstnance po zaměstnavateli dle ustanovení zák. práce a o. z. vyvolává rozhodnutí další otázky související s vazbami mezi poškozeným (v daném případě zaměstnancem) a přímým škůdcem (tj. subjektem odlišným od zaměstnavatele).

Skutková stránka případu

V posuzovaném případě došlo dne 5. 8. 2014 k pracovnímu úrazu zaměstnance. Stalo se tak při údrbě vozovky na dálnici D8, kdy tento zaměstnanec byl sražen projíždějícím nákladním automobilem společnosti JP AUTODO-PRAVA, s. r. o. Stav zaměstnance byl velmi vážný: „*V důsledku dopravní nehody zaměstnanec utrpěl mnoho vážných zranění na celém těle, mimo jiné amputaci pravé dolní končetiny v bérci, mnohočetnou zlomeninu žeber a hrudní páteře, krvácení do mozku a poranění plic. U stěžovatele se rovněž rozvinula posttraumatická stresová porucha, depresivní reakce na polytrauma a organická kognitivní porucha. (...) Následná léčba a rehabilitace trvaly několik měsíců, bolesti a obtíže u stěžovatele přetrvávají do současnosti.*“⁵

Zaměstnanec uplatnil žalobou nárok na náhradu újmy na zdraví proti svému zaměstnavateli, konkrétně se jednalo o odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění. Daný nárok byl uplatňován dle dříve platného § 369 zák. práce a zaměstnanec byl soudem prvního stupně přiznán.

1 M. Bělina: Změnilo se pracovní právo s novým občanským zákoníkem? Právní rozhledy č. 12/2015, str. 52., M. Bělina: Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu, Právní rozhledy č. 18/2018, str. 635.

2 M. Rychtářová, H. Jandová: Stanovení náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění v důsledku pracovního úrazu [online], Advokátní deník, 11. 6. 2020 [cit. 27. 3. 2021], dostupné na <https://advokatnidenik.cz/2020/06/11/stanoveni-nahrady-za-bolest-a-ztizeni-spolecenskeho-uplatneni-v-dusledku-pracovniho-urazu/#_ftn2>.

3 Srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2135/19. Dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4556/2016.

4 Zdali je tato konstrukce materiálně správná, k čemu má ve své podstatě směřovat náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, stejně jako vhodnost koncepčního uspořádání jednotlivých aspektů (bolestné, ztížení společenského uplatnění, další nemajetkové újmy), ponecháme v rámci analýzy předmětného rozhodnutí stranou.

5 Bod 3 analyzovaného rozhodnutí.

Následně zaměstnanec uplatnil nárok přímo vůči škůdci – tj. společnosti JP AUTODOPRAVA, s. r. o., a to z titulu zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu podle § 2956 o. z. Žaloba byla v tomto případě prvostupňovým soudem zamítnuta z důvodu, že „nároky z titulu náhrady škody na zdraví jsou speciálními nároky ve vztahu k obecným nárokům z titulu ochrany osobnosti, přičemž není přípustné, aby se poškozený žalobou na ochranu osobnosti pokoušel nahradit či navýšit svůj nárok z titulu náhrady škody“.⁶ Odvolací soud podané odvolání zamítl a prvostupňové rozhodnutí potvrdil, přičemž dovolání bylo následně odmítnuto pro nepřipustnost, neboť dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2787/2018, pro „úspěšné uplatnění nároku na zadostiučinění za zásahy do dalších osobnostních statků člověka stíženého újmou na zdraví jsou stěžejní skut-

ková tvrzení vymežující, v čem konkrétně spočívá další zásah do osobnostních práv přesahujících rámec již kompenzované újmy na zdraví“.

Právní hodnocení Ústavního soudu

• Hlavním úkolem Ústavního soudu v rámci předestřené skutkové věci bylo posoudit dvě základní otázky. V první řadě se Ústavní soud musel argumentačně vypořádat s výše nastíněnou otázkou subsidiární aplikace úpravy civilního deliktivního práva ve sféře práva pracovního. V tomto bodě opřel Ústavní soud svoji argumentaci o **zásadu plné náhrady újmy na zdraví**⁷ poškozenému: „*Dojde-li k zásahu do zdraví člověka, a tedy do jeho tělesné a duševní integrity, obvykle není možné zajistit nápravu uvedením do původního stavu. Kromě toho, že taková náprava nemusí být s ohledem na tělesné a duševní dispozice lidí obecně možná, jsou zásahy do zdraví člověka typicky spojeny s bolestí či jiným duševním strádáním, u nichž není uvedení do původního stavu ani teoreticky představitelné. Aby byla ochrana, kterou soudní moc poskytuje právu na tělesnou a duševní integritu podle čl. 7 odst. 1 Listiny, skutečná a účinná, je třeba vycházet z toho, že původce újmy je povinen tuto újmu plně nahradit. Z práva na ochranu tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny tedy plyne princip úplné náhrady újmy, majetkové i nemajetkové, tomu, kdo utrpěl újmu na zdraví.*“

Neumožňuje-li právní úprava zákoníku práce plnou náhradu újmy způsobené na zdraví zaměstnance, je tak zcela namístě, aby v oblastech zákoníkem práce nepodchycených došlo k podporné aplikaci příslušných ustanovení promítnutých v občanském zákoníku. Pouze tímto způsobem může dojít k satisfakci elementárního požadavku, spočívajícího v účinné a skutečné ochraně poskytované přirozeným právům dotčeného subjektu.

• Druhým úkolem Ústavního soudu bylo posoudit širší nároků náležejících poškozenému zaměstnanci. Ústavní soud vycházel ze základní premisy, podle níž odškodnění nemajetkové újmy způsobené ublížením na zdraví zahrnuje v souladu s § 2958 o. z. **tři varianty (díleční nároky) náhrad:**

- **bolestné,**
- **náhradu za ztížení společenského uplatnění a**
- **náhradu dalších nemajetkových újem.**

Zatímco první dva nároky jsou přiznávány jak podle občanského zákoníku, tak podle zákoníku práce,⁸ poslední zmíněný nárok není zákoníkem práce nikterak podchycen.⁹ Přiznání tohoto nároku ve vztahu k poškozenému zaměstnanci se tak řídí občanským zákoníkem. Při posuzování náhrady tzv. **dalších nemajetkových újem** však Ústavní soud narazil na výkladový problém spočívající v jejich nejasné obsahové náplni a po zevrubné analýze odborné komentářové literatury,^{10, 11} výkladových přístupů obecných soudů a doktríny,¹² došel k následujícímu závěru: „*K uvedenému odborné polemice Ústavní soud konstatuje, že za situace, kdy jsou tyto konkrétně označené újmy plně a spravedlivě odškodněny, není z pohledu ústavního pořádku překážkou, do které kategorie byly obecnými soudy zařazeny. Kontroverzní je však příliš restriktivní přístup k výkladu pojmu další nemajetkové újmy. Proti důrazu Nejvyššího soudu na mimořádnost a kvali-*

6 Bod 5 analyzovaného rozhodnutí.

7 Srov. část IV, čl. 10:401 Principů evropského deliktivního práva.

8 Zákoník práce (kromě jiných náhrad) obsahuje v ust. § 271c *náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění*. Nicméně z tohoto ani z jiných ustanovení nevyplývá, že by vedle bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění měla být poskytována poškozenému též náhrada dalších nemajetkových újem (byť, jak bude uvedeno níže, v předemném případě primárně závisí na výkladu a možné subsumpci zdravotních a duševních stavů pod bolest v širším či užším smyslu).

9 Tzv. metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.) vychází systematicky z hodnocení bolesti a hodnocení ztížení společenského uplatnění, kdy klasifikace bolestivých stavů je činěna podle postižení jednotlivých orgánů (tj. v jiném řazení než původní vyhláška č. 440/2001 Sb. či platné nařízení vlády č. 276/2015 Sb.), klasifikace ztížení společenského uplatnění poté vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (Světové zdravotnické organizace – WHO), tzv. „MKF“. Vedle toho nařízení vlády č. 276/2015 Sb. je stále postaveno na bodovém systému položkového výčtu ohodnocení bolesti pro jednotlivá poškození zdraví způsobená pracovním úrazem [zde je patrná podobnost metodiky a nařízení, byť metodika hodnotu bodu odvozuje od „flexibilního“ jednoho procenta hrubé měsíční nominální mzdy (k r. 2021 činí hodnota jednoho bodu přibližně 385 Kč), nikoli od pevně stanovené hodnoty jako nařízení, kdy hodnota jednoho bodu v rámci nařízení činí 250 Kč], položkový výčet je stanoven též u ohodnocení ztížení společenského uplatnění pro jednotlivá poškození zdraví způsobená pracovním úrazem (zde je patrná změna v rámci metodiky, s klasifikací inspirovanou MKF). Ústavní soud nicméně dospěl k závěru, že ani metodika, ani nařízení dostatečně nereflektují tzv. duševní útrapy, které jakožto samostatný nárok subsumoval pod kategorii tzv. dalších nemajetkových újem v rámci § 2958 věty první o. z. Přestože metodiku Nejvyššího soudu nelze přeceňovat [srov. kritické zhodnocení současného stavu např. in D. Klos, V. Král: Jak dál při aplikaci tzv. Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy z pohledu znalce? Rychle na ni zapomenout! (online), Advokátní deník, 19. 6. 2021 (cit. 9. 7. 2021), dostupné na <https://advokatnidenik.cz/2020/06/19/jak-dal-pri-aplikaci-tzv-metodiky-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-z-pohledu-znalce-rychle-na-ni-zapomenout/>], nelze opomíjet dichotomický přístup, kdy v linii občanskoprávní náhrady újmy by měl přicházet v úvahu nárok na náhradu dalších nemajetkových újem, avšak v pracovníprávní linii náhrady újmy by tomu tak být nemělo, a to bez legitimního a racionálního odůvodnění.

10 Podle komentářové literatury mohou mít další nemajetkové újmy formu *psychické bolesti nebo jiných duševních útrap*. Viz P. Bezouška: § 2958 Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, in M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník VI, Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014), C. H. Beck, Praha 2014, str. 1703.

11 Dále citován P. Vojtek: § 2958 Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, in J. Švestka a kol.: Občanský zákoník, Komentář, Svazek VI. (§ 2521-3081), Wolters Kluwer, Praha 2015, str. 1108. V neposlední řadě citován F. Tichý, T. Doležal: § 2958 Náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení, in F. Melzer, P. Těgl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IX., § 2894-3081, Leges, Praha 2018, str. 1005.

12 L. Tichý: Ke čtyřem základním otázkám nemajetkové újmy, Právník č. 8/2020, str. 624-626; I. Smrž: Duševní újmy na zdraví a jejich odčihování v civilním právu, Časopis zdravotnického práva a bioetiky č. 2/2019, str. 39; P. Vojtek: Aktuální problémy náhrady nemajetkové újmy podle občanského zákoníku, in Pracovní právo 2018, Masarykova univerzita, Brno 2018; D. Malíš: Co patří do tzv. dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví, Bulletin advokacie č. 3/2019, str. 19; D. Malíš: Polemika s pohledem Nejvyššího soudu na tzv. další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, Bulletin advokacie č. 7-8/2019, str. 30.

fikovanou intenzitu v případě dalších nemajetkových újem lze namítnout, že kritéria mimořádnosti a zvláštní intenzity újmy nevyplývají ani z textu zákonného ustanovení, ani z jeho systematiky – u ostatních dvou újem, bolesti a ztížení společenského uplatnění, obdobná kritéria vyžadována nejsou. V souladu s principem plné náhrady újmy je třeba v rámci kategorie tzv. dalších nemajetkových újem odškodnit vše, co nebylo možné zahrnout pod náhradu bolestného či ztížení společenského uplatnění, jako např. duševní útrapy způsobené psychickou újmou, které současný přístup obecných soudů (založený metodikou Nejvyššího soudu a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017) náležitě nezohledňuje.

V posuzované věci byl stěžovatel za újmu na zdraví popsanou v úvodu nejprve odškodněn svým zaměstnavatelem v rámci řízení vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 7 C 357/2015, a to za bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 372 zák. práce. Má nicméně za to, že mu v řízení o pracovní právní odpovědnosti za újmu na zdraví nebyla odškodněna veškerá způsobená újma, a to vzhledem k nedostatečné úpravě v zákoníku práce (předmětné zákonné ustanovení stanovuje povinnost odškodnit pouze bolest a ztížení společenského uplatnění) a nemožnosti subsidiární aplikace občanského zákoníku v případě náhrady újmy na zdraví (údajně z důvodu zvláštní ochrany postavení zaměstnance, který je v pracovním vztahu slabší stranou, srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4556/2016). Z tohoto důvodu byl stěžovatel nucen domáhat se zbytku nároku na náhradu vytrpěné duševní újmy přímo proti škůdci cestou občanskoprávního řízení (k souběhu pracovní právní a občanskoprávní odpovědnosti za škodu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1906/2004).“

Duševní útrapy vs. další nemajetkové újmy

Na základě výše nastíněného skutkového stavu bylo znaleckým dokazováním zjištěno, že poškozený zaměstnanec v důsledku úrazu trpí (kromě fyzických útrap a omezení) řadou trvajících psychických příznaků, pro které je psychiatricky léčen. Podstata řešení Ústavního soudu tudíž reaguje na otázku, jak přistupovat k tzv. **duševním útrapám (psychické trýzni)**, resp. pod jakou ze shora uvedených kategorií duševní útrapy podřadit.

Duševní útrapy lze definovat rozličně, avšak ve stručnosti (s určitým zjednodušením) je lze shrnout jako zásah do duševní integrity člověka, který dosahuje určité (rozhodně, tedy nikoliv marginální) intenzity. Prakticky se v projednávaném případě jednalo o soubor jednotlivostí zakládajících duševní útrapy [např. neschopnost kompletní hygieny bez cizí pomoci, neschopnost obstarat domácnost (uklizení, nákupy, praní prádla a vaření), neschopnost pokračovat ve svých zálibách (jízda na bicyklu a turistika), nemožnost vážného seznámení se s partnerkou; pocit stresu, úzkostně depresivní syndrom, posttraumatická stresová porucha značného stupně].¹³

Základní otázka tedy zní, co lze pod další nemajetkové újmy podřadit. Lze pod tento pojem subsumovat nemajetkovou újmu spočívající ve shora uvedených duševních útrapách? Odborná veřejnost nebyla v tomto ohledu jednotná,

přičemž lze uvést v zásadě **dva koncepty**, kdy první řadí duševní útrapy do kategorie *další nemajetkové újmy*,¹⁴ naopak druhý pojímá duševní útrapy pod *bolest v širším smyslu*,¹⁵ a to zejména pod vlivem rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017. První koncept vztahuje pojem bolest (a na to navazující bolestné) výhradně k bolesti fyzické. Kategorie *další nemajetkové újmy* poté zahrnuje bolesti duševní. Naopak přístup druhý pod pojem bolest zahrnuje bolesti fyzické i psychické. Jedná se tedy o pojem bolest v širším smyslu. Na jaké případy poté ovšem má dopadat kategorie *další nemajetkové újmy*? Dle posledně citovaných závěrů Nejvyššího soudu jde o „specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, tedy okolnosti, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpené újmy na zdraví nad obvyklou míru“.¹⁶ Odborná veřejnost tyto generalizovala jako nebolestivé zásahy přechodného charakteru, které ale dosahují vyšší intenzity, a z toho důvodu jsou způsobilé k odškodnění.^{17, 18, 19}

Aniž bylo ambicí autorů odpovědět na otázku, kam by bylo správné zařadit zásahy do duševní integrity (v podobě duševního strádání), které mají být odškodněny dle ust. § 2958 o. z., je nutné se přiklonit spíše k širšímu pojetí bolesti (fyzické i psychické), neboť bolest nemusí vycházet pouze z fyzické stránky člověka, ale přirozeně i ze stránky psychické.^{20, 21}

13 „Bezprostředně po úrazu se u stěžovatele v průběhu první hospitalizace rozvinula depresivní reakce na polytrauma. Příznaky byly představovány špatnou náladou, obavami, strachem z následků úrazu, nejistotou, pocity bezmoci, negativními až katastrofickými myšlenkami a pochybnostmi o dalším smyslu života. Následně se u stěžovatele rozvinula dosud trvající posttraumatická stresová porucha, jejíž příznaky (např. vyhýbání se silničnímu provozu, sociální stažení, znovuožívání traumatických vzpomínek) stěžovatele limitují v osobním, pracovním i společenském životě. U stěžovatele dále přetrvávají příznaky kognitivní poruchy způsobené kraniotraumatem se vznikem subdurálního hematomu, která je charakterizována zhoršením soustředivosti, paměti, procesů učení se novému, vybavování slov a snížením pružnosti psychických procesů.“ Bod 26 nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. II. ÚS 1564/20.

14 „Používá-li občanský zákoník pojem bolest (a navazující pojem bolestné), má tím na mysli toliko fyzickou bolest, když k odčinění jiných nemateriálních následků užívá jiná označení.“ Viz P. Bezouška: § 2958 Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, in op. cit. sub 10, str. 1703.

15 I. Smrž, op. cit. sub 12, str. 24; F. Melzer, T. Doležal: § 2958 Náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení, in F. Melzer, P. Těgl a kol., op. cit. sub 12, str. 1002.

16 Specificky uváděny byly: „nečekaně závažné komplikace spojené s léčením a z nich plynoucí omezení, jako je mnohatýdenní přišití končetiny v nepřírodné poloze za účelem tvorby a přenosu laloků při rekonstrukční chirurgii, nemožnost zúčastnit se pracovní či studijní stáže, sportovního utkání nebo jiné, pro poškozeného významné plánované aktivity, potrat těhotné poškozené způsobený psychickým otřesem, nikoli škodnou událostí samotnou, atd.“

17 Např. dieta, fixace končetiny, hospitalizace, omezení v běžném životě po přechodnou dobu apod. Viz P. Vojtek: § 2958 Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, in J. Švestka a kol., op. cit. sub 11, str. 1108.

18 Např. zásahy do dalších složek práva na ochranu osobnosti. Viz F. Melzer, T. Doležal: § 2958 Náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení, in F. Melzer, P. Těgl a kol., op. cit. sub 11, str. 1004.

19 Např. nemožnost strávení Vánoc s blízkými (NS 25 Cdo 2635/2018). Viz M. Ryška in J. Petrov a kol.: Občanský zákoník: komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, str. 3119.

20 Další nemajetkové újmy by poté zahrnovaly *nebolestivé zásahy přechodného charakteru* (tj. nikoli dlouhodobě trvající), např. zpomalení duševního vývoje, problémy s pomočováním, větší samotářství a plačtivost, uzavírání se do sebe. Viz F. Melzer, T. Doležal: § 2958 Náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení, in F. Melzer, P. Těgl a kol., op. cit. sub 11, str. 1004.

21 V této souvislosti zcela přiléhavě Doležal konstatuje, že „problém je tedy pouze v rovině stanovení výše spravedlivého odškodnění s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu. Pokud tedy ÚS měl za to, že poskytnuté bolestné je nedostatečné, měl jít cestou navýšení této položky – s odkazem na neúplnost Metodiky, a nikoliv posunout tuto problematiku do kategorie

Na druhé straně, je-li tento přístup Ústavního soudu jedinou (v současné době) průchozí cestou, jak zpřístupnit poškozeným cestu k reálnému odškodnění tzv. duševních útrap, aniž by dalším judičiálním výkladem došlo k určité degeneraci či pokřivení tohoto nároku poškozených, nelze než se s tímto závěrem ztotožnit a akceptovat jej.

Konkluze Ústavního soudu

Podle závěrů Ústavního soudu není vcelku zásadní, v jaké kategorii bude ta či ona újma (v daném případě újma v podobě duševního strádání) odčiněna, nelze však rezignovat na princip plné náhrady újmy z důvodu absence konkrétního explicitního mechanismu odčinění (ať již v rámci vyčíslení dle bodové tabulky, či tzv. metodiky Nejvyššího soudu): „*Ústavní soud považuje vzhledem k ústavně garantovanému principu plné náhrady újmy na zdraví za nepřijatelné, aby duševní strádání způsobené psychickou újmou bylo výše popsaným způsobem marginalizováno pouze z důvodu, že soudy při vyčíslení újmy na zdraví postupují podle tabulky, která na jednu stranu obsahuje několik desítek položek podrobně vymezujících újmu na těle a s ní spojené strádání, psychickou újmu však vůbec nezohledňuje. Stejným deficitem ostatně trpí, v relaci k nyní posuzované věci, i metodika Nejvyššího soudu, která v části B neobsahuje ani jednu položku vymezující duševní bolestivé stavy.*“²²

Ve vztahu k odškodnění psychických trýzní spojených s prodělaným pracovním úrazem Ústavní soud uzavřel: „*Ačkoli zákonodárce poskytl v rámci úpravy předmětného odškodnění již úvodem prostor pro náhradu nemajetkové újmy způsobené duševními útrapami (§ 2956), v nárokové rovině upřednostnil tradiční varietu práv na náhradu bolesti a ztížení společenského uplatnění (§ 2958), na náhradu nákladů péče o zdraví (resp. léčení, § 2960), na peněžité kompenzace (§ 2962 a násl.) a přidal též právo na zadostiučinění (satisfakci) proti úmyslně jednajícímu škůdci (§ 2957). Právo poškozeného*

dalších nemajetkových újmy. Takový posun totiž z kategorie dalších nemajetkových újmy udělá zcela netransparentní kategorii, která se bude mísit s bolestným a ZSÚ.“ T. Doležal: Rozhodnutí ÚS k problematice duševních útrap – II. ÚS 1564/20 [online], Zdravotnické právo a bioetika, 2. 3. 2021 [cit. 27. 3. 2021], dostupné na <<https://zdravotnickepravo.info/rozhodnuti-us-k-problematice-dusevni-utrap-ii-us-1564-20/>>.

22 Bod 40 nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. II. ÚS 1564/20. Duševní trýzeň (strádání) zaměstnance způsobená utrpením pracovním úrazem byla sice v předchozích stadiích soudního řízení parciálně kompenzována částkou 15 000 Kč, výše kompenzace však s ohledem na závažnost a dopady úrazu do pracovního a osobního života poškozeného představovala pouze zanedbatelnou, a nikoliv důstojnou náhradu vytrpěných duševních útrap.

23 Pro ilustraci dobového pojetí vzájemného vztahu občanského a pracovního práva viz např.: „*Pracovní právo je podle současného právního stavu zcela samostatným odvětvím vůči právu občanskému. Občanský zákoník proto nelze na pracovníprávní vztahy použít ani subsidiárně. Zákoník práce obsahuje zcela samostatnou a od občanského zákoníku mnohdy odlišnou úpravu, i pokud jde o obecná ustanovení, jako například vymezení způsobilosti k právním úkonům, zajištění práv a povinností, přechod práv a povinností, doručování, uspokojení nároku, počítání času, lhůty a doby. Proto určení, zda v konkrétním případě se jedná o pracovníprávní, či občanskoprávní vztah, má zásadní význam pro aplikaci buď zákoníku práce, nebo občanského zákoníku. Nejzásadnější rozdíl, kde se také v praxi vyskytuje nejvíce pochybení, je v úpravě odpovědnosti za škodu.*“ M. Jindrák, J. Jakubka: Komentář k zákonu č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ASPI, 2003.

24 Důvodová zpráva k § 3 o. z.

25 Jedná se např. o situaci, kdy zaměstnanec způsobí zaměstnavateli nemajetkovou újmu v důsledku ublížení na zdraví při plnění pracovních úkolů, kdy nelze akceptovat závěr, že nárok na náhradu nemajetkové újmy

na náhradu duševních útrap (psychického strádání) se za stávající interpretace ocitlo v podobě „další nemajetkové újmy“ v zóně mezi z časového hlediska spíše jednorázovou náhradou bolesti a náhradou ztížení společenského uplatnění, svázanou s trvalým stavem. Škodní děje tu mají spočívat v jednorázových či opakovaných ztrátách a strádáních poškozeného, zapříčiněných omezením jeho tělesné i duševní integrity a znamenajících omezení v jeho soukromém a rodinném životě. Obecné soudy pak mají povinnost, jakkoli to může být spojeno s výkladovými obtížemi, nalézat – při ráděně uplatněných a relevantních žalobních tvrzeních – tyto situace a posléze v objektivizovatelných případech přiznat náhradu nemajetkové újmy, byť půjde o náhradu přiměřenou v relaci k ostatním dílčím nárokům tohoto druhu.“

S ohledem na předestřené **shledal Ústavní soud zásadní pochybení v závěrech Nejvyššího soudu, spočívajících v příliš restriktivním přístupu k výkladu pojmu další nemajetkové újmy.** Ústavní soud konstatoval porušení práva účastníka (zaměstnance) na soudní ochranu vyplývající z čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s právem na ochranu tělesné integrity plynoucím z čl. 7 odst. 1 Listiny a čl. 8 Úmluvy. Z těchto důvodů zrušil jak rozhodnutí Nejvyššího soudu, tak i rozhodnutí soudu odvolacího i prvostupňového.

Obecně ke dvoukolejné úpravě náhrady majetkové a nemajetkové újmy dle o. z. a zák. práce

Jak je patrné, zdvojená úprava téhož právního instrumentu (tj. odpovědnostních vztahů) ve dvou různých předpisech v rámci jednoho právního odvětví je předzvěstí aplikačních potíží. Souběžný systém právní regulace je racionální pouze tam a tehdy, jedná-li se o vztah obecného a speciálního, tj. tehdy, kdy speciální právní předpis upravuje zvláštnosti ve vztahu k obecně aplikovatelným ustanovením. Tato konstrukce není bohužel respektována v rámci regulace povinnosti k náhradě újmy zakotvené v občanském zákoníku a zákoníku práce. Právní úprava náhrady újmy v zákoníku práce je na mnoha místech duplicitní s úpravou obsaženou v občanském zákoníku, v některých případech mezerovitá, v určitých partiích dokonce kopírující právní úpravu obsaženou v tzv. prvním zákoníku práce (zák. č. 65/1965 Sb., zákoník práce), jenž vstoupil v účinnost přibližně před 55 lety za zcela odlišných podmínek, při akcentaci regulace práce fyzicky pracujících s převažujícím obsahem kogentních ustanovení.²³ Především v oblasti náhrady nemajetkové újmy pak zák. práce nereflektuje změny související s ochranou přirozených práv člověka, jak to činí o. z., připisující přirozeným právům mimořádnou důležitost: „*Prvním odstavcem se kodex soukromého práva přihlašuje k zásadám přirozeného práva a staví na nich. Jiný přístup nemohl být se zřetelem k Listině základních práv a svobod ani zvolen.*“²⁴

Zaměříme-li se v souladu s výše nastíněným na možnou úpravu aplikačních vazeb náhrady újmy mezi oběma právními předpisy, je možné v zásadě vycházet ze tří v úvahu přicházejících přístupů:

- a) možnost **subsidiární aplikovatelnosti** o. z. ve vztahu k zák. práce (i v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy) při respektování základních zásad pracovníprávních vztahů v souladu s § 4 zák. práce,²⁵

b) možnost **aplikovatelnosti paralelní či alternativní**; tato varianta přichází v úvahu v situacích, kdy je zaměstnanci újma způsobena osobou stojící mimo základní pracovněprávní vztah (viz analyzované rozhodnutí); poškozený zaměstnanec má v tomto případě nárok na poskytnutí náhrady i dle o. z., avšak za předpokladu, že se jednotlivé nároky (při smrti zaměstnance) vůči škůdci (třetí osobě), posoudí výhradně dle ustanovení o. z.; tato varianta se ujala ve dvojí podobě, kdy odpovědným subjektem byla primárně třetí osoba, a nikoliv zaměstnavatel (jednalo se o uživatele v agenturním zaměstnávání²⁶ či vraha u loupežného přepadení²⁷); lapidárně řečeno, vůči zaměstnavateli je v této dikci možné nárok uplatnit jen dle zák. práce,²⁸ avšak vedle toho je možné (umožňují-li to okolnosti případu) uplatnit i další nárok vůči třetí osobě dle o. z.;

c) absolutní či převážná **nemožnost aplikace o. z.** (v oblasti náhrady újmy) na pracovněprávní vztahy.^{29, 30}

Posledně zmíněný přístup odmítající podpůrnou aplikaci o. z. je konstantně (a bohužel *mechanicky*) opírá o dva argumenty, které spočívají jednak v **povaze ustanovení zák. práce**, dále pak v deklarované **vyčerpávající (komplexní) úpravě části jedenácté zák. práce**: „*V této souvislosti je navíc třeba zdůraznit, že zákoník práce obsahuje komplexní pracovněprávní úpravu náhrady škody, která má kogentní povahu (srov. náleze Ústavního soudu č. 116/2008 Sb., bod 203), a nelze se proto od ní odchýlit.*“³¹ Popř. lze paradoxně odkázat i na argumentaci Ústavního soudu promítnutou do nosného rozhodnutí, jímž došlo ke zrušení principu delegace a jeho nahrazení principem subsidiarity: „*Proto po zrušení věty druhé v ust. § 2 odst. 1 bude plynout nemožnost odchýlení se od úpravy účastníků pracovněprávních vztahů a od ustanovení o náhradě škody z povahy ustanovení zákoníku práce.*“³²

Vezmeme-li v úvahu první argument (tj. charakter ustanovení zák. práce o náhradě újmy), je nezbytné nahlédnout do § 4 zák. práce, podle něhož se pracovněprávní vztahy řídí zákoníkem práce; nelze-li použít tento zákon, řídí se občanským zákoníkem, a to vždy v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů. Jediným normativním kritériem, které je stanoveno pro aplikaci obecného práva soukromého v pracovněprávních vztazích, jsou tak zásady pracovního práva, resp. jejich účel a smysl (srov. § 1a zák. práce). Povaha konkrétního ustanovení zák. práce nemůže představovat způsobilé měřítko odůvodňující (ne)možnost užití o. z. v pracovněprávních vztazích. Pro ilustraci uveďme např. § 34 odst. 2 zák. práce, podle něhož pracovní smlouva musí být uzavřena písemně. Zcela očividně se jedná o kogentní ustanovení, jehož smyslem je posílit důkazní pozici zaměstnance jakožto slabší strany. Jelikož zák. práce nestanoví žádné důsledky pro případ, že strany uzavřou pracovní smlouvu v ústní formě (až na korekci uvedenou v § 20 zák. práce), je nutné připadnou absenci písemné formy řešit podle § 582 odst. 1 o. z. Navzdory skutečnosti, že § 34 odst. 2 zák. práce je kogentní povahy, není vyloučena podpůrná použitelnost o. z.

V rámci druhého argumentu (tj. komplexnost, souhrnnost právní úpravy náhrady újmy v zák. práce) je zapotřebí poukázat na oblast **nemajetkové újmy**, která je pracovněprávními předpisy orientována pouze na újmu fyzickou, nikoliv

újmou duševní. Bránění či ztěžování subsidiární aplikace o. z. v této oblasti je o to více závažnější, vezmeme-li v úvahu, že právní úprava náhrady při újmě na přirozených právech člověka podle § 2956 a násl. o. z. (zvláště pak náhrady při ublížení na zdraví podle § 2958 o. z.) poskytuje poškozenému zaměstnanci širší paletu nároků zohledňujících rozličné dopady způsobené újmy do pracovního, osobního a rodinného života zaměstnance. Na tento nedostatek upozorňuje v posuzovaném nálezu Ústavní soud, který k problematice kompenzace duševních útrap v pracovněprávních vztazích uvádí: „*V řízení o pracovněprávní odpovědnosti bylo stěžovateli přiznáno odškodnění za duševní strádání, způsobené psychickými poruchami, v rámci bolestného částkou 15 000 Kč, a to z důvodu, že nařízení č. 276/2015 Sb., ve znění rozhodném*

je vyloučen (neboť zák. práce jej neupravuje), a zároveň nelze považovat za korektní aplikaci o. z. bez dalšího, i kdyby jinak měl být dle zák. práce zaměstnanec chráněn (např. limitem čtyřapůlnásobku průměrného výdělku při újmě způsobené z nedbalosti dle § 257 odst. 2 zák. práce); zde je namístě využít subsidiarity o. z. vůči zák. práce za současné aplikace zák. práce. Viz P. Bezouška: Je náhrada škody v zákoníku práce opravdu upravena komplexně? Právní rozhledy č. 12/2018, str. 439.

- 26 Čistě „občanskoprávní linii“ lze aplikovat jen vůči třetím osobám, a nikoliv vůči zaměstnavateli. Příkladem je újma způsobená pozostalému po agenturním zaměstnanci (v období před novelou do 1. 1. 2021). Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3287/2019.
- 27 Ve druhém případě se jedná o tzv. nepravou solidaritu, kdy plněním jednoho z povinných subjektů zanikne v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého subjektu. Daná situace nastává u pracovněprávní odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem, kdy tato nevyklučuje občanskoprávní odpovědnost jiného subjektu za škodu z téže škodní události. Příkladem lze uvést usmrcení zaměstnankyně pošty, kdy pozostalým byla přiznána jednak finanční satisfakce v adhezním řízení dle o. z. proti pachateli vraždy (ve výši 1 240 000 Kč) a dále náhrada vůči zaměstnavateli dle zák. práce, neboť ten porušil preventivní povinnost předcházet škodám na zdraví a majetku, když nevytvořil svým zaměstnancům takové pracovní podmínky, aby mohli řádně plnit své pracovní úkoly bez ohrožení zdraví a majetku [např. kdyby vybalil poštu kamerovým systémem, trezor pošty tišňovým kódem, který by (zadaný současně s číselným kódem pro otevření trezoru) odeslal tišňový signál na služebnu Policie ČR a bezpečnostní agentury, příp. kdyby pracovníci pošty vybalili tzv. klíčenkou pro bezdrátové vysílání tišňového signálu]. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2202/2018.
- 28 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1084/2009: „*Domáhá-li se zaměstnanec náhrady škody způsobené pracovním úrazem a nepřichází-li v úvahu kromě zaměstnavatele jiný odpovědný subjekt z téže škodní události, lze uplatněný nárok zaměstnance na náhradu škody posoudit jen podle příslušných ustanovení zákoníku práce o odškodňování pracovních úrazů.*“
- 29 Tento závěr byl přijímán jak za účinnosti stávajícího, tak předchozího zákoníku práce (zák. č. 65/1965 Sb.). V případě předchozího zák. práce lze odkázat na usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2135/19. „*Krajský soud v Ostravě k odvolání stěžovatele meritorní výroky rozsudku nalézacího soudu potvrdil, neboť se ztotožnil se závěrem nalézacího soudu, podle kterého subsidiární použití § 2958 a § 2963 odst. 2 o. z. na pracovněprávní vztahy nepřipadá v úvahu; zák. práce 1965 obsahuje komplexní úpravu náhrady škody kogentní povahy, od níž se nelze odchýlit.*“ V daném případě bylo podané dovolání Nejvyšším soudem odmítnuto pro nepřijatelnost a ústavní stížnost byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.
- 30 V případě platného a účinného zák. práce lze zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4556/2016: „*Z uvedeného vyplývá, že subsidiární použití ust. § 2958 o. z. a z něj vycházející metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví na pracovněprávní vztahy nepřipadá v úvahu.*“
- 31 Převážnou nemožnost subsidiární aplikace o. z. v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy vůči zák. práce zastává Bělina (i přestože v některých otázkách souhlasí s Bezouškou a jím navrhovanou subsidiaritou v případě, kdy zaměstnanec způsobí zaměstnavateli nemajetkovou újmu v důsledku ublížení na zdraví při plnění pracovních úkolů), srov. M. Bělina: Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu, Právní rozhledy č. 18/2018, str. 635-639.
- 32 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4556/2016.
- 33 Náleze Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 83/06, bod č. 203 odůvodnění. Dále srov. M. Rychtářová, H. Jandová, op. cit. sub 2.

pro posuzovaný případ, neobsahovalo v části týkající se bolestného ani jednu položku, která by explicitně vyjadřovala bolestivý stav plynoucí z duševní újmy na zdraví. Stěžovatel musel být proto odškodněn analogicky podle položky týkající se bolesti způsobené nitrolebním poraněním.“

Jak vidno, **právní úprava náhrady majetkové a nemajetkové újmy v zák. práce není komplexní a vykazuje v širší ochranu poskytované poškozeným subjektům řadu mezer.** S ohledem na nutnost respektování zásady jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu,³³ kdy složitý komplex vztahů vznikajících při spáchání civilního deliktu musí být vykládán v kontextu funkčních vazeb soukromého práva, je **nezbytné existující mezery zaplnit** a poskytnout poškozenému subjektu adekvátní ochranu opírající se o základní pilíře civilního práva deliktního: „Ze systémové povahy právního řádu vyplývá, že jeho jednotlivé součásti (subsystémy i prvky) vstupují do určitých funkčních vazeb. Z toho se podává přirozený požadavek, aby interpret určitého ustanovení právního předpisu neomezoval svůj rozhled toliko na jedno či několik ustanovení, ale aby jej chápal jako část celku (systému), která s ohledem na **principy jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu** vytváří s jeho ostatními částmi logický, resp. logicky souladný významový celek. Součástí systémového chápání právního řádu je i respektování toho, že různé právní předpisy upravují instituty, které jsou společně celému právnímu řádu, či alespoň několika jeho odvětvím, a jež byly doktrínou důkladně teoreticky propracovány; v takovém případě je nezbytné vycházet při jejich používání z doktrinárních závěrů a z rysů, které jsou jim společné. V duchu takto vyložených principů je nutné vykládat také institut náhrady škody na zdraví. Jestliže zásada jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu zapovídá odlišný přístup k obdobným právním institutům v jednotlivých právních odvětvích, odlišný výklad tohoto institutu v právu občanském a pracovním postrádá své opodstatnění. V obou případech se jedná o institut upravený odvětvím soukromého práva, přičemž individuální pracovní právo, tj. právo upravující právní vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, vzešlo z lůna práva občanského a má také k tomuto právnímu odvětví nepochybně nejbližší. Ačkoli pracovní právo obzvláště zdůrazňuje svou ochrannou funkci, protože historicky vzniklo za účelem ochrany slabší smluvní strany pomocí omezení smluvní volnosti zaměstnavatele jakožto strany silnější, **není důvodu přistupovat jinak k obdobnému institutu upravenému občanským právem a po-**

skytovat nižší stupeň ochrany jenom proto, že občanské právo ochrannou funkci výslovně neplní, resp. spíše zvýrazňuje příbuzné zásady prevence a zásady neminem laedere (nikoho nepoškozovat), které sledují obdobný cíl. V obou případech o ochranu žádá jedinec, který při vedení soukromého života sledujícího dosažení osobních cílů a dosažení pro něj žádoucích statků byl dotčen na své tělesné integritě protiprávním jednáním jiného.“³⁴

Je tedy nutné konstatovat, že v případě, kdy subsidiarita o. z. vůči zák. práce v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy je vylučována v neprospěch zaměstnance, tento závěr by s ohledem na shora uvedené neměl obstat.³⁵ Současně lze v další části konstatovat, že i kdyby nemělo jít o náhradu újmy zaměstnanci, ale naopak zaměstnavateli (např. způsobí-li zaměstnanec zaměstnavateli nemajetkovou újmu v důsledku ublížení na zdraví při plnění pracovních úkolů),³⁶ je nezbytné (za splnění ochranných prvků aplikovaných ve prospěch zaměstnance) vyloučení subsidiarity taktéž odmítnout, neboť primární potenciál ochrany zaměstnance je zde respektován aplikováním ochranných mechanismů právní úpravy (v podobě limitace náhrady újmy).³⁷

Shora uvedené závěry potvrzuje (byť již starší) výše citované rozhodnutí Ústavního soudu – nález Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/11, vyjadřující se k principu plného odškodnění za újmu na zdraví, popř. nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12, zabývající se rozhodováním soudů o náhradě újmy na zdraví: „Ústavní soud má za to, že *diference v rozsahu a obsahu náhrady škody na zdraví podle občanského zákoníku a zákoníku práce žádný ospravedlnitelný účel nesleduje. Ochrana života a zdraví patří mezi nejcennější základní práva ve smyslu Listiny (srov. k tomu samotnou systematiku Listiny a její čl. 6) požívající její ochrany.*“³⁸

Co mohou znamenat závěry Ústavního soudu pro pracovní právo?

Jak již bylo zmíněno v samotném úvodu, rozhodnutí je zásadní primárně s ohledem na **výkladový posun v rámci tzv. další nemajetkové újmy (resp. duševních útrap) podle § 2958 o. z.**, ježž přiblížení bylo provedeno shora. Kromě závěrů v této oblasti má rozhodnutí i implicitně nevyřčené konotace týkající se možného uplatnění nároku zaměstnance dle o. z. i vůči zaměstnavateli. Podle zaběhnutých schémat platí v souladu s § 269 zák. práce, že zaměstnavatel je povinen nahradit zaměstnanci škodu nebo nemajetkovou újmu vzniklou pracovním úrazem, jestliže škoda nebo nemajetková újma vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Je přitom lhostejné, zda újma byla způsobena zaviněním zaměstnavatele, přičiněním dalších zaměstnanců zaměstnavatele (§ 265 odst. 2 zák. práce), s příspěvním třetích osob či bez zavinění jakéhokoliv subjektu.

Ve výše popsaném skutkovém stavu byly splněny všechny předpoklady pro aplikaci ust. § 269 zák. práce, zaměstnanec se tak primárně může domáhat náhrady újmy po zaměstnavateli (což v posuzovaném případě i učinil), byť škůdcem byl subjekt od zaměstnavatele odlišný. Zároveň ale nic

33 „Existují-li proto dvě ustanovení, která upravují dvě podobné situace (...), přičemž u jednoho je hodnotové rozhodnutí jasné a u druhého nikoli, je nutné druhé ustanovení interpretovat ve světle onoho zřejmého hodnotového rozhodnutí, abychom zabránili jinak hrozícímu hodnotovému rozporu právního řádu.“ F. Meizer: Metodologie nalézáni práva, Úvod do právní argumentace, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2011, str. 165.

34 Nález Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/11.

35 Cíleno je zejména na otázku tzv. duševních útrap, jež je možné uplatnit (jak bude níže zevrubně rozebráno) dle ust. § 2958 o. z. v rámci *další nemajetkové újmy*.

36 Blíže viz P. Bezouška, op. cit. sub 25, str. 439.

37 Viz ust. § 257 odst. 2 zák. práce.

38 Byť v daném případě byla situace opačná, kdy zákoník práce vycházel z širšího obsahu a rozsahu náhrady škody na zdraví než občanský zákoník. Závěry je ale nutné aplikovat *vice versa*, neboť se jedná o ústavně chráněné hodnoty (ochrana života a zdraví).

nebrání tomu, aby poškozený zaměstnanec nárokoval plnou náhradu újmy i přímo po škůdci (tj. v daném případě přímo po třetí osobě).³⁹ Zcela zásadní je nicméně skutečnost, že **Nejvyšší soud konstantně umožňuje poškozenému zaměstnanci uplatnění nároku vůči třetímu subjektu (tj. přímému škůdci) dle o. z., avšak nárok vůči zaměstnavateli připouští jen dle zák. práce** (a nikoliv též dle o. z.), čímž dle našeho názoru v konečném důsledku zakládá zásadní nerovnost v právech jednotlivých zaměstnanců.⁴⁰ S ohledem k prioritní ochraně hodnot života a zdraví, ke které se hlásí Listina základních práv a svobod, je **namístě tento dogmatický výklad překonat**. Je totiž nezbytné narovnat podmínky zaměstnanců v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů, kdy ve světle podmínky rovného zacházení se zaměstnanci a optikou zákazu jejich diskriminace [§ 1a písm. e) zák. práce] nemůže obstát nedůvodné třídění zaměstnanců na ty, kteří mají užší práva dle zák. práce, a na ty, kteří ve srovnatelných podmínkách mají práva v širším měřítku dle o. z. Setrvání na současném *status quo* totiž naplňuje orwellovské „*Všichni jsme si rovni, ale někteří jsou si rovnější.*“

Nelze nicméně opomenout ani již zmíněnou možnost zaměstnanců uplatnit nárok přímo vůči třetí osobě (odlišně od zaměstnavatele), jako tomu bylo v případě analyzovaného rozhodnutí. Tato konstrukce reflektuje obecně přijímané standardy náhrady újmy vyplývající z čl. 1.101 Principů evropského deliktního práva, podle něhož **každý, komu lze na základě zákona připsat újmu způsobenou jinému, je povinen tuto újmu nahradit**. Přímý nárok poškozených zaměstnanců ve vztahu ke skutečným škůdcům může těmto zaměstnancům ulehčit jejich situaci, a to obzvláště za situace, stává-li se např. zaměstnavatel ke své povinnosti nahradit újmu laxně, či svoji povinnost přímo neguje, přičemž škůdce svou vinu nikterak nepopírá a je připraven způsobenou újmu odčinit. Poškozenému zaměstnanci skýtá tato volba (tj. výběr, po jakém subjektu bude náhradu újmy vymáhat) širší možnosti ke snazšímu uspokojení jeho práv.⁴¹

Zásadní změnu v pojetí náhrady újmy je nicméně nutné přijmout ve vztahu k zaměstnavatelům, jak bylo uvedeno shora, neboť ti obvykle disponují nepoměrně vyšším kapitálem a pojištěním než samotní zaměstnanci (v pozici škůdce). Je tedy nezbytné trvat na možnosti domáhat se náhrady za vytrpěné duševní útrapy nikoliv pouze ve vztahu ke třetímu (tj. od zaměstnavatele odlišnému) subjektu (jak doposud připouští Nejvyšší soud), ale samozřejmě i ve vztahu ke svému zaměstnavateli. Je-li totiž dovozena tzv. třetí kategorie nároků v rámci ust. § 2958 o. z. v podobě tzv. *dalších nemajetkových újem*,⁴² a obdobné ustanovení dopadající na pracovněprávní vztahy v ust. § 271c zák. práce⁴³ neobsahuje žádnou takovou kategorii, je nutné subsidiárně v této části aplikovat občanský zákoník i na pracovněprávní vztahy, bez ohledu na to, zda újmu způsobila třetí osoba, zaměstnavatel nebo jeho zaměstnanec.^{44, 45} **Korektní přístup tedy vyžaduje aplikaci § 2910 věty první o. z. ve spojení s § 2958 o. z. i vůči zaměstnavateli, jde-li o odčinění další nemajetkové újmy, kterou zák. práce nijak adekvátně neupravuje.**⁴⁶

39 Doposud byla akceptována *pluralita odpovědných subjektů* v recentní judikatuře v případě pozůstalých po agenturním zaměstnanci, kde bylo možné nárok uplatnit proti uživateli v linii úpravy dle o. z., srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3287/2019. Ze starší judikatury lze uvést např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 25. 6. 1979, sp. zn. 1 Cz 85/79, uveřejněné pod č. 11/1982 (civ.) v rámci Sbírkky soudních rozhodnutí a stanovisek, 2-3/1982, dle kterého si poškozený mohl sice zvolit, po kterém subjektu (či zda po obou) bude požadovat náhradu újmy: „Z uvedené vyplývá, že sama existence nároku poškozeného vůči organizaci nijako nevylučuje nárok poškozeného vůči subjektu zodpovědnému podľa Občianskeho zákonníka. Obidva tieto nároky popri sebe obstoja a poškodený ich môže uplatniť voči tomu zodpovednému subjektu, ktorý si sám vyberie“, nicméně i toto rozhodnutí již představuje základ pro rozlišování nároku čistě dle občanskoprávní a pracovněprávní úpravy: „(...) nemožno vzťah medzi organizáciou zodpovednou podľa Zákonníka práce a medzi škodcom zodpovedným podľa Občianskeho zákonníka a titulu zavinenia považovať za vzťah solidarity dlžníkov.“ K rozvinutí této teorie vylučující zkoumanou subsidiaritu o. z. vůči zák. práce přispěl následně i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1084/2009: „Domáhá-li se zaměstnanec náhrady škody způsobené pracovním úrazem a nepřichází-li v úvahu kromě zaměstnavatele jiný odpovědný subjekt z téže škodní události, lze uplatnit nárok zaměstnance na náhradu škody posoudit jen podle příslušných ustanovení zákoníku práce o odškodňování pracovních úrazů.“ Přestože se k možnosti uplatnění nároku po třetí osobě Nejvyšší soud přihlásil např. v rozsudku ze dne 30. 1. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2202/2018: „V soudní praxi totiž nejsou pochybnosti o tom, že pracovněprávní odpovědnost zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem nevylučuje občanskoprávní odpovědnost jiného subjektu za škodu z téže škodné události. Jsou-li splněny předpoklady jak odpovědnosti skutkové podstaty podle zákoníku práce, tak odpovědnosti skutkové podstaty podle občanského zákoníku, mohou být nároky na náhradu škody úspěšně uplatněny poškozeným vůči tomu odpovědnému subjektu, který si poškozený vybere; odpovědnost jednoho subjektu nevylučuje odpovědnost druhého subjektu (...)“, kruciólní problém spočívá ve výkladu Nejvyššího soudu, který determinuje nárok proti zaměstnavateli tak, že ten lze uplatnit jen dle zák. práce, oproti tomu nárok vůči třetí osobě lze uplatnit dle o. z. Vzhledem k rozdílu v dosahu ustanovení o náhradě škody dle zák. práce a dle o. z., resp. v množině případů, na které daná ustanovení dopadají, je zjevné, že i nárok vůči zaměstnavateli by měl být za určitých okolností založen na subsidiární aplikaci o. z. Posledně uvedené rozhodnutí již bylo skutkově popsáno výše (usmrcení zaměstnankyně pošty). Byť v tomto případě poškozenými subjekty byli opět pozůstalí po zaměstnankyni, a nikoliv přímo zaměstnankyně (nejednalo se totiž o zranění, ale usmrcení), ze závěrů Nejvyššího soudu lze taktéž dovodit, že by obdobný přístup měl být stanoven i ve vztahu k zaměstnanci jakožto poškozenému subjektu.

40 Zaměstnanec, kterému byla újma způsobena třetí osobou, má v tomto smyslu širší paletu v úvahu připadajících nároků na náhradu újmy (dle o. z.) než zaměstnanec ve srovnatelném postavení, kterému újma vznikla v důsledku zaviněného jednání zaměstnavatele nebo i bez jakéhokoliv zavinění (dle zák. práce).

41 Uvedený přímý nárok je dovozován i v situaci opačné, tj. je-li odpovědným subjektem zaměstnanec a poškozeným subjektem třetí osoba. V souladu s § 2914 větou první o. z. se lze setkat s názory, podle nichž má poškozený možnost uplatnit svůj nárok z titulu náhrady újmy přímo vůči zaměstnanci – škůdci dle § 2910 věty první o. z., avšak za použití limitů stanovených v § 257 zák. práce. F. Melzer: § 2914, in F. Melzer, P. Těgl a kol., op. cit. sub 11, str. 368-371.

42 § 2958 o. z.: „Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“

43 § 271c zák. práce: „(1) Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění se poskytuje zaměstnanci jednorázově, a to nejméně ve výši podle právního předpisu vydaného k provedení odstavce 2. (2) Vláda stanoví nařízením výši náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění odpovídající vzniklé újmě, způsob úřování výše náhrady v jednotlivých případech a postupy při vydávání lékařského posudku včetně jeho náležitostí ve vztahu k posuzované činnosti.“

44 Ust. § 271c odst. 1 zák. práce obsahově odpovídá ust. § 372 zák. práce, které bylo rozhodné v posuzovaném případě. Novelizací byla posléze připojena druhá část věty: Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění se poskytuje zaměstnanci jednorázově, a to nejméně ve výši podle právního předpisu vydaného k provedení odstavce 2. Již z této dílce (a to nejméně) mohla být patrna možnost uplatnit zbylý nárok dle o. z. Pokud se recentní judikatura k této možnosti (subsidiární aplikace o. z. vůči zák. práce v části náhrady újmy) stavěla odmítavě, mělo dojít (minimálně) k vyrovnání podmínek mezi těmiž nároky dle o. z. a těmiž nároky dle zák. práce, jak vyplývá z důvodové zprávy k zák. č. 205/2015 Sb.: „předpokládá se, že výše bodového ohodnocení stanovená nařízením vlády, které nabude účinnosti shodně s navrhovaným zákonem, bude reagovat na výši, která byla metodikou Nejvyššího soudu doporučena soudům při stanovení výše této náhrady v občanskoprávních vztazích“.

45 V. Kadlubiec, P. Machálek: Náhrada nemajetkové újmy pozůstalých v pracovněprávních vztazích, Právní rozhledy č. 4/2018, str. 115-124.

Nad rámec shora uvedeného je možné položit k veřejné diskuzi otázku, která se v souvislosti se závěry analyzovaného rozhodnutí zcela nabízí, a sice **zda náhrada újmy spočívající v tzv. duševních útrapách bude přicházet v úvahu nejen za situace pracovního úrazu, ale též v případech nemoci z povolání.** V tomto smyslu nevidíme rozdíl, proč by nárok měl být dán jen u pracovních úrazů, ale v případě, budou-li naplněny podmínky pro odčinění obdobné nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nemoci z povolání, by tento nárok měl být vyloučen. Je totiž nezbytné i v této rovině vyhovět požadavku plné náhrady způsobené újmy.

Závěr

V samotném závěru lze shrnout, že **předmětný náleží Ústavního soudu představuje jítrenku v rámci subsidiární aplikace o. z. vůči zák. práce v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy.** Byť nedávná novela zák. práce provedená zák. č. 285/2020 Sb. částečně dopadla též na oblast náhrady majetkové a nemajetkové újmy, stále ji nelze (a zejména v konotaci s rozebíraným nálezem Ústavního soudu) považovat za komplexní a vyhovující požadavku plné náhrady způsobené újmy. Nelze pak opomenout, že navzdory drobným legislativním korekcím je právní úprava náhrady nemajetkové újmy v pracovněprávních vztazích v určitých oblastech stále užší, než plyne z úpravy zakotvené v rámci o. z. Zákonodárce si je této disproporce v právních úpravách vědom a snaží se ji částečně korigovat: „*Inspirací pro zavedení institutu jednorázové náhrady nemajetkové újmy (v § 271f zák. práce) při zvlášť závažném ublížení na zdraví zaměstnance do pracovněprávní úpravy je ust. § 2959 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zákoník práce dosud tento druh nemajetkové újmy neupravuje, což způsobuje nedůvodné rozdíly mezi úpravou zákoníku práce a úpravou občanského zákoníku.*“⁴⁷ Ani naposledy přijatá novelizace zák. práce však nikterak nereflektuje výše nastíněnou absenci náhrady nemajetkové újmy v podobě duševních útrap zaměstnance při pracovním úrazu zaměstnance.⁴⁸

Zároveň je zapotřebí zopakovat, že doposud obecně přijímané závěry v podobě komplexnosti úpravy náhrady újmy

v zák. práce jsou liché a lze je považovat za překonané. Tyto závěry přehlíží skutečnost, že s přijetím nového o. z. došlo k citelnému odklonu v pojetí náhrady především nemajetkové újmy oproti předchozí úpravě: „*Právní úprava náhrady újmy na přirozených právech člověka vychází z antropocentrické koncepce, jež má v intencích obecných garancí občanského zákoníku (§ 3) chránit lidský život, zdraví, osobnostní statky a v neposlední řadě „svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého“ (§ 81 odst. 1). Patrna je tu zřejmá shoda soukromoprávní regulace s doktrínou lidských práv, jejímž justifikačními důvody jsou mj. lidské potřeby, tužby a přání.*“⁴⁹

Zatímco obsah právních úprav náhrady újmy podle předešlé právní úpravy občanského zákoníku před 1. 1. 2014 a zákoníku práce byl velmi podobný, stávající stav vykazuje značné odchylky, aniž by pro ně existovaly rozumné důvody. K celkové reflexi obsahových změn přijatých v novém o. z. do zák. práce nedošlo, a proto nelze akceptovat zjednodušené tvrzení o „všeobjímající“ úpravě náhrady újmy v zák. práce. O. z. totiž upravuje oblast materiálně širší. Byť došlo k systematické i pojmové precizaci (novela provedená zák. č. 205/2015 Sb.) či k poslední úpravě v oblasti náhrady nemajetkové újmy (novela provedená zák. č. 285/2020 Sb.), nelze v žádném případě úpravu náhrady majetkové a nemajetkové újmy v zák. práce považovat za komplexní.

Striktní odlišování úprav a vyloučení subsidiarity o. z. ve svém důsledku vede k nedůvodným rozdílům zakládajícím nerovnost mezi adresáty práva v pracovněprávních vztazích a v čistě občanskoprávních (tj. ryze soukromoprávních) vztazích, a dále zakládá bezdůvodnou vnitřní hodnotovou rozpornost právního řádu. Bude-li se v budoucím směřování zvažovat přístup setrvalý versus evoluční, přikláname se k odvážnější variantě po vzoru moderní civilistiky, kdy i v případě odpovědnosti zaměstnavatele za majetkovou či nemajetkovou újmu má být aplikován občanský zákoník. Půjde-li konkrétně o odčinění *další nemajetkové újmy* spočívající v tzv. duševních útrapách, jeví se jako nejvhodnější přístup v podobě aplikace § 2910 věty první o. z. ve spojení s § 2958 o. z., a to nejen vůči třetí osobě, ale taktéž i vůči zaměstnavateli.⁵⁰ ♣

46 Pro dovození nároku z obecného ust. § 269 odst. 1 zák. práce zde není prostor, jsou-li všechny konkrétní nároky specifikovány v rámci samostatného oddílu věnovanému druhým náhrad (§ 271a-271j zák. práce) a lze-li tedy hovořit v zák. práce o taxativním výčtu (*numerus clausus*) jednotlivých nároků.

47 Důvodová zpráva k zákonu č. 285/2020 Sb. Kromě zakotvení tohoto nároku došlo ke změně v oblasti § 271g zák. práce (náhrada nákladů příslušejících na zřízení pomníku nebo desky v případě smrti zaměstnance), § 271i zák. práce (změny v oblasti jednorázové náhrady nemajetkové újmy pozůstalých). Zajímavá se jeví skutečnost, že veškeré legislativní korekce se vztahují pouze k pozůstalým, nikoliv k samotnému poškozenému zaměstnanci.

48 Lze souhlasit s Doležalem, který konstatuje, že Ústavní soud mohl (celý problém spočívající ve) výši odškodnění vyřešit navýšením tohoto odškodnění, namísto systémově nevhodného zařazení duševních útrap pod *další nemajetkové újmy*. Na druhé straně toto řešení opět nastavuje zrcadlo zastáncům nemožnosti subsidiární aplikace o. z. vůči zák. práce v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy. Dané formalistické řešení se v uvedených případech zdá být totiž nepřiléhavé. Nelze totiž setrávat na výkladu práva, který zakládá tak kruciózní rozdíly v případech, ve kterých by naopak měla být dána rovnost (i co víc, naopak možná nerovnost, avšak ve prospěch zaměstnanců, nikoliv naopak). Srov. T. Doležal, op. cit. sub 21.

49 Bod 43 analyzovaného rozhodnutí.

50 Tento článek vznikl v rámci projektu Studentské grantové soutěže Univerzity Palackého v Olomouci. Název projektu: *Vybrané otázky povinnosti k náhradě újmy v pracovním právu*, číslo projektu: IGA_PF_2021_002.

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

Ústavní soud:

K neodůvodněnému zkrácení odměny advokáta v řízení o určení dědického práva

Postup a rozhodnutí obecných soudů při rozhodování o nákladech řízení musí vyhovovat obecným požadavkům procesní spravedlivosti obsaženým v hlavě páté Listiny základních práv a svobod. Zkrácení odměny, resp. náhrady nákladů řízení, které nebylo žádným způsobem odůvodněno, odporuje ústavně zaručenému právu na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Závěru obvodního soudu, že předmětem řízení bylo určení dědického práva po určitém zůstaviteli, nikoli určení práva k nemovité věci, kde by v určitých případech přicházelo v úvahu vycházet z hodnoty nemovitosti, není z pohledu ústavnosti čeho vytknout. Postup obvodního soudu, který při rozhodování o nákladech řízení ve věci žaloby na určení práva, že určitá osoba je dědicem, použil § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu, je tedy zcela ústavně souladný.

K tomu lze nad rámec věci dodat, že ústavní stížností lze napadnout jen porušení konkrétního ústavně chráněného práva fyzické nebo právnické osoby, které se bezprostředně týká stěžovatele, a tudíž nelze podat ústavní stížnost ve prospěch třetí osoby. Namítají-li tedy stěžovatelé, že platná právní úprava zakládá disproporci mezi mírou náročnosti advokátem poskytované služby a odměnou za ni, tedy že je zasaženo do práva advokáta na spravedlivou odměnu za práci (čl. 28 Listiny), týkají se tyto námítky nikoli stěžovatelů, nýbrž advokáta zastupujícího stěžovatele v soudním řízení, a nejsou proto z hlediska ústavního přezkumu relevantní.

**Nález Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2021,
sp. zn. III. ÚS 1052/21**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátili stěžovatelé, kteří se podanou ústavní stížností domáhali zrušení rozsudku obvodního soudu a usnesení městského soudu, neboť byli toho názoru, že jimi byla porušena jejich práva zakotvená v čl. 28, 36 a 37 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Z obsahu spisu vedeného u obvodního soudu Ústavní soud zjistil, že **obvodní soud napadeným rozsudkem určil, že stěžovatelé jsou dědici po zemřelém zůstaviteli (výrok I.), a uložil vedlejší účastníci povinnost zaplatit stěžovatelům k rukám jejich právní zástupkyně do tří dnů od právní moci rozsudku náhradu nákladů řízení ve výši 51 545 Kč (výrok II.).**

O náhradě nákladů řízení obvodní soud rozhodl podle § 142 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), tak, že přiznal v řízení úspěšným stěžovatelům nárok na náhradu nákladů řízení v částce 51 545 Kč, sestávající ze zaplaceného soudního poplatku v částce 4 000 Kč (2x 2000 Kč) a nákladů zastoupení advokátem, kterému náleží odměna stanovená podle § 9 odst. 3 písm. a), § 6 odst. 1 a § 7 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních slu-

žeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), z tarifní hodnoty ve výši 35 000 Kč sestávající z částky 2 500 Kč za každý z šesti úkonů uvedených v § 11 odst. 1 advokátního tarifu (2x převzetí a příprava zastoupení dne 29. 10. 2019, 2x žaloba, vyjádření ve věci samé ze dne 3. 3. 2020 a 6. 3. 2020), včetně šesti paušálních náhrad výdajů po 300 Kč, dále z pěti úkonů uvedených v § 11 odst. 1 advokátního tarifu (účast na jednání dne 27. 8. 2020 v rozsahu dvou úkonů právní služby, podání ve věci ze dne 28. 9. 2020 a účast na jednání dne 21. 12. 2020 v rozsahu dvou úkonů právní služby), včetně pěti paušálních náhrad výdajů po 300 Kč podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, celé jako odměna za dva účastníky násobené x 2 x 0,80 podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu, a daň z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) ve výši 21 % z částky 39 200 Kč ve výši 8 232 Kč. Dále soud přiznal stěžovatelům účelně vynaložené náklady ve výši hotových výdajů na reprografické práce 78 Kč a 35 Kč.

Proti II. výroku rozsudku obvodního soudu podali stěžovatelé odvolání. Městský soud napadeným usnesením rozsudek obvodního soudu ve výroku o nákladech řízení změnil jen tak, že jejich výše činí 40 050 Kč, jinak jej potvrdil (výrok I.) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Městský soud v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, že obvodní soud při svém rozhodování o výši odměny advokátky správně aplikoval § 9

odst. 3 písm. a) advokátního tarifu, neboť předmětem řízení nebyla „dědická věc“ ve smyslu § 8 odst. 7 této vyhlášky, ani nešlo o určení práva k věci, nýbrž o určení právního vztahu penězi neocenitelného. Podle citovaného ustanovení se za tarifní hodnotu považuje částka 35 000 Kč a ve spojení s § 7 bod 5 advokátního tarifu činí sazba odměny za jeden úkon právní služby 2 500 Kč. Závěry vyslovené ve stěžovateli poukazovaném nálezu nejsou podle městského soudu pro daný případ využitelné, neboť v něm byla řešena otázka odměny advokáta v řízení o určení, že nemovitost náležela do společného jmění manželů, jeho předmětem tedy bylo právo penězi ocenitelné. Městský soud dodal, že sami stěžovatelé při placení soudního poplatku postupovali podle položky 4 bodu 1. c) sazebníku poplatků, tedy že předmětem řízení není peněžité plnění.

Stěžovatelé nesouhlasili se způsobem výpočtu nákladů řízení, jak byl proveden obecnými soudy. Předmětem řízení bylo podle stěžovatelů určení dědického práva, tedy práva na pozůstalost po zůstaviteli, která je penězi ocenitelná. Stěžovatelé proto zastávali názor, že v jejich věci neměl být aplikován § 9, ale § 8 odst. 1 advokátního tarifu. Výše mimosmluvní odměny by tak byla stanovena podle tarifní hodnoty odpovídající ceně obsahu pozůstalosti, a pouze v případě, že by hodnota těchto věcí nebyla ocenitelná penězi anebo by byla zjistitelná jen s nepoměrnými obtížemi, připadal by v úvahu postup podle § 9 advokátního tarifu.

Při sjednávání právního zastoupení stěžovatelé odhadli hodnotu celé pozůstalosti částkou 2 500 000 Kč, která byla posléze stranami příslušné příkazní smlouvy pojata jako tarifní hodnota pro výpočet mimosmluvní odměny. Obecné soudy v napadených rozhodnutích vycházely z tarifní hodnoty 35 000 Kč [§ 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu], přičemž městský soud dospěl k celkové výši nákladů řízení v částce 33 813 Kč bez DPH, zatímco náklady řízení požadované stěžovateli byly ve výši 199 590 Kč.

Stěžovatelé poukázali na nález ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2688/15 (N 230/87 SbNU 763), ve kterém Ústavní soud označil za nežádoucí situace, kdy je evidentní, že předmět řízení má vysokou hodnotu, ale jen proto, že tato hodnota nebyla v řízení přesně vyčíslena, soud použil pro určení nákladů řízení § 9 advokátního tarifu považující za tarifní hodnotu částku mnohonásobně nižší. Stěžovatelé brojili taktéž proti nesprávnému posouzení úkonu právní služby ze dne 27. 8. 2020 a 21. 12. 2020 (účast na jednání před soudem), jak je provedl městský soud. Zatímco obvodní soud použil § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu pro výpočet odměny za úkon delší dvou hodin, městský soud nikoli, aniž svůj postup jakkoli zdůvodnil. Závěrem stěžovatelé upozornili, že soudy obou stupňů rozhodly o náhradě 21 % DPH jakožto součástí celkových nákladů řízení úspěšných stěžovatelů, přestože právní zástupkyně stěžovatelů v průběhu celého nalézacího řízení nebyla plátkyní daně z přidané hodnoty podle zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Po prostudování spisového materiálu dospěl Ústavní soud k závěru, že **ústavní stížnost je zčásti důvodná.**

Podstatou ústavní stížnosti je nesouhlas stěžovatelů se způsobem výpočtu nákladů řízení před obvodním soudem.

Ústavní soud poukázal na to, že z hlediska opodstatněnosti ústavních stížností směřujících proti náhradové nákladovým výrokům rozhodnutí obecných soudů ve své judikatuře konstantně zastává stanovisko, že spor o náhradu nákladů řízení, i když se může dotknout některého z účastníků řízení, zpravidla nedosahuje intenzity opodstatňující porušení základních práv a svobod [usnesení ze dne 1. 11. 1999, sp. zn. IV. ÚS 10/98, ze dne 27. 5. 1998, sp. zn. II. ÚS 130/98, ze dne 4. 2. 2003, sp. zn. I. ÚS 30/02, ze dne 5. 8. 2002, sp. zn. IV. ÚS 303/02 (U 25/27 SbNU 307), či ze dne 13. 10. 2005, sp. zn. III. ÚS 255/05 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>)], což způsobuje, že zde není zjevná reflexe ve vztahu k těm základním právům a svobodám, které jsou chráněny prameny ústavního pořádku. Z uvedených důvodů přistupuje Ústavní soud k návrhům týkajícím se rozhodování o náhradě nákladů řízení, samozřejmě včetně rozhodování o odměně pro advokáta některého z účastníků řízení – určování její výše, značně rezervovaně.

Ústavní soud však současně připomněl, že ačkoli se žádný z článků Listiny o nákladech civilního řízení, resp. o jejich náhradě, výslovně nezmiňuje, principy řádného procesu zakotvené v čl. 36 a násl. Listiny je nezbytné aplikovat i na rozhodování obecných soudů o nákladech řízení v civilních věcech. Současně však je třeba mít podle Ústavního soudu na zřeteli, že pokud jde o konkrétní výši náhrady, není úkolem Ústavního soudu jednat jako odvolací soud nebo jako soud třetí či čtvrté instance ve vztahu k rozhodnutím přijatým obecnými soudy. Je úlohou obecných soudů interpretovat a aplikovat relevantní pravidla procesní a hmotněprávní povahy. Navíc jsou to obecné soudy, které mají nejlepší podmínky pro posouzení všech okolností konkrétního případu. Ústavní soud je ovšem oprávněn posoudit, zda postup nebo rozhodnutí obecných soudů při rozhodování o nákladech řízení vyhovovaly obecným požadavkům procesní spravedlivosti obsaženým v hlavě páté Listiny. Tak tomu v posuzované věci nebylo.

Stěžovatelé ve svém odvolání proti výroku rozsudku obvodního soudu o nákladech řízení namítali, že obvodní soud 1. učinil součástí nákladů řízení i náhradu daně z přidané hodnoty, ačkoli zástupkyně stěžovatelů nebyla plátkyní této daně, 2. snížil o 20 % za společné úkony při zastupování dvou osob nejen odměnu, ale také paušální náhrady výdajů a 3. opomenul rozhodnout o úkonu právní služby ze dne 28. 5. 2020 (soudem vyžádané sdělení stěžovatelů). Dále stěžovatelé namítali nesprávné použití § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu.

Ústavní soud z vyžádaného soudního spisu zjistil, že městský soud se v napadeném usnesení zabýval pouze otázkou nesprávného použití § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu, odvolací námitky pod body 1-3 odvolání vůbec neučinil předmětem svého přezkumu. V bodě 8 odůvodnění svého usnesení městský soud provedl vlastní výpočet nákladů řízení před obvodním soudem, kdy bez bližšího odůvodnění stejně jako obvodní soud přiznal náhradu za šest úkonů právní služby podle § 11 odst. 1 advokátního tarifu (2x příprava a převzetí zastoupení, 2x podání návrhu ve věci samé a písemná vyjádření ze dne 3. 3. 2020 a 6. 3. 2020),

ačkoli stěžovatelé v odvolání poukázali na opomenutý provedený úkon právní služby – sdělení stěžovatelů ze dne 28. 5. 2020 [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu]. Na rozdíl od obvodního soudu přiznal městský soud za účast právního zástupce při jednáních před obvodním soudem ve dnech dne 27. 8. 2020 a 21. 12. 2020 a za písemné podání ve věci ze dne 28. 9. 2020 namísto pěti úkonů právní služby pouze tři úkony právní služby, byť je z obsahu spisu zřejmé, že obě jednání byla v délce přesahující dvě hodiny [§ 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu], na druhou stranu je z jeho výpočtu nákladů řízení zřejmé, že tzv. režijní paušál o 20 % za společné úkony při zastupování dvou osob nesnižoval. Stejně jako obvodní soud zahrnul městský soud i přes výslovné odvolací námitky stěžovatelů do nákladů řízení i daň z přidané hodnoty ve výši 21 % s odkazem na § 137 o. s. ř.

Ústavní soud zdůraznil, že **obecný soud je povinen aplikovat právní předpis jako celek a není oprávněn selektivně odeprít použití určitého ustanovení – v daném případě § 11 odst. 1 písm. d) a g) advokátního tarifu**, podle kterých mimosmluvní odměna náleží za úkon právní služby spočívající v písemném podání nebo návrhu ve věci samé a za účast na jednání před soudem nebo jiným orgánem, a to za každé započaté dvě hodiny. Podle čl. 95 odst. 1 věty za středníkem Ústavy České republiky je sice obecný soud při rozhodování oprávněn posoudit soulad podzákoného právního předpisu se zákonem, pokud tak ovšem hodlá učinit, musí svůj postup řádně odůvodnit. Z usnesení městského soudu není podle Ústavního soudu patrné, že by soud takový rozpor shledal, jako pravděpodobnější se jeví, že nevycházel z řádně zjištěných skutečností, jak vyplývají z obsahu spisu.

Výše uvedené platí podle názoru Ústavního soudu i pro použití § 137 odst. 3 písm. a) o. s. ř., podle kterého náhrada za daň z přidané hodnoty patří k nákladům řízení, jen je-li zástupcem advokát, notář v rozsahu svého oprávnění stanoveného zvláštními právními předpisy nebo patentový zástupce v rozsahu svého oprávnění stanoveného zvláštními právními předpisy, který je plátcem daně z přidané hodnoty podle zvláštního právního předpisu. Z obsahu spisu ani z (k výzvě soudu stěžovatel) předloženého vyčíslení nákladů řízení nevyplývá, že by zástupce stěžovatelů byl plátcem daně z přidané hodnoty.

Zkrácení odměny, resp. náhrady nákladů řízení jako takové, které nebylo žádným způsobem odůvodněno, považoval Ústavní soud za odporující ústavně zaručenému právu na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud **naopak neshledal porušení ústavně zaručených práv stěžovatelů ve způsobu, jakým obecné soudy vyložily § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu.**

Ústavní soud poukázal na to, že podle § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu platí, že částka 35 000 Kč se považuje za tarifní hodnotu ve věcech určení, zda tu je právní vztah nebo právo, určení neplatnosti právního jednání, jde-li o určení práva k věci penězi neocenitelné. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně konstatoval, že interpretace § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu je zásadně věcí právních úvah obecných soudů a není úkolem ústavního soudnictví rozhodovat o tom, podle jakých předpisů bude vypočítávána odměna advokátů (usnesení ze dne 8. 12.

2011, sp. zn. III. ÚS 2269/11, či ze dne 10. 11. 2008, sp. zn. I. ÚS 2582/07).

Ústavní soud v nálezech ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1332/07 (N 22/60 SbNU 239), ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. I. ÚS 712/01 (N 6/29 SbNU 41), a ze dne 4. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 598/2000 (N 100/23 SbNU 23), vyslovil právní názor, že z díkce § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu v tehdy platném znění jednoznačně vyplývá, že částka 10 000 Kč (dnes 35 000 Kč) „se považuje za tarifní hodnotu ve věcech určení neplatnosti právního úkonu, jen pokud předmětem tohoto úkonu je věc nebo plnění penězi neocenitelné. Podle Ústavního soudu lze tedy dovést, že pokud je věc nebo plnění, které je předmětem daného právního úkonu, penězi ocenitelné, pak se tato částka 10 000 Kč za tarifní hodnotu nepovažuje. S ohledem na skutečnost, že citovaný právní předpis rozlišuje situace, kdy je předmět právního úkonu, o jehož platnosti je vedeno řízení, penězi ocenitelný, a kdy nikoli, pak není možné vycházet z názoru, že vždy, když je předmětem řízení určení neplatnosti smlouvy, nelze tento předmět penězi ocenit. Je tedy třeba v každém konkrétním případě zkoumat, zda lze předmět právního úkonu (tj. plnění) ocenit, a v závislosti na tom stanovit i výši náhrady nákladů. Předmětem právního úkonu byla věc nemovitá, která je penězi ocenitelná, v důsledku čehož nelze vycházet z tarifní hodnoty věci stanovené v § 9 odst. 3 citované vyhlášky.“ Obdobný názor zaujal Ústavní soud i v nálezu ze dne 16. 3. 2010, sp. zn. II. ÚS 2886/07 (N 53/56 SbNU 571), zde ve vztahu k odměně advokáta v řízení o vypořádání společného jmění manželů, a v nálezu ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 2811/08 (N 141/53 SbNU 747), ve vztahu k odměně advokáta v řízení o žalobě na určení vlastnického práva k nemovitostem.

Ústavní soud poukázal na to, že v nálezu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2688/15 (N 230/87 SbNU 763), na který stěžovatelé poukazují v ústavní stížnosti, uvedl, že s ohledem na novelizaci § 9 advokátního tarifu v tehdy platném znění, provedenou vyhláškou č. 486/2012 Sb. s účinností od 1. 1. 2013, již není bez dalšího použitelný dříve vyslovený právní názor obsažený např. v nálezech sp. zn. II. ÚS 598/2000 a sp. zn. I. ÚS 712/01, v souladu s nímž paušální částka podle § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu může být považována za tarifní hodnotu ve věcech týkajících se věci či plnění *stricto sensu* neocenitelných. Ústavní soud proto nálezem sp. zn. IV. ÚS 2688/15 zrušil rozhodnutí obecných soudů, které pojem nepoměrné obtíže interpretovaly nepřiměřeně extenzivně, když spatřovaly „nepoměrné obtíže“ zejména v tom, že zjišťování ceny předmětných nemovitostí by vedlo ke vzniku dalších nákladů a zapříčinilo by prodloužení sporu.

K takovému pochybení však podle Ústavního soudu v posuzované věci nedošlo. Stěžovatelé se svou žalobou domáhali určení, že jsou dědici po zůstaviteli, nešlo tedy o spor týkající se určení vlastnictví ke konkrétní nemovitosti. **Závěru obvodního soudu, že předmětem řízení bylo určení dědického práva po určitém zůstaviteli, nikoli určení práva k nemovité věci, kde by v určitých případech přicházelo v úvahu vycházet z hodnoty nemovitosti, proto neměl Ústavní soud z pohledu ústavnosti co vytknout.** Postup obvodního soudu, který při rozhodování o nákladech řízení ve věci

žaloby na určení práva, že určitá osoba je dědicem, použil § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu, shledal Ústavní soud ústavně souladným.

Navrhovali-li stěžovatelé, aby „pro případy řízení o určení dědického práva bylo ust. § 9 odst. 3 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění změn, zrušeno, resp. aby řízení o určení dědického práva byla výslovně z tohoto ustanovení vyjmuta“, nepovažoval Ústavní soud tento jejich návrh za návrh na zrušení podzákoného právního předpisu podle § 64 odst. 2 písm. d) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, neboť ve své podstatě stěžovatelé nenavrhovali zrušení § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu, ale domáhali se toho, aby toto ustanovení nebylo aplikováno ve věcech žalob na určení dědického práva.

K tomu nad rámec věci Ústavní soud dodal, že ústavní stížností lze napadat jen porušení konkrétního ústavně chráněného práva fyzické nebo právnické osoby, které se bezprostředně týká stěžovatele, a tudíž nelze podat ústavní stížnost ve prospěch třetí osoby. Namítali-li tedy stěžova-

telé, že platná právní úprava zakládá disproporci mezi mírou náročnosti advokátem poskytované služby a odměnou za ni, tedy že je zasaženo do práva advokáta na spravedlivou odměnu za práci (čl. 28 Listiny), týkají se tyto námitky nikoli stěžovatelů, nýbrž advokátky zastupující stěžovatele v soudním řízení (srov. usnesení ze dne 26. 1. 1998, sp. zn. I. ÚS 11/98).

S ohledem na výše uvedené dospěl Ústavní soud k závěru, že usnesením městského soudu bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, a proto napadené usnesení městského soudu zrušil, a ve zbytku ústavní stížnost odmítl. Aniž by Ústavní soud předjímal obsah nového rozhodnutí, konstatoval, že úkolem městského soudu bude, aby při opětovném rozhodování o nákladech řízení respektoval shora uvedené právní závěry Ústavního soudu – zejména aby se řádně vypořádal s aplikací § 11 odst. 1 písm. d) a g) advokátního tarifu na posuzovanou věc.

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

Nejvyšší správní soud:

Podjatost soudce ve správním soudnictví

Důvodem podjatosti soudce ve správním soudnictví není samotná skutečnost, že s žalovaným správním orgánem, jehož rozhodnutí má na základě podané žaloby přezkoumávat, vedl v minulosti jiný spor ve své vlastní věci.

Jestliže však soudce z vlastního popudu vede nebo v nedávné době vedl vlastní spor s účastníkem řízení o otázce, která pro něj není „běžná“, nýbrž osobní až intimní, a tudíž velmi citlivá, principiální či hodnotová, vystupuje ve sporu velmi aktivně a postoje druhého účastníka vůči sobě vnímá diskriminačně, vzniká důvod pochybovat o jeho nepodjatosti při projednávání a rozhodování věci (§ 8 odst. 1 s. ř. s.), kde je žalovaným týž účastník řízení.

Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 2. 2021, č. j. Nao 173/2020-119

K věci (red. zkráceno):

V řízení o žalobě v projednávané věci vyvstala otázka, **zda důvodem podjatosti soudkyně vůči žalované zdravotní pojišťovně je skutečnost, že jde o její vlastní zdravotní pojišťovnu, proti níž soudkyně vede nebo v nedávné minulosti vedla soukromoprávní spor o úhradu zdravotních služeb nehrazených z veřejného zdravotního pojištění, konkrétně o hrazení nákladů porodní asistentky v domácím prostředí.**

V nyní řešené věci šlo rovněž o úhradu zdravotních služeb nehrazených z veřejného zdravotního pojištění, jmenovaná soudkyně byla členkou senátu městského soudu povolánoho o žalobě rozhodnout. Žalovaná měla pochybnosti o nepodjatosti této soudkyně. Ve výše identifikované věci šlo

pro soudkyni o spor o velmi intimní otázce, totiž o právu ženy na porod ve vlastním domácím prostředí a na úhradu nákladů spojených s porodem z prostředků veřejného zdravotního pojištění.

Městský soud dne 6. 11. 2020 předložil věc Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o námitce podjatosti.

Námitka podjatosti byla doplněna vyjádřením soudkyně A. V. ze dne 29. 10. 2020. Soudkyně k námitce podjatosti uvedla, že je pojištěnkou žalované stejně jako asi 70 % soudců městského soudu, kteří jsou s hrazením zdravotní péče ze strany žalované více či méně spokojeni, neboť jim „v průběhu tohoto pojištěneckého vztahu zcela jistě v některých věcech vyhověla (např. hrazením určitého vyšetření nebo léčby, popř. pobytu v lázních, příspěvkem na vitamíny nebo sportovní činnost), zcela jistě jim nějaký výkon odmítla (žalovaná ne všechna vyšetření, zdravotní výkony a léky svým pojištěncům hraďí)“. Ani k předmětu tohoto řízení necitila soudkyně

žádný vztah. Cítila by se podjatá v případě, že by bylo předmětem řízení hrazení nákladů porodní asistentky při poskytování péče ve vlastním sociálním prostředí matky či jiná věc týkající se domácích porodů. V takovém případě by se z projednávání věci vyloučila. V této věci však byla schopna o žalobě nestranně rozhodnout.

Soudkyně konkrétně uvedla: „*Je pravda, že je pro mě společensky kontroverzní téma domácích porodů, které je zcela jistě, odlišné od nároků uplatňovaných dle ust. § 16 zákona [o veřejném zdravotním pojištění] týkajícího se všech možných diagnóz, citlivým tématem. A proto bych se v případě, že by u zdejšího soudu byla projednávána žaloba proti žalované, jejímž předmětem by bylo hrazení nákladů porodní asistentky při poskytování péče ve vlastním sociálním prostředí matky nebo jiná věc domácích porodů se týkající, zcela jistě vyloučila ve smyslu ust. § 8 odst. 3 s. ř. s. To však není tento případ. Mám za to, že předmět tohoto sporu s domácími porody nikterak nesusouví. Nebude mi činit nejmenší obtíž hlasovat pro zamítnutí žaloby v této věci v případě, že nebudou splněny podmínky § 16 zákona [o veřejném zdravotním pojištění], jinými slovy o žalobě nestranně rozhodnout.*“ Soudkyně poukázala také na to, že její podjatost neshledal ani Nejvyšší správní soud, který se k ní jasně a obsírně vyjádřil v rozsudku ze dne 21. 1. 2020, č. j. 5 Ads 228/2019-81.

Devátý senát při rozhodování o námitce podjatosti shledal, že zde existuje rozporná judikatura Nejvyššího správního soudu k právní otázce, zda je důvodem podjatosti soudkyně vůči zdravotní pojišťovně skutečnost, že jde o její vlastní zdravotní pojišťovnu, proti níž vede nebo v nedávné minulosti vedla soukromoprávní spor o úhradu zdravotních služeb nehrazených z veřejného zdravotního pojištění, konkrétně o hrazení nákladů porodní asistentky při poskytování péče v domácím prostředí. Otázkou se totiž v minulosti zabýval nejprve desátý senát a poté pátý senát, a to v obou případech vůči téže soudkyni městského soudu a jejímu vztahu k téže žalované. Oba senáty však dospěly k odlišnému právnímu závěru.

Desátý senát, který o námitce podjatosti věci vedené u městského soudu pod sp. zn. 8 Ad 15/2018 rozhodoval, ji označil za důvodnou, a to z důvodu vztahu soudkyně k žalované. V usnesení č. j. Nao 169/2019-67 konkrétně uvedl: „*Důvod pochybovat o nepodjatosti nevzniká v důsledku pouhé existence pojištěneckého vztahu; na posouzení nestrannosti soudkyně v této věci však vrhá jiné světlo skutečnost, že soudkyně s žalovanou vede soukromoprávní spor o poměrně osobní a citlivé otázce. Podstatou tohoto soukromoprávního sporu je to, že žalovaná nevyhověla žádosti soudkyně o úhradu porodní a poporodní péče v domácím prostředí. Soudkyně sama to podle vyjádření k námitce podjatosti vnímá tak, že jí vznikla škoda v důsledku ‚diskriminačního jednání‘ žalované. Jelikož se soudkyně pře s žalovanou o (slovy žalované) principiální a částečně hodnotovou otázku a zároveň se cítí být žalovanou diskriminována, nelze vyloučit, že vztah soudkyně k žalované nezůstal nepoznamenan.*“

V přímém rozporu s právě citovaným usnesením však stál právní názor vyjádřený ohledně (ne)podjatosti téže soudkyně v jiném rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. Pátý senát se námitkou podjatosti soudkyně (jako důvodem zmateč-

nosti řízení před městským soudem) zabýval v řízení o kasační stížnosti žalované. V rozsudku č. j. 5 Ads 228/2019-81 shledal, že soudkyně A. V. **nebyla při svém rozhodování podjatá,** a rozsudek městského soudu tudíž nebyl stížen vadou zmatečnosti (viz část IV.b. rozsudku). Vyšel z usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6. 2010, č. j. Nao 46/2010-78, č. 2102/2010 Sb. NSS, dle něhož je podjatost soudců ve vztahu ke správním orgánům obecně nutné vykládat restriktivněji, než je tomu vůči ostatním účastníkům řízení. V bodě 47 rozsudku pak pátý senát konstatoval, že „*lze jen stěží tvrdit, že by A. V. vůči stěžovatelce měla standardní a emocionálně neutrální pojištěnecký vztah, podobně jako jiní soudci, kteří jsou pojištěnci stěžovatelky. I když lze předpokládat, že většina soudců asi skutečně bude v pojištěneckém vztahu se stěžovatelkou, jak tvrdí A. V., neboť se jedná o největší tuzemskou zdravotní pojišťovnu, jistě ne každý pojištěný soudce se stěžovatelkou vede soudní spor. Na druhou stranu skutečnost, že A. V. podala na stěžovatelku žalobu a v době rozhodování městského soudu s ní aktuálně vedla soukromoprávní spor, nelze – bez posouzení dalších relevantních okolností – brát jako důvod pro vyloučení jmenované soudkyně ve smyslu § 8 s. ř. s. Je totiž třeba zohlednit, že se jedná o vztah či poměr ke stěžovatelce vystupující v daném případě v pozici žalovaného správního orgánu, což je významně jiná situace, než kdyby se jednalo o poměr soudce či soudkyně k fyzické nebo právnické osobě coby účastníkovi řízení, resp. jejímu zástupci.*“ V bodě 48 ovšem dodal, že by „*k tomu, aby byl dán důvod pochybovat o nepodjatosti A. V., byla nezbytně nutná existence dalších relevantních okolností, které by vztah jmenované soudkyně vůči stěžovatelce zesílily natolik, že by bylo možné hovořit o vztahu vyloženě konfliktním až nepřátelském. Nejvyšší správní soud žádné takové okolnosti neshledal. Ze strany jmenované se sice jedná o principiální hodnotový spor, nicméně vedený v rovině korektní a slušné právní argumentace, jak je patrné z písemností předložených samotnou stěžovatelkou (konkrétně z žaloby a z jejího doplnění). Ve své podstatě se tak jedná o případ názorového střetu u otázky domácích porodů, resp. jejich úhrady ze strany zdravotních pojišťoven, který A. V. nijak nediskvalifikoval z rozhodování ve věci žalobce.*“ V bodě 49 proto uzavřel: „*V nynějším případě se z objektivního hlediska nejednalo o takový vliv, který by dosáhl kritické úrovně a od kterého by se dotčená soudkyně nebyla schopna oprostít, jak ostatně potvrzuje sama ve svém vyjádření.*“

Devátý senát se v nynějším řízení (věc městského soudu sp. zn. 8 Ad 11/2020) přiklonil k názoru desátého senátu, že je třeba shledat A. V. podjatou ve smyslu tzv. objektivního testu nestrannosti. Vedení soukromoprávního sporu se žalovanou, a to v době relativně nedávné, totiž takové pochybnosti vyvolávalo. Oproti době, kdy o její podjatosti rozhodoval desátý senát, navíc nyní přistoupily i okolnosti, které vedly k tomu, že bylo možné označit ji za podjatou i pohledem tzv. subjektivního testu nestrannosti, tedy pohledem jejích kroků přímo v samotném řízení, v němž měla vystupovat jako soudkyně. **Podle názoru devátého senátu byla tedy soudkyně A. V. podjatá vůči žalované jak pohledem tzv. objektivního testu nestrannosti, tak pohledem subjektivního testu nestrannosti.** Devátý senát však nemohl v této věci sám rozhodnout za situace, kdy k otázce podjatosti

soudkyně vůči žalované existovaly dva protichůdné názory dvou senátů Nejvyššího správního soudu, a proto věc předložil k rozhodnutí rozšířenému senátu.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu dospěl k závěru, že soudkyně Městského soudu v Praze A. V. je vyloučena z projednávání a rozhodnutí věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 8 Ad 11/2020.

Z odůvodnění (red. zkráceno):

Rozšířený senát má tedy sjednotit odlišné názory na takový vztah soudce k účastníkovi řízení, který zakládá důvod podjatosti soudce a vylučuje jej z projednávání a rozhodování věci. Konkrétně jde o to, zda důvodem podjatosti soudkyně vůči zdravotní pojišťovně (žalované v řízení před správním soudem) je skutečnost, že jde o její vlastní zdravotní pojišťovnu, proti níž vede nebo v nedávné minulosti vedla v citlivé a osobní otázce soukromoprávní spor o úhradu zdravotních služeb nehraných z veřejného zdravotního pojištění.

Ust. § 8 odst. 1 s. ř. s. stanoví, že „soudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávání věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.“

Podle § 8 odst. 3 s. ř. s. zjistí-li soudce důvod své podjatosti, „oznámí takovou skutečnost předsedovi soudu a v řízení zatím může provést jen takové úkony, které nenesou odkladu. Předseda soudu na jeho místo určí podle rozvrhu práce jiného soudce nebo jiný senát. Má-li předseda soudu za to, že není dán důvod podjatosti soudce, nebo týká-li se věc předsedy soudu, rozhodne o vyloučení Nejvyšší správní soud usnesením, a jde-li o soudce Nejvyššího správního soudu, jiný jeho senát.“

Podle § 8 odst. 5 s. ř. s. účastník může namítnout podjatost soudce. „Námítku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námítkám se nepřihlíží. Námítka musí být zdůvodněna a musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž je dovozována. O vyloučení soudce rozhodne usnesením po jeho vyjádření Nejvyšší správní soud.“

Rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů uvedených v § 8 odst. 1 s. ř. s. je součástí naplňování ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 Listiny). Ústavní soud k tomu např. v nálezu ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01, č. 98/2001 Sb. ÚS, uvedl: „Součástí základního práva na zákonného soudce jsou jednak procesní pravidla určování příslušnosti soudů a jejich obsazení, jednak zásada přidělování soudní agendy a určení složení senátů na základě pravidel, obsažených v rozvrhu práce soudů, a dále požadavek vyloučení soudců z projednávání a rozhodování věci z důvodu jejich podjatosti.“ Podle této ustanovení příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. Jak Ústavní soud uvedl, ústavní imperativ, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, se „sluší pokládat za zce-

la nepominutelnou podmínku řádného výkonu té části veřejné moci, která soudům byla ústavně svěřena; ten totiž na jedné straně dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost, na straně druhé pak představuje pro každého účastníka řízení stejně cennou záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci podle předem daných zásad (procesních pravidel) tak, aby byla zachována zásada pevného přidělování soudní agendy a aby byl vyloučen – pro různé důvody a rozličné účely – výběr soudů a soudců „ad hoc“ (nálezy ÚS ze dne 22. 2. 1996, sp. zn. III. ÚS 232/95, č. 15/1996 Sb. ÚS).

Z předeslaného tedy vyplývá, že vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené věci lze jen výjimečně a z opravdu závažných důvodů, které mu mohou reálně bránit rozhodnout v souladu se zákonem nestranně a spravedlivě, případně i jen to, že o tom mohou být navenek pochybnosti.

Jak Nejvyšší správní soud shrnul v rozsudku ze dne 30. 9. 2005, č. j. 4 As 14/2004-70, „nestrannost soudce je především subjektivní psychickou kategorií, vyjadřující vnitřní psychický stav soudce k projednávání věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o nichž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojmávané kategorie nestrannosti soudce by však v praxi nalezla stěží uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širěji, také v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují objektivní okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce určitým, nikoliv nezaujatým vztahem k věci disponuje. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv pouze na skutečně prokázané podjatosti, ale je dáno již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti (I. ÚS 167/94, Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu). Na druhé straně Ústavní soud vyslovil, že subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí dívat výlučně na základě hlediska objektivního. To znamená, že otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto, nelze ovšem vycházet pouze ze subjektivních pochybností osob zúčastněných na řízení, nýbrž i z právního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou (II. ÚS 105/01).“

Zatímco o podjatosti pohledem tzv. subjektivního testu vypovídají typicky kroky, jež soudce koná přímo v soudním řízení nebo v souvislosti s ním a jež vypovídají o tom, že vůči předmětu řízení či jeho účastníkům cítí vztah zpochybňující jeho nestrannost (typicky nevhodné poznámky během soudního jednání či jiné projevy naznačující negativní či naopak pozitivní vztah k účastníkům či věci), o podjatosti pohledem tzv. objektivního testu vypovídají objektivní skutečnosti existující mimo samotné soudní řízení, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o jeho nestrannosti, např. blízké příbuzenství či jiný druh vztahu s některým z účastníků, přestože přímo v řízení se tento vztah navenek nijak neprojevuje (srov. rovněž nálezy ÚS ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04, č. 159/2004 Sb. ÚS).

Vzít v úvahu obě hlediska či jejich kombinaci je nezbytné pro odpovědný závěr o nepodjatosti soudce. I když se soudce subjektivně necítí být podjatým, objektivně mohou vzniknout pochybnosti o jeho nepodjatosti. Na druhé straně ne každé vnitřní mínění soudce o jeho vlastní podjatosti znamená, že podjatý objektivně je a že se tak i jeví navenek, a proto má být vyloučen z projednávání a rozhodování věci. I proto je svěřeno posuzování (ne)podjatosti soudce v případech pochybností nestrannému třetímu, v daném případě krajských soudů rozhodujících ve správním soudnictví předsedovi příslušného krajského soudu, případně senátu Nejvyššího správního soudu.

Rozšířený senát v nynějším řízení vychází při odpovědi na předloženou spornou otázku podjatosti soudce z výše nastíněných východisek. **Fakt, že soudce vede soudní spor, není obecně bez dalšího ničím diskvalifikujícím pro jeho nestrannost.** Soudce jistě disponuje stejným katalogem práv a svobod, stejně tak výčtem povinností, jako každý jiný občan. Stejně tak mu náleží právní prostředky k ochraně těchto práv a svobod a může je uplatňovat zákonem stanoveným způsobem před orgány veřejné moci, soudy nevyjímaje (čl. 1 Listiny a čl. 96 odst. 1 Ústavy). Podobně jako jiný občan je soudce nositelem řady práv a adresátem řady povinností v oblasti soukromého i veřejného práva. Může být účastníkem správních či soudních řízení v rozličných procesních rolích (žadatel, osoba zúčastněná, osoba dotčená, povinný, plátce, daňový subjekt atd.). Průběh a výsledek těchto řízení může vnímat pozitivně, neutrálně i negativně (s možným zvýrazněním intenzity vnímání a její proměnlivosti v běhu času). Je tedy zcela legitimní, bránil-li se soudce správní či soudní cestou. To však neznamená, že to v konkrétní věci nemůže vést podle okolností k jeho vyloučení z projednávání a rozhodování věci (viz dále).

Soudce činný ve správním soudnictví pravidelně projednává spory, jejichž účastníkem je na jedné straně správní orgán, s nímž mohl přijít do kontaktu ve svém občanském životě. Důvodně se od soudce očekává jeho profesionalita, objektivní přístup a vědomost ústavního požadavku nestranného přístupu ke všem účastníkům řízení a dalším osobám, s nimiž přijde při výkonu své funkce do styku [srov. též § 80 odst. 2 písm. e) zák. č. 6/2020 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)]. I v případě, že soudce byl adresátem rozhodnutí např. v oblasti daní, sociálního zabezpečení, pojistného na veřejné zdravotní pojištění, úhrady zdravotní péče, přestupků, stavebního či jiného povolení, proti takovým rozhodnutím se bránil nebo se domáhal přiznání práv u správního orgánu nebo u soudu, neznamená to samo osobě, že soudce ztrácí svou nestrannost a stává se podjatým (v negativním nebo i pozitivním smyslu) kdykoliv do budoucna. Nejde totiž o situaci nějak unikátní, nýbrž vyplývající z normálního života. Vyhledávat pro projednávání sporů ve správním soudnictví „nepodjaté“ soudce jako průnik množin z těch, kteří mají rozhodovat ve sporech, v nichž figuruje mezi účastníky řízení správní orgán, a těch, kteří se s tímto orgánem a jeho rozhodováním ve svých běžných životních situacích nikdy nesesetkali, je absurdní představa o hledání sterilních osob.

Rozšířený senát tedy činí dílčí závěr, že **důvodem podjatosti soudce ve správním soudnictví není samotná skutečnost, že s žalovaným správním orgánem, jehož rozhodnutí má na základě podané žaloby přezkoumávat, vedl v minulosti jiný spor ve své vlastní věci.** K tomu, **aby byl v takovém případě důvod shledáván, je nezbytně nutná existence dalších relevantních okolností, které by vztah soudce vůči účastníku řízení změnil natolik, že by bylo možné dovést legitimní pochybnosti o jeho nestrannosti.**

Zjištěný poměr soudce k účastníku řízení daný vedením sporu v jiné věci je indikátorem pro zkoumání dalších okolností tohoto poměru. Těmi mohou být povaha sporu, průběh a výsledek sporu, časový odstup od nyní projednáváné věci a také způsob chování a vystupování soudce jako účastníka řízení ve své věci vůči tomuto účastníku. Může jít i o další indicie, z nichž lze dovést, zda soudce je pro nestranné vedení sporu, který má projednávat a rozhodovat, stále dostatečně „vybaven“, a zda se takto jako nepodjatý jeví jednak účastníkům řízení, jednak komukoliv dalšímu. Okolnostmi mohou být i procesní postoje, vyjádření a stanoviska soudce v jeho vlastním sporu vedeném s tímž účastníkem a v jiném sporu, o němž soudce rozhoduje a kde některý z účastníků řízení již také vznesl námitku podjatosti tohoto soudce, na niž soudce reagoval.

Jestliže soudce z vlastního popudu vede nebo v nedávné době vedl vlastní spor s účastníkem řízení o otázce, která pro něj není „běžná“, nýbrž osobní až intimní, a tudíž velmi citlivá, principiální či hodnotová, vystupuje ve sporu velmi aktivně a postoje druhého účastníka vůči sobě vnímá diskriminačně, vzniká důvod pochybovat o jeho nepodjatosti při projednávání a rozhodování věci, kde je žalovaným týž účastník řízení.

Vedení soukromoprávního sporu se žalovanou, a to v době relativně nedávné, navíc se prolínající s běžícími řízeními, v nichž měla soudkyně jednat a rozhodovat, vyvolává pochybnosti o její nepodjatosti, zejména proto, že předmětem soukromoprávního sporu soudkyně s žalovanou byla otázka skutečně osobní až intimní, tj. úhrada nákladů porodní asistentky za porodní a poporodní péči v domácím prostředí. To se projevovalo i v jejich vyjádřeních v tomto soukromoprávním sporu. Např. ve vyjádření ze dne 30. 5. 2019 uvedla, že žalovaná „*nutí nemajetné pojištěnky, aby se podřídily a přivedly na svět dalšího člena své rodiny v prostředí, které si nevybraly, za přítomnosti osob, které si nemohly vybrat, a za pomoci postupů, které nemohly ovlivnit*“. Žalovaná tím „*žalobkyni pro její světonázor diskriminuje, když k ní přistupuje méně příznivě než k jiným pojištěnkám*“.

I ve zmíněném vyjádření ze dne 29. 10. 2020 k námitce podjatosti v projednáváné věci soudkyně přiznává, že je pro ni „*společensky kontroverzní téma domácích porodů [...] citlivým tématem*“. Navíc z podání A. V. (které žalovaná VZP ČR zaslala NSS spolu s vyjádřením k postoupení věci rozšířenému senátu) ze dne 11. 9. 2019, adresovaného pověřenci žalované pro ochranu osobních údajů, a z podání ze dne 29. 10. 2020, adresovaného řediteli VZP ČR ohledně zasílání žalovanou neanonymizované žaloby spolu s námitkami podjatosti, dále vyplývá, že soudkyně je se žalovanou aktuálně v pokračujícím konfliktu minimálně ohledně otázky nakládání s jejími osobními údaji.

Rozšířený senát proto konstatuje, že za situace, kdy se soudkyně pře v živém sporu (či se nedávno neúspěšně přela) se žalovanou o principiální a hodnotovou otázku, která je pro ni samotnou jednak intimní, jednak společensky kontroverzní, a zároveň se cítí být žalovanou diskriminována (viz obě citovaná předchozí vyjádření), nelze vyloučit, že její vztah k žalované zůstal tímto sporem poznamenán. Nelze ji tedy podle názoru rozšířeného senátu označit (v jiných živých věcech) za objektivně nestrannou a emocionálně neutrální, neboť u ní ve smyslu citované judikatury Ústavního soudu existují „*okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezaujatý vztah*“.

V nynější věci projednávané rozšířeným senátem se pak A. V. ve svém vyjádření nezmiňuje o rozhodnutí desátého senátu; poukazuje pouze na rozhodnutí pátého senátu. Z jejího vyjádření plyne, že se závěrem o své nepodjatosti, k němuž dospěl pátý senát, se silně ztotožňuje. I to může být signálem, že je ve věci, třeba i nevědomky, mentálně angažována více, než je z pohledu soudcovské nestrannosti žádoucí.

V neposlední řadě nelze odhlédnout od skutečnosti, že soudkyně ze spisu městského soudu sp. zn. 8 Ad 11/2020 v nyní projednávané věci odstranila přílohy č. 1 až 3 (viz výše), kterými žalovaná dokládala své důvody pro závěr

o její podjatosti. Ačkoliv rozšířený senát nepopírá tvrzení soudkyně, že přiložené dokumenty v neanonymizované podobě obsahují její citlivé osobní údaje, postup soudkyně by fakticky soudu (v situaci, kdy by NSS nakonec neměl možnost se s obsahem těchto dokumentů seznámit) znemožnil řádné věcné posouzení námitky podjatosti s ohledem na všechny okolnosti, které byly účastníky tvrzeny či v řízení vyšly najevo. Takový postup soudkyně v nynějším řízení žel rovněž nesvědčí o její subjektivní nestrannosti.

Vzhledem k tomu **je tedy soudkyně A. V. podjatá vůči žalované jak pohledem tzv. objektivního testu nestrannosti, tak pohledem subjektivního testu nestrannosti.**

Komentář:

Komentované rozhodnutí se zabývá **zásadní problematikou vyloučení soudce v soudním řízení správním pro jeho podjatost**. Na rozdíl od jiných druhů procesů je přítom specifikem správního procesu to, že jako účastník řízení vystupuje správní orgán, mnohdy s poměrně širokým personálním dosahem – typicky jako v řešené věci jím byla Všeobecná zdravotní pojišťovna, u které byla rozhodující soudkyně pojištěna.

Významné je východisko rozšířeného senátu, které akceptuje i odborná literatura s odkazem na rozhodovací praxi Ústavního soudu, že k vyloučení soudce z projednání a rozhodnutí věci může v zásadě dojít teprve tehdy, když je evidentní, že jeho vztah k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům dosahuje takové povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti nebude moci nebo schopen nezávisle a nestranně rozhodovat (srov. náleží ÚS ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01, citovaný v P. Pospíšil in P. Blažek, J. Jirásek, P. Molek, P. Pospíšil, V. Sochorová, P. Šebek: Soudní řád správní, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2016, komentář k § 8 s. ř. s.). Akceptuje se přitom, že u osobnosti soudce je třeba vycházet primárně z toho, že se jedná o profesionála, který dokáže oddělit svoje soukromé zájmy od rozhodovací činnosti, na které se podílí, a u něhož je vždy na prvním místě respektování profesní a osobní cti (usnesení NSS ze dne 11. 6. 2010, sp. zn. Nao 46/2010).

Komentované rozhodnutí je však další do mozaiky případů, ve kterých naopak pochybnosti o soudcově nepodjatosti dány jsou. Již v usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. Nao 1/2013, byl vysloven názor, že **pochybnosti o nepodjatosti soudce pro jeho poměr k účastníkům či jejich zástupcům mohou – vedle příbuzenských a jim obdobných relací – vzniknout i tehdy, je-li soudcův vztah k účastníkům, případně zástupcům, přátelský či naopak zjevně nepřátelský. Nepochybně se tím nemá na mysli jen konkrétní osoba jako účastník řízení, ale i správní orgán.** Pod takto vymezeným „nepřátelským“ vztahem lze chápat i situaci, kdy vztah ke správnímu orgánu je s ohledem na (skutkově i právně jiné) předchozí spory a neshody se správním orgánem ve vlastní – soukromé (navíc intimní) – věci soudce vyhocený.

✦ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Již 30 let pro
Vás překládáme
odborné
právní
texty

Speváček

- Překlady a korektury odborných právních textů
- Překlady a korektury textů pro publikování
- Překlady důvěrných dokumentů
- Překlady a tlumočení s ověřením

preklady@spevacek.info
www.spevacek.info

SPEVÁČEK
překladačská agentura

Evropský soud pro lidská práva:

K charakteru řízení před profesními disciplinárními orgány

Řízení před profesními disciplinárními orgány týkající se práva na pokračování ve výkonu profese je řízením o občanských právech ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Rozsudek ESLP ze dne 22. 7. 2021, ve věci
Reczkowicz proti Polsku, stížnost č. 43447/19

Shrnutí fakt:

V červenci 2017 byl stěžovatelce, **advokátce, na základě disciplinárního řízení pozastaven výkon advokacie na dobu tří let** v souvislosti s různými porušeními etického kodexu advokátní komory. Její případ přezkoumával v poslední instanci nově zřízený Disciplinární senát Nejvyššího soudu. Ten byl zřízen v návaznosti na reorganizaci tohoto soudu, ke které došlo na základě novely zákona o Národní soudní radě z roku 2017 a dále zákona o Nejvyšším soudu z roku 2017, v rámci rozsáhlé legislativní reformy polského soudního systému zahájené v roce 2017. Disciplinární senát se skládal ze soudců jmenovaných na základě postupu, do nějž zasahovala Národní soudní rada (dále jen „NSR“). **Stěžovatelka namítala, že soudci zasedající v Disciplinárním senátu byli jmenováni prezidentem Polska na doporučení NSR za zjevného porušení vnitrostátního práva, zásad právního státu, dělby moci a nezávislosti soudnictví.**

NSR je orgán, jehož hlavní úlohou je zajistit, v souladu s ústavou, nezávislost soudů a soudců.

Dvacet pět členů NSR tvoří soudci, poslanci, senátoři, ministr spravedlnosti a jedna osoba nominovaná prezidentem republiky. **Před novelou zákona o Národní soudní radě byli členové NSR z řad soudců voleni soudci**, což bylo pravidlo, které bylo pevně zakotveno v polském právním řádu a které bylo potvrzeno Ústavním soudem v nálezu ze dne 18. 7. 2007. Ústavní soud však v nálezu ze dne 20. 6. 2017 dospěl k názoru, že ústava neukládá, aby členové NSR z řad soudců museli být jmenováni soudci. **Po reformě soudnictví z roku 2017 jsou členové NSR z řad soudců voleni Sejmem.** Podle příslušných ustanovení vnitrostátního práva jsou soudci jmenováni na všechny stupně a druhy soudů, včetně Nejvyššího soudu, polským prezidentem na základě doporučení NSR. NSR vydává doporučení na základě výsledků výběrového řízení, v němž hodnotí a navrhuje kandidáty.

Na základě předběžných otázek položených polským Nejvyšším soudem ve třech případech Soudní dvůr Evropské unie (SD EU) dospěl dne 19. 11. 2019 k závěru, že Disciplinární senát Nejvyššího soudu nesplňuje požadavky nezávislosti. **Dne 5. 12. 2019 Nejvyšší soud v těchto případech rozhodl, že NSR neposkytuje dostatečné záruky nezávislosti**

na zákonodárných a výkonných orgánech v rámci procesu jmenování soudců. Pokud jde o Disciplinární senát, Nejvyšší soud, v souladu se závěry SD EU, dospěl k závěru, že **nejde považovat za nezávislý soud ve smyslu vnitrostátního práva a čl. 6 Úmluvy.** Nejvyšší soud poznamenal, že NSR není nezávislým orgánem, neboť je přímo podřízen politickým orgánům, a tudíž proces výběru a jmenování soudců, do něhož NSR zasahuje, je vadný. Tyto závěry byly potvrzeny dne 23. 1. 2020 spojenými senáty Nejvyššího soudu ve společném usnesení. Podle tohoto usnesení rozsudky Disciplinárního senátu nejsou rozsudky vynesené řádně ustaveným soudem a soudní formace vnitrostátních soudů, včetně Nejvyššího soudu, jejichž členové byli nominováni postupem, do kterého zasahovala NSR, nebyly řádně ustaveny ve smyslu relevantních ustanovení vnitrostátního práva.

Dne 28. 1. 2020 Ústavní soud vydal prozatímní rozhodnutí, kterým pozastavil jednak výkon usnesení Nejvyššího soudu z 23. 1. 2020, a dále výkon pravomoci Nejvyššího soudu vydávat usnesení ohledně slučitelnosti složení NSR, postupu výběru soudců prováděného tímto orgánem a pravomoci prezidenta jmenovat soudce s vnitrostátním nebo mezinárodním právem nebo judikaturou mezinárodních soudů. Dne 20. 4. 2020 Ústavní soud prohlásil usnesení Nejvyššího soudu z 23. 1. 2020 za neslučitelné s Ústavou, Smlouvou o Evropské unii a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ústavní soud přitom konstatoval, že rozhodnutí prezidenta republiky o jmenování soudců nemohou být podrobena žádnému druhu přezkumu, včetně přezkumu Nejvyšším soudem. Ústavní soud potvrdil tuto zásadu v rozhodnutí ze dne 21. 4. 2021 o „konfliktu kompetencí mezi Sejmem a Nejvyšším soudem a mezi prezidentem Polska a Nejvyšším soudem“.

Předmět stížnosti:

Stěžovatelka namítala, že Disciplinární senát Nejvyššího soudu, který její případ projednával, nebyl „tribunálem založeným zákonem“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Rozhodnutí ESLP:

Úkolem ESLP v projednávané věci bylo **posoudit okolnosti vztahující se k procesu jmenování soudců do Disciplinárního senátu Nejvyššího soudu po přijetí zákona o Nejvyšším soudu v roce 2017, kterým byl tento senát zřízen, nikoliv však legitimitu reorganizace polského soudnictví jako celku.**

Co se týče aplikovatelnosti Úmluvy na daný případ, ESLP shledal, že není důvod odchytil se od zavedené zásady, že disciplinární řízení, v jehož rámci je řešena otázka práva na pokračování ve výkonu profese, je řízením o občanských právech ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy (*Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku* [GC], § 62). Tato zásada je aplikovatelná také na řízení vedená před různými profesními disciplinárními orgány (u soudců: *Baka proti Maďarsku* [GC], § 104-105; u státních zástupců: *Polyakh a ostatní proti Ukrajině*, § 160; u advokátů: *Malek proti Rakousku*, § 39; *Helmut Blum proti Rakousku*, § 60). Čl. 6 odst. 1 Úmluvy je tudíž na daný případ použitelný pod jeho civilní hlavou.

Co se týče věci samé, ESLP zkoumal, zda tím, že případ stěžovatelky projednával Disciplinární senát, došlo k porušení jejího práva na „tribunál zřízený zákonem“, a to na pozadí třístupňového testu formulovaného v případě *Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandu* [GC] a obecných zásad tam uvedených.

1. K tomu, zda došlo ke zjevnému porušení vnitrostátního práva:

Soud byl v této otázce konfrontován se dvěma zásadně opačnými pohledy polských nejvyšších soudů. Jeho úkolem bylo přezkoumat, zda tyto soudy ve svých rozhodnutích zachovaly požadovanou rovnováhu mezi různými dotčenými zájmy a zda při jejich rozhodování řádně zohlednily a dodržely standardy Úmluvy požadované pro „tribunál zřízený zákonem“. V této souvislosti konstatoval, že na novelu zákona o Národní soudní radě z roku 2017, jež je nedílnou součástí legislativy týkající se reorganizace polského soudnictví, je třeba nahlížet v kontextu koordinovaných změn vnitrostátního práva přijatých v rámci reorganizace polské justice a s ohledem na skutečnost, že tyto změny a jejich dopad na polský soudní systém upoutaly pozornost a vyvolaly obavy řady mezinárodních organizací a orgánů a staly se předmětem několika řízení před Soudním dvorem Evropské unie.

Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 5. 12. 2019 a usnesení ze dne 23. 1. 2020 shledal několik flagrantních porušení vnitrostátního práva. V rozsáhlém odůvodnění vyložil jeho závěry, ke kterým dospěl po podrobné analýze a pečlivém vyhodnocení příslušných vnitrostátních právních předpisů z hlediska základních standardů Úmluvy a práva EU a za použití judikatury a závěrů Soudního dvora EU. **Nejvyšší soud provedl hloubkové posouzení všech aspektů pojmu „nezávislý a nestranný tribunál zřízený zákonem“ ve světle ústavních principů, které se vztahují k fungování NSR, včetně principu oddělení a rovnováhy mezi zákonodárnou, výkonnou a soudní mocí a principu nezávislosti soudnictví. To však nebyl případ Ústavního soudu v jeho nálezech ze dne 20. 6. 2017 a 20. 4. 2020.**

S ohledem na zjevnou absenci komplexní, vyvážené a objektivní analýzy okolností z hlediska Úmluvy, hodnocení Ústavního soudu nelze než považovat za svévolné a jako takové nemůže mít žádnou váhu při posuzování toho, zda došlo ke zjevnému a objektivnímu porušení vnitrostátního práva v rámci procesu jmenování soudců do Disciplinární-

ho senátu. Na rozhodování Ústavního soudu musí být navíc nahlíženo v obecném kontextu, ve kterém Ústavní soud působil od konce roku 2015, a při zohlednění jeho kroků namířených proti usnesení Nejvyššího soudu, ve kterém bylo shledáno zjevné porušení vnitrostátního a mezinárodního práva v souvislosti s vadným procesem jmenování soudců, ve kterém vystupovala NSR. Tyto kroky začaly bezprecedentním prozatímním rozhodnutím ze dne 28. 1. 2020, jehož cílem bylo zasáhnout do výkonu rozhodovací pravomoci Nejvyššího soudu, v jejímž rámci Nejvyšší soud aplikoval a interpretoval Úmluvu a jiné mezinárodní úmluvy. **Takové rozhodnutí Ústavního soudu nelze charakterizovat jinak než jako útok na vládu práva a na nezávislost justice.** Konečné rozhodnutí Ústavního soudu v této věci ze dne 21. 4. 2020 tento stav ještě posílilo.

S ohledem na tyto skutečnosti, zejména na přesvědčivé a pádné argumenty Nejvyššího soudu v jeho rozsudku ze dne 5. 12. 2019 a v usnesení ze dne 23. 1. 2020 a na jeho závěry, že postup jmenování soudců do Disciplinárního senátu je v rozporu se zákonem, **ESLP má za prokazatelné, že došlo ke zjevnému porušení vnitrostátního práva.**

2. K tomu, zda porušení vnitrostátního práva v souvislosti s postupem jmenování soudců narušilo samotnou podstatu práva na „tribunál zřízený zákonem“:

Pokud jde o míru nezávislosti NSR a o to, zda došlo k nepřiměřenému zásahu zákonodárné a výkonné moci do procesu jmenování, se ESLP opřel o různá, ale v podstatě jednohlasná stanoviska mezinárodních organizací a orgánů, podle nichž **změny v postupu jmenování soudců do NSR zavedené novelou z roku 2017 způsobily, že NSR již nebyla nezávislým orgánem, který je schopen plnit svou ústavní povinnost zajišťovat nezávislost soudů a soudců.**

Soud vzal rovněž v úvahu okolnosti, za nichž byla nová NSR zřízena, zejména to, že šest z patnácti jmenovaných soudců bylo v uplynulých šesti měsících jmenováno ministrem spravedlnosti předsedou nebo místopředsedou soudu, že většina členů nové NSR byla doporučena vládnoucí stranou nebo s ní byla spojena, že většina kandidátů byla navržena exekutivou a že nebylo možné ověřit, zda kandidáti měli požadovaný počet podpisů, jelikož exekutiva schválené seznamy kandidátů zpočátku nezveřejnila. Soud poznamenal, že **situace, kdy veřejnosti nebylo oficiálně sděleno, zda byl splněn formální požadavek, aby kandidáti do NSR získali dostatečnou podporu, může vyvolat pochybnosti o zákonnosti celého procesu výběru členů NSR.** Navíc nejasnosti ohledně toho, kdo kandidáty podpořil, může založit podezření ohledně kvalifikace členů NSR a jejich přímých či nepřímých vazeb na výkonnou moc. **Členové NSR byli jmenováni za podpory úzké skupiny soudců se silnými vazbami na výkonnou moc, a jak naznačil Nejvyšší soud, existovaly také pochybnosti o tom, zda všichni členové NSR splňovali zákonný požadavek, aby získali podporu dvaceti pěti aktivních soudců.**

Soud dospěl k závěru, že na základě novely z roku 2017, která zbavila soudní moc práva nominovat a vybírat členy

NSR z řad soudců (právo, které jí přiznávala předchozí legislativa a které bylo v souladu s mezinárodními standardy), **zákonodárná a výkonná moc získaly rozhodující vliv na složení NSR**. Novela prakticky odstranila nejenom předchozí reprezentativní systém, ale také záruky nezávislosti soudnictví, což umožnilo výkonné a zákonodárné moci přímo či nepřímo zasahovat do postupu jmenování soudců, čehož také využily, jak ukazují okolnosti týkající se výběru kandidátů do NSR z řad soudců. Zároveň skutečnost, že podle zákona o Nejvyšším soudu z roku 2017 byla první předsedkyní Nejvyššího soudu odňata pravomoc oznamovat uvolněná místa na tomto soudu ve prospěch prezidenta Polska, dále oslabilo zapojení justiční složky do procesu jmenování soudců, zejména jmenování k Nejvyššímu soudu.

Po posouzení všech výše uvedených skutečností ESLP dospěl k závěru, že porušení vnitrostátního práva podstatným způsobem nepříznivě zasáhlo napadený proces jmenování soudců. V důsledku tohoto porušení bylo doporučováno kandidátů na členy Disciplinárního senátu, což byla podmínka *sine qua non* pro jmenování prezidentem Polska, svěřeno NSR, tedy orgánu, který postrádal dostatečné záruky nezávislosti na zákonodárné a výkonné moci. **Proces jmenování soudců, který, jak tomu bylo v tomto případě, provádí nepatřícně ovlivňování ze strany zákonodárné a výkonné moci, je neslučitelný s čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Takové ovlivňování představuje zásadní protiprávnost, která nepříznivě dopadá**

na proces jako celek a ohrožuje legitimitu soudu složeného z takto jmenovaných soudců.

Postup při jmenování soudců do Disciplinárního senátu Nejvyššího soudu byl stížen závažnými vadami, které narušily samotnou podstatu práva na „tribunál zřízený zákonem“.

3. K tomu, zda námitky týkající se práva na „tribunál zřízený zákonem“ byly účinně přezkoumány vnitrostátními soudy a zda byly dostupné opravné prostředky:

Podle polského práva neexistovalo žádné řízení, jehož prostřednictvím by mohla stěžovatelka napadnout namítané vady v procesu jmenování soudců do Disciplinárního senátu Nejvyššího soudu. V důsledku toho stěžovatelce nebyly dostupné žádné opravné prostředky.

ESLP konstatoval, že Disciplinární senát Nejvyššího soudu, který projednával případ stěžovatelky, nebyl „tribunálem zřízeným zákonem“, a jednomyslně shledal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Stěžovatelce bylo přiznáno spravedlivé zastoupení ve výši 15 000 eur za nemajetkovou újmu.

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Glosa:

K rozhodnutí NS ohledně vypořádání investice jednoho z manželů do družstevního bytu

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2021, sp. zn. 22 Cdo 1794/2020

I. Východisko a popis skutkového stavu

Dne 10. 3. 2021 vydal Nejvyšší soud (NS) ve věci vedené pod sp. zn. 22 Cdo 1794/2020 rozsudek, v němž se zabýval problematikou vypořádání investice jednoho z manželů do rekonstrukce družstevního bytu, která byla provedena v době, kdy členský podíl v bytovém družstvu byl součástí společného jmění manželů (SJM).

Skutkový stav byl následující. Za trvání manželství se součástí SJM stal členský podíl v bytovém družstvu a manželům vznikl společný nájem družstevního bytu. Za trvání jejich společného členství (konkrétně v roce 2007) byla provedena rekonstrukce nájemního bytu, kterou financoval jeden z manželů ze svého výlučného majetku. V roce 2014 převedlo bytové družstvo uvedený byt (jednotku) oběma manželům do SJM. Následně došlo k zániku manželství, a tím i k zániku SJM, jehož součástí byl mj. i uvedený byt.

V rámci soudního řízení o vypořádání SJM uplatnil ten z manželů, který v roce 2007 vynaložil své výlučné peněžní prostředky na rekonstrukci bytu, právo na vypořádání vnosu.

II. Rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu odvolacího

Soud prvního stupně nepřiznal dotyčnému manželovi právo na vypořádání vnosu. Měl totiž za to, že byla-li rekonstrukce bytu provedena v roce 2007, jednalo se o investici do majetku bytového družstva (třetí osoby). V daném roce byl předmětný byt totiž bytem družstevním; součástí masy SJM se stal až následně v roce 2014. K podpoření správnosti tohoto závěru uvedl, že imanentním rysem investice z výlučného majetku jednoho z manželů do věci v SJM je existence této věci v době investice, jakož i to, že věc náleží do SJM. V roce 2007 však účastníci vlastnili pouze členská práva a povinnosti v bytovém družstvu a byli nájemci bytu, který byl majetkem družstva. Ke dni zániku SJM pak členská práva a povinnosti k družstvu neexistovala, neboť tato se převo-

dem bytu transformovala do jiné majetkové hodnoty, do níž vnos proveden nebyl, a není proto možné jej vypořádat.

Odvolací soud se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, jakož i s jeho právní argumentací.

III. Dovolání a rozhodnutí NS

Proti rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno dovolání. Dovolatel namítá, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu **nebyla doposud řešena otázka, zda investice (vnos) z vylučného majetku jednoho z manželů do oprav a rekonstrukce družstevního bytu, je možné považovat za vnos, který by měl být při vypořádání SJM vypořádán.** Současně formuluje otázku, **zda družstevní podíl lze považovat za společný majetek, do kterého lze investovat** (vynaložit hodnoty z výhradního majetku manžela na společný majetek), je-li nedílně spjat s nájmem družstevního bytu, **případně zda a jakým způsobem tyto investice zohlednit v případě převodu daného bytu do vlastnictví členů bytového družstva při následném vypořádání zaniklého SJM.** Dovolatel má za to, že vlastnictví družstevního podílu v bytovém družstvu, se kterým je spojen nájem družstevního bytu, je možné s určitými specifiky považovat za „vlastnictví“ konkrétního bytu. Zdůrazňuje, že jeho majetkovou investicí došlo ke zhodnocení družstevního bytu, a tím i družstevního podílu; byla-li majetková hodnota družstevního podílu následně „přetavena“ do podoby vlastnictví předmětného bytu, došlo v důsledku dané investice i k jeho zhodnocení.

NS rozhodl takto: „*Při posouzení, co lze považovat za započitatelné vynaložení odděleného majetku na majetek společný, je podle právní úpravy možné vyjít z toho, že se jedná o hodnoty vynaložené z vylučného majetku na majetek společný; typicky se jedná o případy, kdy společná věc existuje a je do ní investováno z vylučných prostředků jednoho z manželů nebo se jedná o pořízení nové věci ve společném jmění, na kterou jsou použity prostředky tvořící vylučný majetek některého z manželů. V této souvislosti je v odborné literatuře zdůrazněno, že jde o to, o co se společný majetek obohatil (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 7. 2013, sp. zn. 22 Cdo 209/2012; shodně též J. Dvořák, J. Spáčil: Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře, 3. vydání, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha 2011, str. 234).*

Z uvedeného se podává, že předpokladem existence vnosu jednoho z manželů je obohacení společného majetku manželů. Jinými slovy, investice vylučných prostředků jednoho z manželů musí směřovat vůči věci, která již součástí společného jmění je, nebo která se (v přímé souvislosti s investicí) součástí společného jmění stává. Investice vylučného majetku jednoho z manželů do majetku třetí osoby proto vnosem ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) o. z. není a nelze ji ani v rámci řízení o vypořádání společného jmění jako vnos vypořádat. V řízení o vypořádání společného jmění manželů se vypořádává jen majetek, hodnoty a závazky tvořící společné jmění manželů, případně investice z vylučného majetku

do společné věci a investice ze společného jmění do vylučného majetku některého z manželů (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1915/2015).

V nyní projednávané věci vyšly nalézací soudy při posouzení otázky předmětného vnosu ze závěru, že v době provedení rekonstrukce byl byt ve vlastnictví bytového družstva. Tento závěr nebyl v rámci dovolacího řízení (a ostatně ani v rámci řízení před nalézacími soudy) zpochybněn. Investice z vylučného majetku žalovaného proto nesměřovala vůči majetku náležejícímu do společného jmění účastníků, nýbrž do majetku třetí osoby (družstva). S ohledem na výše uvedené je proto správný závěr odvolacího soudu, že tuto investici za vnos ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) o. z. považovat nelze. Je sice pravda, že investicí mohlo dojít ke zhodnocení členského podílu (bývalých) manželů – tj. mohlo dojít ke zvýšení jeho obvyklé hodnoty (která je pro jeho vypořádání určující – srov. např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 31 Cdo 2428/2000), nicméně družstevní podíl předmětem vypořádání v projednávané věci není. Převodem družstevního bytu do společného majetku účastníků v roce 2014 došlo k transformaci majetkové hodnoty (členského podílu) na majetkovou hodnotu jinou (vlastnictví bytu), vůči které však investice žalovaného přímo nesměřovala. Potud jsou proto úvahy nalézacích soudů správné.

Otázkou však zůstává, zda skutečnost, že jeden z manželů vynaložil za trvání manželství ze svého vylučného majetku finanční prostředky, které vedly k pozdějšímu (nepřímému) zhodnocení majetku nacházejícího se v době rozvodu manželství ve společném jmění, lze v rámci řízení o vypořádání společného jmění zohlednit jiným způsobem.¹

IV. Možné odlišné posouzení

Závěry uvedené v glosovaném rozhodnutí NS **považujeme za problematické.** Již na první pohled je zřejmé, že NS zaujal poněkud formalistický přístup k posouzení majetkové entity, která měla být zhodnocena vynaložením vylučných prostředků jednoho manžela.

Je pravda, že v okamžiku vynaložení vnosu byl přímo (bezprostředně) zhodnocovanou entitou byt, který byl ve vlastnictví bytového družstva (lhostejno, zda jako jednotka či jako pouhá část domu). Současně je však zcela nepochybné, že **hodnota družstevního bytu se zprostředkovaně promítá do hodnoty členského podílu** člena družstva, který daný byt užívá právě z titulu svého členství v družstvu (reflexní zhodnocení). Je notorií, že dochází-li k převodu členského podílu v bytovém družstvu (laicky řečeno – k převodu družstevního bytu), je hodnota podílu odvozena právě z hodnoty bytu, jehož nájem je s daným podílem spojen, resp. z kvality bydlení, které lze v daném bytě realizovat. Není třeba zdůrazňovat, že čím „kvalitnější“ je byt, tím vyšší je i kvalita bydlení, a tedy i hodnota členského podílu. Tato elementární úvaha byla koneckonců vyjádřena i v některých rozhodnutích jiných senátů NS. Uvést lze alespoň rozhodnutí ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 27 Cdo 5168/2017, v němž byla řešena otázka spravedlivého vypořádání mezi bytovým družstvem a jeho bývalým členem při jeho nároku na vypořádací podíl.

¹ Tučně zvýraznili autoři.

Dle závěrů NS „Povaze bytového družstva a účasti v něm naopak odpovídá, aby při posuzování poctivosti (spravedlnosti) vypořádání mezi bytovým družstvem a jeho bývalým členem bylo přihlédnuto ke skutečné (tržní) hodnotě členského podílu, o který bývalý člen družstva (v důsledku zániku jeho účasti) přišel. Zanikne-li totiž členu bytového družstva účast, přijde o majetkovou hodnotu v podobě členského podílu, přičemž tuto hodnotu fakticky získá družstvo tím, že může s „uvolněným“ bytem volně (v souladu se zákonem a stanovami) nakládat – pronajmout jej jinému členovi družstva, přijmout nového člena družstva či byt za podmínek stanovených v § 239 odst. 4 písm. i) obč. zák. prodat (jak tomu ostatně bylo i v projednávané věci). V této souvislosti Nejvyšší soud opětovně zdůrazňuje, že jde o majetkovou hodnotu, s níž se na „bytovém trhu“ obchoduje za ceny řádově odpovídající cenám, za něž jsou v téže lokalitě převáděny bytové jednotky.“²

Lze tedy uzavřít, že došlo-li ke zhodnocení družstevního bytu v důsledku provedené rekonstrukce, narostla tím automaticky (byť zprostředkovaně) i hodnota členského podílu v bytovém družstvu (který byl v rozhodné době součástí SJM). To ostatně konstatuje i NS samotný: „Je sice pravda, že investicí mohlo dojít ke zhodnocení členského podílu (bývalých) manželů – tj. mohlo dojít ke zvýšení jeho obvyklé hodnoty (...)“

Nyní je třeba se ptát, zda změna způsobená převodem bytu (jednotky) do vlastnictví manželů (tj. nabytí bytu do SJM) může mít za následek jakési „pokračování“ právního režimu zhodnoceného členského podílu v bytovém družstvu, ovšem nově v podobě vlastnického práva k bytu (jednotce). Striktně vzato neplatí rovnice, dle níž převod družstevního bytu do vlastnictví dosavadního nájemce-člena družstva vede k zániku jeho členství v družstvu. Nelze tedy klást rovnítko mezi členským podílem a bytem (jednotkou) v tom smyslu, že by se jednotka v okamžiku jejího převodu stávala surogátem dosavadního členského podílu. Převodem bytu (jednotky) do vlastnictví člena družstva totiž jeho členství nemusí zaniknout, a může tedy trvat dál. Nicméně z ekonomického hlediska je jasné, že nabytí vlastnického práva k jednotce je zpravidla tím stimulem, pro který se někdo v minulosti stal členem bytového družstva. Nabytí vlastnického práva k původně družstevnímu bytu je proto v naprosté většině případů spojeno se zánikem členství dosavadního člena v družstvu.

Minimálně v hospodářské rovině je tedy potřeba nahlížet na nabytí vlastnického práva k (původně družstevnímu) bytu jakožto na ekvivalent (surogát) dosavadního členského podílu – a to i za předpokladu, že k zániku členství v družstvu nedošlo. Pak je dle našeho názoru třeba trvat na tom, že vnos učiněný původně – byť i jen zprostředkovaně – do členského podílu musí mít své „pokračování“ i v podobě bytové jednotky převedené do vlastnictví člena družstva. Koneckonců, i NS zde přijal naprosto stejný závěr: „Převodem družstevního bytu do společného majetku účastníků v roce 2014 došlo k transformaci majetkové hodnoty (členského podílu) na majetkovou hodnotu jinou (vlastnictví bytu).“ Tento závěr však nemůže být narušen ani úvahou NS, že do transformované hodnoty – tj. vlastnictví bytu – investice přímo nesměřovala.

Lze uvést, že podobné situace, kdy je transformována jedná majetková entita, do níž byla učiněna investice, do jiné majetkové entity, jsou poměrně časté. Představme si následující situaci: manželé mají ve společném majetku dům. Jeden z manželů provede rekonstrukci domu za své výlučné prostředky. Dům je následně zničen a pojišťovna vyplatí manželům pojistné plnění, jehož výše odpovídá hodnotě domu po rekonstrukci. Vyplacené pojistné plnění představuje surogát původní věci (domu), přičemž tento surogát se stává opět součástí SJM. Dojde-li k zániku manželství, je třeba tento surogát vypořádat. Při vypořádání se nepochybně musí zohlednit původní vnos, který směřoval do domu (nikoli do pojistného plnění, které představuje jeho surogát).

V. Závěr

V předchozím textu jsme se snažili přiblížit alternativní pohled na právní hodnocení výše popsané skutkové situace. Závěr je takový, že **investice učiněná jedním z manželů z jeho výlučného majetku do rekonstrukce družstevního bytu, která byla provedena v době, kdy členský podíl v bytovém družstvu byl součástí SJM, představuje vnos do SJM, i když byl rekonstruovaný byt v rozhodném okamžiku ve vlastnictví bytového družstva a součástí SJM se stal až později (jako určitý – minimálně ekonomický – surogát členského podílu v bytovém družstvu). Uvedený vnos se pak má vypořádat postupem dle § 742 odst. 1 písm. c) o. z.** Nabízené řešení dle našeho názoru lépe zohledňuje jednotlivé aspekty věci a je více v souladu se smyslem a účelem právní úpravy.

❖ Autory komentáře jsou doc. JUDr. PETR TÉGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

² Tučně zvýraznili autoři.

C. H. BECK DOPORUČUJEME

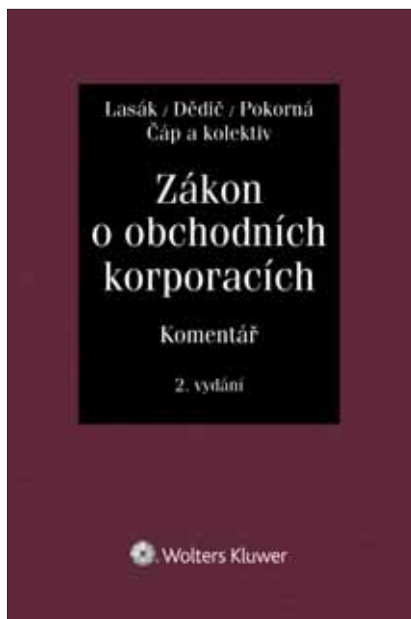

Jan Pichrt a kol.
Pracovní právo

2021 | vázané | 792
1 990 Kč | obj. číslo A127

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

**Jan Lasák, Jan Dědič,
Jarmila Pokorná, Zdeněk Čáp
a kolektiv:**

Zákon o obchodních korporacích. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2021,
2. vydání, 2 628 stran, 3 700 Kč.

Od účinnosti občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích uplynulo letos již sedm let, a v příštím roce dokonce oslavíme deset let jejich platnosti. Přidáme-li k tomu skutečnost, že v roce 2020 byla přijata velká novela zákona o obchodních korporacích (zák. č. 33/2020 Sb.) a novela občanského zákoníku upravující i družstevní právo (zák. č. 163/2020 Sb.), lze jen uvítat, že první vydání komentářů k těmto základním zákonům soukromého práva jsou následována druhými, případně i dalšími vydáními.¹

Stav právního poznání se v České republice oproti roku 2014, kdy občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích vstoupily v účinnost, významně prohloubil, mnohé názory prošly důkladným třibením a ne jeden autor své závěry ve vztahu k jednotlivým disku-

tovaným otázkám poupravil, ba dokonce opustil. Vzhledem k tomu, že od prvního vydání komentářů uběhla delší doba bohatá na nové podněty, je tak nabíledni, že v určitém rozsahu zastarala. Zpracování nových vydání komentářů k zákonu o obchodních korporacích bylo odbornou veřejností proto netrpělivě očekáváno. Co od dalších vydání očekávají uživatelé? Stručně řečeno, zachování základního účelu komentářů, kterým je výklad komentovaného právního předpisu včetně dosud neinterpretovaných novel, a **v případě druhého vydání komentáře k zákonu o obchodních korporacích i inventuru dosavadní odborné diskuse a reflexi judikaturního vývoje.** Naplňuje druhé vydání komentáře k zákonu o obchodních korporacích od nakladatelství Wolters Kluwer ČR tato očekávání? Soudím, že ano. Novelám je ze strany autorů věnována dostatečná pozornost. Podstatná soudní rozhodnutí, jakož i stěžejní publikační výstupy nebyly v komentáři opominuty.

Autorský kolektiv druhého vydání čítá 15 lidí (str. XXIX komentáře) oproti 14 spoluautorům prvního vydání. Čtyři autoři prvního vydání, J. Alexander, R. Marek, J. Mauleová a P. Vybíral, se již na druhém vydání nepodílejí. Naproti tomu byl autorský kolektiv rozšířen o J. Dědiče, který se stal po boku J. Lasáka dalším vedoucím autorského kolektivu (str. XLI komentáře).² Novými spoluautory se dále stali v abecedním pořadí D. Lála, J. Kříž, T. Rada a J. Skálová.

Mezi autory najdeme jak čisté akademiky (např. J. Pokorná či J. Šilhán), tak autory věnující se především advokacii (např. T. Doležil, T. Rada či M. Kubík), případně vedle akademické dráhy i advokacii (J. Dědič a J. Lasák). V autorském kolektivu je i jeden soudce (D. Hrabánek) a rovněž v něm najdeme autory s praxí podnikového právníka (V. Filip, dnes advokát, a J. Arabasz). Bez zajímavosti není, že třetina autorského kolektivu, včetně obou jeho vedoucích, působí v advokátní kanceláři Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s. r. o.

V daleko větší míře než u prvního vydání jsou komentáře k jednotlivým zákonným ustanovením zpracovávány ve spoluautorství. Důsledkem změn ve složení autorského kolektivu je, že **některé pasá-**

že byly kompletně přepracovány, a to i ty, které nebyly novelami či judikaturou dotčeny vůbec nebo zcela minimálně (to se týká např. úpravy komanditní společnosti). Z těch pasází, jejichž přepracování si vyžádal i legislativní, judikatorní či doktrinární vývoj a které myšlenkově ani strukturou nenavazují na první vydání, lze uvést velmi kvalitně zpracované pasáže komentující zákonná ustanovení o akcích (§ 256 a násl. z. o. k.).

Složení autorského kolektivu považuji za šťastně zvolené. Přes jeho rozmanitost je patrná snaha o zajištění jednotného stylu zpracování komentáře, kombinující u jednotlivých zákonných ustanovení teoretický a praktický přístup k výkladu tak, aby se čtenář dobře zorientoval v dané problematice a v jejím současném náhledu na ni. Hloubka zpracování však není vždy shodná. Zatímco např. pasáže týkající se společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti jsou zpracovány velmi zevrubně, komentáře k ustanovením týkajícím se družstev jsou spíše stručnější. Pro příští vydání bych doporučila častější využití vnitřních odkazů, a to nikoli jen v případě, že se autoři v názoru na určitou otázku liší, nýbrž i tehdy, pokud jsou sice ve shodě, ale výrazně se odlišují v hloubce provedeného rozboru (např. na výklad působnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti by bylo vhodné odkázat při výkladu působnosti členské schůze tam, kde je to vhodné).

Komentář svým charakterem patří mezi velké komentáře a tuto povahu si zachoval i při druhém vydání. Závěr, že jde o velký komentář, není dán jen rozsahem textu, nýbrž a především důkladností zpracování (např. pasáže týkající se rozdělení zisku či členství právnické osoby ve volených orgánech obchodních korporací jsou zpracovány velmi kvalitně). O charakteru komentáře svědčí i to, že **se většinou neomezuje jen na stručné komentování zákonných ustanovení, ale věnuje se i souvisejícím otázkám, které jsou pro dostatečné porozumění kontextu potřebné, byť nejsou upraveny přímo zákonem o obchodních korporacích**, ale jejich úprava je obsažena v jiném právním předpise, především v občanském zákoníku (např. komentář k § 1 z. o. k.).

Komentář v dostatečné míře reflektuje odbornou diskusi a judikatorní vývoj

¹ Do druhých vydání komentářů k občanskému zákoníku se postupně pustila obě největší nakladatelství právnické literatury České republiky. Komentář k zákonu o obchodních korporacích od nakladatelství C. H. Beck v reakci na novely z roku 2020 vyšel již ve třetím vydání.

² V přehledu autorů komentáře na str. XXIX však tato informace chybí.

cca do poloviny roku 2020. Pozornost je především zaměřena na komentování novel z roku 2020. Považuji za důležité potenciální kupce upozornit na to, že publikace neobsahuje reflexi názorů obsažených v konkurenčním komentáři z listopadu 2020 (třetí vydání komentáře k zákonu o obchodních korporacích z nakladatelství C. H. Beck), který jako první zpracoval výklad ustanovení dotčených novelami z roku 2020. Tuto skutečnost autoři neskrývají a čtenáře na ni sami v předmluvě upozorňují. Vzhledem k časové náročnosti zpracování nového vydání komentáře, vysokému počtu zapojených autorů a náročnosti redakčních úprav plně chápu, že dílo reflexi konkurenčních názorů neobsahuje, zejména protože z vlastní zkušenosti vím, že rukopis musel být minimálně z podstatné části dokončen ještě před vydáním konkurenčního komentáře.

Rozhodně vyzdvihuji, že v úvodu komentáře J. Lasák, J. Dědič a D. Lála shrnují velmi přehledně nejdůležitější změny velké novely zákona o obchodních korporacích a novely občanského zákoníku s dopady na družstva, a zvláště na bytová družstva. Úvod je uzavřen mimořádně důležitou pasáží mapující současné tendence v posuzování kogentnosti a dispozitivnosti ustanovení zákona o obchodních korporacích.

Pro přiblížení komentáře potenciálním čtenářům jsem si vybrala tři otázky, abych na nich ukázala, jak k jejich výkladu autoři přistoupili. Jde o otázky, které podle mého soudu v odborném diskursu rezonují a ještě chvíli možná rezonovat budou.

První otázka se týká problematiky předběžných souhlasů nejvyššího orgánu kapitálových obchodních korporací vyžadovaných zákonem. S ohledem na nejednotnost nauky (diskuse o tom, zda podstatná část obchodního závodu má být interpretována v intencích formálně-materiálního, či čistě materiálního pojetí) a příklon Nejvyššího soudu k formálně-materiálnímu pojetí z důvodu ochrany třetích osob, přistoupil zákonodárce ke změně zákonné dikce a autoři komentáře stáli před otázkou, jak vyložit slova „převod či zastavení takové části jmění, která by znamenala podstatnou změnu skutečného předmětu podnikání nebo činnosti společnosti“ obsažená v § 190

odst. 2 písm. i), § 421 odst. 2 písm. m) a § 656 písm. m) z. o. k. Výklad J. Pokorné u úpravy společnosti s ručením omezeným na str. 951 a 952 a V. Filipa a J. Lasáka u úpravy akciové společnosti na str. 1 800 až 1 803 je souladný, byť výklad u akciové společnosti je podstatně podrobnější. Citovaní autoři souzní s vysvětlením v důvodové zprávě, že **transakce mají být posuzovány s ohledem na skutečný předmět podnikání či činnosti, nikoli na předmět vymezený v základatelském právním jednání a zapsaný v obchodním rejstříku, že dané pravidlo dopadá nejen na případy, kdy společnost má postavení převodce, nýbrž i na případy, kdy je nabyvatelem** [shodně interpretuje dané pravidlo i P. Šuk (P. Šuk: Komentář k § 190 z. o. k., in I. Štenglová, B. Havel, F. Cileček, P. Kuhn, P. Šuk: Zákon o obchodních korporacích, Komentář, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 478, marg. č. 49 a 50)]. Osobně mám však o správnosti této interpretace pochybnost, protože neodpovídá přes dikci důvodové zprávy smyslu ustanovení; tím je podle mého soudu ochrana obchodního závodu jako zcela jedinečného předmětu právních vztahů před jeho ztrátou či znehodnocením, nikoli ochrana před dopady významných majetkových transakcí. Konečně se lze shodnout na tom, že nová dikce je širší než ta předchozí, protože dopadá na dispozice i s takovými částmi jmění, které jsou pro činnost či podnikání obchodní korporace nezastupitelné bez ohledu na organizační začlenění. Jak jsem uvedla výše, Z. Čáp výklad § 656 písm. m) z. o. k. pojal velmi stručně a je škoda, že alespoň na své kolegy neodkázal.

Navazující otázkou je, za jakých podmínek má být aplikován § 48 z. o. k. stanovující možnost dovolat se relativní neplatnosti právního jednání v případě, že k němu nebyl udělen zákonem vyžadovaný souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace. **Možnost dovolat se relativní neplatnosti autoři komentáře nad rámec absence zákonem vyžadovaného souhlasu nejvyššího orgánu a zachování lhůty k jejímu dovolání nijak dále nepodmiňují.** Nejdou tak nad rámec dikce zákonného předpisu jako I. Štenglová, která se přiklání k závěru, že právně relevantní je i dobrá víra třetí osoby o tom, zda dané právní jednání vyžadovalo předchozí souhlas valné hromady nebo

členské schůze (I. Štenglová: Komentář k § 48 z. o. k., in I. Štenglová, B. Havel, F. Cileček, P. Kuhn, P. Šuk: Zákon o obchodních korporacích, Komentář, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 159, marg. č. 11 a 12). Nevěděla-li a nemusela-li třetí osoba se zřetelem ke všem okolnostem vědět, že předmětem právního jednání je převod nebo zástava takové části jmění, která znamená skutečnou změnu předmětu podnikání nebo činnosti kapitálové obchodní korporace, pak nelze upřednostnit ochranu obchodní korporace před ochranou třetí osoby. Diskusi o limitech uplatnění zákonných omezení nepovažuji za ukončenou a řešení nabídnuté zákonodárcem neshledávám bez problémů. Důvodem je skutečnost, že právní úprava by měla vybalancovat ochranu obchodní korporace na jedné straně a třetích osob na straně druhé tak, aby důsledky jejich jednání byly při zákonem vyžadované míře pečlivosti a opatrnosti předvídatelné, nikoli překvapivé. To bez zohlednění dobré víry na straně třetí osoby není možné. Velmi bych uvítala, kdyby se autoři k těmto souvislostem podrobně vyjádřili v dalším vydání komentáře.

Druhou otázkou, kterou jsem pro ilustraci vybrala, je problematika práv a povinností spojených s podílem. J. Pokorná se v komentáři k § 31 z. o. k. přiklání v návaznosti na D. Lálu (D. Lála: Druhy podílů v kapitálových společnostech, C. H. Beck, Praha 2020, str. 183 až 186) k závěru, že s podílem mohou být spojena i práva a povinnosti bezprostředně nesouvisějící s účastí na obchodní korporaci, což bylo ještě před pár lety sporné, nemůže však jít o jediná práva či povinnosti s podílem spojené. Případná kreativita je limitována mezemi smluvní volnosti. V návaznosti na to při komentování § 135 z. o. k. J. Pokorná uzavírá, že **ve vztahu k podílu ve společnosti s ručením omezeným lze vymežit okruh tzv. nedotknutelných povinností a práv, která musí být minimálně spojena s každým podílem ve společnosti s ručením omezeným.** Mezi nedotknutelné povinnosti řadí vkladovou povinnost, ručební povinnost a povinnost loajality. Mezi nedotknutelná práva právo na informace, na účast na valné hromadě, právo napadnout usnesení valné hromady u soudu a právo podat společnickou žalobu. Připouští, že součástí podílu nemusí být

hlasovací právo, právo na podíl na zisku a na likvidačním zůstatku, ani na pořadaci podíl v návaznosti na všechny okolnosti, zejména s ohledem na účel, pro který byla obchodní korporace zřízena (str. 794 a 795).

J. Lasák, J. Dědič a D. Lála se v komentáři k § 276 z. o. k. strukturovaně, srozumitelně a přesvědčivě zabývají limity tvorby akcií, odlišnostmi, které (ne)založí zvláštní druh akcie, (ne)odebíratelnými právy, zvláštními právy a povinnostmi. Komentář je rozsáhlý (24 stran) a přitom hutný. Ohledně zvláštních povinností autoři docházejí k závěru, že s akcií může být spojena příplatková povinnost, zákaz konkurence apod. (str. 1 366). Má-li být s akcií spojena zvláštní povinnost po vzniku společnosti, docházejí k závěru, že je to právně možné, ale jen se souhlasem každého akcionáře, o jehož akcie se jedná; na daný případ tedy nedopadá možnost akcionáře přehlasovat, jako je tomu v případě změny druhu akcií změnou práv s nimi spojených (str. 1 352 a 1 353).³

Třetí vybraná otázka zní, zda má být test insolvence aplikován i v případě snížení základního kapitálu s výplatou vlastních zdrojů mezi společníky. Pochybnost o tom, zda test insolvence (§ 40 odst. 3 z. o. k., tj. zákaz vyplatit zisk či jiné vlastní zdroje společníkům, pokud by si tím obchodní korporace přivodila úpadek) má být aplikován i v případě snížení základního kapitálu, je vyvolána díky § 34 odst. 5 z. o. k., podle kterého se ustanovení zákona o obchodních korporacích o rozdělení a výplatě jiných vlastních zdrojů nepoužijí na snižování základního kapitálu. J. Dědič a J. Lasák velmi podrobně argumentují na str. 212 až 214, proč **dané pravidlo test insolvence nevylučuje a ani vyloučit nemůže a že při efektivním snížení základního kapitálu dopadne i na výplatu vlastních**

zdrojů společníkům. Autoři dospívají ke stejnému závěru jako P. Kuhn,⁴ jejich odůvodnění je však všestrannější a přesvědčivější. S předestřeným závěrem i s argumenty k němu se plně ztotožňují především proto, že opačný výklad jde proti jedné ze základních zásad práva obchodních korporací, podle níž člen obchodní korporace nesmí od ní získat plnění na úkor věřitelů.

Velmi vítám, že první dvousvazkové vydání (celkem 2 814 stran) bylo nahrazeno jediným svazkem druhého vydání zahrnujícím 2 628 stran, aniž došlo k redukci vlastních komentářů, resp. přestože došlo k jejich rozšíření.⁵ Celkový pokles počtu stran byl do určité míry kompenzován zmenšením písma na standardní velikost obdobných děl, která zajišťuje velmi dobrou čitelnost (velikost písma u prvního vydání byla podle mého soudu zbytečně velká). Tyto změny považuji za praktické a věřím, že je uživatelé přivítají, protože se jim s jednosvazkovým komentářem bude lépe pracovat než s původními dvěma svazky.

Jde-li o další formální změny, považuji za vhodné zmínit **vypuštění citací důvodové zprávy na začátku komentářů k jednotlivým zákonným ustanovením.** Mám za to, že tato změna je pochopitelná a pokládám ji za vhodnou. Sice uživatel nemá příslušné pasáže důvodových zpráv přímo po ruce, na druhou stranu se vypuštěním tohoto textu ušetřilo místo potřebné pro vlastní komentáře. Navíc citace více důvodových zpráv vedle sebe by mohla vést k nepřehlednosti, případně nesrozumitelnosti, zvláště když důvodové zprávy ne vždy zcela korespondují s přijatou verzí. Na konci vlastního komentáře konkrétního ustanovení je většinou uveden přehled literatury (souhrnně je zpracován k hlavě VI upravující družstvo) a přehled judikatury; odkazy na související ustanovení a právní předpisy byly vypuštěny.

Další formální změnou je **opuštění číslování odstavců vlastního komentáře,** které bylo obsaženo v prvním vydání.⁶ Byť rozumím důvodům, které nakladatelství k tomuto kroku vedlo (usnadnění práce v případě srovnání rozličných vydání komentáře v systému ASPI), je mi to osobně líto, protože číslování odstavců obecně vede k formulování přesnějších odkazů, jak vnitřních, tak vnějších, a ve výsledku k větší přehlednosti textu

a rychlejší orientaci v něm. Na druhou stranu vítám, že došlo u rozsáhlejších komentářů v podstatně větší míře, než tomu bylo u prvního vydání, k vnitřnímu strukturování textu pomocí nadpisů, což rovněž přispívá k jeho vyšší přehlednosti.

V novém vydání **již nenalezneme rejstřík.** Naproti tomu druhé vydání je **nově ukončeno seznamem literatury,** který v prvním vydání chyběl.

Poslední formální změnou, kterou jsem zaznamenala, je **šedé podbarvení účetních a daňových komentářů.** Tyto partie jsou tak na první pohled lépe odlišitelné od ostatních komentářů, což lze jen přivítat. Za nedostatek však považuji, že přímo u nich není uvedeno jméno jejich autorky J. Skálové a tuto informaci čtenář zjistí z předmluvy na str. XLI nebo z rozpisu pasáží jednotlivých spoluautorů na str. XXXIII, zatímco v ostatních případech je autorovo jméno v souladu s dlouhodobým územ uvedeno v zápatí příslušné strany. Pro příští vydání bych tak doporučovala uvést jméno autorky bezprostředně za šedivě podbarvený text, např. do závorky. Tento nedostatek pak lze zajisté zhojit v dohledné době alespoň v systému ASPI.

Shrnu-li svůj názor na druhé vydání, mám za to, že **je přínosné si jej pořídit i navzdory vlastnictví prvního vydání, protože v mnohých pasážích je patrný velmi výrazný kvalitativní posun v jeho zpracování.** Nespornou výhodou komentáře je, že je součástí systému ASPI, a tedy elektronicky dostupný. Za velký klad považuji rovněž to, že komentář obsahuje i účetní a daňové komentáře od J. Skálové. Největší předností podle mého soudu pak je velmi dobře poskládaný autorský kolektiv, který se v zásadě úkolu, před který byl postaven, zhostil se ctí.

Stručně řečeno, druhé vydání komentáře od autorského kolektivu pod vedením J. Lasáka a J. Dědiče vítám a doporučuji jej k pořízení všem, kteří se právem obchodních korporací zabývají na každodenní bázi (např. advokáti, soudci, notáři, podnikoví právníci). A ač takové doporučení obsahuje většina recenzí, rozhodně v tomto případě není prázdnou frází.

✿ JUDr. KATEŘINA EICHLEROVÁ, Ph.D.,
odborná asistentka na Katedře obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy

³ Ke stejnému závěru v zásadě dochází i I. Štenglová v komentáři k § 276 z. o. k. na str. 630 a 631, marg. č. 8.

⁴ P. Kuhn: Komentář k § 34 z. o. k., in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk: Zákon o obchodních korporacích, Komentář, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 95, marg. č. 58.

⁵ Bez zájmovosti není, že i když nové vydání má více normostran, je o 1 kg lehčí než původní dvousvazkové vydání. Nakladatelství je tak třeba pochválit i za volbu papíru.

⁶ To lze vysledovat i u jiných komentářů (např. i ve druhých vydáních jednotlivých svazků komentářů k občanskému zákoníku od nakladatelství Wolters Kluwer ČR nejsou odstavce číslovány).

Terezie Vojtíšková:

Sazby odměn vybíraných kolektivními správci

Leges, Praha 2021, 118 stran, 250 Kč.

Péčí Katedry občanského práva i Ústavu práva a informačních technologií Masarykovy univerzity se dnes z Brna stává hlavní město autorskoprávního bádání. To dokládá i práce mladé výzkumnice Mgr. Terezie Vojtíškové *Sazby odměn kolektivních správců* nakladatelství Leges, které se oblastí autorského práva věnuje systematicky. Ačkoli kniha vychází z autorčiny diplomové práce (vedoucí Matěj Myška), jde o text odborně vyzrálý.

Téma sazebníků kolektivních správců je od novely autorského zákona (který autorka z neznámých důvodů cituje jako „starý autorský zákon“) v roce 2017 **nejvýše aktuální**, neboť **zákon nyní obsahuje detailní úpravu tvorby sazebníků a zejména jejich sjednávání**. V tomto směru bych čekal knihu spíše v edici „*praktik*“ než „*teoretik*“, protože jsou to spíše interpretační potíže, po jejichž výkladu praxe volá, než jejich teoretické vymezení, které v případě samotného institutu sazebníků tolik otázek nevyvolává.

Byť jde o právní úpravu velmi nekvalitní, o což se nepříčinil předkladatel, ale tvořiví členové Poslanecké sněmovny, nesouhlasím s výchozí autorčinou tezí, že je potřeba právní úpravu měnit či ji učinit „důslednější“, a už vůbec nerozumím tomu, že civilistka s plnou vážností navrhuje celou oblast působení kolektivní správy (tedy prakticky většinu obchodu s autorskoprávními statky) zregulovat sazbami stanovenými vyhláškou ministerstva, ba odkazovat se přitom na úpravu z roku 1954;¹ taková plošná cenová regulace by byla nepochybně protiústavní. Zastávám názor, že i špatná úprava, je-li trvalá, je lepší než neustálé „*vylepšování*“. K aktuální úpravě se nyní vyvíjí právní praxe, formuje se judikatura a je reflektována doktrínou, přičemž Vojtíškové kniha je v tomto směru dílem z pionýrských. Interpretací – doktrínální a judikatorní – lze učinit pro praxi více než neustále se měnícím předpisem, u něhož se interpretace nikdy neustálí.

Práce sestává ze dvou částí, obecného úvodu do problematiky kolektivní sprá-

vy a samotného pojednání o sazebnících, z nichž vlastní přínos práce je v části druhé.

K obecné části práce lze mít několik drobných korekcí. Předměty práv souvisejících, až na umělecké výkony, budou věcmi v právním smyslu (str. 13), na území dnešní České republiky existovala kolektivní správa i před založením OSA (str. 15), pojmovým znakem uměleckého výkonu nebude „*individuální projev osobnosti, která dílo (sic) vytvořila*“ (str. 20), poskytnutí licence s právem podlicence by bylo pro kolektivního správce jednáním *ultra vires*, neboť kolektivní správce je toliko oprávněn udělovat oprávnění k užití, nikoli udělovat oprávnění k dalšímu obchodování s právy (str. 23), smlouvu o zastupování by bylo správnější nazývat dle nové právní úpravy smlouvou o správě práv, neboť dle nového znění § 97 odst. 3 autorského zákona kolektivní správce autory striktně vzato nezastupuje (str. 34 a další).

U poskytnutí licence k povinně kolektivně spravovanému právu přímo autorem bych uvažoval spíše o nulitě než neplatnosti (str. 37), což však neznamená, že je to autorovi na újmu, protože autor sám by si u provozovatele takové kabelové televize sotva nějakou odměnu vyjednal. Právo na odměnu vzniká pouze při užití výkonu zaznamenaného na obchodní snímek a takového snímku ve vysílání a při jeho přenosu (nikoli tedy při užití díla ve vysílání – str. 38), přičemž přenos živých výkonů a neobchodních snímků je již v režimu licenčním. Souhlasím s autorkou (str. 39), že § 97e autorského zákona zavádí nevyvratitelnou právní domněnku spíše než právní fikci (nesprávně Šalomoun), na rozdíl od autorky si však nemyslím, že by práv-

ní úprava vyžadovala změnu, aby odpadlo prokazování existence zastoupení ve sporech vedených kolektivním správcem při právech spravovaných v rozšířené kolektivní správě, neboť v těchto případech kolektivní správce není povinen prokazovat ani rozsah zastupování, ani konkrétní užití předměty ochrany, proto právě existuje institut rozšířené kolektivní správy (měl-li uživatel přímou licenci, dokazuje v takovém sporu její existenci žalovaný); je pravda, že na rozdíl od Nejvyššího soudu si Ústavní soud často plete režim dobrovolné a rozšířené kolektivní správy (stejně jako zaměňuje právo autorské a práva výkonných umělců a výrobců) a v individuálních případech, které je však nutné posuzovat z hlediska jejich konkrétních skutkových okolností, z tohoto omylu dovodil nesprávný závěr v rovině procesního podústavního práva na povaze rozšířené kolektivní správy, ale takový ojedinělý judikatorní exces nemůže nic změnit (viz též autorkou citovaná monografie *Mezinárodní právo autorské*).²

Dále konstatuji, že i práva v rozšířené kolektivní správě nositelé práv smluvně svěřují kolektivnímu správci, mají-li s ním uzavřenou smlouvu (tvrdit, že poskytnutí oprávnění k právům spravovaným *ex lege* je porušením principu *nemo plus iuris*, nedává smysl, neboť kolektivní správce sám žádná práva nevlastní, toliko je v roli správce cizího nehmotného majetku). Poněkud nerealisticky vyznívá požadavek autorky, aby byl nositel práv důsledně informován o každém zamýšleném užití v režimu rozšířené licence, neboť není dobře jasné, jak by měli kolektivní správci informovat, a to dokonce předem, o desetitisících (!) smluv uzavíraných každý rok na denní bázi s majiteli provozoven, vysílateli a dalšími uživateli v režimu rozšířené kolektivní správy. Teoreticky je samozřejmě možné mít takový seznam na internetových stránkách a v reálném čase jej aktualizovat, ale smysl a praktický efekt takové křečovitě transparentnosti neshledávám. Zcela absurdní je pak představa, že při udělení hromadného užití bude kolektivní

¹ Je to snad k nevíře, ale ani v době komunismu neexistovala státní regulace licenčních odměn ve všech segmentech kolektivní správy, jak *de lege ferenda* prosazuje Vojtíšková.

² Ústavní soud nakonec ale také připouští, že kolektivnímu správci postačí prokazovat druh užitého předmětu ochrany spíše než např. jednotlivá konkrétní díla, která se v určitou hodinu vysílala na určité rozhlasové stanici.

správce osobně kontaktovat jednotlivé nezasmulvňené autory nebo jejich dědice či nakladatele, aby je informoval, že hodlá licencovat jejich díla, když v době uzavření smlouvy není jasné, jaký repertoár bude užíván, natož aby měl kolektivní správce kontakt na autory (z celého světa), které nezastupuje. Nazývat takto autorkou nastiněný postup dokonce zefektivněním výkonu kolektivní správy (str. 44) prokazuje malý smysl pro reálné fungování a jeho ekonomický rozměr.

Nesprávná je analýza autorky tam, kde charakterizuje dobrovolnou kolektivní správu „*kolektivní správu jenom podle názvu*“, neboť prý pokud autor svěřil správu svých práv toliko dobrovolně, smlouvou o správě, může se jednat pouze o správu individuální. To však není pravda. Historicky vzato, převládala vždy správa dobrovolná, zejména v oblasti hudby, přesto se však jedná o správu kolektivní na rozdíl např. od činnosti agenturní. Kolektivní správa, stejně jako např. správa majetku úpadce vykonávaná insolvenčním správcem, je správou majetku ve *společném* zájmu všech nositelů práv. To znamená, že kolektivní správce nesmí upřednostňovat majetkové zájmy jednoho nositele práv před druhým, nesmí např. favorizovat určitý repertoár nebo zavádět diskriminační rozúčtování a musí usilovat o co nejširší uplatnění veškerého repertoáru a o kontrolu neoprávněného užití všeho svého repertoáru, ať již v rozsahu práv spravovaných smluvně, či mimosmluvně. Umělecká agentura si na rozdíl od kolektivního správce skutečně může dovolit vyjednávat individuální podmínky s nositelem práv (autorka nesprávně na str. 47), stejně jako může individuálně vyjednávat podmínky užití takových práv a případně je odmítnout; je-li právo svěřeno kolektivnímu správci v režimu dobrovolné kolektivní správy; znamená to současně, že se nositel práv musí smířit s tím, že správce je nejenom

oprávněn, ale i povinen jeho práva licencovat na základě předem stanovených sazeb a spravedlivě je rozúčtovat v souladu s rozúčtovacím řádem (to je základní *quid pro quo* kolektivní správy). Jak vidno, **rozdíly mezi individuální a kolektivní správou práv k autorským dílům jsou propastné** a v tomto směru by práce pro případné další vydání zasluhovala korigovat.

K vlastnímu jádru práce o sazebnících připojuji několik diskusních tezí. Předně si nemyslím, že by před rokem 2017 neexistovala povinnost nediskriminačního a jednotného přístupu k uživatelům nebo že by paušálně nebyla dodržována, nebo že by dokonce systematicky docházelo ke zneužívání dominantního postavení, jak autorka uvádí (pohříchu bez jediného konkrétního příkladu či důkazu, což je ve vědecké práci nepřijatelné). V tomto směru spatřuji v práci poněkud schizofrenní autorčin postoj, když vytyká kolektivním správcům, že individuálně nevyjednávají o smlouvách, které mají předem stanovené podmínky, a současně (správně) dovozuje, že musí jednat striktně podle svých sazeb; tyto dva autorské postoje jsou ale vzájemně neslučitelné.

Sazebníky (tarify) jsou a byly vždy průvodní charakteristikou hromadného licencování velkého počtu předmětů ochrany a bez nich by nebylo dobře možné kolektivní správu vykonávat. Na druhou stranu, sazebníky (ať již platné, či „neplatné“³) byly a jsou toliko referenčním kritériem a samy o sobě nezakládají nikomu právní povinnosti, tak může učinit teprve smlouva mezi kolektivním správcem a uživatelem (autorka mylně dovozuje ze sazebníku pro uživatele závaznou výši odměny, a dokonce uvádí, že by byla neplatná licenční smlouva, kterou uzavřel uživatel, jenž dříve nebyl uživatelem a neměl proto možnost ovlivnit sazebník – str. 93).

Několik tvrzení pak považuji za nesprávných. Autorka uvádí, že řízení o vydání souhlasu ministerstva bude řízením podle části čtvrté správního řádu (str. 84), což pravda není, na druhou stranu na jiném místě již správně uvádí, že se bude jednat o řízení o vydání rozhodnutí (tedy podle části druhé). Nesouhlasím, že by uživatel nebo kolektivní správce žalující na určení sazeb podle § 98f autorského zákona musel prokazovat naléhavý právní zájem (str. 83), neboť ten se podává již z toho, že zákon výslovně dává za stanovených podmínek právo podat

žalobu. Dále myslím, že užití předmětu ochrany uživatelem splňujícím podmínky liberace od odpovědnostních nároků je „*oprávněným užitím na základě právní fikce*“ (tamtéž); i takové užití je neoprávněné a pro zavedení takové právní fikce by neexistovala opora v právu unijním ani mezinárodním, zákonodárce zde však limituje odpovědnostní nároky kolektivního správce. V autorském zákoně nevidím nikde zákaz sjednávat sazebníky na delší než jednoroční období (jak z mlčení zákona dovozuje autorka – str. 78), nesprávně je posouzeno rozložení důkazního břemene ve sporech z neoprávněného užití (str. 73) a konečně OSA zdaleka není v praxi jediným kolektivním správcem vybírajícím odměny pro ostatní kolektivní správce v rámci smluvního zastoupení – toto platí pouze pro některé segmenty veřejných produkcí a náhradních odměn, např. (a nejenom) přenos vysílání si vypořádává každý kolektivní správce sám (str. 89).

Mám-li své výtky shrnout, směřuji k některým konkrétním autorčiným problematickým nebo přímo nesprávným tezím, aniž bych tím snižoval kvalitu, a hlavně přínosnost přehledného zpracování této problematiky. Bohužel, mnoha omylům bylo možné se vyhnout, kdyby si autorka před vydáním aktualizovala literární rešerši. Takto jí uniklo vynikající zpracování problematiky sazebníků kolektivních správců ve druhém vydání komentáře *Telec/Tůma*⁴ (dr. Tůma proslovil na toto téma přednášku *Institut sazebníků odměn kolektivních správců* též na vědeckém kolokviu ALAI dne 4. 2. 2020),⁵ stejně jako v další komentářové literatuře.⁶ Doplnit by bylo možné též detailněji kritéria, podle kterých by mělo dle soudu autorky postupovat při vydávání souhlasu ministerstva, případně doplnit aktuální, již více než tříleté zkušenosti s fungováním nové právní úpravy. Přesto myslím **nemůže tato kniha chybět v knihovně nikoho, kdo se vážně zabývá autorským právem**, neboť při výkonu takové praxe nelze nenarazit na problematiku projednávání sazebníků a tato práce je k zorientování se v nesnadné problematice kýženým majákem, včetně grafického zpracování postupu sjednávání sazebníků.

✿ JUDr. Mgr. RUDOLF LEŠKA, Ph.D., LL.M., advokát, odborný asistent Katedry občanského a pracovního práva Fakulty právních a správních studií Vysoké školy finanční a správní

3 Autorka někdy přehlíží rozdíly mezi právem veřejným a soukromým, když např. uvazuje o „neplatnosti“ sazebníku z důvodu, že ministerstvo jej opomenulo včas zveřejnit na internetové stránce.

4 I. Telec, P. Tůma: *Autorský zákon: komentář*, 2., upravené vydání, C. H. Beck, Praha 2019.

5 <http://www.alai.cz/index.php?uid=47>.

6 I. Holcová a kol.: *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*, Wolters Kluwer, Praha 2019; R. Polčák, P. Koukal, R. Leška, M. Myška et al.: *Autorský zákon: praktický komentář s judikaturou podle stavu k 1. dubnu 2020*, Leges, Praha 2020.

Z kárné praxe

Základní pravidla výkonu advokacie. Nedostupnost, nekontaktnost advokáta

ust. § 16 odst. 2 zákona o advokacii

ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 a čl. 6 odst. 2 Etického kodexu

ust. § 29 odst. 1 zákona o advokacii

ust. § 3 odst. 1 zákona o advokacii ve spojení s ust. § 17

zák. č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 25. 9. 2020 ve spojení s rozhodnutím odvolacího kárného senátu Odvolací kárné komise ČAK ze dne 25. 3. 2021, sp. zn. K 58/2020

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že

1. poté, co byl soudem ustanoven obhájcem obžalovanému nezjištěného jména v trestní věci vedené u OS pro Prahu 1 proti 17 obžalovaným, kdy u všech byl dán důvod nutné obhajoby, bez omluvy se nedostavil k hlavnímu líčení, ačkoliv o jeho konání byl řádně soudem vyrozuměn, a poté, co byl soudem neprodleně marnými pokusy kontaktován, nebyl dostupný na žádném z deklarovaných kontaktů, a to nejméně po dobu tří týdnů, v důsledku čehož OS pro Prahu 1 v souladu s ust. § 37a odst. 1 písm. b) tr. řádu rozhodl o jeho vyloučení z obhajování obžalovaného,
2. od 16. 1. 2020 do současné doby není pro Komoru dostupný na žádném z deklarovaných kontaktů uvedených v matrice ČAK, přičemž Komoře bez odkladu nesdělil skutečnosti nezbytné pro vedení seznamu advokátů ani změny těchto skutečností,
3. nejméně od 16. 1. 2020 do současné doby se nepřihlašuje do své datové schránky advokáta a nevyzvedává z ní dokumenty od orgánů veřejné moci, ačkoliv je k tomu jako advokát povinen ze zákona.

Kárné opatření – vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Z odůvodnění:

Podle § 17 odst. 1 zákona o elektronických úkonech umožňuje-li to povaha dokumentu a má-li fyzická osoba,

podnikající fyzická osoba nebo právnická osoba zpřístupněnu svou datovou schránku, orgán veřejné moci doručuje dokument této osobě prostřednictvím datové schránky, pokud se nedoručuje veřejnou vyhláškou nebo na místě. S ohledem na skutečnost, kdy kárně obviněnému byla datová schránka zřízena a jsou do ní písemnosti doručovány, a to tak, že fikci, je zřejmé, že datovou schránku má zpřístupněnou.

Podle konstantní rozhodovací praxe kárných senátů České advokátní komory je „advokát povinen používat k přijímání dokumentů od orgánů veřejné moci datovou schránku. Tato povinnost je uložena každému advokátu. Datová schránka je výlučným prostředkem komunikace vůči advokátovi i ze strany České advokátní komory, a to jak v případech určení advokáta, tak ve všech jiných otázkách“ (viz kárné rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 17. 1. 2014, sp. zn. K 97/2013).

Nepoužívání datové schránky je postaveno zcela naroveň přístupu advokáta, který si řádně neoznačí své sídlo, který nesdělí České advokátní komoře své aktuální kontaktní údaje či který nepřebírá poštu doručovanou tradičně, tedy prostřednictvím držitele poštovní licence. Uplynutím lhůty 10 dnů od dodání zprávy do datové schránky nastává fikce doručení takové zprávy, přičemž uplynutí takové lhůty může mít zcela zásadní negativní dopad na ochranu práv a chráněných zájmů klientů kárně obviněného.

Kárným senátem bylo konstatováno, že se jedná o trvající kárné provinění. Pokud se jedná o uložené kárné opatření, je nutné podotknout, že oproti skutkové stránce měl kárný senát v tomto případě situaci poněkud složitější. Samotné skutky jsou bez jakýchkoliv pochybností závažným kárným proviněním, a pokud byly posuzovány izolovaně, jistě by nebylo nutné přistoupit k takové represi ve formě uložení kárného opatření, nicméně kárný senát zcela správně, ostatně ani jinak nemohl, posuzoval celkové poměry kárně obviněného, ale zejména způsob, jakým kárně obviněný advokacii vykonává, a hlavně, jakým způsobem přistupuje k plnění svých stavovských povinností, které opakovaně porušuje, za což již byl v minulosti opakovaně, a to velmi citelně, postihován. Z odůvodnění je zřejmé, že kárně obviněný má dlouhodobé a opakované problémy s plněním svých povinností a že ani opakovaná kárná řízení nevedla k požadované nápravě. Je tedy zcela zjevné, že kárně obviněný není schopný jakékoliv reflexe, není schopen a ani ochoten změnit své návyky, a bohužel způsob výkonu advokacie je v jeho podání zcela neakceptovatelný.

Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Předsněmovní poděkování členům volených orgánů ČAK

Odcházející předseda Komory JUDr. Vladimír Jirousek svolal na 21. října 2021, v předvečer 8. sněmu ČAK, setkání, jehož smyslem bylo ocenit volené funkcionáře za mnohaletou práci, vykonanou pro Českou advokátní komoru a českou advokacii. Setkání probíhalo v přízemí a na nádvoří Kaňkova paláce v Praze.

Uvod slavnostní části večera měl mezinárodní rozměr; jako první byl Českou advokátní komorou oceněn za budování přátelských vztahů mezi českou a slovenskou advokací bývalý předseda Slovenské advokátní komory a bývalý ministr spravedlnosti Slovenské republiky JUDr. Tomáš Borec (na snímku uprostřed, vlevo doktor Jirousek, vpravo mluvčí Komory a vedoucí Odboru vnějších vztahů ČAK PhDr. Iva Chaloupková).

Ocenění „Za přínos české advokacii“ a zlatý odznak do klopky s logem ČAK (v případě pánů) a zlatou brož s logem ČAK (v případě dam) a krásnou kyticí z rukou doktora Jirouska pak postupně převzala řada významných kolegů a kolegů.

Odcházející předseda ČAK vyznamenal dlouholetého a zasloužilého předsedu Kárné komise a historicky prvního (a rovněž dlouholetého) předsedu Odvolací kárné komise, nymburského advokáta JUDr. Bohuslava Sedlatého (na snímku), který působí v kárných orgánech ČAK 25 let a dlouhé roky stojí i za nejstarší sportovní akcí ČAK – Sportovními hrami v Nymburce.

Za práci v Kontrolní radě obdrželi ocenění z rukou předsedy ČAK a předsedy Kontrolní rady doktora Jana Mikše JUDr. Marcela Marešová, Ph.D., MBA, JUDr. Lubomír

Pánik, JUDr. Tomáš Prokopec, JUDr. Stanislav Řemínek, JUDr. Ladislav Vostárek, JUDr. Jaroslav Vovsík a JUDr. Jaroslav Liška *in memoriam*.

Za svoji dlouholetou práci v Kárné komisi obdrželi ocenění z rukou doktora Jirouska a předsedy Kárné komise doktora Herblichy JUDr. Karel Attl, Ph.D., JUDr. Jarmila Bajerová, JUDr. Marie Emilie Grossová, Ph.D., Mgr. Bc. Radim Hanke, JUDr. Ivana Horáková, JUDr. Petr Kotek, JUDr. Vladimír Kozelka, JUDr. Petr Meduna, JUDr. Vladimír Skalický a JUDr. Jan Skřípský, Ph.D.

Ocenění byli dále i členové Odvolací kárné komise JUDr. Jiří Hartmann, JUDr. František Vavroch a JUDr. Dagmar Dubecká, Ph.D.

Za dlouholetou práci v představenstvu ČAK byl oceněn JUDr. Martin Vychopeň, který stál v čele Komory v letech 2009-2017.

Poděkování a jedlého dárku – obrovského krásného dortu – se dostalo i samotnému doktoru Jirouskovi, který funkci předsedy ČAK zastával v letech 2004-2009 a 2017-2021 a na letošním 8. sněmu ČAK již nekandidoval

do žádného orgánu Komory.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ
✿ Foto: IGOR ZEHL

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

SEMINÁŘE NA NEJBLIŽŠÍ OBDOBÍ plánujeme v PREZENČNÍ I ONLINE PODOBĚ.

Pozvánky a registrace na ně jsou již uveřejněny na webových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz a MŮŽETE SE NA NĚ PŘIHLAŠOVAT - viz levé menu nazvané Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Pozvánky na pozdější semináře budeme zveřejňovat postupně a přihlašovat se na ně bude možné asi jeden až dva měsíce před jejich konáním.

V Praze se prezenční akce konají na nové adrese Vzdělávacího a školicího střediska ČAK: Myslíkova 258/8, Praha 2 - Nové Město, a v Brně buď v sídle pobočky ČAK na nám. Svobody 84/15, nebo v sídle veřejného ochránce práv, Údolní 39.

Vzhledem k nadále nejisté situaci sledujte, prosím, kvůli nejaktuálnějším informacím webové stránky Komory i každoměsíční newslettery ČAK.

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK v Praze

ve středu a čtvrtek 1. a 2. prosince 2021

Společné jmění manželů

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 9. prosince 2021

Zátěžová komunikace s klienty AK v období pandemie

Lektor: PhDr. Miloslav Hrubý, psycholog, kouč, mediátor

ve čtvrtek 16. prosince 2021

Advokát a klient – co vás v advokacii trápí? (díl I. Pravda a lež)

Workshop. Diskutující:
JUDr. Vladimír Jirousek, expředseda ČAK
JUDr. Petr Čáp, tajemník ČAK
JUDr. Petr Toman, místopředseda ČAK
JUDr. Daniela Kovářová, advokátka

ve čtvrtek 6. ledna 2022

Advokátní psychohygiena 2 (práce s pamětí)

Lektor: Mgr. et Mgr. Alicja Leix, Ph.D., psycholožka

ve čtvrtek 13. ledna 2022

Domácí násilí v justiční praxi

Konference pro advokáty, advokátní koncipienty, soudce a další odborníky, pořádaná ve spolupráci ČAK a Justiční akademie.

Lektoři: JUDr. Tomáš Lichovník, ústavní soudce
 JUDr. Daniela Kovářová, prezidentka Unie rodinných advokátů
 JUDr. Libor Vávra, prezident Soudcovské unie
 Mgr. Jana Provazníková, předsedkyně Spolku rodinně právních a opatrovnických soudců
 JUDr. Lucie Hrdá, advokátka specializující se na domácí násilí
 Mgr. Alicja Leix, dětská vývojová psycholožka
 Mgr. Martin Beneš, předseda Okresního soudu Most
 doc. PhDr. Ludmila Čírtková, policejní psycholožka, a další

ve čtvrtek 27. ledna 2022

Náhrada hmotných újem i nemateriálních újem podle zákoníku práce (zejm. odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání) v souvislosti s bezpečností a ochranou zdraví při práci a s pracovnělékařskými službami ve srovnání s obdobnými náhradami podle o. z.

Lektor: JUDr. Martin Mikyska, advokát, soudní znalec pro obor ekonomika, odvětví mzdy, se zvláštní specializací náhrady za ztrátu na výdělku při úrazech a nemocech z povolání

ve čtvrtek 20. ledna 2022

Rozhodování o nákladech řízení a jeho ústavněprávní aspekty

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 3. února 2022

Nezbytná cesta a předkupní právo k pozemkům a stavbám podle přechodných ustanovení občanského zákoníku v aktuální rozhodovací praxi Nejvyššího soudu

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno

ve čtvrtek 2. prosince 2021

Odklony v trestním řízení

Lektor: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 16. prosince 2021

Výběr z obchodněprávní judikatury za rok 2021

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva Právnické fakulty UK

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Jižní Čechy v Českých Budějovicích

v pátek 10. prosince 2021

Velká novela zákona o obchodních korporacích – změny týkající se výlučně s. r. o. (včetně dopadů změn z obecné hlavy)

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva Právnické fakulty UK

Sledujte ČAK na Twitteru!

Nejnovější krátké zprávy o dění v české advokacii naleznete na www.twitter.com/CAK_cz.

Právnická firma roku 2021

Společnost EPRAVO.CZ vyhlásila výsledky již 14. ročníku firemního žebříčku Právnická firma roku. Záštitu nad letošním ročníkem převzalo, stejně jako v minulých letech, Ministerstvo spravedlnosti, záštitu nad galavečerem pak již tradičně Česká advokátní komora. Výsledky firemního žebříčku Právnická firma roku 2021 byly vyhlášeny 1. listopadu 2021 v pražském Paláci Žofín. Vítěze určila nezávislá skupina hodnotitelů z řad firem a institucí a rovněž pořádající společnost EPRAVO.CZ, která činnost právníků v České republice monitoruje dlouhodobě.

Přítomné krátce po sedmé večerní přivítal předseda představenstva EPRAVO.cz pan Mgr. Miroslav Chochola, LL.M., MBA (na snímku výše), který poděkoval České advokátní komoře a Ministerstvu spravedlnosti za poskytnuté záštity, jakož i partnerům galavečera. „Rád bych z tohoto místa chtěl poděkovat Vládovi Jirouskovi, který dnes večer s námi bohužel není. Ať budou dějiny Vladimíra hodnotit jakkoliv, pro mne osobně navždy bude předsedou Komory, který byl dobrým předsedou, věnoval Komoře většinu svého profesního života a obětoval jí a advokátům mnohé. Osobně mu navždy budu zavázán za to, že před téměř dvaceti lety uzavřel s epravem manželství nazvané Právník roku, které nás raketově vystřelilo do nejvyšších justičních pater a myslím, že kdyby se toto tehdy nestalo, tak před vámi dnes večer nestojím,“ uzavřel své úvodní slovo

a předal mikrofon JUDr. Monice Novotné, bývalé i současné místopředsedkyni ČAK (na snímku níže), která pronesla několik slov za Českou advokátní komoru a poděkovala jménem advokacie za uspořádání této soutěže a příjemného večera spojeného s předáváním prestižních ocenění.

Kdo si rozdělil hlavní ceny

Hlavní cenu v kategorii **Právnická firma roku pro domácí kancelář** získala advokátní kancelář **HAVEL & PARTNERS**. Kromě toho se stala vítězem i ve třech odborných kategoriích, a to Fúze a akvizice, Telekomunikace a média, Zdravotnické právo a ve zvláštní kategorii Nejlepší klientské služby, a je tak absolutním vítězem letošního ročníku.

Hlavní cena v kategorii **Právnická firma roku pro mezinárodní kancelář** pak patří advokátní kanceláři **DENTONS**. Ta zabodovala i v odborných kategoriích, kde se stala vítězem v kategorii Developerské a nemovitostní projekty.

Právnická firma roku 2021 – přehled vítězů:

ODBORNÉ A ZVLÁŠTNÍ KATEGORIE

- **PRÁVO OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ**
Kinstellar, s. r. o., advokátní kancelář
- **PRÁVO HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE**
Nedelka Kubáč advokáti s. r. o.
- **DEVELOPERSKÉ A NEMOVITOSTNÍ PROJEKTY**
Dentons Europe CS LLP, organizační složka
- **FÚZE A AKVIZICE**
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář
- **RESTRUKTURALIZACE A INSOLVENCE**
ŽIŽLAVSKÝ, advokátní kancelář s. r. o.
- **ŘEŠENÍ SPORŮ A ARBITRÁŽE**
ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s. r. o.
- **BANKOVNICTVÍ A FINANCE**
PRK Partners s. r. o. advokátní kancelář
- **KAPITÁLOVÉ TRHY**
Glatzová & Co., s. r. o.
- **TELEKOMUNIKACE A MÉDIA**
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář
- **DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ**
Čermák a spol.
- **PRÁVO INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ**
ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s. r. o.
- **VEŘEJNÉ ZAKÁZKY**
Advokátní kancelář Chrenek, Kotrba spol. s r. o.
- **PRACOVNÍ PRÁVO**
PRK Partners s. r. o. advokátní kancelář
- **TRESTNÍ PRÁVO**
Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s. r. o.
- **FIREMNÍ COMPLIANCE**
Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s. r. o.
- **DAŇOVÉ PRÁVO**
Rödl & Partner, advokáti, s. r. o.
- **ENERGETIKA A ENERGETICKÉ PROJEKTY**
act Řanda Havel Legal advokátní kancelář s. r. o.
- **LOGISTIKA A DOPRAVNÍ STAVBY**
ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s. r. o.
- **ZDRAVOTNICKÉ PRÁVO**
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář
- **PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ**
Deloitte Legal s. r. o., advokátní kancelář

ZVLÁŠTNÍ KATEGORIE

- **REGIONÁLNÍ PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU**
Advokátní kancelář Hartmann, Jelinek, Fráňa a partneři, s. r. o.
- **ČESKÁ FIRMA NA MEZINÁRODNÍCH TRŽÍCH**
DBK PARTNERS, advokátní kancelář, s. r. o.
- **PRO BONO/CSR**
CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s. r. o., advokátní kancelář
- **PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2021 ZA NEJLEPŠÍ KLIENTSKÉ SLUŽBY**
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář

HLAVNÍ CENY

- **PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU PRO MEZINÁRODNÍ KANCELÁŘ**
Dentons Europe CS LLP, organizační složka

- **PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU PRO DOMÁCÍ KANCELÁŘ**
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář

Kompletní výsledky včetně doporučených a velmi doporučených kanceláří jsou zveřejněny na oficiálních stránkách projektu Právnická firma roku www.pravnickafirmaroku.cz.

✿ Red.

✿ Foto: EPRAVO.CZ

ADVOKÁTNÍ ONLINE DENÍK

- váš zpravodaj v PC i telefonu

**DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO
A PODSTATNÉHO NEJEN Z DĚNÍ NA KOMOŘE, V ADVOKACII,
ALE I V CELÉM SVĚTĚ PRÁVA**

**RYCHLE A PŘEHLEDNĚ SE V NĚM DOZVÍTE O VŠECH
DŮLEŽITÝCH ROZHODNUTÍCH ORGÁNŮ ČAK.**

**UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY, TIPY A PODNĚTY!
PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ**

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

O etické regulaci reklamy

Připomínám si četné činnosti, kterými jsem se v životě zabýval. Patřilo k nim i působení v české Radě pro reklamu. V jejích začátcích jsem zpracoval dokument „Z rozhodovací praxe Rady pro reklamu v Německé spolkové republice“. Zmínil jsem v něm několik charakteristických případů, které tato Rada uváděla v bilančním dokumentu z roku 1991 a které mohly být inspirativní pro působení rady české. S překvapením dnes zjišťuji, že mnohé z těch situací jsou stále aktuální i v české současnosti. Některé jsou takové povahy, že mohou být publikovány i v podobě fejetonu.

Snižování důstojnosti ženy

Německé radě byly předloženy námítky vůči reklamě, v níž se operovalo se snímkem ženských dolních končetin a s textem „Pěkné vyhlídky“. Reklama měla upozornit na služby společnosti působící v oblasti financování staveb. Rada napadla tuto reklamu jako snižující důstojnost ženy, neboť produkt, který byl takto propagován, neměl žádný věcný vztah „s pěkným pohledem na ženské nohy“. Stanovisko Rady vedlo k tomu, že reklama nebyla nadále uplatňována.

K podobnému stanovisku dospěla Rada, i pokud šlo o reklamu jednoho z výrobců videokamer. Reklama obsahovala fotografii ženy s hlubokou dekoltaží a s textem „Povoleno natáčení ve všech oblastech“.

Reklama s motivem strachu

Podnik provozující dopravu získával zákazníky pro své služby tím, že v tiskové reklamě uveřejnil dva kontrastní snímky. Na jednom z nich byl muž mířící si pistolí na spánek, na druhém naopak jedinec s rozzářeným obličejem. V textu inzerátu bylo uvedeno, že vysoké náklady mohou vést podnikatele k sebevraždě. Obrázek s usměvavým člověkem byl přiřazen ke službám dopravního podniku, který byl v reklamě propagován.

Rada – shodně se stěžovatelem – považovala za nežádoucí používat motiv sebevraždy (byť nebyl míněn vážně) k reklamním účelům. Své stanovisko Rada odůvodnila mimo jiné relativně vysokou mírou sebevražděnosti. Dopravní podnik toto stanovisko uznal a zavázal se, že nadále nebude ve své reklamě užívat motiv sebevraždy.

S motivem strachu měl operovat i výrobce likéru. Nabízel jej jako prostředek proti bušení srdce před milostnou schůzkou. Proti tomu vystoupili žáci jedné školní třídy, kteří v reklamě spatřovali rozpor s pravidly Rady o propagaci alkoholických nápojů. V těchto pravidlech

je za nepřipustnou označena taková reklama na alkoholické nápoje, která operuje s odbouráním nebo zmírněním strachu. Stěžovatelé uváděli, že bušení srdce je projevem strachu.

Rada v daném případě neshledala rozpor se svými pravidly. Dospěla k závěru, že mezi bušením srdce a projevem strachu nelze vést rovnítko. Především ve vztahu k milostné schůzce je bušení srdce spíše výrazem radostného očekávání.

Kladu si dnes otázku, jak by se Rada vyjádřila k reklamě, v níž se propaguje určitý medikament omezující bušení srdce u jedince, který se chystá navštívit lékaře a trpí „syndromem bílého pláště“.

O skutečném zneužívání strachu k reklamním účelům se však – podle názoru Rady – jednalo v jiném případě. Výrobce povzbuzujících prášků získával zákazníky pro svůj produkt tím způsobem, že ke snímku řidiče projíždějícího v noci venkovskou krajinou připojil text: „Kdo nyní usne, už se možná nikdy neprobudí.“ Podle stanoviska Rady bylo takto spotřebiteli vsugerováno, že nezbytně potřebuje propagované prášky, aby se uchránil od usnutí za volantem a možné smrti.

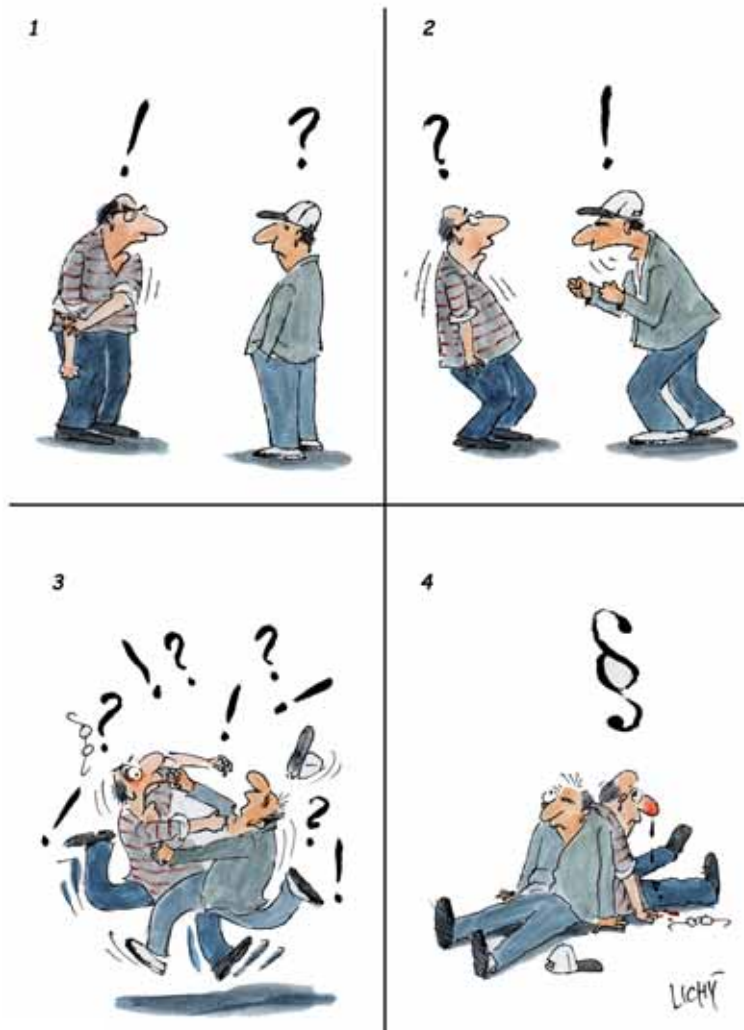
Reklama a ochrana životního prostředí

Jeden z ochránců životního prostředí si Radě stěžoval na televizní reklamní šot, v němž řidič osobního automobilu přešel příkop a mířil se svým vozidlem k moři. Takto prý měla být vyvolána představa o neomezené svobodě řidiče, což může přispívat ke škodám na životním prostředí. Rada dospěla k závěru (možná diskutabilnímu), že každý snadno rozezná smyšlenou, trikovou povahu takového snímku, který ostatně připomíná záběry z akčních filmů. Proto se nedomnívala, že taková a podobná reklama by mohla řidiče svádět k tomu, aby jezdili dosud nedotčenou krajinou a takto ji ničili.

Některé příklady ze starší rozhodovací praxe německé Rady pro reklamu jsou aktuální i dnes. Inspirativní je celkový přístup této Rady, v němž se etická náročnost spojuje s pochopením pro lidskou povahu, pro potřeby hospodářského života i pro obvyklé reklamní přehánění. Připustný právně i eticky bude např. slogan české pedikérky „Lehká chůze víl, naši služby cíl“, i když takový cíl má iluzorní povahu.

✿ prof. PETR HAJN

PRÁVNICKÝ KOMIKS ...

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- spor o odměnu advokáta nepatřil mezi věci, které běžely a které soudy projednávaly i o soudních prázdninách? Rozhodl o tom Nejvyšší soud rozhodnutím ze dne 3. 12. 1931, R II 332/31. V souzené věci se jednalo o otázku včasnosti podaného dovolání za situace, kdy „rozsudek odvolacího soudu byl doručen zástupci žalovaného dne 16. července 1931 a dovolání z rozsudku toho bylo podáno dne 13. září 1931“. Nejvyšší soud dovodil, že dovolání, pro něž byla tehdy jinak stanovena jednoměsíční lhůta, bylo podáno včas, neboť za soudních prázdnin se stavěl běh lhůt ve věcech, které nebyly tzv. věcmi feriálními. Podrobnější informaci o citovaném rozhodnutí napsal pro časopis Právník v roce 1932 Karel Jelínek.

- členem pařížského výboru pro postavení pomníku Jana Lucemburského v Křešćaku byl i advokát? Pařížský advokát Pierre Dareste (1851-1937) ve výboru zasedal mimo jiné se spisovatelem a slavistou Luisem Légerem (1843-1923), který instalaci pomníku v roce 1902 inicioval, či s historikem Ernestem Denisem (1849-1921). Pomník, jehož autorem je sochař Emmanuel Fontaine (1856-1935), byl

v Křešćaku na náměstí odhalen v roce 1905. Pierre Dareste byl nejen advokátem, ale též publicistou. V roce 1895 např. v časopise *Revue des deux Mondes* publikoval stať *La question tchèque* (Česká otázka), v roce 1900 se v Paříži jako redaktor časopisu *Patrie* účastnil přijetí delegace pražského zastupitelstva v čele s primátorem Vladimírem Srbem a i jinak se podílel na pěstování česko-francouzských vztahů na přelomu 19. a 20. století.

- dne 30. července 1908 koupil prezident Advokátní komory v království Českém dům na pražském Žižkově? Jednalo se o dům čp. 593 na rohu Kostnického náměstí a tehdejší Švihovského, dnes Blahnickovy ulice. Dům byl podle zprávy v Národních listech z následujícího dne prodáván v exekuční dražbě, která se konala u „c. k. okresního soudu v Žižkově za předsednictví soudního tajemníka J. Havlíčka“. Zatímco odhadní cena „obnášela 104.070 K“, prezident advokátní komory Eduard Koerner dům koupil za 86.500 K. Podle novinové zprávy přítom „vadium složilo 7 kupců“.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Leitartikel

Robert Némec: Seien wir alle die Kammer!	4
---	---

Aktuelles

Ergebnisse der 8. Versammlung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	6
Der Vorstand der Tschechischen Rechtsanwaltskammer hat eine neue Geschäftsführung gewählt: JUDr. Robert Némec, LL.M., wurde Präsident der tschechischen Rechtsanwaltskammer gewählt (Ed.)	7
Bericht über die 8. Versammlung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer (ČAK) Ivana Cihlářová	8
Galaabend anlässlich der Doppelausgabe des Wettbewerbs Jurist des Jahres 2020/21: Wir hoffen, dass wir ihn werden genießen können; eine Vorbereitung schaffen wir ganz sicher! Icha	16
Mitteilung der ČAK über die Pflichtzahlungen und Versicherungsbeiträge	20

Aus der Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Strittige Fragen im Bereich des Vorbehalts der Rangordnung beim beschränkten dinglichen Recht, das in ein öffentliches Verzeichnis eingetragen wird. <i>Studie zu § 982 Abs. 2 tsch. Bürgerliches Gesetzbuch – 1. Teil</i> Petr Tégl	25
Öffentliche Vormundschaft als eine im öffentlichen Interesse durch das privatrechtliche Vorgehen der rechtlichen Regelung ausgeübte Aufgabe der öffentlichen Gewalt oder Viel Lärm um (fast) nichts Karel Šimka	34
Auswirkungen der Novelle der Strafprozessordnung, durchgeführt durch das Gesetz Nr. 333/2020 Slg., auf die Grundprinzipien des Strafverfahrens Jiří Mulák, Jan Provazník	37
Cyberkriminalität in der Krisenzeit mit Fokus auf juristische Person als Täter Jan Malý	47
Zum Ersatz des sog. weiteren immateriellen Schadens in den arbeitsrechtlichen Verhältnissen Vojtěch Jirásko, Petr Podrazil	51

Aus der Judikatur

Verfassungsgericht: Zur unbegründeten Verkürzung der Vergütung des Rechtsanwalts im Verfahren zur Feststellung des Erbrechts	59
Oberstes Verwaltungsgericht: Befangenheit des Richters in der Verwaltungsgerichtsbarkeit	62
Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte: Zum Charakter des Verfahrens vor beruflichen Disziplinarorganen	67
Glosse: Zur Entscheidung des Obersten Gerichts über die Auseinandersetzung der Ehegatten bezüglich der Investition eines der Ehegatten in eine Genossenschaftswohnung	69

Aus der Fachliteratur

Jan Lasák, Jan Dědič, Jarmila Pokorná, Zdeněk Čáp et al.: Gesetz über die Handelskorporationen. Kommentar (Kateřina Eichlerová)	72
Terezie Vojtíšková: Vergütungssätze, die von Verwertungsgesellschaften erhoben werden (Rudolf Leška)	75

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Aus der Disziplinarpraxis Petra Vrábliková	77
Danksagung vor der Versammlung an die Mitglieder der gewählten Organe der ČAK Hana Rýdlová	78

Informationen und Interessantes

Wissenswertes

Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in Zeiten der Pandemie	79
--	----

Aus der Gesellschaft der Juristen

Juristische Firma des Jahres 2021 Hana Rýdlová	81
--	----

Zum Schluss

Über die ethische Regelung der Werbung Petr Hajn	84
Zeichnung von Lubomír Lichý	85
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík	85

Inhaltsverzeichnis	86
--------------------------	----

Zusammenfassung/Summary	87
-------------------------------	----

Table of Contents	88
-------------------------	----

Petr Těgl: Strittige Fragen im Bereich des Vorbehalts der Rangordnung beim beschränkten dinglichen Recht, das in ein öffentliches Verzeichnis eingetragen wird. Studie zu § 982 Abs. 2 tsch. Bürgerliches Gesetzbuch – 1. Teil

Im Artikel, bzw. in seinen zwei aufeinanderfolgenden Teilen (*der zweite Teil wird in der Zeitschrift Bulletin advokacie Nr. 12/2021 veröffentlicht*), befasst sich der Autor mit dem Vorbehalt der Rangordnung beim beschränkten dinglichen Recht, das in ein öffentliches Verzeichnis eingetragen wird, d. h. mit einem der Instrumente, die die Modifikation der gesetzlichen Regelungen über die Reihenfolge der beschränkten dinglichen Rechte, die in einem öffentlichen Verzeichnis erfasst sind, ermöglichen.

Karel Šimka: Öffentliche Vormundschaft als eine im öffentlichen Interesse durch das privatrechtliche Vorgehen der rechtlichen Regelung ausgeübte Aufgabe der öffentlichen Gewalt oder Viel Lärm um (fast) nichts

Der Kompetenzenrat des Obersten Verwaltungsgerichts hat am 6. 5. 2021 unter GZ Komp 3/2018-87 einen Beschluss erlassen, dessen rechtliche Schlussfolgerungen bald begonnen haben, ihr eigenes Leben zu leben. Es werden daraus Schlussfolgerungen abgeleitet, die sich weder aus der rechtlichen Regelung, mit der sich der Beschluss befasst hat, noch aus dem vom Kompetenzenrat tatsächlich Gesagten ergeben. Der Beschluss ist daher um einige Erwägungen als Reaktion auf die Fragen zu ergänzen, die in diesem Zusammenhang von der Fachöffentlichkeit gestellt wurden. Diese werden im vorliegenden Artikel zusammengefasst.

Jiří Mulák, Jan Provazník: Auswirkungen der Novelle der Strafprozessordnung, durchgeführt durch das Gesetz Nr. 333/2020 Slg., auf die Grundprinzipien des Strafverfahrens

Der vorliegende Artikel befasst sich mit einigen Auswirkungen der durch das Gesetz Nr. 333/2020 Slg. durchgeführten Novelle der strafrechtlichen Vorschriften aus der Sicht der Grundprinzipien des tschechischen Strafverfahrens. Mit dieser Novelle wurden in die Strafprozessordnung einige wichtige Änderungen eingeführt (Stellungnahme zur Anklage, Erweiterung der Anwendbarkeit der Vereinbarung über Schuld und Strafe sowie der unstrittigen Tatsachen und auch das

neue Institut der Schulderklärung), die in gewissem Maße den bisherigen Charakter des Strafverfahrens ändern. Die betrachteten Institute, die weitgehend mit den Grundprinzipien des Strafverfahrens (§ 2 der Strafprozessordnung) kollidieren bzw. Ausnahmen davon darstellen, sind ein bedeutender Schritt in Richtung des anglo-amerikanischen Strafprozesses.

Jan Malý: Cyberkriminalität in der Krisenzeit mit Fokus auf juristische Person als Täter

Das Ziel des Artikels ist, die einzelnen Arten der Cyberkriminalität zu definieren und zu bewerten und anschließend mithilfe der polizeilichen Statistiken den Anteil der einzelnen Arten der Cyberkriminalität an der Cyberkriminalität als Ganzem zu spezifizieren.

Vojtěch Jirásko, Petr Podrazil: Zum Ersatz des sog. weiteren immateriellen Schadens in den arbeitsrechtlichen Verhältnissen

Der Artikel erläutert die Schlussfolgerungen des Urteils des Verfassungsgerichts vom 9. 2. 2021, AZ II. ÚS 1564/20, das sich mit der Frage des Ersatzes des sog. weiteren immateriellen Schadens gemäß § 2958 tsch. Bürgerliches Gesetzbuch in den arbeitsrechtlichen Verhältnissen befasst hat.

Petr Těgl: Controversial issues concerning the reservation of a priority ranking for a limited right in rem recorded in a public list. Study on Section 982 (2) of the Civil Code – Part 1

In the article, or rather in its two successive parts (*the second part will be published in Bulletin No. 12/2021*), the author deals with the reservation of a priority ranking for a limited right in rem registered in the public list as a tool enabling modification of the statutory rules on the ranking of limited rights *in rem* registered in the public list.

Karel Šimka: Public guardianship as a task of public authority performed in the public interest through private-law legal regulation – a lot of fuss about (almost) nothing

On 6 May 2021, the Supreme Administrative Court's competence chamber issued resolution Ref. No. Komp 3/2018-87; however, the legal conclusions presented in this resolution soon took on

a life of their own. What is inferred from these conclusions follows neither from the legislation dealt with in the resolution nor from what the competence chamber actually stated. Certain considerations should thus be added to the mentioned resolutions, responding to the questions appearing in professional discourse in this regard. These are summarised in the presented article.

Jiří Mulák, Jan Provazník: Impact of the amendment to the Criminal Procedure Code introduced by Act No. 333/2020 Coll. On the basic principles of criminal procedure

The article focuses on certain effects of the amendment to the criminal regulations brought by Act No. 333/2020 Coll. in terms of the basic principles of Czech criminal procedure. The mentioned amendment introduced some important changes to the Code of Criminal Procedure (statement on the indictment, extended applicability of an agreement on guilt and punishment and of untested facts, as well as the new concept of a declaration of guilt) which modify the existing nature of criminal proceedings to some extent. The concepts in question, which collide considerably with the basic principles of criminal procedure (Section 2 of the Code of Criminal Procedure), or rather make exemptions from these principles, represent a significant step towards the Anglo-American model of criminal procedure.

Jan Malý: Cybercrime in times of crisis with emphasis on perpetrators – legal persons

The article aims to define and evaluate the individual types of cybercrime and quantify, while using police statistics, the occurrence of the individual types of cybercrime.

Vojtěch Jirásko, Petr Podrazil: On compensation for other intangible damage in labour-law relations

The article describes the conclusions expressed by the Constitutional Court in its ruling of 9 February 2021, file No. II. ÚS 1564/20, dealing with the issue of compensation for other intangible damage under Section 2958 of the Civil Code in labour-law relations.

Leading Article

Robert Némec: **Let us all be the Bar!** 4

Current News

Results of the 8th Assembly of the Czech Bar Association 6

New leadership of the Czech Bar Association was elected by its Board of Directors: JUDr. Robert Némec, LL.M. has become the President of the Czech Bar Association (ed.) 7

Report on the 8th Assembly of the Czech Bar Association Ivana Cihlářová 8

Lawyer of the Year 2020/21 Gala Night: Let's enjoy it, we can make it safe! Icha 16

Communication of the Czech Bar Association on mandatory payments and premiums 20

Legal Theory and Practice

Articles

Controversial issues concerning the reservation of a priority ranking for a limited right *in rem* recorded in a public list. *Study on Section 982 (2) of the Civil Code – Part 1* Petr Těgl 25

Public guardianship as a task of public authority performed in the public interest through private-law legal regulation – a lot of fuss about (almost) nothing Karel Šimka 34

Impact of the amendment to the Criminal Procedure Code introduced by Act No. 333/2020 Coll. On the basic principles of criminal procedure Jiří Mulák, Jan Provazník 37

Cybercrime in times of crisis with emphasis on perpetrators – legal persons Jan Malý 47

On compensation for other intangible damage in labour-law relations Vojtěch Jirásko, Petr Podrazil 51

Judicial Decisions

Constitutional Court: On unjustified reduction of a lawyer's fee in proceedings to determine the right of inheritance 59

Supreme Administrative Court: Judge's bias in administrative justice 62

European Court of Human Rights: On the nature of proceedings before professional disciplinary bodies 67

Comment: On the Supreme Court's decision regarding the settlement of an investment made by one of the spouses in a co-operative flat 69

Professional Literature

Jan Lasák, Jan Dědič, Jarmila Pokorná, Zdeněk Čáp et al.: **Corporations Act Commentary** (Kateřina Eichlerová) 72

Terezie Vojtišková: **Rates charged by collecting societies** (Rudolf Leška) 75

Legal Profession

Czech Legal Profession

Disciplinary decisions Petra Vrábliková 77

Pre-assembly acknowledgment to members of CBA's elected bodies Hana Rýdlová 78

Information and Points of Interest

You Should Know

Lectures and seminars for lawyers and trainee lawyers during the pandemic 79

Law Society

Law Firm of the Year 2021 Hana Rýdlová 81

Finally

On Ethical Regulation of Advertising Petr Hajn 84

Drawing by Lubomír Lichý 85

Do you know that ... Stanislav Balík 85

Inhaltsverzeichnis 86

Zusammenfassung/Summary 87

Table of Contents 88

ZMĚNA JE TEĎ

Byznys s námi
přechází na zelenou

Bud' u toho!

budfrankbold.cz

15 % SLEVA

NA VŠECHNY KNIHY

**BLACK
FRIDAY**

POUZE NA

WWW.BECK.CZ